

**ISSN : 2651-2009(Online) วารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด**

**ACADEMIC JOURNAL OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
ROI ET CAMPUS**

**ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
Vol. 15 No. 1 (JANUARY-JUNE 2026)**

**M
B
U
R
E
C**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

โทรศัพท์ 0-4351-8364, 0-4351-6076 โทรสาร 0-4351-4618

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ACADEMIC JOURNAL OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY ROI ET CAMPUS

ISSN : 2651-2009 (ONLINE)

ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)

Vol. 15 No. 1 (January–June 2026)

ปรัชญาวารสาร : การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมแห่งความพอเพียงที่ยั่งยืน
(Research for Sustainable Development of a Sufficiency Society)

- **วัตถุประสงค์**

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศาสนา ศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็น เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย และความเจริญก้าวหน้าในการวิจัยทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการประกันคุณภาพการศึกษา
3. เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมและพัฒนาคุณภาพการวิจัยในสาขาวิชาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

- **The main objectives of the journal**

1. To promote and publicize the academic and research works on Buddhism, Philosophy, Education, Political Science, Public Administration and interdisciplinary studies of the Humanities.
2. To be the forum for exchanging knowledge and views concerning the research methodology and the research infrastructure in the field of Buddhist studies and social sciences in order to cope with the educational quality assurance.
3. To promote innovation and develop the quality of the research on the fields that are helpful to national development.

- **เจ้าของ**
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
45000
โทร 0-4351-8364 และ 0-4351-6076
โทรสาร 0-4351-4618
www.rec.mbu.ac.th
E-mail : Journalmburec@gmail.com
<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>
- **Owner**
Mahamakut Buddhist University
Roi Et Campus
By-Pass Rd., Donglan Sub-District,
Muang District, Roi Et Province
45000, Thailand.
Tel. +66-43-518364 +66-43-516076
Fax. +66-43-514618
www.rec.mbu.ac.th
E-mail : Journalmburec@gmail.com
<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>
- **ที่ปรึกษา**
พระพรหมวชิรโสภณ
ปฐมาจารย์ผู้ก่อตั้ง มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด
พระราชพัชรญาณมุนี
ที่ปรึกษาอุปถัมภ์ มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด
พระเทพวชิรวิมล, ดร.
ที่ปรึกษารองอธิการบดี
พระพรหมวชิรเมธาภรณ์, รศ.ดร.
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระเมธีวัชรภรณ์, รศ.ดร.
รองอธิการบดี วิทยาเขตร้อยเอ็ด
- **Advisers**
Ven. Phra Brahmavajirasobhon
The Founder of MBU Roi Et Campus
Ven. Phra Rajabajrayanmuni
Patronage Advisor of MBU Roi Et Campus
Ven. Phra Thepwachiraivimol, Dr.
Assistant Vice Rector
Ven. Phra Brahmawachiramethaporn, Assoc. Prof. Dr.
MBU Rector
Ven. Phrametheewatcharaporn, Assoc. Prof. Dr.
Vice Rector, MBU Roi Et Campus
- **บรรณาธิการ**
ดร.พรทิwa ชนะโยธา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- **Editor**
Dr. Porntiwa Chanayotha
Mahamakut Buddhist University
- **กองบรรณาธิการ**
พระครูสมุทร ศิลาศักดิ์ สุเมธ, ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศ.ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระวัชรคุณบัณฑิต, ผศ.ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.อุทัย ภิรมย์รัตน์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- **Editorial Staffs**
Ven. Phrakhrusamu Silasak Sumetho, Dr.
Mahamakut Buddhist University
Prof. Dr. Prayong Saenburan
Mahamakut Buddhist University
Ven. Phra Vajrakhunbudit, Asst. Prof. Dr.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Uthai Piromruen
Ramkhamhaeng University

รศ.ดร.บดินทร์ รัศมีเทศ
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.ณัฐพงศ์ มะลิซ้อน
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รศ.ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รศ.ดร.ยุภาพร ยุกาศ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.ธวัช หอมทวนลม
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.สัณญา เคนาภูมิ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.เอนก ศิลปนิลมาลย์
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.เจริญชัย ชนไพโรจน์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.หอมทวล บัวระภา
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.สมเกียรติ เกียรติเจริญ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.ไพรัช พันชมภู
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Assoc. Prof. Dr. Bodin Rasmithes
 Kasetsart University
 Assoc. Prof. Dr. Natthapong Malison
 Phranakhon Rajabhat University
 Assoc. Prof. Dr. Sarisak Sunthornjai
 Sukhothai Thammathirat Open University
 Assoc. Prof. Dr. Yuphaphorn Yubhas
 Rajabhat Mahasarakham University
 Assoc. Prof. Dr. Thavaj Homthuanlom
 Mahamakut Buddhist University
 Assoc. Prof. Dr. Phasakorn Dokchan
 Mahamakut Buddhist University
 Asst. Prof. Dr. Sanya Khenaphoom
 Rajabhat Mahasarakham University
 Asst. Prof. Dr. Anek Silpanilaman
 Mahamakut Buddhist University
 Asst. Prof. Dr. Chareonchai Chonpairote
 Rajabhat Mahasarakham University
 Asst. Prof. Dr. Homhual Buarapha
 KhonKaen University
 Asst. Prof. Dr. Somkiat Kiatchareon
 Rajabhat Mahasarakham University
 Asst. Prof. Dr. Pairat Phuenchomphoo
 Mahamakut Buddhist University

- ฝ่ายคอมพิวเตอร์และการพิมพ์
 ดร.ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี
 นางสุดารัตน์ มณีนิล

- Computer & Print
 Dr.Theeraphat Thinsaendee
 Mrs.Sudararat Maneenil

- สมาชิกสัมพันธ์
นางสาวสารีทิพย์ วงสุเพ็ง
- ฝ่ายจัดทำ
ดร.ประพิศ โบราณมูล
ดร.บรรจง ลาวะลี
นายฉัตรชัย ชมชาลี
- ออกแบบปก
นายกฤษณ์ย์ รัตแสนศรี
นายฉัตรชัย ชมชาลี
- กำหนดเผยแพร่
ปีละ 2 ฉบับ
(มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม)
- Subscriber Relations
Ms.Sareetip Wongsupheng
- Producing Section
Dr.Prapit Boranmoon
Dr.Banjong Lawalee
Mr.Chatthai Chomcharee
- Cover designed
Mr.Kritsanai Ratsaensee
Mr.Chatthai Chomcharee
- Period of issue
Two volumes per year
(January-June and July-December)

*ผลงานวิจัยหรือบทความวิชาการที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นบทความรับผิดชอบของผู้เรียบเรียง ซึ่งวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

*การนำผลงานวิจัยหรือบทความวิชาการในวารสารนี้ไปเผยแพร่ สามารถ Download ได้ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU> พร้อมระบุว่าได้รับความเอื้อเฟื้อจากวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

*The onus of the research and academic articles published in this journal is on the contributor. Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus is unnecessary to agree with.

*To quote a passage of the research and academic articles in the journal of dissemination, please be specified that ‘With the compliments of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus’.

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารกำหนด บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน เป็รับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทั้งนี้ตั้งแต่ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563) วารสารได้ยกเลิกการเผยแพร่ในลักษณะรูปเล่มเอกสาร โดยจะเน้นการเผยแพร่ในระบบออนไลน์ ซึ่งท่านสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569) เป็นฉบับที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิจัดว่าเป็นผลงานที่ผ่านการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในเชิงวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญามหาวิทยาลัย “ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา” ซึ่งวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา ได้รับความไว้วางใจและความเชื่อถือของนักวิชาการ ดังจะเห็นได้จากบทความที่นำมาเผยแพร่เป็นบทความที่มาจากหลากหลายสถาบันหรือหน่วยงาน กองบรรณาธิการวารสารขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษา จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ได้ส่งบทความวิชาการเข้าร่วมตีพิมพ์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านกระบวนการวิจัยตามลักษณะการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และการเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารนี้เป็นการนำผลการวิจัยทางด้านพระพุทธศาสนาสู่สังคมทำให้เกิดคุณค่าทางวิชาการนำไปสู่การพัฒนาชีวิตและสังคมร่วมกัน

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา ISSN : 2651-2009 (Online) ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย(TCI) ซึ่งวารสารได้ถูกจัดกลุ่มคุณภาพวารสารจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย(TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ใน กลุ่มที่ 2 (TCI ฐาน 2) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2572 ซึ่งท่านสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>

กองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา ขอขอบคุณผู้เขียนบทความ สมาชิก และผู้อ่านทุกท่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อจากผู้ทรงคุณวุฒิ(Peer review) ที่มีส่วนในการควบคุมคุณภาพของวารสารให้ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด กองบรรณาธิการวารสารหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการวารสารขออ้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ดร.พรทิวา ชนะโยธา

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(5)
บทความวิจัย (Research Articles)	
การพัฒนาทักษะการอ่านตีความด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (THE DEVELOPMENT OF READING INTERPRETATION BY TEACHING THAI LANGUAGE THROUGH LITERATURE FOR MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS) สุนารี ฝืปากเพราะ, ฐิติรัตน์ เกษตรเอี่ยม, พิชิต แก้วสุริวงษ์.....	1
การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษา ของ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ (DEVELOPMENT OF PRACTICAL GUIDELINES FOR THE ACHIEVEMENT OF EDUCATIONAL QUALITY ASSURANCE BUENGGAN PROVINCE OFFICE OF LEARNING ENCOURAGEMENTR) ชมพูนุท หิริโกกุล.....	14
แนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 (GUIDELINES FOR STRESS MANAGEMENT IN THE WORK OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3) พัชราภรณ์ พงษ์ศาสตร์, ชัยยนต์ เพาพาน.....	25
แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 (GUIDELINES FOR DEVELOPING DIGITAL TECHNOLOGY UTILIZATION IN 21st CENTURY LEARNING MANAGEMENT AMONG TEACHERS AT ROMKLAO 2 SCHOOL (UNDER ROYAL INITIATIVE PROJECT) OF UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3) ชลวิทย์ แสนแก้ว.....	37
โปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 (A PROGRAM TO STRENGTHEN SELF - DEVELOPMENT COMPETENCIES OF TEACHERS UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3) ปัญญา แดนชนบ, โกวิทย์ เทศบุตร.....	50

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับชุดกิจกรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (THE DEVELOPMENT OF AN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT MODEL USING THE DELPDE MODEL IN CONJUNCTION WITH LEARNING ACTIVITY PACKAGE ON BUDDHISM TO PROMOTE MORAL AND ETHICAL SKILLS FOR FIFTH GRADE STUDENTS) สำเรียง จานเชื้อ.....	62
แนวทางการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 (THE GUIDELINES FOR ACADEMIC DEVELOPMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS: A CASE STUDY OF BAN RONGNO RONGKHAM KHAMBON SCHOOL UNDER THE OFFICE OF NONG KHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2) นวลฉวี ไชยทองดี.....	76
FACTORS AFFECTING ADMINISTRATORS' CULTURAL LEADERSHIP OF UNIVERSITIES IN CHUXIONG REGION, YUNNAN PROVINCE: A MODERATION EFFECT OF TEACHER CHARACTERISTICS Chen Tingting, Sukhum Moonmuang, Sataporn Preutikul.....	87
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรม Active Learning และเทคโนโลยี เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ กรณีศึกษาโรงเรียนสังคมิวิทยา จังหวัดหนองคาย (DEVELOPING A LEARNER-CENTERED LEARNING MODEL USING ACTIVE LEARNING ACTIVITIES AND TECHNOLOGY TO ENHANCE ACADEMIC ACHIEVEMENT AND ANALYTICAL THINKING SKILLS: A CASE STUDY OF SANGKHOMWITTAYA SCHOOL, NONGKHAI PROVINCE) พชร ศิริรัตน์ศรีสกุล.....	101
การพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน เพื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานอย่างยั่งยืน (THE DEVELOPMENT OF BASIC LEARNING MEDIA FOR ISAN FOLK MUSIC INSTRUMENTS FOR SUSTAINABLE) โยธิน พลเขต.....	114

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม (THE LEADERSHIP BEHAVIOR OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE PERFORMANCE MOTIVATION OF TEACHERS IN SCHOOLS UNDER THE NAKHON PHANOM SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE) ปทุมณัฐ ชูเสน, ทศนา ประสานตรี, สุมาลี ศรีพุทธรินทร์.....	129
การศึกษาผลของการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (THE STUDY OF BOARD GAMES ON NUMERACY SKILLS IN STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS FOR LOWER SECONDARY STUDENTS) อภิญญา แหกระจำง, จิตาภา จรรย์.....	143
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสิงห์บุรี (THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT ON DUTIES AND BUDDHIST ETIQUETTE THROUGH PROBLEM-BASED LEARNING COMBINED WITH INQUIRY-BASED LEARNING FOR GRADE 11 STUDENTS AT SINGBURI SCHOOL) วีรวิทย์ บุญส่ง, ชาศริต จิตตะปัญญา.....	154
บทความวิชาการ (Academic Article)	
ยุคที่ปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence) กำลังมาแทนที่ครู: ใครจะอยู่ใครจะไป (THE ERA WHEN ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) IS REPLACING TEACHERS: WHO WILL STAY AND WHO WILL OUT?) ดวงพร ธรรมะ.....	168
การสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะในศตวรรษที่ 21: นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองดิจิทัล (TEACHING THAI LANGUAGE BASED ON 21ST CENTURY COMPETENCIES: INNOVATIVE LEARNING FOR DIGITAL CITIZENSHIP) พระปิยะณัฐ กิตติโสภโณ (พันธ์ศรี).....	179
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	190

การพัฒนาทักษะการอ่านตีความด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*

THE DEVELOPMENT OF READING INTERPRETATION BY TEACHING THAI LANGUAGE
THROUGH LITERATURE FOR MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS

สุนารี ฝิปากเพราะ¹, ธิติรัตน์ เกษตรเอี่ยม², พิชิต แก้วสุริวงษ์³

Sunaree Feepakproe¹, Thitirat Kasetiam², Pichit Kaewsuriwong³

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์^{1,2}

Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University, Thailand.^{1,2}

โรงเรียนหนองไผ่ ในพระสังฆราชูปถัมภ์ จังหวัดเพชรบูรณ์³

Nongphai School (Royal Patronage), Phetchabun, Thailand.³

Email : Sunaree.fee@pcru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการอ่านตีความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/5 โรงเรียนหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 40 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านตีความ ด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Dependent)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านตีความของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม จำนวน 40 คน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.10 คะแนน และ 26.45 คะแนน โดยคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม จำนวน 40 คน ภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาทักษะ 2. การอ่านตีความ 3. การสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) compare the reading interpretation by teaching Thai language through literature for Mathayomsuksa 2 students during Pretest and Posttest learning 2) examine students' satisfaction of teaching Thai language through literature. The sample group was 40 students of Mathayomsuksa 1 in Nong Phai School, Nong Phai District, Phetchabun Province, for academic year 2024. The sample group was collected Simple Random Sampling. The research instruments were the lesson plan of teaching Thai language through literature. The test of reading interpretation by teaching Thai language through literature. A satisfaction assessment form. The data analysis used mean, standard deviation and t-test dependent.

The research results found that: 1) The average score of the results of comparing reading interpretation during Pretest and Posttest learning were 16.10 and 26.45, which posttest score significantly is higher than pretest score at .05 level. 2) The overall satisfied of the result of the test on the student's satisfaction of learning was the high level satisfaction.

Keywords: 1. Skill Development, 2. Interpretive Reading 3. Thai language through literature

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในปัจจุบันจะพบว่าเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ก่อให้เกิดผลกระทบในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และโดยเฉพาะด้านการศึกษา ดังที่ ศิริพร ทิมคล้าย (2552) ได้กล่าวว่า ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อการจัดการศึกษามีทั้งข้อดีและข้อจำกัด ดังจะเห็นได้จากความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารตลอดจนความสามารถที่เข้าถึงข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะการขยายตัวของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นระบบคอมพิวเตอร์ที่อาศัยระบบดิจิทัล ซึ่งสามารถติดต่อสื่อสารกันได้โดยไม่มีข้อจำกัดได้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของครูและนักเรียน ตลอดจนระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนและการศึกษานอกระบบอีกด้วย ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นตัวกลางทางสังคมที่สำคัญ ในการพัฒนาและถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ โดยอาศัยด้านการเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีเป็นสื่อที่สำคัญ และมีอิทธิพลสูงในการเร่งรัดหรือกำกับการเปลี่ยนแปลงสังคม ดังนั้นการศึกษาจะเป็นประโยชน์แก่สังคมมากน้อยเพียงใด จึงขึ้นอยู่กับความรู้จักใช้ทรัพยากรด้านการศึกษา และเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นเครื่องมือเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม

การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนเป็นนโยบายที่ได้รับความสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ ในหลายระบบการศึกษา ซึ่งต่างเชื่อว่าจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ผลจากการศึกษาวิจัยของ OECD/PISA ให้ข้อมูลที่น่าสนใจ และอาจทำให้ต้องมีการคิดทบทวนใหม่ เพราะจากรายงานที่เปิดเผยใน Students, Computers and Learning: Making the Connection (OECD,

2015) ทำให้เกิดปฏิกิริยาอย่างกว้างขวางทั่วโลก นั่นคือ คอมพิวเตอร์ไม่ได้ช่วยในการเรียนรู้ของนักเรียน แม้ว่าจะระบบการศึกษาเกือบทั่วทั้งโลกและรวมถึงประเทศไทยได้พยายามนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าไปสู่การเรียนการสอนในโรงเรียนโดยคาดหวังว่าจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ในรายงานพบว่า ทั้ง ๆ ที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวันของคนทั่วไป แต่กับการเรียนรู้ในโรงเรียนกลับให้ผลไม่เป็นตามที่คาดหวัง รายงานชี้ว่าการใช้คอมพิวเตอร์อย่างหนักของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาหลายอย่าง เช่น นักเรียนมีผลการเรียนรู้ที่ลดลง นักเรียนขาดเรียนบ่อยครั้ง ฯลฯ สอดคล้องกับ รัชนิกุล ภิญญานวนวัฒน์ (2560) ที่กล่าวว่า การที่เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว รวมถึงเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับสื่อที่อ่าน ทำให้เกิดสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งถูกใช้เป็นแหล่งสื่อสารและเผยแพร่สารสนเทศโดยเข้าถึงคนจำนวนมากได้ในเวลาอันสั้น รูปแบบการอ่านของคนในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี แต่วัตถุประสงค์ในการอ่านนั้นยังคงเดิม คือ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับใช้ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการศึกษา การประกอบอาชีพหรือการดำรงชีวิต

อีกทั้งมีเทคโนโลยีด้านภาพและเสียงจำนวนมากที่ให้ทั้งความรู้และความบันเทิงได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เพราะสามารถเปิดได้ทุกที่ทุกเวลาเพียงแค่มืออุปกรณ์ในการเปิดใช้งาน ส่งผลให้สามารถทำกิจกรรมอื่น ๆ ไปด้วยได้ในขณะที่เราับสาร จนบางครั้งกระแสความเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้มนุษย์รับข่าวสารข้อมูลมากและรวดเร็วจนเกินไป จนอาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะผลกระทบด้านการอ่าน กล่าวคือ นักเรียนอ่านน้อยลง จึงไม่ได้ฝึกกระบวนการคิดใคร่ครวญ พินิจ พิจารณาโดยละเอียดเพื่อทำความเข้าใจสารอย่างลึกซึ้ง จึงส่งผลให้ไม่ทราบความหมายและเจตนาที่แท้จริงของสารนั้น ๆ ดังที่ โชติมา วัฒนะ (2561) ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่านพบว่า ผู้อ่านสนใจหรือมีแรงจูงใจในการอ่านทรัพยากรสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตมากขึ้น รวมถึงมีความต้องการการใช้งานอินเทอร์เน็ตกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การเล่นเกมและการใช้โทรศัพท์เพื่อความบันเทิง จึงส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการอ่านที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรสวรรค์ สุวณฺศรีย (2556) ที่พบว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้นักเรียนไม่รักการอ่าน คือ นักเรียนส่วนใหญ่สนใจและใช้เวลาไปกับสื่อเทคโนโลยีและทำกิจกรรมอย่างอื่นมากกว่าการอ่าน ซึ่งจากผลการวิจัย ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าความก้าวหน้าของเทคโนโลยีโดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้พฤติกรรมการอ่านของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้เรียนอ่านน้อยลง และมีทักษะในการอ่านจับใจความสำคัญ อ่านสรุปความ อ่านตีความ อ่านวิเคราะห์ และรวมถึงทักษะการอ่านขั้นสูงอื่น ๆ น้อยลง

การอ่านเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากการอ่านช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทำให้เกิดปัญญา ช่วยให้เราพัฒนาตนเองและคุณภาพของคนในชาติ (รัชนิกุล ภิญญานวนวัฒน์, 2560) การอ่านงานเขียนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสารคดีหรือบันเทิงคดี ทั้งบทกวี วรรณคดี วรรณกรรม เรื่องสั้น บทความ ตลอดจนข่าวสาร ล้วนต้องอาศัยการแปลความ ทั้งแปลจากภาษาอื่น หรือแปลความหมายในภาษาเดียวกัน จากระดับภาษาหนึ่งสู่ระดับภาษาที่เข้าใจได้ง่ายกว่า จากนั้นก็ต้องอาศัยการตีความ เพราะบางครั้งภาษาก็มีความกำกวม หรือมีการใช้สำนวนโวหาร ที่ต้องรู้บริบทของผู้เขียนจึงจะเข้าใจได้อย่างถูกต้อง และบางทีที่ผู้เขียนใช้ภาษาที่กระชับ รวบรัดเพื่อความสวยงาม การจะเข้าใจเนื้อหาของเรื่องที่อ่านได้อย่างถ่องแท้ ก็ต้องอาศัยการขยายความอีกด้วย

ในการรับสารไม่ว่าจะเป็นการอ่านการฟัง ผู้รับสารต้องพยายามทำความเข้าใจสารหรือความคิดของผู้ส่งสารเพื่อให้สื่อสารได้เข้าใจตรงกันหรือรู้เท่าทันความคิดของผู้ส่งสาร ได้รับผลกระทบจากการสื่อสารหากสารที่ส่งมานั้นเป็นการนำเสนอข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา เช่น การเสนอข่าวของทางราชการการเขียนสารคดี ผู้รับสารย่อมเข้าใจสารได้ไม่ยาก แต่ถ้าสารที่ส่งมามีถ้อยคำที่แฝงความหมายหรือใช้กลวิธีการแต่งหรือการนำเสนอที่ไม่ได้สื่อความหมายตรงตามตัวอักษร ผู้รับสารจำเป็นต้องตีความเพื่อให้เข้าใจความหมายของสารได้อย่างถูกต้อง ถ่องแท้ และลึกซึ้ง (หม่อมหลวงคำยวง วราสิทธิชัย, 2563) เพราะในงานประพันธ์ต่าง ๆ ผู้ประพันธ์มักเป็นผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในการใช้ภาษาเป็นอย่างดี บางครั้งก็อาจใช้ภาษาที่สละสลวย แต่ไม่ใช่ระดับภาษาที่คนทั่วไปจะอ่านแล้วเข้าใจได้ในทันที หรือผู้แต่งอาจจงใจซ่อนความหมายบางอย่างไว้เพื่อความสวยงามของภาษา หากเราอ่านแบบผ่าน ๆ ก็จะไม่สามารถเข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอได้ หากต้องการที่จะเข้าใจความหมายที่ผู้แต่งสื่อให้ได้ใกล้เคียงที่สุด ผู้อ่านจะต้องใช้สติปัญญา พื้นความรู้ ประสบการณ์ และจินตนาการในการอ่านสารอย่างพิถีพิถันพิจารณา ต้องสามารถแปลความ สรุปความ และตีความหมายของสารได้ ซึ่งทักษะในการอ่านดังกล่าวก็คือ “การตีความ” นั่นเอง ดังที่ กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์ (2562) กล่าวว่า การอ่านตีความเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้อ่านแต่ละคนอาจตีความได้แตกต่างกัน เพราะการอ่านตีความเป็นการอ่านที่ต้องใช้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ของผู้อ่าน เพื่อนำมาพิจารณาเรื่องราว ดังนั้น การจะอ่านเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ผู้อ่านจำเป็นต้องมีทักษะในการอ่านแปลความ สรุปความ และตีความได้

การเรียนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมเป็นการเรียนภาษาไทยแบบองค์รวม (Whole Language Approach) เกิดจากแนวคิดที่ว่าธรรมชาติของเด็กนั้นเกิดมาพร้อมกับความสามารถในการเรียนรู้ทักษะทางภาษาได้ด้วยตัวเองจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ผ่านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งการเรียนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมจะมุ่งสร้างการรู้หนังสือ (Literacy) หรือความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ จับใจความและตีความได้ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ดังคำกล่าวของ วิเชียร ไชยบัง (2564) ผู้อำนวยการโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา จ.บุรีรัมย์ ที่กล่าวว่า “Literacy เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการทำให้ผู้เรียนเป็นนักเรียนรู้ ทำให้สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจนทำให้เอาไปใช้ในชีวิตได้ดี เหมาะกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต”

ซึ่งการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมเป็นนวัตกรรมที่มีต้นแบบมาจากโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา จังหวัดบุรีรัมย์ โดยครูใหญ่วิเชียร ไชยบัง ผู้อำนวยการโรงเรียน และคณะครูที่ ร่วมกันคิดค้น และใช้การสอนวิชาภาษาไทยผ่านการเรียนรู้วรรณกรรม ซึ่งนอกจากเป้าหมายหลัก คือ เพื่อให้ นักเรียนการอ่านออกเขียนได้แล้ว ยังมีอีกเป้าหมายหนึ่ง คือ การเน้นสมรรถนะ การสื่อสาร จับใจความ ตีความ และการคิดขั้นสูง คือสามารถในการจัดการระบบการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์ สามารถใช้ข้อมูลในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา มีความยืดหยุ่นทางความคิด ประสานหรือสังเคราะห์ความคิดที่แตกต่าง ริเริ่มความคิดใหม่ ๆ โดยใคร่ครวญถึงผลกระทบรอบด้านอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ นักเรียนจะค้นพบหลักการ หลักภาษา จากการเรียนรู้ผ่านวรรณกรรมที่ ทำให้นักเรียนสนุกกับการเรียนรู้ในวิชาภาษาไทย (วิเชียร ไชยบัง, 2564)

จากการสอบถามคุณครู พิชิต แก้วสุริวงษ์ (2566) ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย โรงเรียนหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ เกี่ยวกับทักษะการอ่านของนักเรียนในโรงเรียนหนองไผ่ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการอ่าน โดยเฉพาะการอ่านตีความ สังเกตได้จากการตอบคำถามจากการอ่าน ซึ่งนักเรียนไม่สามารถตอบคำถามได้อย่างถูกต้อง ครบคลุม อีกทั้งนักเรียนไม่สามารถบอกเจตนาหรือวัตถุประสงค์ของผู้แต่งงานเขียนนั้น ๆ ได้อีกด้วย สาเหตุอาจเกิดจากนักเรียนในยุคปัจจุบันมักจะได้รับสารจากการฟังหรือดูมากกว่าการอ่าน จึงไม่ได้ฝึกทักษะการอ่านอย่างจดจ่อ พิจารณาใคร่ครวญถึงแก่นแท้ของสาร สอดคล้องกับรายงานการประเมินสมรรถนะด้านภาษาไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ที่พบว่า นักเรียนยังมีความสามารถด้านการอ่านตีความในระดับต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนด โดยเฉพาะในการวิเคราะห์เจตนาและวัตถุประสงค์ของผู้เขียน ซึ่งเป็นทักษะที่ต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ รายงานยังระบุว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถสรุปใจความสำคัญหรือเชื่อมโยงข้อมูลจากข้อความที่อ่านได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดโอกาสในการฝึกฝนทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะให้พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการอ่านตีความอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการบูรณาการวรรณกรรม บทเรียนที่มีความหมาย และการประเมินที่เน้นกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านภาษาไทยให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาทักษะการอ่านตีความของนักเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านแปลความ สรุปความ และตีความ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่จะนำไปต่อยอดในทักษะการอ่านขั้นสูงอื่น ๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านตีความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม
- 2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม

3. สมมติฐานการวิจัย

- 3.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีทักษะการอ่านตีความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม
- 3.2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมในระดับมากขึ้นไป

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ครูผู้สอน อาจารย์ และสถานศึกษาได้รับแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา รวมถึงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่มีคุณภาพไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านตีความ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่เชื่อมโยงกับการคิด

วิเคราะห์และการเรียนรู้อย่างมีวิจารณญาณ ถือเป็นประโยชน์สำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านตีความด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experiment Research) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/5 โรงเรียนหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 40 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม จำนวน 4 แผน 8 คาบ ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยใช้มาตราส่วนลิเคิร์ต 5 ระดับ และแปลผลตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2545) พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านตีความ ด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 20 คะแนน และแบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ 10 คะแนน ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Index of Item Objective Congruence, IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item objective Congruence, IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการร่วมกับนักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คือ นางสาวฐิติรัตน์ เกษตรเอี่ยม ซึ่งมีขั้นตอนเริ่มจากการขอหนังสืออนุญาตจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ไปยังโรงเรียนหนองไผ่ เพื่อดำเนินการวิจัย จากนั้นได้ชี้แจงรายละเอียดของการจัดการเรียนรู้และบทบาทของนักเรียนให้กลุ่มตัวอย่างทราบ ก่อนดำเนินการทดสอบก่อนเรียน ตามด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแผนทั้ง 4 แผน รวม 8 คาบ เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ได้ดำเนินการทดสอบหลังเรียนและให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบประเมินความพึงพอใจ แล้วจึงรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนและหลังเรียนโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Samples เพื่อหาความแตกต่างระหว่างผลก่อนเรียนและหลังเรียน ส่วนข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจจะถูกวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6. ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านตีความด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการอ่านตีความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม

และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

6.1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านตีความของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม

การเปรียบเทียบทักษะการอ่านตีความของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม จำนวน 40 คน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านตีความของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม

การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	S.D. _D	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน	16.10	3.00	10.35	3.07	21.34*	0.0000
หลังเรียน	26.45	2.47				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านตีความของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม จำนวน 40 คน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.10 คะแนน และ 26.45 คะแนน โดยคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม จำนวน 40 คน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. การสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการตีความ	4.53	0.51	มากที่สุด
2. การสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมช่วยให้นักเรียนมีทักษะการตีความที่ดีขึ้น	4.45	0.50	มาก
3. การสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมเป็นวิธีการที่แปลกใหม่ น่าสนใจ	4.35	0.53	มาก
4. การสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมเป็นวิธีการที่สนุกและท้าทาย	4.38	0.54	มาก

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
5. การสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมช่วยให้นักเรียนกล้าคิดและกล้าแสดงความคิดเห็น	4.50	0.51	มากที่สุด
6. การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนคิด เรื่อง ขั้นตอนอ่าน ขั้นตอนตีความ ขั้นตอนเชื่อมโยงหลักภาษา ขั้นตอนสรุป สื่อสาร/นำเสนอ	4.60	0.50	มากที่สุด
7. วรรณกรรมที่นำมาใช้จัดการเรียนรู้มีความน่าสนใจ	4.63	0.49	มากที่สุด
8. นักเรียนมีสมาธิจดจ่อมากขึ้น	4.28	0.45	มาก
9. นักเรียนมีสติ รู้ตัว และกำกับตัวเองได้	4.43	0.55	มาก
10. ในภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม	4.58	0.50	มากที่สุด
โดยรวมเฉลี่ย	4.47	0.31	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม จำนวน 40 คน ภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมในระดับมากถึงมากที่สุด

7. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาผลการวิจัย 2 ประการ คือ 1) เปรียบเทียบทักษะการอ่านตีความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

7.1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านตีความของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม จำนวน 40 คน พบว่าคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เนื่องด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมเป็นนวัตกรรมที่ส่งเสริมทักษะการคิดให้แก่ นักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการคิดขั้นสูง การจับใจความ ตีความ วิเคราะห์ วิพากษ์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งหลักสูตรการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม เป็นนวัตกรรมการสอนของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา จังหวัดบุรีรัมย์ โดยครูใหญ่วิเชียร ไชยบัง ผู้อำนวยการโรงเรียน และคณะครูที่นำแนวทางการสอนวิชาภาษาไทยแบบองค์รวม (Whole Language Approach) มาใช้ ซึ่งแนวทางการสอนวิชาภาษาไทยแบบองค์รวมเชื่อว่าธรรมชาติของเด็กนั้นเกิดมาพร้อมกับความสามารถในเรียนรู้ทักษะทางภาษาได้ด้วยตัวเองจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ผ่านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมนอกจากเป้าหมายหลักคือ เพื่อมุ่งสร้างให้นักเรียนรู้หนังสือ (Literacy) หรือความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ จับใจความ ยังมีอีกเป้าหมายหนึ่งคือ การเน้นสมรรถนะ การ

สื่อสาร การจับใจความ ตีความ และความคิดขั้นสูง คือสามารถจัดการระบบการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์ ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา มีความยืดหยุ่นทางความคิด ประสานหรือสังเคราะห์ความคิดที่แตกต่าง ริเริ่มความคิดใหม่ ๆ โดยคำนึงถึงผลกระทบรอบด้าน โดยนักเรียนจะค้นพบหลักการ หลักภาษา จากการที่ครูเป็นผู้นำกระบวนการเรียนรู้ โดยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมจะเป็นการบูรณาการวรรณกรรมที่สะท้อนความคิดของมนุษย์เชื่อมโยงกับทักษะทางภาษาและการใช้หลักภาษาไทย ทำให้นักเรียนสนุกกับการเรียนรู้ในวิชาภาษาไทย (วิเชียร ไชยบัง, 2564) ซึ่งการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม มีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) จะเลือกวรรณกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นนั้น ๆ และดำเนินการตาม 5 ขั้นตอนของการสอน ได้แก่ ขั้นที่ 1: ขั้นคาดเดาเรื่อง โดยครูให้นักเรียนคาดเดาเนื้อเรื่องจากสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาพปก สิ่งของ คำสำคัญ เป็นต้น ขั้นที่ 2: ขั้นการอ่าน โดยให้นักเรียนอ่านจับประเด็น ทำความเข้าใจเรื่องผ่านการอ่านสำหรับเด็กเล็กอาจจะ ครูอ่านก่อน เด็กอ่านตาม อ่านพร้อมกัน เพื่อสร้างความมีส่วนร่วม ในขณะที่อ่าน คุณครูจะใช้จิตวิทยาเชิงบวกเข้าร่วมด้วย ชื่นชม เสริมพลังบวก กระตุ้นนักเรียนเป็นระยะ แล้วหลังจากนั้นให้นักเรียนอ่านเพื่อหาคำศัพท์สำคัญหรือที่เรียกว่าอ่านไฮไลต์คำ เพื่อสร้างอภิธานศัพท์เกี่ยวกับคำศัพท์ใหม่ คำศัพท์ยาก หรือคำศัพท์ที่น่าสนใจ จดบันทึกไว้ว่าจะแบ่งเป็นหมวดหมู่ ให้ออกแบบวิธีนำเสนอคำศัพท์ที่น่าสนใจ หรือไปหาบริบทการใช้คำศัพท์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ให้ความหมายไม่เหมือนกัน เพื่อสะท้อนความเข้าใจของนักเรียน ขั้นที่ 3: ขั้นการตีความได้บรรทัด โดยในขั้นนี้จะตีความ 2 ระดับ ได้แก่ระดับ 1 ตีความเรื่อง คือการทำความเข้าใจหรือค้นหาสิ่งที่เรื่องไม่ได้บอก โดยคุณครูพาคำถามจากเรื่องที่อ่าน เกี่ยวกับสัญลักษณ์ สัญลักษณ์ ความหมายแฝงจากคำสำนวนต่าง ๆ ที่ซ่อนภายในเรื่อง และระดับ 2 ตีความเพื่อสะท้อนความเชื่อ สังคม วัฒนธรรม ชีวิต เพื่อเปรียบเทียบกัน ระดับนี้จะค่อนข้างยากครูอาจจะต้องยกตัวอย่างให้ก่อนเพื่อเป็นแนวทาง หรือหยิบยกตัวอย่างประโยคในเรื่องมาช่วยกันตีความ หาความหมายที่ซ่อนอยู่ ขั้นที่ 4: ขั้นการเชื่อมโยงหลักภาษา เป็นขั้นที่ทำการเรียนภาษาไทยที่สนุกไปด้วย โดยคุณครูจะพานักเรียนจัดระบบข้อมูลและเปิดประสบการณ์ทางภาษาจากฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน แล้วพานักเรียนสร้างกฎเกณฑ์ทางภาษาหรือหลักภาษาไทย และสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียน ซึ่งถ้านักเรียนสามารถสรุปองค์ความรู้แล้วนำไปสู่การสร้างกฎเกณฑ์ทางภาษาได้ นั้นหมายความว่านักเรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียนและสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Constructionism) สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเองจากการลงมือปฏิบัติ คิดค้นร่วมกันระหว่างผู้เรียนและคุณครูผู้ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก คอยชี้แนะ ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นี้จะสามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างสูงสุด และนำไปสู่ขั้นที่ 5: ขั้นการสื่อสารและสาระสำคัญผ่านเรื่องแบบต่าง ๆ โดยนักเรียนจะถ่ายทอดสารหรือสาระสำคัญผ่านสื่อต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ เช่น นิทาน การ์ตูนช่อง โปสเตอร์ นิทรรศการ งานเขียน เป็นต้น ตามแบบที่ตนเองถนัด

จากขั้นตอนการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม จะเห็นได้ว่าในทุกขั้นตอนคุณครูจะมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างค่อยเป็นค่อยไป และทุกกระบวนการมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงในทั้งตัวครูผู้สอนและโดยเฉพาะตัวนักเรียน ดังผลการวิจัยของ สุนารี ฝีปากเพราะ และพิมพ์วิ ศรีรัตน์ (2566) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ของนักเรียน

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมร่วมกับกระบวนการ “ชง-เชื่อม-ใช้” ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมร่วมกับกระบวนการ “ชง-เชื่อม-ใช้” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.83 คะแนน และ 18.96 คะแนน โดยคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมร่วมกับกระบวนการ “ชง-เชื่อม-ใช้” ภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($M = 4.87$, $SD = 0.28$)

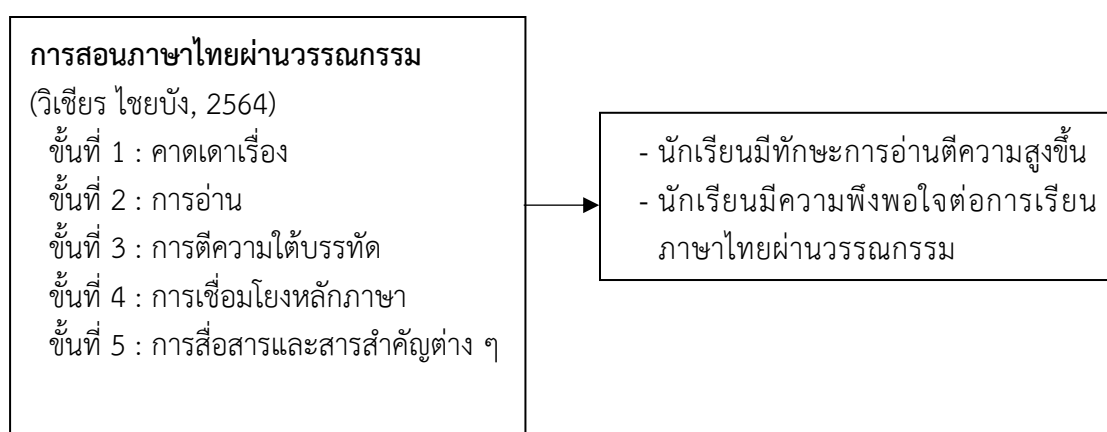
7.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม จำนวน 40 คน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมในระดับมาก – มากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านตีความสูงขึ้น อีกทั้งกระบวนการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมทำให้นักเรียนเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยได้อย่างสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินความพึงพอใจข้างต้นผนวกกับข้อคิดเห็นจากการประเมินของนักเรียนที่เขียนไว้ว่า “รู้สึกสนุกสนาน รู้สึกชอบ รู้สึกได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ” ทั้งนี้ อาจเนื่องด้วยกระบวนการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ไม่ซ้ำๆ ไม่ซ้ำซ้อน เนื่องจาก การอ่านตีความเป็นการอ่านที่ต้องใช้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ของผู้อ่าน เพื่อนำมาพิจารณาเรื่องราว ซึ่งการอ่านตีความเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้อ่านแต่ละคนอาจตีความได้แตกต่างกัน (กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์, 2562) ดังนั้น กระบวนการนี้จึงส่งเสริมให้ผู้อ่านสามารถคิดต่างได้และแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ โดยทั้งนี้ต้องมีเหตุผลที่เหมาะสมสนับสนุน

นอกจากกระบวนการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมแล้ว การเลือกวรรณกรรมที่นำมาเป็นสื่อในการใช้สอนก็ถือเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทักษะการอ่านตีความของนักเรียน โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกวรรณกรรมเรื่อง รักในเอเดน ซึ่งเป็นผลงานของ ครูใหญ่วิเชียร ไชยบัง ผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้คิดค้นนวัตกรรมการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม และยังได้รับรางวัล รองชนะเลิศอันดับหนึ่ง ประเภทวรรณกรรมสำหรับเยาวชน ในการประกาศผลการประกวดหนังสือดีเด่นรางวัล “เซเวนบุ๊กอวอร์ด” ครั้งที่ 7 ประจำปี 2553 โดยจุดเด่นของวรรณกรรมที่ครูใหญ่วิเชียร ไชยบัง เขียนนั้น คือการใช้ภาษาที่ลุ่มลึก แปลกใหม่ ผู้อ่านต้องใช้ทักษะการอ่านตีความ การคิดใคร่ครวญ จึงจะสามารถเข้าใจถึงแก่นแท้ได้อย่างลึกซึ้ง โดยในเรื่อง รักในเอเดน ผู้เขียนได้รวบรวมปฏิบัติการแห่งรักทั้งหมด 35 เรื่อง จากเหตุการณ์จริงที่พบเห็นได้ในปัจจุบัน เล่าเรื่องผ่านภาษารักในช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2558 เรียบเรียงให้อ่านง่ายกะทัดรัด เป็นหนังสือสำหรับเยาวชนและทุกเพศทุกวัย บทกวีสะท้อนให้เห็นมุมมองของความรักที่อุบัติขึ้นบนโลก มีแก่นเรื่องเกี่ยวข้องกับความหมายของสิ่งต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับที่ใครจะตีความ เช่นเดียวกับความรักที่แต่ละคนย่อมตีความไม่เหมือนกัน ปฏิบัติการแห่งรักจึงต่างกันไป ทั้งความจริง ความดี ความงาม เป็นผลพวงจากการรังสรรค์ขึ้นมาของความรัก แต่กฎเกณฑ์ความรักกลับไม่มีกฎเกณฑ์ รักจึงกระทำให้เกิดผลได้ทุกอย่างตั้งแต่ความหวานชื่นไปถึงความระทมทุกข์ ทั้งยังกระทำกับทุกคนอย่างเสมอเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่เหมาะสมที่จะนำมาจัดการเรียนการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านตีความของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งอยู่ในวัยที่กำลังปรารถนาต่อความรัก

ด้วยความโดดเด่นดังกล่าว จึงเป็นส่วนสนับสนุนให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก หลังจากเรียนด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม

8. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านตีความด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า การสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมเป็นการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางภาษา ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่มีต้นแบบมาจากโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา จังหวัดบุรีรัมย์ นำโดยครูใหญ่วิเชียร ไชยบัง ผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะครู ซึ่งในงานวิจัยนี้จะใช้วรรณกรรม เรื่อง รักในเอเดน ที่แต่งโดย ครูใหญ่วิเชียร ไชยบัง เป็นสื่อในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านตีความ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีทักษะการอ่านตีความสูงขึ้น และมีความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านตีความด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

9. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านตีความด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยผ่านวรรณกรรมช่วยพัฒนาทักษะการอ่านตีความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักเรียนสามารถสรุปใจความ วิเคราะห์เจตนา และเข้าใจความหมายเชิงลึกของข้อความได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา ควรส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยบูรณาการวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ พร้อมกำหนดเป็นแนวปฏิบัติ หรือแนวนโยบายในระดับสถานศึกษา เพื่อยกระดับทักษะการอ่านของผู้เรียนให้ครอบคลุมการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ และตีความอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ควร

สนับสนุนการจัดอบรมให้ครูผู้สอนภาษาไทยมีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการสอนด้วยวรรณกรรม รวมถึงสนับสนุนการผลิตสื่อและหนังสือวรรณกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียนในแต่ละระดับ

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 จากผลการวิจัยที่ยืนยันว่าการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมมีส่วนช่วยส่งเสริมการอ่านตีความอย่างชัดเจน ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยควรนำแผนการจัดการเรียนรู้และแนวทางการใช้วรรณกรรมไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนจริง โดยคัดเลือกวรรณกรรมที่เหมาะสมกับช่วงชั้นของผู้เรียน ปรับรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับพื้นฐานและความสนใจของนักเรียน และออกแบบคำถามที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์แทนการให้คำตอบโดยตรง นอกจากนี้ควรใช้แนวทางจิตวิทยาเชิงบวกในการสื่อสาร สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการอ่าน ครูผู้สนใจสามารถศึกษาต้นแบบจากโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ เช่น โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อถอดบทเรียนและนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 เพื่อพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้จากการวิจัยนี้ ควรมีการตั้งหัวข้อวิจัยใหม่ที่เจาะจงมากขึ้นและเปลี่ยนระเบียบวิธีวิจัยให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เช่น การศึกษาการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง หรือชุมชนในการพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับระบบและสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาการอ่านของนักเรียนในบริบทจริง นอกจากนี้ อาจมีการศึกษาผลของกระบวนการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมในการพัฒนาทักษะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย หรือการเขียนสะท้อนความคิด โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะภาษาไทยแบบองค์รวม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารในระดับที่สูงขึ้นของผู้เรียน

9. เอกสารอ้างอิง

- กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์. (2562). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- คำยวง วราสิทธิชัย, หม่อมหลวง. (2563). การตีความสาร. สืบค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2566. จาก <https://arts.tu.ac.th/tu104>
- โชติมา วัฒนะ. (2561). พฤติกรรมการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วารสารบรรณศาสตร์ มศว.. 11(2). 185-195.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- พรสวรรค์ สุวัฒนศรีย์. (2556, กรกฎาคม-ธันวาคม). การสร้างเสริมพฤติกรรมการอ่านของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปี ที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏเลย. 8(2). 22-33.
- รัชนิกุล ภิญญานันท์. (2560). ปัจจัยเชิงสาเหตุของการรู้หนังสือและความสามารถในการอ่านเพื่อรองรับโลกศตวรรษที่ 21. วารสารสุขุทัยธรรมาธิราช. 30(2). 21-35.

- วิเชียร ไชยบัง, (2564). **หลักสูตร สอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม**. สืบค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2566. จาก <https://www.khrudeegital.com/course>
- ศิริพร ทิมคล้าย. (2552). **ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อการจัดการศึกษา**. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2566. จาก <https://www.kroobannok.com/blog/13946>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). **รายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2562**. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2566. จาก <https://www.nkp2.go.th/wp-content/uploads/2022/05/รายงานการประเมินคุณภาพผู้เรียน-NT-ปีการศึกษา-2562.pdf>
- สุนารี ฝักปากเพระ และพิมพ์วิ ศรีรัตน์. (2566). การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรมร่วมกับกระบวนการ “ซง - เชื่อม - ใช้”. **วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. 51(4). 1-12.
- OECD. (2015). **Students, Computers and Learning: Making the Connection, PISA, OECD**. Retrieved 25 December 2023. From <https://doi.org/10.1787/9789264239555-en>

10. คำขอบคุณ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านตีความด้วยการสอนภาษาไทยผ่านวรรณกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำเร็จได้โดยได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กอบกาญจน์ วิเศษธมย์ อาจารย์ฐิติกันต์ แก้ววิเศษ และอาจารย์พิชญา เชี่ยวภาษา อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ให้คำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ส่งผลให้สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ

ขอขอบคุณ โรงเรียนหนองไผ่ อำเภอนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย ขอขอบคุณ นางสาวฐิติรัตน์ เกษตรเอี่ยม นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผู้ช่วยเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ และว่าที่ ร.ต.พิชิต แก้วสุริวงษ์ คุณครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนหนองไผ่ ที่เป็นคุณครูพี่เลี้ยง คอยให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษาผู้ช่วยเก็บข้อมูล ส่งผลให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทวิจัยในชั้นเรียน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของ
สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ*

DEVELOPMENT OF PRACTICAL GUIDELINES FOR THE ACHIEVEMENT OF
EDUCATIONAL QUALITY ASSURANCE
BUENGGAN PROVINCE OFFICE OF LEARNING ENCOURAGEMENT

ชมพูนุท หิริโกกุล¹

Chompunut Hirikokul¹

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ¹

Buengkan Provincial Office of Learning Encouragement, Thailand.¹

Email : Chompunut709@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ 2) พัฒนาแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ กลุ่มตัวอย่าง วัตถุประสงค์ จำนวน 36 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา วัตถุประสงค์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการจัดทำรายงานประจำปี และด้านการบริหารจัดการตามลำดับ 2) แนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า ควรดำเนินการจัดประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษา แต่งตั้งบุคลากรมีส่วนร่วม ในการรับผิดชอบแต่ละมาตรฐาน ประชุมบุคลากรเพื่อวิเคราะห์สภาพของสถานศึกษา กำหนด วิสัยทัศน์ และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจัดหาสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี ที่ช่วยในการดำเนินงานบุคลากร มีแผนการนิเทศการติดตาม ผู้บริหาร และบุคลากร มีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานการประเมินตนเองประจำปีทุกคน

คำสำคัญ : 1. การพัฒนา 2. แนวทางการปฏิบัติ 3. ผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the internal quality assurance conditions of educational institutions under buengkan province office of learning encouragement. 2) Develop implementation guidelines to enhance the effectiveness of educational quality assurance in buengkan province office of learning encouragement. The sample group for the first objective consisted of 36 individuals, including school administrators and teachers responsible for quality assurance. For the second objective, 20 experts also school administrators and responsible teachers were selected. The research instruments included questionnaires and interview forms. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings show that 1) quality assurance in schools of buengkan province office of learning encouragement, including in order of higher average, i.e., implementation of the educational management development plan, internal quality assessment according to educational standards, annual report preparation and management, respectively. 2) Implementation guidelines for the achievement of quality assurance within the school found that the meeting should be held to clarify the implementation guidelines for educational development and quality assurance for school personnel to participate in each standard. All personnel are involved in planning, establishing educational quality improvement plans for educational institutions, providing media, equipment, technology to assist personnel operations. all personnel are involved in the preparation of the annual self-evaluation report.

Keywords : 1. Development 2. Implementation Guidelines 3. Educational Quality Assurance Achievement

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ตามที่ราชกิจจานุเบกษาได้ประกาศและเผยแพร่ พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ลงวันที่ 19 มีนาคม 2566 โดยตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนด ให้มีการเปลี่ยนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในสำนักงาน ปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ เป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นกรมใน กระทรวงศึกษาธิการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ และกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาของรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และตามมาตรา 16 (10) ได้กำหนดให้กรมส่งเสริมการเรียนรู้ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่บัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัตินี้หรือที่มีกฎหมายอื่นกำหนด นั้นทั้งนี้หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 เพื่อให้การบริหารจัดการและดำเนินการของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามมาตรา 16(10) เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน

การศึกษาของสถานศึกษา กรมส่งเสริมการเรียนรู้จึงได้มีการออกระเบียบกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2567 เพื่อจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 47 ซึ่งกำหนดไว้ว่า “ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา...” และมาตรา 48 ที่กำหนดไว้ว่า “ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ...” รวมถึงกฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ข้อ 3 ซึ่งกำหนดไว้ว่า “ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภท การศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเอง ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับ ดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี” การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ถือเป็นการกำหนดทิศทางงานดำเนินงาน ของสถานศึกษาที่จะมุ่งไปสู่เป้าหมาย ที่สามารถนำไปใช้ในการสื่อสารให้แก่บุคลากรภายในสถานศึกษา ได้ยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสถานศึกษา ด้วยการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ผู้จัดการเรียนรู้ ภาศิเครือข่าย ผู้เรียน ผู้นำหรือผู้แทนในชุมชน ท้องถิ่น ผ่านการจัด การเรียนรู้ในแต่ละรูปแบบของสถานศึกษา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง และการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิ ตามระดับ ซึ่งแผนพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของสถานศึกษาจะเป็นสิ่งที่ช่วยสะท้อนการขับเคลื่อนการ ดำเนินการที่เป็นไปตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษาได้ โดยการนำแผนพัฒนาคุณภาพการ เรียนรู้ของสถานศึกษาไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาเพื่อการดำเนินการตาม โครงการกิจกรรม และเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศผลการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ผ่านกระบวนการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษา (กรมส่งเสริมการเรียนรู้, 2568)

ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย “ระบบการประกันคุณภาพภายใน” เป็นการสร้างระบบและกลไกคุณภาพของสถานศึกษา โดยให้ถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำรายงานประเมินคุณภาพภายในเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเปิดเผยผลการประเมินต่อสาธารณชนเป็นประจำทุกปี และ “ระบบการประกันคุณภาพ ภายนอก” เป็นการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาตามแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ และสอดคล้องกับจุดเน้นหรือกลุ่มสถาบันที่แต่ละสถาบันเลือก โดยสถาบันสามารถกำหนดเป้าหมาย เฉพาะและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้ตามศักยภาพของสถาบัน จากการศึกษารายงานการ

ประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ (กศน.) ผลการประเมินของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ ประจำปี พ.ศ. 2567 พบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report: SAR) คือ การขาดการวางแผน บุคลากรขาดความเข้าใจในกระบวนการวางแผนและการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษายังไม่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา การปฏิบัติตามแผน การดำเนินงานตามแผนประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการเวลาและทรัพยากร ขาดการมีส่วนร่วมจากบุคลากรทุกระดับในการดำเนินกิจกรรมตามแผน การตรวจสอบ ไม่มีระบบติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินไม่เป็นปัจจุบันและไม่สะท้อนสภาพจริงของสถานศึกษา การปรับปรุงและพัฒนา ขาดการนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน ไม่มี การวางแผนพัฒนาต่อเนื่องจากผลการประเมินที่ผ่านมา ซึ่งมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุง คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร จัดอบรมและพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพ การศึกษาและการจัดทำ SAR ให้กับบุคลากรทุกระดับ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน และประเมินผล เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำรายงาน SAR จากที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นแล้วว่าควรมีการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งจะช่วยเหลือเสริมสร้างคุณภาพการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 ศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ
- 2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ผู้บริหารสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ ได้รับข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา รวมทั้งได้รับแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผน กำกับ ติดตาม และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของจังหวัดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- 3.2 บุคลากรทางการศึกษาและเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แนวทางการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพภายใน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงาน และผลสัมฤทธิ์ด้านคุณภาพการศึกษา

3.3 สถานศึกษาในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการและแนวทางที่ชัดเจนจากสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ ทำให้สามารถพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับมาตรฐาน และบริบทของพื้นที่ ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาโดยรวม

3.3 ภาศึเครือข่าย ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้รับประโยชน์จากการที่สถานศึกษามีคุณภาพการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการผลิตคนคุณภาพสู่สังคมในระยะยาว

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 36 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน ข้าราชการครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 8 คน และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน คือ การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อเข้าร่วมการสนทนาคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน ข้าราชการครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 8 คน และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ ดำเนินการโดยการนำข้อมูลมาจัดกลุ่มประเด็นสำคัญจากนั้นสรุปเรียบเรียงถ้อยคำใหม่วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) พรรณนารายละเอียด ตีความหมายและอธิบายความผลการศึกษา

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณารายขอพบวาอยู่ในระดับมากทุกขอ โดยขอที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ขอ 3 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รองลงมา ได้แก่ ขอ 5 ด้านการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และขอ 6 ด้านการจัดทำรายงานประจำปี ส่วนขอที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ขอ 1 ด้านกำหนด มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สามารถแบ่งเป็นรายด้านได้ดังนี้

5.1.1 ด้านกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายขอพบวาอยู่ในระดับมากเกือบทุกขอ โดยขอที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ขอ 3 กำหนดคาเป้าหมายความสำเร็จของแต่ละมาตรฐานและตัวบ่งชี้ชัดเจน รองลงมา ได้แก่ ขอ 4 ส่วนขอที่มีค่า

เฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ขอ 1 ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา วิเคราะห์มาตรฐานและตัวบ่งชี้ว่าด้วยการประกัน คุณภาพภายในของสถานศึกษา

5.1.2 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งสู่ภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ โดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ 3 บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายด้านต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นที่ผู้เรียนที่สะท้อนคุณภาพความสำเร็จอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม รองลงมา ได้แก่ ข้อ 6 การกำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 5 ความรู้ความสามารถของบุคลากร

5.1.3 ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ 2 สามารถนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการบริหารและการพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมา ได้แก่ ข้อ 1 การจัดระบบสารสนเทศเป็นหมวดหมู่ ครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ข้อ 3 มีอุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบค้นข้อมูลที่มีคุณภาพ

5.1.4 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ 4 มีการรายงานผลการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการ รองลงมาได้แก่ ข้อ 6 มีการกำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนการ ปฏิบัติงานส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 5 แนวทางการปฏิบัติงานในครั้งต่อไปที่ได้จากการนำผลสรุปการดำเนินงานในครั้งก่อนมาวิเคราะห์ปรับปรุง

5.1.5 ด้านการจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ 2 มีการรายงานผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา รองลงมาได้แก่ ข้อ 3 มีการนำผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 4 บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้และทักษะในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

5.1.6 ด้านการจัดทำรายงานประจำปี โดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ 3 การรายงานผลมีการระบุปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไข รองลงมา ได้แก่ ข้อ 2 รายงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาที่แสดงผลสำเร็จของ การบริหารจัดการศึกษาตามรูปแบบที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด ส่วนข้อ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 4 มีการเผยแพร่ต่อสาธารณชนหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.1.7 ด้านการจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างต่อเนื่องโดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ 6 คณะครูและผู้บริหารให้ความร่วมมือ และข้อ 7 มี การประชุมปรึกษาหารือในการวางแผนการดำเนินงาน รองลงมา ได้แก่ ข้อ 9 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 8 มีการเผยแพร่ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

6.2 แนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล เชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม Focus Group ในประเด็นการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการ

เตรียมการ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการประเมิน ด้านการรายงานการประเมินตนเองประจำปี ด้านประกันคุณภาพเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

6.2.1 แนวทางด้านการเตรียมการ

(1) มีแนวทางในการเตรียมความพร้อม และสร้างความตระหนักในเรื่องการ ประกันคุณภาพแก่บุคลากรภายในสถานศึกษา โดยจัดประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานให้ บุคลากรในสถานศึกษาได้รับทราบและนำไปปฏิบัติ เปิดโอกาสให้เสนอความต้องการที่จะพัฒนา คุณภาพการศึกษาเชิงวิทยากรมาให้ความรู้ด้านการประกันคุณภาพภายใน

(2) มีการจัดโครงสร้างในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดย แต่งตั้งครูและบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบแต่ละมาตรฐาน

(3) จัดระบบข้อมูลสารสนเทศยังไม่เป็นระบบทั้งหมดมีการประเมินผลการดำเนินโครงการกิจกรรมจากผู้ที่เกี่ยวข้องและติดตามความสำเร็จของผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมหลังจัด กิจกรรมแล้วเสร็จ 30 วัน

6.2.2 แนวทางด้านการวางแผน

(1) มีขั้นตอนในการวางแผนการแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยประชุมบุคลากรเพื่อวิเคราะห์สภาพของสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ และจัดทำแผนพัฒนา คุณภาพการศึกษา

(2) บุคลากรทุกคนคณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานและดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

6.2.3 แนวทางด้านการปฏิบัติตามแผน

(1) สนับสนุนให้บุคลากรได้รับการอบรมเรื่องประกันคุณภาพภายใน และมอบหมาย ความรับผิดชอบให้ทุกคนตามรายมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในปฏิบัติตาม ระยะเวลาที่กำหนด หากไม่ทันตามที่กำหนดต้องร่วมกันแก้ปัญหา

(2) จัดหาสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี ที่ช่วยในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ มีการอนุมัติ ให้บุคลากรเขาอบรมความรู้เรื่องประกันคุณภาพภายใน

(3) มีแผนการนิเทศ การติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องพร้อมเสริมแรง ให้กับบุคลากรเพื่อเป็นกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน

6.2.4 ด้านการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษา

(1) บุคลากรและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับสถานศึกษาแต่ละแห่งจะเป็นผู้แต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่ทำการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษา

(2) จัดทำแผนการประเมินให้ชัดเจนและสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง

6.2.5 ด้านการรายงานการประเมินตนเองประจำปี

(1) จัดทำรายงานการประเมินตนเอง โดยศึกษามาตรฐานการศึกษาที่ กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด รวบรวมข้อมูลตามมาตรฐานและตัวชี้วัด

(2) ผู้บริหาร ครู บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษา มีหน้าที่จัดทำรายงานการประเมินตนเองประจำปีตามที่ได้รับมอบหมาย

6.2.6 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

(1) ควรชี้แจงแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้บุคลากรทุกคนมีความรู้ความเข้าใจตระหนักและเห็นความสำคัญของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

(2) สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ ควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำ SAR

(6) สถานศึกษาต้องจัดเก็บเอกสารหลักฐานและร่องรอยการดำเนินงานให้เป็นปัจจุบัน

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

7.1 ผลการศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาด้านการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการจัดทำรายงานประจำปี และด้านกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ (กรมส่งเสริมการเรียนรู้, 2568) ว่าการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ข้อ 3 กำหนดไว้ว่า “ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยการกำหนด มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาที่มุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มี คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่ กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี” ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งดำเนินการตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน เพื่อให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้ (1) จัดให้มีมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทตามที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด และอาจพัฒนามาตรฐานการศึกษาในส่วนที่เป็นลักษณะเฉพาะของสถานศึกษา (2) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับแผนส่งเสริมการเรียนรู้ (3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ และแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา (4) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (5) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา (6) จัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาประจำปีงบประมาณ (7) เสนอ

รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบ (8) นำผลการประเมินคุณภาพภายในมาเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้มีมาตรฐานการศึกษาสำหรับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำหรับนำไปใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบการ ประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีความเข้มแข็ง มีการดำเนินงานที่ดีมีคุณภาพ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเป็นไปตามระบบและหลักเกณฑ์ รวมถึงแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ (กรมส่งเสริมการเรียนรู้, 2568)

7.2 การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษา ของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล เชิงคุณภาพโดยการ สทนากลุ่ม Focus Group ในประเด็นการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ผลการวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตาม แผน ด้านการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการประเมิน ด้านการรายงานการประเมินตนเอง ประจำปี ด้านประกันคุณภาพเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก 1. แนวทางด้านเตรียมการ 2. แนวทางด้านวางแผน 3. แนวทางด้านปฏิบัติตามแผน 4. ด้านการตรวจสอบและประเมิน คุณภาพการศึกษา 5. ด้านการรายงานการประเมินตนเองประจำปี ซึ่งสอดคล้องกับ กรมส่งเสริม การเรียนรู้ (2568) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 และมาตรา 6 เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 จึงมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริม การเรียนรู้ขึ้น เพื่อนำไปใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา โดยยึดหลักการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ คำนึงถึงความเท่าเทียม และความเสมอภาคของการเข้าถึงการศึกษา

8. องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษา ของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ ดังนี้

8.1 กระบวนการวิเคราะห์บริบทพื้นที่อย่างเป็นระบบ เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลบริบทของพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ ทั้งด้านสภาพแวดล้อมทาง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการจัดการศึกษาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนาแนวทางที่ เหมาะสมกับบริบทจริง

8.2 แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ได้แนวปฏิบัติที่มี ลักษณะเฉพาะ สอดคล้องกับศักยภาพและข้อจำกัดของสถานศึกษาในพื้นที่ และสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ได้จริง ซึ่งแตกต่างจากแนวทางทั่วไปที่ใช้ในระดับประเทศ

8.3 กลยุทธ์การขับเคลื่อนการประกันคุณภาพโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน (Area-based Quality Assurance) เกิดแนวคิดใหม่ในการบริหารจัดการด้านประกันคุณภาพที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานสนับสนุน และชุมชน เพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมายและแนวทางพัฒนา

8.4 ระบบสนับสนุนและติดตามประเมินผลเชิงบูรณาการ พัฒนาแนวทางการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานด้านประกันคุณภาพที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาท้องถิ่นและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

8.5 แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรในพื้นที่ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบ กิจกรรมและกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในพื้นที่ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ที่จำเป็นในการดำเนินงานด้านประกันคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการประกันคุณภาพการศึกษา
ของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดบึงกาฬ

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 หน่วยงานต้นสังกัดต้องสร้างความตระหนักในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพ การศึกษาของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

9.1.2 หน่วยงานต้นสังกัดต้องทบทวนความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาให้กับบุคลากรในสังกัดอย่างต่อเนื่อง

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ต้องเข้ารับการอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ มีความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา

9.2.2 พัฒนาตนเองในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำเสนองานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา โดยวิเคราะห์จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) เป็นฐานในการพัฒนาระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

10. เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเรียนรู้. (2566). แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมส่งเสริมการเรียนรู้. (2568). แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเรียนรู้ และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมส่งเสริมการเรียนรู้. (2568). แนวทางการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร : สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565). พระราชบัญญัติกรมส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2565. เล่ม 139 ตอนที่ 90 ก. (2 มิถุนายน 2565). กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). รายงานผลการดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). แนวโน้มการศึกษาไทย พ.ศ. 2565–2575. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

11. คำขอบคุณ

การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงและสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความกรุณาจาก รศ.ดร.ธีระพล เพ็ญจันทร์ และดร. นวัตกร หอมสิน กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะ แก้ไข และปรับปรุง งานวิจัยเล่มนี้อย่างเต็มกำลังด้วยความเมตตาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวที่ให้ความรัก ความห่วงใย รวมถึงกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชา ทั้งในเรื่องของความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม การดำรงชีวิตให้เป็นสุข รวมทั้งคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยเสมอมา

**แนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3***
**GUIDELINES FOR STRESS MANAGEMENT IN THE WORK OF SCHOOL ADMINISTRATORS
UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3**

พัชรารณ พงษ์ศาสตร์¹, ชัยยนต์ เพาพาน²
Patcharaporn Pongsart¹, Chaiyon Paophan²
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด^{1,2}
Roi Et Rajabhat University, Thailand.^{1,2}
Email : Patcharaporn.pongsart@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน และ 3) พัฒนาแนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 139 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .897 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค สถิติทดสอบทีและสถิติทดสอบเอฟ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน โดยรวมมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และ 0.01 3) แนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ประกอบด้วย 7 ด้าน 51 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. ความเครียด 2. การจัดการความเครียด 3. แนวทางการจัดการความเครียด

ABSTRACT

The research aimed were 1) To study stress levels in the work of school administrators 2) To comparison of stress levels in the work of school administrators Classified by Work Experience, and School Size and 3) To develop the guidelines for stress management in the work of school administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 3. The sample group comprised 139 school administrators. The research instruments included a rating scale questionnaire with an overall reliability coefficient of .897, a structured interview form, and an evaluation form for assessing the appropriateness and feasibility of the proposed approaches. The statistics that used for data analysis were percentage, mean, frequency, standard deviation, Index of Item Objective Congruence, t-test and F - test.

The findings of the research revealed that; 1) The overall stress in the workplace of administrators was in the high level. 2) The levels of the workplace of administrators, classified by work experience and the size of the school in which they work, were found to differ significantly at the 0.05 and 0.01 levels. 3) Guidelines developing stress management of administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 3 covered 7 elements, 51 guidelines. The evaluation of the suitability and feasibility of stress management guidelines for school administrators under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 3 revealed that both were at the highest level.

Keywords : 1. Stress 2. Guidelines Management 3. Guidelines Stress Management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ความเครียดเป็นอาการที่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกเพศทุกวัย ในปัจจุบันนี้พบว่าคนส่วนใหญ่ก็มีอาการเครียดสะสม อันเนื่องมาจากการใช้ชีวิตที่ตึงเครียด บางรายมีความกดดันมาก และมีความคาดหวังในชีวิตสูง ซึ่งพอไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวัง ทำให้มีอาการเครียดสะสมโดยไม่รู้ตัวได้เช่นกัน ในบางรายอาจจะเป็นโรคซึมเศร้า (Depressive disorder) หรือ โรควิตกกังวล (Anxiety disorders) ได้ในอนาคต ในการทำงานนั้นเมื่อเรามีภาวะเครียดมาก ๆ จะทำให้สุขภาพร่างกายแย่ลงเรื่อย ๆ สามารถสังเกตตนเองได้จากพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไป ซึ่งเป็นความรู้สึกของบุคคลเมื่อต้องเผชิญกับแรงกดดันจากสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ หรือเหตุการณ์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกไม่สบายใจและคับข้องใจในการทำงานและอาจก่อให้เกิดความเจ็บป่วยทางร่างกายและจิตใจและแสดงออกทางพฤติกรรมซึ่งก่อให้เกิดผลเสียกับการทำงาน โดยจะขัดขวางหรือลดทอนประสิทธิภาพในการทำงานลง (อรนิชา ชื่อจิตร, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคคลสำคัญที่จะบริหารงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการนำพานโยบายต่าง ๆ จากรัฐบาลลงมาสู่การปฏิบัติ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาให้

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา อีกทั้งยังต้องทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา ซึ่งงานทั้งหมดเป็นงานในหน้าที่ที่จะต้องอาศัยการตัดสินใจที่รวดเร็ว ถูกต้องและแม่นยำ ในกรณีที่ผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินใจผิดพลาดอาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการศึกษาของชาติอย่างรุนแรงได้ และความรับผิดชอบที่ซับซ้อนในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นจะส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความเครียดระหว่างการปฏิบัติงาน ซึ่งความเครียดนี้ถือเป็นโรคภัยของผู้บริหารอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นทั้งพลังและแรงกดดันมีผลกระทบต่อชีวิตผู้บริหารอยู่เสมอ การแบกรับภาระการบริหารงานตามนโยบายของรัฐบาล นโยบายของผู้บริหารระดับกระทรวงและนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะต้องนำไปสู่การปฏิบัติ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน นักเรียน ผู้ปกครอง บุคคลอื่นในชุมชนและยังมีเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องยึดถือและปฏิบัติตาม จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับตนเองตามความคาดหวังของสังคม (ศักดิ์ชัย ภูเจริญ, 2560)

การจัดการความเครียดมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการจัดการปัญหาหรือสิ่งกระตุ้นจากภายในและภายนอกที่มารบกวนจิตใจ ลดความรุนแรงของปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด และสามารถเผชิญความเครียดและจัดการความเครียดได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านการจัดการกับอารมณ์ของตัวบุคคลเพื่อมุ่งหวังในการแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น ดังที่ ปานติ คงสมบัติ (2564) ได้กล่าวว่า ร่างกายของมนุษย์มีพลังที่ทรงอำนาจทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างสวยงามสดดงามและน่าอัศจรรย์ เป็นการแสดงออกของภาวะจิตใจผ่านทางร่างกายคำพูดและความรู้สึกเมื่อร่างกายถูกกระตุ้นและมีปฏิกิริยา ตอบโต้เป็นปฏิกิริยาทางสรีรวิทยาและจิตวิทยา โดยระบบต่อมไร้ท่อที่หลังฮอโมน และ ระบบประสาทอัตโนมัติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปทั่วร่างกาย จะเกิดเป็นอารมณ์ด้านบวกและอารมณ์ความเครียดภายในจิตใจ มักส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สังเกตได้อย่างชัดเจน มนุษย์เราจะต้องศึกษากับเรื่องของอารมณ์ การเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองด้านอารมณ์ที่สัมพันธ์กับบุคคลอื่นและอารมณ์ที่นำไปสู่ความเครียด ความเครียดและการบริหารความเครียดและการจัดการกับอารมณ์และความเครียดด้วยวิธีการแก้ปัญหาในชีวิตได้อย่างเหมาะสม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มีนโยบายและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพ สวัสดิการ สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของครู ทั้งในด้านบุคคล องค์กร และสภาพแวดล้อมอย่างครบถ้วน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าควรมีการศึกษาระดับ เปรียบเทียบความเครียดจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานและพัฒนาแนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ผลสัมฤทธิ์ นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อีกทั้งยังต้องทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา ซึ่งงานทั้งหมดเป็นงานในหน้าที่ที่จะต้องอาศัยการตัดสินใจที่รวดเร็ว ถูกต้อง และแม่นยำ ในกรณีที่ผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินใจผิดพลาดอาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการศึกษาของชาติอย่างรุนแรงได้และความรับผิดชอบที่ซับซ้อนในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นจะส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความเครียดระหว่างการปฏิบัติงานได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3, 2567)

จากสภาพและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกิดจากปัจจัยและสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าว จนส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง เกิดความเบื่อหน่าย และอาจหนักไปถึงการเป็นภาวะซึมเศร้า ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา เปรียบเทียบความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานและพัฒนาแนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนการทำงานเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

2.2 เพื่อเปรียบเทียบระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน

2.3 เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลไปประกอบการแก้ไขปัญหา ที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เกิดความเครียด พร้อมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.2 ได้แนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 อันจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 และการเปรียบเทียบความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 139 คน โดยการ

เปิดตารางของ Krejcie and Morgan ใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นหน่วยของการสุ่มและใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .853 และสภาพที่พึงประสงค์มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .894 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบทีและสถิติทดสอบเอฟ

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมของความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมของความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3

ความเครียดในการปฏิบัติงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านบทบาทองค์กร	4.31	0.08	มาก	2
2. ด้านลักษณะงาน	4.35	0.09	มาก	1
3. ด้านสัมพันธภาพในองค์กร	4.27	0.05	มาก	5
4. ด้านบุคคล	4.30	0.07	มาก	3
5. ด้านสภาพแวดล้อม	4.26	0.04	มาก	6
6. ด้านพัฒนาการทางอาชีพ	4.26	0.09	มาก	6
7. ด้านโครงสร้างองค์กร	4.28	0.05	มาก	4
โดยรวมเฉลี่ย	4.29	0.03		

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.03) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านลักษณะงาน ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.09) รองลงมา คือ ด้านบทบาทองค์กร ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.08) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านพัฒนาการทางอาชีพ ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.09)

5.2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน ดังตารางที่ 2 - 3

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ระดับความเครียดในการปฏิบัติงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา	น้อยกว่า 10 ปี (n=13)		มากกว่า 10 ปี (n=126)		t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.ด้านบทบาทองค์กร	4.45	0.10	4.29	0.08	2.85**	0.005
2.ด้านลักษณะงาน	4.50	0.09	4.33	0.09	3.12**	0.003
3.ด้านสัมพันธภาพในองค์กร	4.35	0.07	4.25	0.05	2.02*	0.046
4.ด้านบุคคล	4.42	0.08	4.28	0.07	2.58*	0.011
5.ด้านสภาพแวดล้อม	4.36	0.06	4.24	0.04	2.46*	0.015
6.ด้านพัฒนาการทางอาชีพ	4.34	0.10	4.23	0.08	2.27*	0.025
7.ด้านโครงสร้างองค์กร	4.38	0.06	4.27	0.05	2.93**	0.004
โดยรวมเฉลี่ย	4.40	0.05	4.28	0.04	3.06**	0.003

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน สำหรับรายด้านพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพในองค์กร ด้านบุคคล ด้านสภาพแวดล้อม และด้านพัฒนาการทางอาชีพ ในส่วนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบทบาทองค์กร ด้านลักษณะงาน และด้านโครงสร้างองค์กร โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี มีความเครียดในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

ระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1.ด้านบทบาทองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	0.48	2	0.240	5.22**	0.007
	ภายในกลุ่ม	6.23	136	0.046		
	รวม	6.71	138			
2.ด้านลักษณะงาน	ระหว่างกลุ่ม	0.61	2	0.310	5.54**	0.005
	ภายในกลุ่ม	7.55	136	0.056		
	รวม	8.16	138			
3.ด้านสัมพันธภาพในองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	0.36	2	0.180	4.62*	0.012
	ภายในกลุ่ม	5.34	136	0.039		
	รวม	5.70	138			
4.ด้านบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	0.41	2	0.210	5.12**	0.008
	ภายในกลุ่ม	5.63	136	0.041		
	รวม	6.04	138			
5.ด้านสภาพแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	0.33	2	0.165	4.58*	0.014
	ภายในกลุ่ม	4.87	136	0.036		
	รวม	5.20	138			
6.ด้านพัฒนาการทางอาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	0.30	2	0.150	3.75*	0.026
	ภายในกลุ่ม	5.40	136	0.040		
	รวม	5.70	138			
7.ด้านโครงสร้างองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	0.38	2	0.190	4.52*	0.013
	ภายในกลุ่ม	5.68	136	0.042		
	รวม	6.06	138			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีความแตกต่าง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ด้าน คือ ด้าน

สัมพันธภาพในองค์กร ด้านสภาพแวดล้อม ด้านพัฒนาการทางอาชีพ และด้านโครงสร้างองค์กร ในส่วน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านบทบาทองค์กร ด้านลักษณะงานและด้านบุคคล

5.3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

แนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านบทบาทขององค์กร (8 แนวทาง)	4.85	0.26	มากที่สุด	4.86	0.20	มากที่สุด
2. ด้านลักษณะงาน (7 แนวทาง)	4.94	0.09	มากที่สุด	4.94	0.07	มากที่สุด
3. ด้านสัมพันธภาพในองค์กร (7 แนวทาง)	4.97	0.07	มากที่สุด	4.80	0.19	มากที่สุด
4. ด้านบุคคล (7 แนวทาง)	5.00	0.00	มากที่สุด	4.66	0.23	มากที่สุด
5. ด้านสภาพแวดล้อม (8 แนวทาง)	4.93	0.14	มากที่สุด	4.90	0.14	มากที่สุด
6. ด้านพัฒนาการทางอาชีพ (7 แนวทาง)	4.97	0.07	มากที่สุด	4.91	0.10	มากที่สุด
7. ด้านโครงสร้างองค์กร (7 แนวทาง)	4.91	0.10	มากที่สุด	4.86	0.09	มากที่สุด
โดยรวมเฉลี่ย	4.94	0.05	มากที่สุด	4.85	0.09	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.05) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.09)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านลักษณะงาน ส่วนด้านค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านพัฒนาการทางอาชีพ อาจเนื่องมาจาก ได้รับบทบาทหน้าที่ที่มออบหมายมากเกินไป มีการบริหารงานและการนำสู่การปฏิบัติที่หลายขั้นตอนต้องใช้ความ

รับผิดชอบสูง ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความขัดแย้งส่งผลต่อการปฏิบัติงาน เกิดความรู้สึกกดดันในการปฏิบัติงานเนื่องจากปัญหาสุขภาพส่วนตัว ได้รับความร่วมมือและการตอบสนองงานกับผู้ปกครองและชุมชนน้อยมาก ไม่ได้มีโอกาสพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือตำแหน่งในการปฏิบัติงานที่สูงขึ้นตามวันเวลาที่เหมาะสม และการกำหนดโครงสร้างการจัดสายงานที่ไม่ยืดหยุ่นทำให้ยุ่งยากต่อการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาทยา สุวรรณจันทร์ (2560) ได้ศึกษาความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเครียดในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านลักษณะงาน ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นในการปฏิบัติงาน ด้านโครงสร้างและบรรยากาศขององค์กร ตามลำดับ

6.2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน

ระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน โดยรวมมีความแตกต่าง โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี มีระดับความเครียดในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กมีระดับความเครียดด้านสัมพันธภาพในองค์กร ด้านสภาพแวดล้อม และด้านพัฒนาการทางอาชีพมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดกลางและผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กมีระดับความเครียดด้านบทบาทองค์กร ด้านลักษณะงาน ด้านบุคคล และด้านโครงสร้างองค์กรมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดกลางและผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี จะมีระดับความเครียดในการปฏิบัติงานมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์น้อยขาดทักษะในการบริหารจัดการและการตัดสินใจ ขาดเครือข่ายสนับสนุน และยังไม่เชี่ยวชาญในการบริหารคนและภาระงานจำนวนมาก ดังที่ วิทยา มูลเมือง (2560) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดในด้านโครงสร้างองค์กร ประกอบด้วย วัฒนธรรมของโรงเรียน นโยบายต้นสังกัด กฎระเบียบ โครงสร้างบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาและขนาดโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาทยา สุวรรณจันทร์ (2560) ได้ศึกษาความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ผลการเปรียบเทียบระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารจำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน สวนจำแนกตามอายุ ประสบการณ์ในการบริหาร และขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

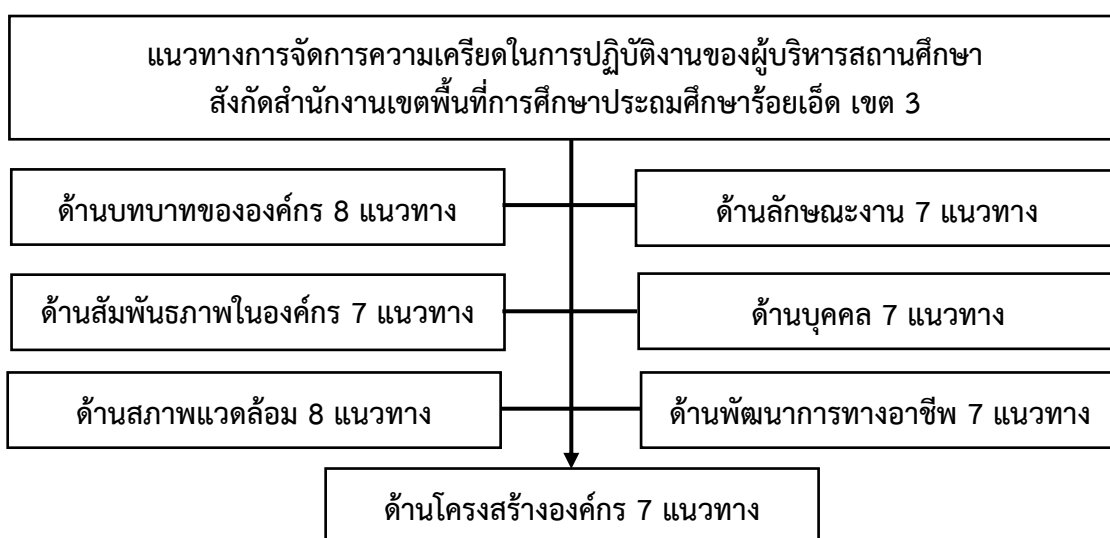
6.3 ผลการพัฒนาแนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3

แนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ประกอบด้วย 7 ด้าน 51 แนวทาง โดยด้าน

ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ ด้านบุคคล เนื่องด้วยเป็นองค์ประกอบภายในตัวบุคคล เป็นความรู้สึก ต่อสภาพและสถานภาพการเปลี่ยนแปลงของตน ได้แก่ สภาพร่างกาย สภาพความเข้มแข็งของจิตใจ สภาพอารมณ์ พฤติกรรมที่แสดงออก ความตระหนักรู้ สุขภาพส่วนตัว และสภาพความพึงพอใจในงาน ที่ทำส่วนตนจึงทำให้ด้านนี้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ดังที่ วิภัสสร มากนคร (2561) ได้กล่าวว่า ปัจจัยด้าน บุคคลที่ส่งผลให้เกิดความเครียด ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา รายได้ หน่วยงานที่ปฏิบัติงาน สถานที่พักอาศัย ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และภาระทางครอบครัว ส่วนด้าน ที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ ด้านลักษณะงาน เนื่องจากรายละเอียดเกี่ยวกับงานที่ต้องรับผิดชอบ ตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ขอบเขตของงาน ความซับซ้อนของกระบวนการ ปริมาณงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและความซ้ำซากจำเจของงาน มีแนวทางในการจัดการความเครียดในด้านนี้ ชัดเจนและสามารถเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาทยา สุวรรณจันทร์ (2560) ได้ การศึกษาความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 11 ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการวางแผนงานให้ชัดเจน กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคคล ให้เหมาะสม โดยเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม สร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรทุกระดับ ในการ ปฏิบัติงาน กำหนดเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพให้ชัดเจน จัดโครงสร้างและบรรยากาศในสถานศึกษา ให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานและสร้างวัฒนธรรมการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน

7. องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ประกอบด้วย 7 ด้าน 51 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ด้านบทบาทขององค์กร 8 แนวทาง 2) ด้านลักษณะงาน 7 แนวทาง 3) ด้านสัมพันธภาพในองค์กร 7 แนวทาง 4) ด้านบุคคล 7 แนวทาง 5) ด้านสภาพแวดล้อม 8 แนวทาง 6) ด้านพัฒนาการทางอาชีพ 7 แนวทาง และ 7) ด้านโครงสร้างองค์กร 7 แนวทาง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผลการวิจัยพบว่าด้านลักษณะงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเวลา ภาระงาน สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนและการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

8.1.2 ด้านพัฒนาการทางอาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการสร้างระบบการประเมินผลที่โปร่งใสและยุติธรรม เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษารู้สึกว่าได้รับการยอมรับและการตอบแทนที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาและความพยายามในอาชีพของตน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านลักษณะงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ควรกำหนดสัดส่วนภาระงานอย่างเหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและลดความเครียดจากการทำงานที่เกินกำลัง

8.2.2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี มีความเครียดมากกว่า จึงควรมีระบบพี่เลี้ยงหรือโค้ช เพื่อให้คำแนะนำในการบริหารจัดการ ปรับตัวกับบทบาทงานและพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหา ช่วยลดภาวะความเครียดในช่วงเริ่มต้นของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้

8.2.3 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็กมีความเครียดในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านโครงสร้างองค์กรและความสัมพันธ์ในองค์กร จึงควรมีการสนับสนุนเพิ่มเติม เช่น การเพิ่มทีมสนับสนุนระดับเขต การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการทำงานและลดความรู้สึกโดดเดี่ยวในการบริหาร

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ด้านลักษณะงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อด้านลักษณะงานของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในระดับพื้นที่และระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8.3.2 ด้านพัฒนาการทางอาชีพมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อด้านพัฒนาการทางอาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในระดับพื้นที่และระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8.3.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรต้นที่มีต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

9. เอกสารอ้างอิง

- นาคยา สุวรรณจันทร์. (2560). การศึกษาความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ปานดี คงสมบัติ. (2564). การจัดการกับอารมณ์ด้วยปัญญา. ระนอง : วิทยาลัยชุมชนระนอง สถาบันวิทยาลัยชุมชน.

- วิทยา มูลเมือง. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- วิภัสสร มากนคร. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของเจ้าหน้าที่งานเวชระเบียนโรงพยาบาลศิริราช. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศักดิ์ชัย ภูเจริญ. (2560). การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สพป.ร้อยเอ็ด เขต 3. ร้อยเอ็ด : กลุ่มนโยบายและแผน.
- อรนิชา ชื่นจิตร. (2560). บุพปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรมนวนคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป. คณะบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

10. คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณา พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ตลอดจนการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนต์ เพาพาน ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาจากท่าน และขอขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงยิ่ง ขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาและแนะแนวทางให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความกรุณาตรวจสอบแบบสอบถาม ให้คำแนะนำ ให้แนวทาง ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม คุณประโยชน์และคุณค่าที่พึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา บุรพาคณาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ด้วยความเคารพอย่างสูง

แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู
โรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ)
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3*
GUIDELINES FOR DEVELOPING DIGITAL TECHNOLOGY UTILIZATION IN 21st CENTURY
LEARNING MANAGEMENT AMONG TEACHERS AT ROMKLAO 2 SCHOOL
(UNDER ROYAL INITIATIVE PROJECT) OF UDON THANI
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ขรรค์ชัย แสนแก้ว¹

Kharawan Saenkaew¹

โรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3¹

Romklao 2 School (Under the Royal Initiative),

Udon Thani Primary Educational Service Area Office 3, Thailand.¹

Email : Nattaya0109@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การวิจัยแบ่งเป็นสองระยะ ระยะแรกสำรวจการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของครูผู้สอน 35 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ระยะที่สองศึกษาแนวทางการพัฒนาโดยรวบรวมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาที่สำคัญแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 2.1) ด้านการออกแบบ โรงเรียนควรลงทุนโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล จัดอบรมการใช้เครื่องมือและเครือข่าย พร้อมมีทีมสนับสนุน IT 2.2) ด้านการพัฒนา ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูและผู้เชี่ยวชาญ IT เพื่อพัฒนาสื่อดิจิทัลที่มีคุณภาพ และสร้างแพลตฟอร์มแบ่งปัน 2.3) ด้านการนำไปใช้ สนับสนุนครูให้บูรณาการ CAI และเครื่องมือโต้ตอบสมัยใหม่ รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้แบบผสมผสานและคลังบทเรียนออนไลน์ และ 2.4) ด้านการประเมินผล แนะนำการใช้แพลตฟอร์มประเมินผลออนไลน์และระบบ LMS เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการประเมินผล

คำสำคัญ : 1. เทคโนโลยีดิจิทัล 2. การบริหารจัดการเรียนรู้ 3. ศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the use of digital technology in 21st-century learning management by teachers at Romklao 2 School (Royal Initiative Project), and 2) explore guidelines for developing such digital technology. The study comprised two phases. Phase one surveyed 35 teachers' digital technology usage through a 5-point Likert scale questionnaire, with data analyzed using descriptive statistics. Phase two investigated development guidelines by collecting and content-analyzing feedback from three experts.

The findings of the research revealed that; 1) the overall use of digital technology in learning management was at a high level. 2) Key development guidelines were categorized into four areas: 2.1) Design: Schools should invest in digital infrastructure, provide training on tools and networks, and establish an IT support team. 2.2) Development: Encourage collaboration between teachers and IT specialists to create quality digital media and build a sharing platform. 2.3) Implementation: Support teachers in integrating quality CAI and modern interactive tools, promoting blended learning, and creating online lesson repositories. 2.4) Evaluation: Introduce and train teachers to use online assessment platforms and LMS with automated feedback for efficient and rapid learning evaluation.

Keywords : 1. Digital Technology 2. Learning Management 3. 21st Century

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาในปัจจุบันก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพลิกโฉมวิถีชีวิตของทุกคนในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือเสริมอีกต่อไป แต่ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ การสอน และการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 15) การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

ในบริบทของการศึกษาไทย รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนและระบบการศึกษาโดยรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) ตัวอย่างเช่น แผนแม่บทเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2565-2569 ที่มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล บุคลากรดิจิทัล แพลตฟอร์มและนวัตกรรมดิจิทัล รวมถึงการบริหารจัดการข้อมูลและธรรมาภิบาลดิจิทัล เพื่อให้การศึกษาไทยก้าวสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพ

การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการบริหารจัดการเรียนรู้จึงเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทันสมัย ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย และเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 การบริหารจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลนั้นครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนหลักสูตร การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดหาและจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ การติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ ไปจนถึงการสื่อสารและประสานงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาโดยรวม (กรมวิชาการ, 2545)

สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแลโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) ก็ได้ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจัง โดยมีนโยบายและแนวปฏิบัติที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนสังกัด อาทิ การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ และการส่งเสริมการประยุกต์ใช้นวัตกรรมดิจิทัลในกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนส่งเสริม สนับสนุนให้มีเทคโนโลยีดิจิทัล หรือนวัตกรรม ในการสร้างโอกาสทางการศึกษา ให้ผู้เรียนทุกคน ทุกพื้นที่เข้าถึงการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ จัดหาอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่เหมาะสมในทุกระดับและเพียงพอต่อความต้องการของการ ดำเนินงาน สนับสนุนงบประมาณด้านเทคโนโลยีแก่สถานศึกษาให้ครบถ้วน โดยวิธีการต่าง ๆ รวมถึงการประสานสนับสนุนจากส่วนราชการ และภาคีเครือข่าย เพื่อรองรับการทำงานและการจัดการเรียนการสอน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3, 2566) นโยบายเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของยุคสมัย

โรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 เป็นหนึ่งในสถานศึกษาที่มีความตระหนักและมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เล็งเห็นถึงศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัลที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น ไม่ใช่เพียงแค่การจัดหาอุปกรณ์หรือซอฟต์แวร์ แต่จำเป็นต้องมีแนวทางที่ชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษา ครู และผู้เรียน สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่และเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน การขาดแนวทางที่เหมาะสมอาจนำไปสู่ปัญหาหลายประการ อาทิ การลงทุนด้านเทคโนโลยีที่ไม่คุ้มค่า การใช้งานเทคโนโลยีที่ไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การไม่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง หรือแม้กระทั่งการสร้างภาระและความสับสนให้กับผู้ใช้งาน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2555) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยียังทำให้โรงเรียนต้องปรับตัวและพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้เท่าทัน เพื่อให้สามารถรองรับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ ได้อย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2

(ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยพิจารณาการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูโดยอาศัยแนวคิดและผลการศึกษาของ รัตนาดี เทียงตรง (2564) ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แนวคิด 4 ด้านนี้สอดคล้องกับงานวิจัยหลายชิ้นที่เน้นความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาการศึกษา อาทิ การวิจัยของ ชัยวิชญ์ เข้มปัญญา (2562) ที่พบว่าแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนควรมุ่งเน้นการส่งเสริมการใช้สื่อและเทคโนโลยีแก่ครู และงานวิจัยของ ธัญญาภรณ์ นาจำปา (2564) ที่ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่รวมถึงด้านเทคโนโลยีและกระบวนการบริหาร การวิเคราะห์ในแต่ละด้านเหล่านี้จะช่วยให้สามารถระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุงของโรงเรียนได้อย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในโรงเรียน จากนั้นจึงนำมาสังเคราะห์และพัฒนาเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สามารถยกระดับการบริหารจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างสร้างสรรค์และสอดคล้องกับยุคสมัย และที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะดิจิทัลและความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพลเมืองในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสามารถใช้เป็นต้นแบบและข้อมูลอ้างอิงสำหรับสถานศึกษาอื่นๆ ที่สนใจในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวมของประเทศต่อไป

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มีแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถนำข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนอื่น ๆ ในสังกัด

3.2 ข้อมูลในการวิจัยทำให้โรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ได้รับแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลใน

การบริหารจัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

3.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มีความเข้าใจและทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการเรียนรู้และจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.4 นักเรียนโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้ที่มีความทันสมัย เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้หลากหลาย และได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี จำแนกเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนทุกคนในโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ในปีงบประมาณ 2568 มีจำนวน 35 คน (โรงเรียนร่มเกล้า 2, 2568) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมดโดยไม่มีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากประชากรมีขนาดเล็ก ได้แก่ ครูผู้สอนทุกคนในโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 35 คน ซึ่งจะทำให้การได้มาซึ่งข้อมูลมีความสมบูรณ์และเป็นตัวแทนของประชากรได้อย่างแท้จริง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม 1 ฉบับ ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ และ ตอนที่ 2 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนค่า 5 ระดับ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นโดย รัตนาวดี เทียงตรง จากงานวิจัยเรื่อง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.948 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้แจกแบบสอบถามไปยังครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 และนัดวันรับแบบสอบถามคืน โดยกำหนดการนัดหมายเพื่อเก็บแบบสอบถามตามกำหนดการนัดหมายในปฏิทิน ได้แบบสอบถามกลับคืนจำนวน 35 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (CHECK list) วิเคราะห์โดยการหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) สภาพปัจจุบันและความคาดหวังของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating-Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน 2) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน 3) ครูจำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นร่างแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งและรับร่างแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำเสนอผลการวิจัยระยะที่ 1 ที่แสดงถึงสภาพการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ในแต่ละด้าน ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทราบ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม และปรับปรุงตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และรับร่างแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลับคืนได้จำนวน 3 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมร่างแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาพิจารณาจากความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่ที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้นำเสนอให้ความเห็นชอบ นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิและนำมาใช้ปรับปรุงให้เป็นแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ในแต่ละด้าน

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้	3.96	0.73	มาก

2. ด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการการเรียนรู้	4.22	0.63	มาก
3. ด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการบริหารจัดการการเรียนรู้	4.38	0.59	มาก
4. ด้านการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการการเรียนรู้	3.82	0.75	มาก
รวมเฉลี่ย	4.10	0.68	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.59) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.63) และน้อยที่สุดคือ ด้านการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.75)

5.2 แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มีแนวทางสำคัญที่จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (2.1) ด้านการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ โรงเรียนควรลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์ดิจิทัลที่จำเป็น พร้อมจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูเชี่ยวชาญการเชื่อมต่อเครือข่าย การจัดการไฟล์ และการใช้ซอฟต์แวร์/แอปพลิเคชันต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีทีมครูพี่เลี้ยง IT และคลังข้อมูลออนไลน์เป็นศูนย์กลางการสนับสนุนการเรียนรู้แก่ครูอย่างต่อเนื่อง (2.2) ด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ โรงเรียนควรส่งเสริมการร่วมมือระหว่างครูกับผู้เชี่ยวชาญด้านไอทีเพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันและสื่อดิจิทัล โดยเน้นการบูรณาการหลักการออกแบบการสอนเพื่อสร้างสรรค์สื่อที่มีคุณภาพและดึงดูดผู้เรียน พร้อมทั้งสร้างกรอบประเมินและแพลตฟอร์มภายในสำหรับการแบ่งปันและทบทวนสื่อการเรียนรู้ร่วมกัน (2.3) ด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูเลือกใช้และบูรณาการ CAI ที่มีคุณภาพรวมถึงเครื่องมือโต้ตอบสมัยใหม่ เข้ากับแผนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสนับสนุนการออกแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) และจัดทำคลังบทเรียนออนไลน์ที่เป็นต้นแบบ เพื่อยกระดับการเรียนรู้และเพิ่มทางเลือกแก่ผู้เรียน และ (2.4) ด้านการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ โรงเรียนควรแนะนำและฝึกอบรมครูให้ใช้แพลตฟอร์มประเมินผลออนไลน์และระบบ LMS ที่มีฟังก์ชันการให้ข้อเสนอแนะและแจ้งผลอัตโนมัติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการประเมินผลการเรียนรู้

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

6.1 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากผลการวิจัยที่ระบุว่าการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยภาพรวมของครูอยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นถึงความตื่นตัวและการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐและทิศทางการศึกษาในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับการยกระดับการศึกษาในยุคดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ซึ่งเน้นให้ครูมีความพร้อมด้านดิจิทัล อย่างไรก็ตาม การที่ภาพรวมอยู่ในระดับมากนี้ อาจสะท้อนถึงการใช้เทคโนโลยีในระดับพื้นฐานหรือระดับการแทนที่ (Substitution) ตามโมเดล SAMR ของ Dr. Ruben Puentedura (Puentedura, 2013) คือใช้เทคโนโลยีเข้ามาทดแทนเครื่องมือเดิมโดยที่ลักษณะของงานไม่ได้เปลี่ยนไปมากนัก เช่น การใช้ PowerPoint แทนกระดานดำ หรือการใช้ Line ในการสื่อสาร ซึ่งเป็นก้าวแรกที่สำคัญในการบูรณาการเทคโนโลยี แต่ยังไม่ใช่วิธีการยกระดับไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือนิยามใหม่ของการเรียนรู้

6.2 ด้านการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลการวิจัยที่พบว่า ด้านการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด บ่งชี้ว่าครูยังคงเผชิญความท้าทายอย่างมากในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในขั้นตอนการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยจำนวนมากที่ใช้กรอบแนวคิด TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge) ของ Mishra และ Koehler (Mishra & Koehler, 2006) กรอบ TPACK ชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการเทคโนโลยีอย่างแท้จริงต้องอาศัยการผสมผสานความรู้สามด้านเข้าด้วยกันอย่างลงตัว คือ ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge), ความรู้ด้านการสอน (Pedagogical Knowledge) และความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge) การที่ด้านการออกแบบมีค่าเฉลี่ยต่ำ สะท้อนว่าครูอาจยังขาด "Pedagogical Content Knowledge with Technology" หรือความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการสอนที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ นิคม กลชนะ (2561) ที่มักระบุถึงข้อจำกัดของครูในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในมิติที่ซับซ้อนกว่าการใช้งานพื้นฐาน งานวิจัยนี้เสริมว่าความท้าทายไม่ได้อยู่ที่การใช้เครื่องมือเป็นเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่การคิดเชิงออกแบบว่าเทคโนโลยีจะเข้ามาช่วยยกระดับประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างไร เช่น การออกแบบบทเรียนแบบโต้ตอบด้วย Quizizz หรือ Kahoot! ที่ไม่เพียงแค่ทดสอบความรู้ แต่ช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบ Active Learning (Huang et al., 2020) การขาดทักษะด้านนี้จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการก้าวข้ามจากการใช้เทคโนโลยีแบบ “แทนที่” ไปสู่การ “ปรับเปลี่ยน” หรือ “นิยามใหม่” ตามโมเดล SAMR

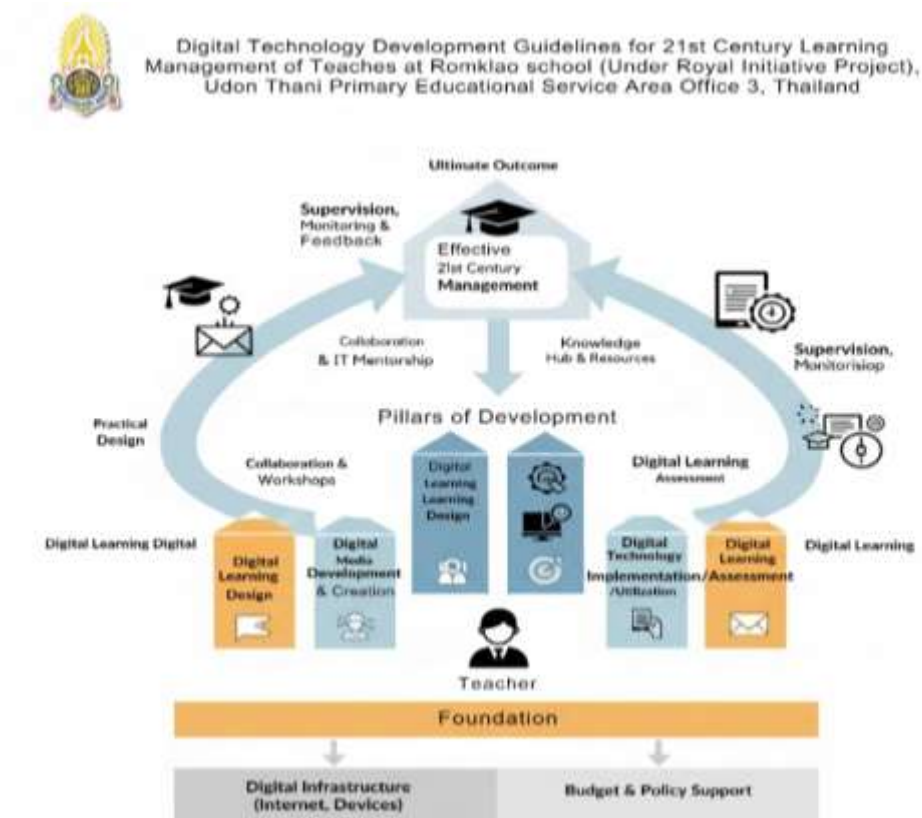
6.3 ด้านการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำ เช่นเดียวกับด้านการออกแบบ ด้านการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยต่ำ ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่สอดคล้องกับงานวิจัยและประสบการณ์ในภาคปฏิบัติจำนวนมาก (OECD, 2015) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานวิจัยของ นิคม กลชนะ (2561) ที่ได้ระบุถึงข้อจำกัดของครูในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการ

ประเมินผลและติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ สาเหตุหลักที่ทำให้ด้านนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำมีหลายประการ ดังนี้ 1) ขาดความเข้าใจในหลักการประเมินยุคดิจิทัล เนื่องจากครูอาจยังไม่คุ้นชินกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการประเมินผลที่หลากหลาย เช่น การประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) ที่เน้นการให้ข้อเสนอแนะย้อนกลับทันที (Instant Feedback) และการปรับปรุงการเรียนรู้ ซึ่งแตกต่างจากการประเมินเพื่อตัดสินผล (Summative Assessment) แบบดั้งเดิม (Black & Wiliam, 1998) 2) ขาดทักษะและประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือประเมินดิจิทัล แม้ครูอาจรู้จักแพลตฟอร์มอย่าง Google Forms, Quizizz, Kahoot! แต่การใช้ฟังก์ชันที่ซับซ้อนขึ้น เช่น การตั้งค่าเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) อัตโนมัติใน LMS หรือการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ (Learning Analytics) เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้เรียนเชิงลึก ยังคงเป็นทักษะที่ต้องพัฒนา 3) ภาระงานและเวลาที่จำกัด ครูมีภาระงานสอนและงานธุรการจำนวนมาก ทำให้มีเวลาไม่เพียงพอที่จะเรียนรู้และประยุกต์ใช้เครื่องมือประเมินผลดิจิทัล หรือออกแบบการประเมินที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น 4) ขาดการสนับสนุนที่เน้นด้านการประเมินโดยเฉพาะ การอบรมส่วนใหญ่มักเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนโดยรวมมากกว่าการเจาะลึกถึงการประเมินผล ทำให้ครูไม่ได้รับโอกาสพัฒนาทักษะเฉพาะด้านนี้อย่างเพียงพอ การที่ครูยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประเมินผลได้อย่างเต็มศักยภาพ ส่งผลให้การให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนอาจยังไม่รวดเร็วและเป็นระบบเท่าที่ควร ทำให้พลาดโอกาสในการนำข้อมูลเชิงลึกจากการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างทั่วถึง

6.4 แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ด้านการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ มีแนวทางการการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยโรงเรียนควรมีการแนะนำครูให้ใช้แพลตฟอร์มประเมินผลออนไลน์ ที่มีฟังก์ชันการให้ข้อเสนอแนะทันที เช่น Google Forms, Quizizz, Kahoot! หรือเครื่องมือสร้าง Rubric ออนไลน์ เพื่อให้สามารถให้ผลประเมินย้อนกลับได้อย่างรวดเร็ว โรงเรียนควรฝึกอบรมครูให้ใช้ฟังก์ชันการให้คะแนนและข้อเสนอแนะที่มีอยู่ในระบบ LMS เช่น Google Classroom, Microsoft Teams, Moodle เพื่อให้สามารถแจ้งเตือนผลและข้อเสนอแนะไปยังผู้เรียนได้โดยอัตโนมัติและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562) เครื่องมือและอุปกรณ์ดิจิทัลสนับสนุนการประเมินการเรียนรู้มีความหลากหลาย เช่น การประเมินผลงานผู้เรียนผ่าน E-mail ส่วนตัว การประเมินผลงานกลุ่มผ่าน Software ที่เกี่ยวข้องกับการเรียน หรือแม้แต่การให้ข้อเสนอแนะผ่าน Application ต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนทราบผลการประเมินอย่างรวดเร็ว

7. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาพอินโฟกราฟิกแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

จากภาพที่ 1 ภาพอินโฟกราฟิกแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 องค์ความรู้ใหม่ คือ การสร้างสรรค์โมเดลที่เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาที่ตรงจุดมีระบบ และยั่งยืน เพื่อให้ครูสามารถยกระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสู่การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง รายละเอียดดังนี้

7.1 ฐานราก (Foundation) ส่วนที่อยู่ด้านล่างสุด แสดงถึงปัจจัยสนับสนุนที่จำเป็น ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (อินเทอร์เน็ต, อุปกรณ์) และการสนับสนุนงบประมาณและนโยบาย

7.2 ครูผู้สอน (Teacher) อยู่ตรงกลาง ซึ่งเป็นแกนหลักและตัวแทนของบุคคลที่จะได้รับการพัฒนาและนำไปประยุกต์ใช้

7.3 เสาหลักแห่งการพัฒนา (Pillars of Development) คือสมรรถนะหลัก 4 ด้านที่ต้องได้รับการพัฒนา ได้แก่ 1) การออกแบบการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital Learning Design) 2) การพัฒนาและสร้างสรรค์สื่อดิจิทัล (Digital Media Development & Creation) 3) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ (Digital Technology Implementation/ Utilization) 4) การประเมินผลการเรียนรู้ด้วยดิจิทัล (Digital Learning Assessment)

7.4 กลไกขับเคลื่อนและส่งเสริม (Enabling Mechanisms): คือกระบวนการและกิจกรรมที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Practical Workshops), การทำงานร่วมกันและทีมพี่เลี้ยง IT (Collaboration & IT Mentorship), คลังความรู้และแหล่งเรียนรู้ดิจิทัล (Digital Knowledge Hub & Resources), และ การนิเทศ ติดตาม และใช้ข้อมูลย้อนกลับ (Supervision, Monitoring & Feedback)

7.5 ผลลัพธ์สูงสุด (Ultimate Outcome): อยู่ด้านบนสุด ซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้าย นั่นคือการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ (Effective 21st Century Learning Management)

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 กำหนดนโยบายดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ชัดเจน สร้างแผนแม่บทระยะยาวที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่แค่การจัดหาอุปกรณ์

8.1.2 จัดสรรงบประมาณเฉพาะด้านการพัฒนาครูและโครงสร้างพื้นฐาน ควรกำหนดงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการอบรมครูในด้านที่จำเป็น รวมถึงการบำรุงรักษาและอัปเดตโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลให้ทันสมัยอยู่เสมอ

8.1.3 พัฒนากอบสมรรถนะครูดิจิทัลที่เน้นการประยุกต์ใช้ ควรกำหนดกรอบสมรรถนะที่ชัดเจน โดยเน้นทักษะการออกแบบ การพัฒนาสื่อ การนำไปใช้ และการประเมินผล ที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและประเมินครู

8.1.4 สร้างระบบนิเทศและติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีบทบาทในการนิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการออกแบบและการประเมินผล เพื่อให้มั่นใจว่าแนวทางการพัฒนาถูกนำไปใช้จริงและเกิดประสิทธิผล

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ด้านการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ เน้นการพัฒนาครูให้สามารถออกแบบกิจกรรมและบทเรียนดิจิทัลที่โต้ตอบได้และเป็นแบบผสมผสาน โดยบูรณาการหลักการสอนและใช้เครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

8.2.2 ด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติของครู (เช่น การติดตั้ง/เชื่อมต่ออุปกรณ์) และการสร้างสื่อดิจิทัล พร้อมทั้งจัดทำคลังความรู้และแพลตฟอร์มให้ครูแบ่งปันสื่อและบทเรียนต้นแบบ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

8.2.3 ด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ มุ่งเน้นการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนด้าน IT ที่แข็งแกร่งในสถานศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูนำ CAI ที่มีคุณภาพและเทคโนโลยีดิจิทัลต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริงอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

8.2.4 ด้านการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ พัฒนาครูให้สามารถใช้แพลตฟอร์มประเมินผลออนไลน์และระบบ LMS เพื่อให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนได้อย่างรวดเร็วและเป็นระบบ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูสอบถามความคิดเห็นจากผู้เรียน เพื่อนำมาปรับปรุงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอนอย่างต่อเนื่อง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรวิจัยเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

8.3.2 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาประสบการณ์ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของครูและผู้บริหารในการนำแนวทางการพัฒนาไปใช้ในบริบทจริง เพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนา

8.3.3 ควรวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

8.3.4 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลกระทบโดยตรงของการที่ครูมีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่สูงขึ้น ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะดิจิทัลของนักเรียนในระยะยาว

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). **การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). **แผนแม่บทเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2565-2569**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ชัยวิชัญ เข้มปัญญา. (2562). **สภาพและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนครพนม.
- ธัญญาภรณ์ นาจำปา. (2564). **การพัฒนาแบบการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิคม กุลนะ. (2561). **ความพร้อมของครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2555). เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีการศึกษา หน่วยที่ 1-7 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รัตนาวดี เทียงตรง. (2564). การศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- โรงเรียนร่มเกล้า 2. (2568). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2568 โรงเรียนร่มเกล้า 2. อุดรธานี : โรงเรียนร่มเกล้า 2.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2562). Digital Learning. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2566-2570). อุดรธานี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). นโยบายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561-2563. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร : פרקหวานกราฟฟิค.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากหลายแหล่ง ซึ่งไม่สามารถนำมากล่าวในที่นี้ได้ทั้งหมด ในโอกาสนี้ที่ผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างยิ่ง คือ ขอขอบพระคุณ นายวัชรพล วิทยากร ผู้อำนวยการโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) ที่กรุณาให้เก็บข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณคณะครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณ ศน.วาสนา ธนูนิล ผอ.พิศัลย์ คำลั่น คุณครูชอนกลั่น กาหลง ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ นำมาเป็นแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนร่มเกล้า 2 (ในโครงการพระราชดำริ) ได้อย่างสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ที่เป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งในการทำวิจัยครั้งนี้จนประสบผลสำเร็จ

คุณค่าและประโยชน์ของรายงานการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณแด่ บิดา มารดา และบูรพาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

**โปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3***
**A PROGRAM TO STRENGTHEN SELF - DEVELOPMENT COMPETENCIES
OF TEACHERS UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3**

ปัญญา แदनชนบ¹, โกวัฒน์ เทศบุตร²
Panya Dankhanob¹, Kowat Tesaputa²
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด^{1,2}
Roi Et Rajabhat University, Thailand.^{1,2}
Email : panya46547@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู และ 2) พัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 308 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของส่วนสภาพปัจจุบัน .974 และส่วนของสภาพที่พึงประสงค์ .970 ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ครูที่มีความโดดเด่นด้านการพัฒนาตนเอง จำนวน 5 คน และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินโปรแกรม จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบประเมินโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ การค้นคว้าหาความรู้และติดตามองค์ความรู้ใหม่ การสร้างเครือข่าย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตามลำดับ 2) โปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

คำสำคัญ : 1. โปรแกรม 2. สมรรถนะครู 3. สมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to explore the existing situations, desirable situations, and the needs for developing self-development competencies of teachers, and 2) to develop a program to strengthen and enhance the self-development competencies of teachers in a systematic and sustainable way. A mixed methods research design was employed, which was divided into two distinct phases to ensure both breadth and depth of understanding. Phase 1 focused on exploring the current and desirable situations and identifying the priority needs for self-development competency among teachers. The sample group comprised 308 teachers selected using a stratified random sampling technique to ensure representativeness across subgroups. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire, with reliability coefficients of 0.974 for the existing situation and 0.970 for the desirable situation, indicating high internal consistency and reliability. Phase 2 involved the development of a competency enhancement program tailored to the findings from Phase 1. The key informants consisted of 5 teachers recognized for excellence in self-development practices and 5 experts who evaluated the developed program. The research instruments used in this phase included a structured interview form to obtain in-depth information and a program evaluation form to assess the quality, propriety, and feasibility of the program. Statistical methods used to analyze the data included mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}).

The research results were as follows: 1) The existing self-development competencies of teachers were at a high level, while the desirable situation was at the highest level. Priority needs ranked from highest to lowest were: creating knowledge and innovation, acquiring new knowledge, networking, and knowledge sharing. 2) The developed program was evaluated as highly appropriate and highly feasible by the experts.

Keywords : 1. Program 2. Teacher's competencies 3. Teacher' self-development competencies

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 มุ่งพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมและเร่งรัดการเตรียมพร้อมกำลังคนให้มีคุณภาพ เป้าหมายหลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 เป้าหมายที่ 2 การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ โดยคนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ การพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงสอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิต เป้าหมาย สามารถสร้างงานอนาคต และสร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะที่มีความสามารถในการสร้างและ

ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ในประเด็นเป้าหมาย คนไทยเป็นคนดี คนเก่งมีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิต ในศตวรรษที่ 21 และสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต และมีกลยุทธ์ในการยกระดับการผลิตและพัฒนาครูทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยวางแผนจำนวน ความต้องการครูในแต่ละสาขา พัฒนาหลักสูตรการผลิตครูที่มีการเตรียมความพร้อมด้านวิชาการและ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ พัฒนาระบบ การคัดกรองที่สะท้อนสมรรถนะวิชาชีพครู ปรับบทบาทของครูจาก “ผู้สอน” เป็น “โค้ช” ที่อำนวยความสะดวกการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมุ่งสู่การยกระดับครูสู่วิชาชีพชั้นสูง (สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565)

สมรรถนะของครูเป็นความสามารถและทักษะที่บุคคลที่เป็นครูที่จะเอื้อต่อการพัฒนาการ เรียนรู้ของผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และร่างกาย สมรรถนะครูแบ่งออกเป็น 2 สมรรถนะ คือ สมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน 1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนา ตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2. สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการ เรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อ พัฒนาผู้เรียน 5) ภาวะผู้นำครู 6) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการ เรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) จากสมรรถนะหลักของครูด้านการพัฒนา ตนเอง ครูจึงควรพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะสามารถฝึกให้ครูพึ่งพาตนเองและ สามารถพัฒนาความสามารถของตนเองได้ การเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถเลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่ เหมาะกับความสามารถของตนเองได้ ทำให้เรียนรู้ได้ดี ผู้ที่เริ่มเรียนด้วยความคิดของตนเองจะพัฒนา ตนเองได้มากกว่าและดีกว่าที่เป็นเพียงผู้รับหรือรอให้ผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ระบุองค์ประกอบสำคัญในสมรรถนะครูด้านการพัฒนา ตนเอง ดังนี้ 1) การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพโดยจะต้อง ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ มุ่งมั่นและแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย 2) การสร้างองค์ ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ และ 3) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้าง เครือข่าย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้ มาตรฐานสากลบนความมุ่งมั่นของครู ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีเป้าหมาย ให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความรู้ มีทักษะและคุณลักษณะ ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีสุขภาวะที่เหมาะสมตามวัย มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และ ปรับตัวต่อเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี ผู้บริหารสถานศึกษา มีความเป็นเลิศส่วนบุคคล คิดเชิงกลยุทธ์ และนวัตกรรม มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีสำนึกความรับผิดชอบและการบริหารแบบร่วมมือ ครูเป็นผู้ เรียนรู้ มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความมุ่งมั่นทางวิชาการ และมีทักษะการจัดการเรียนรู้ที่

หลากหลายตอบสนองผู้เรียนเป็นรายบุคคล เป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมและทักษะในการใช้เทคโนโลยี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3, 2566)

จากบริบทข้างต้นเนื่องจากยังไม่มีการวิจัยใดในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ที่ศึกษาระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 อยู่ในระดับใด เพื่อพัฒนาเป็นโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครูต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 อยู่ในระดับใด ซึ่งจะได้นำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาครูต่อไป

3.2 ได้โปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 และนำไปใช้ในการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป

3.3 หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาสามารถนำโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ไปใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 308 คน โดยการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan ใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นหน่วยของการสุ่มและใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย สร้างแบบสอบถามโดยนำร่างแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา พบว่าข้อคำถามมีค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8 -1.0 นำแบบสอบถามที่ได้รับการเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมา

ปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองใช้กับครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร สัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ Cronbach พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของส่วนสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.974 และส่วนของสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.970 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครู ได้แก่ ครู จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม การเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยดำเนินการ และประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึง ประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการ จำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาดตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

การพัฒนาสมรรถนะ การพัฒนาดตนเองของครู	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified} =(I-D)/D	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการค้นคว้าหาความรู้ และติดตามองค์ความรู้ใหม่	4.03	0.40	มาก	4.45	0.25	มาก	0.104	2
2. ด้านการสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมในการพัฒนา องค์กรและวิชาชีพ	4.01	0.14	มาก	4.54	0.06	มากที่สุด	0.132	1
3. ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.20	0.14	มาก	4.59	0.05	มากที่สุด	0.093	4
4. ด้านการสร้างเครือข่าย	4.23	0.07	มาก	4.66	0.04	มากที่สุด	0.102	3
โดยรวม	4.12	0.11	มาก	4.56	0.09	มากที่สุด	0.107	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันสมรรถนะการพัฒนาศักยภาพของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างเครือข่าย รองลงมา คือ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ

สภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะการพัฒนาศักยภาพของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้านและอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างเครือข่าย รองลงมา คือ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการค้นคว้าหาความรู้และติดตามองค์ความรู้ใหม่

ลำดับความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาศักยภาพของครู เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ ด้านการค้นคว้าหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้ใหม่ ด้านการสร้างเครือข่าย และด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตามลำดับ

5.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาศักยภาพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาศักยภาพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการ	4.80	0.40	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.80	0.40	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
3. เนื้อหา						
3.1 Module 1 การค้นคว้าหาความรู้และติดตามองค์ความรู้ใหม่	4.60	0.49	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
3.2 Module 2 การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ	4.60	0.49	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
3.3 Module 3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.60	0.49	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
3.4 Module 4 การสร้างเครือข่าย	4.60	0.49	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
4. วิธีการพัฒนา						
4.1 หลักการพัฒนา 70:20:10	4.60	0.49	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
4.2 การพัฒนาต่อเนื่องโดยใช้ PDCA	4.60	0.49	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
4.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการ	4.60	0.49	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
4.4 การศึกษาดูงาน	4.60	0.49	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
4.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ	4.60	0.49	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
4.5 พี่เลี้ยงช่วยสอนงาน	4.60	0.49	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
5. การวัดประเมินผล						
5.1 การประเมินความเข้าใจก่อน - หลังการพัฒนา	4.80	0.40	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
5.2 การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมพัฒนา	4.60	0.49	มากที่สุด	4.60	0.49	มากที่สุด
โดยรวม	4.65	0.09	มากที่สุด	4.78	0.06	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D.= 0.09) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.06)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ด้านการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ สภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เนื่องจาก การรวบรวมและสังเคราะห์ความรู้ จัดเป็นหมวดหมู่เพื่อรองรับการนำไปใช้การเผยแพร่ความรู้ในหลากหลายช่องทางเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงวิชาการ และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับที่ไม่สูงมาก จึงทำให้สภาพปัจจุบันด้านนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นครูจึงต้องมีกระบวนการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ ด้านการค้นคว้าหาความรู้และติดตามองค์ความรู้ใหม่ สภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เนื่องจาก การเข้าร่วมการสัมมนาทางวิชาการทั้งในระดับชาติและนานาชาติอย่างต่อเนื่อง การศึกษาและพัฒนาตนเองโดยการศึกษาดูงานในหน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานประเภทอื่นที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี และการให้ความสนใจเข้าร่วมการประชุมติดตามความก้าวหน้าทางวิทยาการอย่างสม่ำเสมออยู่ในระดับที่ไม่สูงมาก อาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น ข้อจำกัดด้านเวลาและภาระงาน ครูจำนวนมากมีภาระหน้าที่ทั้งด้านการสอน งานวิชาการ งานธุรการ และกิจกรรมอื่นในโรงเรียน จึงไม่มีเวลาว่างเพียงพอในการเข้าร่วมกิจกรรมภายนอกโรงเรียน ข้อจำกัดด้านงบประมาณ การเข้าร่วมสัมมนาหรือศึกษาดูงานในระดับชาติ/นานาชาติ มักมีค่าใช้จ่ายสูง หากไม่มีงบประมาณสนับสนุนจากต้นสังกัดหรือโครงการ อาจทำให้ครูไม่สามารถเข้าร่วมได้ โอกาสเข้าถึงกิจกรรมยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะครูในพื้นที่ห่างไกลหรือชนบท อาจมีโอกาสน้อยในการเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการที่จัดในเมืองใหญ่ หรือในระดับนานาชาติ ทักษะคิดหรือแรงจูงใจ ครูบางคนอาจยังไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองในรูปแบบเหล่านี้ หรือไม่มีแรงจูงใจเพียงพอ เช่น คณะมนุษยศาสตร์ หรือประโยชน์ต่อการประเมิน จึงทำให้สภาพที่พึงประสงค์ด้านนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรวัสดี เพ็ชรทอง (2563) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรวิชาชีพ การสำรวจและประเมินตนเองของครูและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่ายตามลำดับ และสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรวิชาชีพ การสำรวจและประเมินตนเองของครูและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย ตามลำดับ

ลำดับความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู ด้านการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ มีค่า PNI สูงสุด เนื่องจาก มีระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ต่างกันมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรวสดี เพ็ชรทอง (2563) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ ด้านการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรวิชาชีพ ด้านการสำรวจและประเมินตนเองของครู และด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย ตามลำดับ

6.2 โปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์: 2.1 เพื่อสร้างความตระหนักและให้ความรู้ในการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 2.2 เพื่อให้ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 มีความสามารถในการพัฒนาตนเองให้สูงขึ้น 3) เนื้อหา ประกอบด้วย 4 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 การค้นคว้าหาความรู้และติดตามองค์ความรู้ใหม่ โมดูลที่ 2 การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ โมดูลที่ 3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โมดูลที่ 4 การสร้างเครือข่าย ใช้วิธีการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครูตามหลักการพัฒนาแบบ 70-20-10 ประกอบด้วย 1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (การวิเคราะห์และจัดทำแผนการพัฒนาตนเองของครู การปฏิบัติการพัฒนาตนเองตามแผน การตรวจสอบและประเมินการปฏิบัติ และการปรับปรุงเพื่อนำไปสู่การปรับแผนการพัฒนาตนเองในวงรอบต่อไป) จำนวน 84 ชั่วโมง คิดเป็น 70 % 2. การศึกษาดูงานและพี่เลี้ยงช่วยสอนงาน (การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ) รวมจำนวน 24 ชั่วโมง คิดเป็น 20 % และ 3. การฝึกอบรม สัมมนา หรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 4 โมดูล จำนวน 12 ชั่วโมง คิดเป็น 10% และ 4) การวัดประเมินผล ประกอบด้วย 1. การประเมินความเข้าใจ ก่อน – หลังการพัฒนา 2. การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมพัฒนา ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

โปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ใช้วิธีการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครูตามหลักการพัฒนาแบบ 70-20-10 ดังที่ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2563) ได้กล่าวถึง หลักการจัดการเรียนรู้แบบ 70-20-10 ไว้ว่า แต่ละสัดส่วนล้วนช่วยเติมเต็มกันและกันเพื่อให้ได้เรียนรู้ พัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพอย่างเต็มตัว เช่น ถ้ามีการเรียนรู้ในสัดส่วน 70 เปอร์เซนต์ที่เรียนรู้จากการทำงานไปแล้ว แต่ปรากฏว่ายังทำงานได้ไม่ต่อเนื่องเกิดจากการไม่มีสัดส่วนการเรียนรู้ 20 เปอร์เซนต์มาให้อธิบายย้อนกลับถึงสิ่งที่ทำได้ดีและสิ่งที่ต้องแก้ไขเพื่อพัฒนาการทำงานก็อาจทำงานผิดพลาดซ้ำแบบเดิม ๆ เพราะไม่รู้ว่าต้องแก้ไขการทำงานอย่างไร หรือการทำงานให้ดีขึ้นก็ต้องมีการเรียนรู้พื้นฐานทฤษฎีในสัดส่วน 10 เปอร์เซนต์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้พื้นฐานจำเป็น แต่การเรียนรู้แค่ภาคทฤษฎีอย่างเดียวโดยปราศจากการปฏิบัติก็ยากจะทำให้เก่งขึ้นได้ ซึ่งการเรียนรู้ในสัดส่วน 70 และ 20 เปอร์เซนต์จะเข้ามาเติมเต็มการพัฒนาให้ได้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ส่งผลให้การเรียนแบบสัดส่วน 10 เปอร์เซนต์ก็ยังเป็นเรื่องจำเป็นที่ขาดไม่ได้อยู่ดีหรืออาจสรุปได้ว่าทุกสัดส่วนล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษมศักดิ์ ปราบณรงค์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 28 ตัวชี้วัด สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเองโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ การประชุมปฏิบัติการ การฝึกอบรมควบคู่กับการปฏิบัติงาน การฝึกอบรม การสัมมนา การนิเทศติดตาม การเป็นพี่เลี้ยง และการสอนแนะ โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบโปรแกรมได้แก่ 1) หลักการและแนวคิดของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) รูปแบบและวิธีการพัฒนา 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) เนื้อหาและสาระสำคัญของโปรแกรม ประกอบด้วย 3 Module คือ (1) การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ (2) การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ และ (3) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย ใช้ระยะเวลา 110 ชั่วโมง วิธีการพัฒนาได้แก่ 1) การประชุมปฏิบัติการ 2) การฝึกอบรมควบคู่กับการปฏิบัติงาน 3) การฝึกอบรม 4) การสัมมนา 5) การนิเทศติดตาม 6) การเป็นพี่เลี้ยง และ 7) การสอนแนะ การดำเนินการพัฒนามี 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 การประเมินก่อนการพัฒนา ขั้นที่ 2 การพัฒนา ขั้นที่ 3 การบูรณาการความรู้ และขั้นที่ 4 การประเมินหลังการพัฒนา ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

7. องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนที่ 1 การประชุมปฏิบัติการ และ ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการพัฒนาตนเองของครู โดยมีรายละเอียดแต่ละระยะดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนักและให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของครู

การสร้างความตระหนักและให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของครู โดยการประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ซึ่งวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเป็นครูที่โดดเด่นในการพัฒนาตนเองจนได้วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ ใช้เวลา 2 วัน (12 ชั่วโมง) ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

1.1 การเตรียมการ โดยเตรียมครูที่จะเข้าร่วมพัฒนาตนเอง ประสานงานวิทยากร กำหนดวัน เวลา เตรียมสถานที่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ

1.2 ดำเนินการประชุมปฏิบัติการ (ใช้เวลา 2 วัน: จำนวน 12 ชั่วโมง) โดยมีกิจกรรม ประกอบด้วย

1.2.1 การทดสอบความรู้ก่อน Workshop

1.2.2 การบรรยายของวิทยากร

1.2.3 การฝึกปฏิบัติตามที่วิทยากรกำหนด ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

1.2.4 การนำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.2.5 การทดสอบความรู้หลัง Workshop

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการพัฒนาตนเองของครู

การปฏิบัติการพัฒนาตนเองของครูเพื่อให้ครูสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เน้นการพัฒนาควบคู่ไปกับการปฏิบัติงาน (On-the-job development) ใช้ระบบสอนแนะและการใช้เทคนิค ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยในการขับเคลื่อน ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

2.1 การศึกษาดูงาน (ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ) จำนวน 12 ชั่วโมง

การศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี จากคุณครูที่ได้รับรางวัล Best Practices ด้านใดด้านหนึ่ง หรือได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติจากคุรุสภา จำนวน 4 ท่าน

2.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 84 ชั่วโมง

1) การวิเคราะห์และจัดทำแผนการพัฒนาตนเองของครู

2) การปฏิบัติการพัฒนาตนเองตามแผน

3) การตรวจสอบและประเมินการปฏิบัติ

4) การปรับปรุงเพื่อนำไปสู่การปรับแผนการพัฒนาตนเองในวงรอบต่อไป

2.3 พี่เลี้ยงช่วยสอนงาน (ระบบสอนแนะและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ) จำนวน 12 ชั่วโมง

1) การติดตามผลการพัฒนาตนเองของครู โดยวิทยากรพี่เลี้ยง

2) การนิเทศแบบชี้แนะ โดยวิทยากรพี่เลี้ยง

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนักและให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของครู
การประชุมปฏิบัติการ Workshop (ใช้เวลา 2 วัน: จำนวน 12 ชั่วโมง)

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการพัฒนาตนเองของครู

2.1 การศึกษาดูงาน (ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ) จำนวน 12 ชั่วโมง

2.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 84 ชั่วโมง

2.3 พี่เลี้ยงช่วยสอนงาน (ระบบสอนแนะและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ) จำนวน 12 ชั่วโมง

ภาพที่ 1 โปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ด้านการค้นคว้าหาความรู้และติดตามองค์ความรู้ใหม่ พบว่าลำดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะสูงสุด คือ การเข้าร่วมการสัมมนาทางวิชาการทั้งในระดับชาติและนานาชาติอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาควรมีแนวทางในการสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมการสัมมนาทางวิชาการทั้งในระดับชาติและนานาชาติไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนด้านงบประมาณหรือโอกาสเข้าถึงกิจกรรม

8.1.2 ด้านการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ พบว่าลำดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะสูงสุด คือ การเผยแพร่ความรู้ในหลากหลายช่องทางเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาการ ดังนั้น เขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาควรส่งเสริมจัดหาช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ให้กับครู

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่าลำดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะสูงสุด คือ การสร้างความท้าทายเพื่อนครูให้ร่วมมือกันศึกษาแก้ปัญหาและพัฒนางานที่มีความซับซ้อน ดังนั้น เขตพื้นที่การศึกษาควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติ (Best Practice) เปิดโอกาสให้ครูนำเสนอผลงานพัฒนางานที่เกิดจากการแก้ปัญหาจริง เช่น “เวทีครุคิด ครูทำ” ใช้ระบบการให้คะแนนหรือประกาศเกียรติคุณเพื่อสร้างแรงจูงใจ สถานศึกษาควรจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เน้น joyfulจริง สนับสนุนให้ครูรวมกลุ่มกันจากความสนใจหรือปัญหาที่พบจริงในห้องเรียน ส่งเสริมให้เลือกประเด็นที่มีความซับซ้อน เช่น พฤติกรรมนักเรียน การเรียนรู้แบบ Active Learning หรือการพัฒนาแบบบูรณาการข้ามวิชา

8.2.2 ด้านการสร้างเครือข่าย พบว่าลำดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะสูงสุด คือ การจัดให้มีเครือข่ายร่วมมือกันในเรื่องที่มีความสนใจร่วมกันและจัดให้มีผู้นำเครือข่าย เขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือครูที่ยั่งยืน โดยเริ่มจากจัดตั้งเครือข่ายจากความสนใจร่วมกันของครู แต่งตั้งผู้นำเครือข่ายโดยพิจารณาจากความสมัครใจและศักยภาพ เขตพื้นที่อาจมอบเกียรติบัตรให้ผู้นำเครือข่าย สร้างเวทีและกลไกการทำงานที่ชัดเจน กำหนดช่องทางสื่อสาร เช่น กลุ่มไลน์ กลุ่ม Facebook เพื่อให้เครือข่ายสื่อสารและแชร์ความรู้ได้ต่อเนื่อง สนับสนุนให้แต่ละเครือข่ายจัดกิจกรรมปีละ 1 - 2 ครั้ง เช่น งานประชุมย่อย พร้อมกับการติดตามผลและต่อยอด เขตพื้นที่สามารถจัดประชุมสรุปความก้าวหน้าเครือข่ายทุก 6 เดือน เพื่อสังเคราะห์ผลและเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าด้วยกัน

8.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษามูลการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เพื่อทราบประสิทธิผลของการพัฒนาตนเอง โดยใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้น

8.3.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู ในสังกัดอื่น ๆ เช่น สถาบันการอาชีวศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัด และ

ส่วนท้องถิ่นอื่น เป็นต้น จะช่วยให้เข้าใจความต้องการจำเป็นของครูในแต่ละบริบท ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างโปรแกรมพัฒนาที่เฉพาะเจาะจงและยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศในภาพรวม

9. เอกสารอ้างอิง

- เกษมศักดิ์ ปราบณรงค์. (2560). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครู ด้านการพัฒนาตนเอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิริสวัสดิ์ เพ็ชรทอง. (2563). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3. (2566). **แนะนำเขตพื้นที่**. สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2566. จาก <http://www.roiet3.go.th/index.php/home>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2565). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2563). **การพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษา ยุค 4.0**. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์ตักศิลาการพิมพ์.

10. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณา พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ตลอดจนการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ เทศบุตร ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาจากท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง ขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาและแนะแนวทางให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความกรุณาตรวจสอบแบบสอบถาม ให้คำแนะนำ ให้แนวทาง ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณคณะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม คุณประโยชน์และคุณค่าที่พึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา บุรพาคณาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ด้วยความเคารพอย่างสูง

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับชุดกิจกรรม
เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

THE DEVELOPMENT OF AN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT MODEL USING THE
DELPDE MODEL IN CONJUNCTION WITH LEARNING ACTIVITY PACKAGE ON
BUDDHISM TO PROMOTE MORAL AND ETHICAL SKILLS
FOR FIFTH GRADE STUDENTS

สำเรียง จานเขื่อง¹

Samriang Jankhuang¹

โรงเรียนบ้านศรีถาวร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2¹

Ban Srithaworn School

Buriram Primary Educational Service Area Office 2, Thailand.¹

Email : samriang2514@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับ ชุดกิจกรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับ ชุดกิจกรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ จำนวน 10 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการเรียนรู้ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการเรียนรู้ สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับ ชุดกิจกรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบ ดังนี้ (1) หลักการ แนวคิด ทฤษฎี (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (4) ระบบสังคม (5) หลักการ ตอบสนอง และ (6) ระบบสนับสนุน ทั้งนี้ มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) ขั้นพัฒนาสติสัมปชัญญะ (2) ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม (3) ขั้นการเรียนรู้ (4) ขั้นการปฏิบัติโดยผู้สอนคอยแนะนำ (5) ขั้นพัฒนาปัญญา และ (6) ขั้นการประเมินผล 2) ผลจากการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้

และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด กล่าวได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน สามารถนำไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ได้

คำสำคัญ : 1. การพัฒนารูปแบบ 2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3. ชุดกิจกรรม 4. พระพุทธศาสนา 5. ทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม

ABSTRACT

This research aimed to 1) development of an active learning management model using the DELPDE model in conjunction with learning activity package on Buddhism to promote moral and ethical skills for fifth grade students and 2) assess the appropriateness, feasibility, and usefulness of an active learning management model using the DELPDE model in conjunction with learning activity package on Buddhism to promote moral and ethical skills for fifth grade students. This research was a research and development study. The participants were 10 professional educators on developing model, and 5 experts. The instruments used in the study focus group discussion records and assessment of the appropriateness, feasibility and usefulness of the learning model. The basic statistics used for analyzing the collected data were means and standard deviation.

The results revealed that 1) The development of an active learning management model using the DELPDE model in conjunction with learning activity package on Buddhism to promote moral and ethical skills for fifth grade students components included (1) principles, concepts, theories (2) objectives of the model (3) learning management process (4) social system (5) response principles and (6) support system. The learning management process included (1) develop awareness (2) elicitation (3) learning (4) Practicing with instructor guidance (5) Develop intelligence and (6) evaluation. The results of the assessment of the appropriateness, feasibility, and usefulness of the developed learning model are at the highest level. In conclusion, the developed model appropriated to enhance learning for students and was accepted to be developed as a learning tool.

Keywords : 1. Development of a Model 2. Active Learning Management 3. Learning Activity Package 4. Buddhism 5. Moral and Ethical Skills

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ด้วยภาวะวิกฤติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งประเทศไทยต้องเผชิญอยู่ขณะนี้ เมื่อพิจารณาอย่างรอบด้าน หนทางที่จะผ่อนคลายนคนไทยทุกคนก็ควรหันหน้าเข้าหากัน ร่วมคิด ร่วมแรง ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ทุกฝ่ายยอมลดเป้าหมายเพื่อพบกันครึ่งทาง เพื่อความอยู่รอด ปลอดภัย ความเจริญของประเทศอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) กำหนดเป้าประสงค์ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมุ่งพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พุทธศักราช 2566 - 2570 ชี้ให้เห็นถึงการกำหนดทิศทางให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่างๆ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง” พัฒนาประเทศอย่างมีเหตุผล ความพอประมาณ ภูมิคุ้มกัน บนฐานของความรู้ คุณธรรม และความเพียร โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์และเงื่อนไขระดับประเทศและระดับโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ คนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัย มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับ โลกยุคใหม่ มีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉมฉับพลันของโลก สามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565)

การศึกษาถือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและคุณภาพของคนในสังคม เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ การศึกษาในระดับพื้นฐานที่รัฐมีหน้าที่จัดให้กับประชาชนนับเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นรัฐบาลจึงกำหนดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ขึ้น โดยระบุถึงแนวการจัดการศึกษาในหมวด 4 มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของดิวอี้ (Dewey, 1933) ที่ว่าให้เด็กสามารถคิด และแก้ปัญหาได้ การแก้ปัญหาจึงเป็นทักษะพื้นฐานสำหรับการดำเนินชีวิต เป็นทักษะที่ส่งเสริมระดับความสามารถต่างๆ และเป็นทักษะที่จะนำไปสู่การประสบความสำเร็จในชีวิตในที่สุด ดังนั้นการส่งเสริมให้เด็กสามารถแก้ปัญหาได้จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิต และเทคนิคการพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AQ) ที่เรียกว่า The LEAD ซึ่ง สตอลท์ซ์ (Stoltz, 1997) เพราะทักษะทางสังคมและทักษะการมีคุณธรรมจริยธรรมที่จะใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น นอกจากจะสามารถจัดการตอบสนองต่ออุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วยังสามารถแก้ไขอุปสรรค หรือปัญหาที่เกิดขึ้นให้หมดไปได้อีกด้วย ซึ่งในสภาพสังคมที่มีสถานการณ์ที่บีบคั้นทำให้คนต้องตกเป็นเหยื่อและเข้าสู่การกระทำอันไม่พึงปรารถนา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติมีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากลเป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินชีวิตได้อย่างเสมอภาคและมีคุณภาพเป็น

หลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัยครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญามีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึง กำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การ คิด การแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยี มีทักษะชีวิต มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย รักการออกกำลังกาย มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกยึดมั่นในวิถีชีวิตและการ ปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และ สร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากการสำรวจผลการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2564 ปัญหาสำคัญที่สุดที่ควรพัฒนา คือ การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หน่วย การเรียนรู้ที่ 3 พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่ฝึกทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ที่ปฏิบัติได้ยากและมีปัญหาที่พบ ดังนี้ (โรงเรียนบ้านศรีถาวร, 2565) 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนจากการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระพุทธศาสนา พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าหน่วยการเรียนรู้ อื่นๆ และพบว่าทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนต้องปรับปรุง ปัญหาที่พบ คือ นักเรียนไม่มี ระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ มีพฤติกรรมแสดงออกในทางก้าวร้าว และนักเรียนส่วนใหญ่ขาด ความกระตือรือร้นในการใฝ่รู้ใฝ่เรียน 2) นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงเกี่ยวกับการปฏิบัติตน ให้มีทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม 3) ขาดรูปแบบการสอน และ 4) ทางโรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอน น้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ โดยเฉพาะสื่อทางพระพุทธศาสนา ที่มีเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่ หลักสูตรกำหนดและถูกต้องตามหลักวิชาการ

การจัดกิจกรรมส่งเสริมทางสังคมและทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนเป็นกิจกรรม ที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของเรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถค้นพบ และพัฒนาความสามารถของตนเอง สร้างเสริมทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุ ปัญญาสร้างสัมพันธภาพที่ดีซึ่งครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนวต้องทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน เต็มศักยภาพ มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญาจิตใจ และสังคม มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนรู้จักตนเองพึ่งตนเอง และตัดสินใจอย่างเหมาะสม ปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่ เปลี่ยนไปได้เหมาะสมกับทุกช่วงชีวิต (ลักขณา สิริวัฒน์, 2551)

ด้วยเหตุที่กล่าวมาผู้วิจัยมีความสนใจที่จะวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับ ชุดกิจกรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางด้าน พระพุทธศาสนาในแต่ละครั้งเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน ช่วยแก้ปัญหาทั้งทางด้าน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และ

สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับชุดกิจกรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.2 เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับ ชุดกิจกรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีพัฒนาการทักษะทางด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3.2 เป็นการพัฒนานวัตกรรม สื่อการเรียนการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่ทำให้การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม สูงขึ้น

3.3 แนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

4.1 กลุ่มเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

4.1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเพื่อยกร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดอย่างน้อยข้อใดข้อหนึ่งคือ 1) เป็นครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นครูดีเด่น ครูต้นแบบ หรือครูชำนาญการพิเศษทางการเรียนการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี 2) เป็นครูผู้มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อย่างน้อย 10 ปี 3) จบการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา และ 4) ผู้มีความรู้ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา

4.1.2 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) อาจารย์มหาวิทยาลัย ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอก ด้านหลักสูตรและการสอน หรือการวิจัยและประเมินผลการศึกษา และมีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 4 คน 2) ครู ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และมีวิทยฐานะ ครูเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 1 คน

4.2 เครื่องมือการวิจัย

4.2.1 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อกำหนดข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ต่อยกร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

4.2.2 แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการเรียนรู้ มีประเด็นในการประเมิน ได้แก่ หลักการแนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ระบบสังคม ระบบสนับสนุน และการวัดและประเมินผล ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3.1 สังเคราะห์ร่างรูปแบบการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์เอกสารและสรุปประเด็นสำคัญ

4.3.2 ประชุมระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อร่างรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อยกร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้

4.3.3 แก้ไขปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

4.3.4 นำรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

4.3.5 วิเคราะห์ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการเรียนรู้

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.4.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยสรุปความเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นที่ได้จัดเตรียมไว้

4.4.2 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการเรียนรู้ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมาย เป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

4.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย เป็นสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5. ผลการวิจัย

5.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับ ชุดกิจกรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ คือ

5.1.1 องค์ประกอบที่ 1 หลักการ แนวคิด ทฤษฎี

1) หลักการ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับ ชุดกิจกรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กำหนดหลักการสำคัญคือ มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผ่านการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัยและชีวิตประจำวันของนักเรียน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเป็นหลัก เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ การนั่งสมาธิ รวมถึงการส่งเสริมให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ดีงาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้การเรียนรู้ ยังเน้นการสร้าง ความเข้าใจในหลักธรรมพื้นฐาน เช่น ศีล 5 อริยสัจ 4 และไตรสิกขา โดยถ่ายทอด ด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น นิทาน รูปภาพ และกิจกรรมสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ยังส่งเสริม

ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเรียนรู้ผ่านพุทธประวัติ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม พร้อมทั้งบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่องจากภาพ การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมาย สนุก และน่าจดจำ

2) แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน

2.1) แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

2.2) ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory)

2.3) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura

2.4) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development Theory) ของ Kohlberg

2.5) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning Theory)

5.1.2 องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2) เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

3) เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

4) เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำหลักธรรมที่ได้ศึกษาไปใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดเป้าหมายและประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีสติ

5.1.3 องค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นที่ 1 ขั้นพัฒนาสติสัมปชัญญะ (Develop awareness) 2) ขั้นที่ 2 ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม (Elicitation) 3) ขั้นที่ 3 ขั้นการเรียนรู้ (Learning) 4) ขั้นที่ 4 ขั้นการปฏิบัติโดยผู้สอนคอยแนะนำ (Practicing with instructor guidance) 5) ขั้นที่ 5 ขั้นพัฒนาปัญญา (Develop intelligence) 6) ขั้นที่ 6 ขั้นการประเมินผล (Evaluation)

5.1.4 องค์ประกอบที่ 4 ระบบสังคม

บทบาทผู้เรียน ได้แก่ ผู้เรียนมีบทบาทในฐานะผู้ร่วมสร้างความรู้ โดยเริ่มจากการตั้งคำถามหรือพิจารณาประเด็นที่ตนเองสนใจ แล้วแสวงหาคำตอบด้วยตนเองผ่านการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งยังมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับเพื่อน ทั้งในรูปแบบงานกลุ่มและงานคู่ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ฟังหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และเลือกใช้ตามความเหมาะสม ผู้เรียนควรเปิดใจในการเรียนรู้ มีวินัยในตนเอง กล้าแสดงความคิดเห็น ฝึกฝนทักษะต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองเพื่อพัฒนาศักยภาพ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างยั่งยืน

บทบาทผู้สอน ได้แก่ ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยออกแบบกิจกรรมให้หลากหลายและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เริ่มต้นจากการใช้คำถาม สื่อ หรือสถานการณ์ที่น่าสนใจ เพื่อกระตุ้นการคิดและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ครูส่งเสริมบรรยากาศที่เปิดกว้าง เป็นกันเอง และเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งสนับสนุนให้นักเรียนทำกิจกรรมแบบคู่หรือแบบกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม ครูทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา คอยแนะนำและช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด ส่งเสริมการเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลหลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน พร้อมทั้งติดตาม สังเกต และ

ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับแนวทางการจัด การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับ ศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

5.1.5 องค์ประกอบที่ 5 ระบบสนับสนุน

1) ผู้สอนควรมีความรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนอย่างถูกต้อง เหมาะสม และครบถ้วนใน ทุกขั้นตอน ตลอดจนสามารถแนะนำแนวทางการประพฤติปฏิบัติของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับบริบท ของเนื้อหาและวัยของผู้เรียน

2) ผู้สอนควรออกแบบและจัดเตรียมบริบทแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็น กิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหาวิชา บรรยายภาคในชั้นเรียน สื่อการเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3) ผู้สอนควรมีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน และกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ หรือคำตอบด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม และลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5.1.6 องค์ประกอบที่ 6 การวัดและประเมินผล

1) ทดสอบความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2) ประเมินทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม

5.2 การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับ ชุดกิจกรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริม ทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับ ชุดกิจกรรม เรื่องพระพุทธศาสนาเพื่อ ส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

องค์ประกอบของ รูปแบบ	ระดับความคิดเห็น								
	μ	σ	ความ เหมาะสม	μ	σ	ความ เป็นไป ได้	μ	σ	ความเป็น ประโยชน์
1. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน	4.63	0.13	มากที่สุด	4.54	0.12	มากที่สุด	4.43	0.17	มาก
2. วัตถุประสงค์ของ รูปแบบ	4.62	0.08	มากที่สุด	4.48	0.16	มาก	4.48	0.16	มาก
3. ขั้นตอนการ จัดการเรียนรู้	4.64	0.18	มากที่สุด	4.61	0.14	มากที่สุด	4.46	0.39	มาก
4. ระบบสังคม	4.69	0.17	มากที่สุด	4.62	0.12	มากที่สุด	4.62	0.12	มากที่สุด
5. ระบบสนับสนุน	4.75	0.21	มากที่สุด	4.61	0.18	มากที่สุด	4.68	0.18	มากที่สุด
6. การวัด และ ประเมินผล	4.69	0.16	มากที่สุด	4.54	0.25	มากที่สุด	4.57	0.16	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.67	0.05	มากที่สุด	4.57	0.06	มากที่สุด	4.54	0.10	มากที่สุด
รวมเฉลี่ยทั้งหมด	$\mu = 4.59$					$\sigma = 0.07$			

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับ ชุดกิจกรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.59$, $\sigma = 0.07$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเหมาะสม ($\mu = 4.67$, $\sigma = 0.05$) รองลงมา คือ ความเป็นไปได้ ($\mu = 4.57$, $\sigma = 0.06$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความเป็นประโยชน์ ($\mu = 4.54$, $\sigma = 0.10$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับชุดกิจกรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ แนวคิด ทฤษฎี 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4) ระบบสังคม 5) ระบบสนับสนุน และ 6) การวัดและประเมินผล โดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสนับสนุน ได้แก่ แนวคิด การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development Theory) ของ Kohlberg และทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning Theory) ซึ่งขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นพัฒนาสติสัมปชัญญะ 2) ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม 3) ขั้นการเรียนรู้ 4) ขั้นการปฏิบัติโดยผู้สอนคอยแนะนำ 5) ขั้นพัฒนาปัญญา 6) ขั้นการประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์รูปแบบการเรียนรู้ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.59$, $\sigma = 0.07$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบและขั้นตอน โดยการศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ องค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เช่น อรรถรรณ วรณฤทัย, ดวงใจ สีเขียว และลัดดา หวังภษิต (2565) และ กิตติชัย สุธาสิโนบล (2564) นอกจากนี้ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบตามแนวคิดของ รัตนะ บัวสนธ์ (2562) พระมหาวาสันต์ ภูริปัญโญ (2564) พระศศิพงษ์ ธมมวโร (ชัยสิทธิ์), วิทยา ทองดี, นิรัช เรืองแสน และสุริพร ชาบุตรบุญตรีก (2564) และจิระวัฒน์ ไรจนศิลป์, สามารถ สุขุประการ และศิริโรจน์ นามเสนา (2566) เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบในงานวิจัย ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2554) เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2550) กระทรวงศึกษาธิการ (2552) และ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เพื่อกำหนดตัวแปรที่ต้องการพัฒนานักเรียน ทำให้องค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ขั้นตอน การจัดการเรียนรู้ ระบบสังคม ระบบสนับสนุน และการประเมินผล ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกันในทุกองค์ประกอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถรรณ วรณฤทัย, ดวงใจ สีเขียว และลัดดา หวังภษิต (2565) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนา พบว่า รูปแบบการเรียนรู้

มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ แนวคิดพื้นฐาน หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยดำเนินการตามกระบวนการของรูปแบบการเรียนรู้ 5 ขั้น คือ ขั้นนำผู้เรียนให้กระตือรือร้น ขั้นใช้คำสอนเชิงรุก ขั้นประยุกต์ใช้ในยุค New Normal ขั้นนำเสนอผลลัพธ์การเรียนรู้ และขั้นประเมินผลร่วมกัน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด แล้วยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติชัย สุทธาสิโนบล (2563) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่มีสติเป็นฐานการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสังคมไทยยุคปัจจุบัน พบว่า มี 7 ขั้นตอน คือ ขั้นพัฒนาสติสัมปชัญญะ ขั้นสะท้อนแนวคิดและประสบการณ์ ขั้นพัฒนาปัญญา ขั้นลงมือปฏิบัติอย่างเป็นองค์รวม ขั้นปรับแต่งและลงข้อสรุป ขั้นตระหนักรู้หลักธรรมสู่การนำไปใช้ และ ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเรียนรู้ร่วมกัน โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2564) วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธวิธี โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการพัฒนาทักษะการสอน และการวัดและประเมินผล โดยกระบวนการพัฒนาทักษะการสอนตามรูปแบบมี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นเมตตา ขั้นกรุณา ขั้นมุทิตา ขั้นอุเบกขา และขั้นไตรสิกขา ซึ่งแต่ละขั้นตอนได้บูรณาการหลักพุทธวิธีการสอนเข้ากับทฤษฎีและเทคนิคการพัฒนาทักษะการสอนของครูนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระวัฒน์ โรจนศิลป์, สามารถ สุขุประการ และศิริโรจน์ นามเสนา (2566) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ นำเข้าสู่บทเรียน แจ่มแจ้ง จูงใจ กล้าหาญ และร่าเริง รูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้นำเทคนิคหรือลีลาการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Walia (2022) ได้ศึกษาการส่งเสริมจริยธรรมและศีลธรรมในการศึกษาเพื่อความเท่าเทียม ความหลากหลาย และการมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการปลูกฝังอุดมคติทางศีลธรรมในตัวบุคคล ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนจะได้รับอิทธิพลจากอุดมคติทางศีลธรรม ดังนั้น การศึกษาคุณค่าทางศีลธรรมและจริยธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การศึกษาคุณค่าทางศีลธรรมและจริยธรรมจะนำไปสู่สังคมที่มีความเท่าเทียมกัน ความหลากหลาย และการมีส่วนร่วมมากขึ้น สอดคล้องกับ Olha P. Tretiak, Liudmyla I. Melenets, Viktoriia M. Shcherbyna, Olena V. Poliakova & Larysa V. Kravchuk (2022) ได้ศึกษาบทบาทของการปลูกฝังค่านิยมทางศีลธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่าเงื่อนไขทางการสอนในการปลูกฝังค่านิยมทางศีลธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา คือ การเตรียมความพร้อมของครูเพื่อปลูกฝังค่านิยมทางศีลธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา การนำวิธีการปลูกฝังค่านิยมทางศีลธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษามาใช้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับครอบครัวของนักเรียนในการปลูกฝังค่านิยมทางศีลธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับชุดกิจกรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรม

จริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คือ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้น (DELPDE Model) ดังภาพที่ 1 โดยมีรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นพัฒนาสติสัมปชัญญะ (Develop awareness) ในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ครูพัฒนาสติสัมปชัญญะ ใช้เป็นกิจกรรมฝึกสมาธิ นำเข้าสู่บทเรียน โดยใช้ภาพ แผนภูมิ เกม เพลง บทความ เรื่องเล่า และวีดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา นำมาสนทนซักถาม เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนหรือเรื่องที่สนใจจากความสงสัย หรืออาจเริ่มจากความสนใจของตัวนักเรียนเอง หรือเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่นักเรียนเพิ่งเรียนรู้มาแล้ว ครูเป็นคนกระตุ้นให้นักเรียนสร้างคำถาม กำหนดประเด็นที่จะกระตุ้นโดยการเสนอประเด็นขึ้นก่อน แต่ไม่ควรบังคับให้นักเรียนยอมรับประเด็นหรือคำถามที่ครูกำลังสนใจ เป็นเรื่องที่จะใช้ศึกษาโดยลำดับ

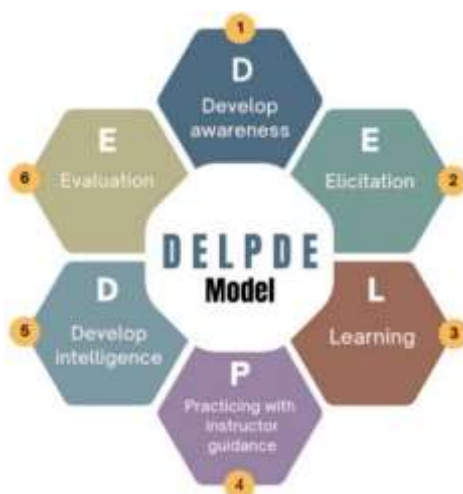
ขั้นที่ 2 ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม (Elicitation) ในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ครูจะตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงความรู้เดิมออกมา เพื่อครูจะได้รู้ว่ามีนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้เดิมเท่าไร จะได้วางแผนการสอนได้ถูกต้อง และครูจะได้รู้ว่ามีนักเรียนควรจะเรียนเนื้อหาใดก่อนที่จะเรียนในเนื้อหานั้น

ขั้นที่ 3 ขั้นการเรียนรู้ (Learning) ในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ครูได้ให้ความรู้เนื้อหาเกี่ยวกับบทเรียนตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้แล้วนำเสนอองค์ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ เช่น เอกสารประกอบการเรียน ชุดกิจกรรม เกมต่างๆ หรือ สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ที่ครูนำเสนอให้ได้ครอบคลุมเนื้อหาที่ตั้งไว้

ขั้นที่ 4 ขั้นการปฏิบัติโดยผู้สอนคอยแนะนำ (Practicing with instructor guidance) ในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ครูควรฝึกนักเรียน ในระยะแรกครูควรคอยช่วยเหลือแนะนำโดยตลอด ซักถามนักเรียนบ่อยๆ ถามคำถามให้มากเพื่อให้นักเรียนตอบและให้ฝึกอย่างเพียงพอ คำถามที่ถามควรเกี่ยวข้องกับเนื้อหาใหม่หรือทักษะใหม่ ครูจะให้คำอธิบายเพิ่มเติม ให้ข้อมูลย้อนกลับหรืออธิบายซ้ำๆ ให้ฝึกปฏิบัติในระยะแรก ครูควรคอยแนะนำจนนักเรียนสามารถปฏิบัติเองได้ทั้งแบบลำพังและแบบกลุ่ม ภายหลังการฝึกปฏิบัติควรทำอย่างต่อเนื่องจนกว่านักเรียนจะชำนาญ

ขั้นที่ 5 ขั้นพัฒนาปัญญา (Develop intelligence) ในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ครูให้นักเรียนฝึกฝึกปฏิบัติที่โต๊ะ ฝึกทักษะเนื้อหาสาระที่เรียนไปแล้ว พัฒนาปัญญา ฝึกเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ โดยมีการติดตามตรวจสอบ กระตุ้นให้นักเรียน มีความรับผิดชอบในงานที่ตนเองปฏิบัติทั้งแบบลำพังและแบบกลุ่ม และมีความกระตือรือร้นเสมอ ครูควรจัดที่นั่งให้มองเห็นนักเรียนทั้งชั้นในขณะที่ปฏิบัติงาน ครูต้องจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามจุดประสงค์ มีการเตรียมการฝึกให้พร้อม และเพียงพอสำหรับนักเรียนทุกคน และต้องเป็นกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ โดยความมุ่งหวังให้นักเรียนสามารถตอบได้โดยอัตโนมัติ โดยการที่ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติมากๆ

ขั้นที่ 6 ขั้นการประเมินผล (Evaluation) ในขั้นนี้เป็นการประเมินการเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่างๆ ว่านักเรียนมีความรู้อะไรบ้าง อย่างไร และมากน้อยเพียงใด จากขั้นนี้จะนำไปสู่ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในด้านอื่นๆ

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้น (DELPDE Model)

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สถานศึกษาควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ DELPDE Model ร่วมกับชุดกิจกรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม ไปปรับใช้กับระดับชั้นอื่นๆ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การใช้รูปแบบการเรียนรู้ควรคำนึงถึงสภาพบริบทของสถานศึกษาและผู้เรียน

8.2.2 ควรมีการวางแผนการใช้รูปแบบการเรียนรู้กับวิชาที่ทำการสอนตามหลักสูตร หรือการส่งเสริมการเรียนรู้ตามลักษณะของในแต่ละรายวิชา

8.2.3 ผู้สอนมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้รายวิชา บริบทของผู้เรียน หรือสถานการณ์การเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมข้ออื่นๆ และกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลาย เพื่อยืนยันว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์อย่างไร

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **8 คุณธรรมพื้นฐาน**. สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2565. จาก <http://www.moe.go.th>

กิตติชัย สุธาสีโนบล. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่มีสติเป็นฐานการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสังคมไทยยุคปัจจุบัน. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์**. 15(2). 40-53.

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์. วี.ที. คอมมิวนิเคชั่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- จิระวัฒน์ โรจนศิลป์, สามารถ สุขุประการ และศิริโรจน์ นามเสนา. (2566). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม. 7(6). 262–271.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- พระมหาวันต์ ฐิริปัญโญ. (2564). รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธวิธี โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศศิพงษ์ ฒมวโร (ชัยสิทธิ์), วิทยา ทองดี, นิรัช เรืองแสน และสุริพร ชานุตรบุญตริก. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวพุทธวิธี วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนโรงเรียนกุดน้ำใสพิทยาคม อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ. วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม. 8(1). 86–96.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2562). วิจัยและพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. 11(2). 1-11.
- โรงเรียนบ้านศรีถาวร. (2565). รายงานผลการพัฒนาการศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564. บุรีรัมย์ : โรงเรียนบ้านศรีถาวร.
- ลักขณา สิริวัฒน์. (2551). สุขวิทยาจิตและการปรับตัว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร : พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2550). มาตรฐานตัวบ่งชี้และเกณฑ์พิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : บริษัทจุดทอง จำกัด.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. นนทบุรี : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อรรพรรณ วรรณฤทัย, ดวงใจ สีเขียว และลัดดา หวังภาษิต. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนา. วารสารมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 7(6). 17–32.
- Dewey, J. (1933). How We Think: A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Educative Process. Boston, MA : D.C. Heath & Co Publishers.

- Olha P. Tretiak, Liudmyla I. Melenets, Viktoriia M. Shcherbyna, Olena V. Poliakova & Larysa V. Kravchuk. (2022). The role of instilling moral values in primary school children. *Revista De La Universidad Del Zulia*. 12(35). 37-62.
- Stoltz, P. G. (1997). *Adversity Quotient: Turning obstacles into opportunities*. Canada : John Willey and Sons.
- Walia, N. (2022). Promoting ethics and morality in education for equality, diversity and inclusivity. *Journal of Multidisciplinary Cases*. 2(01). 1-9.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์และกรุณาอย่างสูงจากรศ.ดร.เสงี่ยม ศิริสวัสดิ์ ตำแหน่ง อาจารย์ ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ผศ.ดร.ไพศาล สุวรรณน้อย ตำแหน่งข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยปัตตานี ผศ.ดร. วิเชียร แสนมี ตำแหน่ง อาจารย์ ประจำหลักสูตร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทุมพันธ์ ตำแหน่ง อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน และนางบุญศิริ ภูเขาบุตร ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนลำปาววิทยาคม ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญทั้งห้าท่าน ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือ คอยให้คำแนะนำ จนสามารถจัดทำได้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเพื่อยกร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบ

ขอขอบคุณ นางแพรวพรรณ นาคนวล ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ นางวราภรณ์ ภิรมย์นาค รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านศรีถาวรที่กรุณาให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกในการทดลองใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับบิดามารดา สามี และครอบครัวที่ให้อำนาจใจที่ดีที่สุด โดยเฉพาะ คณะครู และนักเรียนของโรงเรียนบ้านศรีถาวรทุกคนที่ได้ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

แนวทางการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2*

THE GUIDELINES FOR ACADEMIC DEVELOPMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS:
A CASE STUDY OF BAN RONGNO RONGKHAM KHAMBON SCHOOL UNDER THE
OFFICE OF NONG KHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

นวลฉวี ไชยทองดี¹

Nuanchawee Chaitongdee¹

โรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2¹

Ban Rongno RongKham Khambon School

Nongkhai Primary Educational Service Area Office 3, Thailand.¹

Email : nuanchawee1986@nongkhai2.go.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน 2) พัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 40 คน คือ ผู้บริหาร ครู นักเรียน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อร่างแนวทางการพัฒนางานวิชาการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยได้แก่ การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนการสอน การวางแผนงานวิชาการ และการพัฒนาหลักสูตร 2) แนวทางการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอนมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก โดยมีแนวทางการพัฒนาจำแนกเป็น 4 ด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล

คำสำคัญ : 1. แนวทาง 2. การพัฒนา 3. การบริหารงานวิชาการ

*Received: July 11, 2025; Revised: August 1, 2025; Accepted: September 1, 2025

ABSTRACT

The objectives of this research were to study 1) study the current state, desirable state, and guidelines for academic development at Ban Rongno Rongkham Khambon School; and 2) develop academic administration guidelines for Ban Rongno Rongkham Khambon School. The research was divided into two phases. Phase 1 involved a comprehensive examination of the prevailing conditions, preferred states, and identified needs within the academic administration of Ban Rongno Rongkham Khambon School. A purposive sample of 40 participants was recruited, comprising school administrators, teachers, students, school committee members, and student guardians. Data collection was facilitated through a 5-point Likert scale questionnaire. Statistical analyses, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were employed to interpret the quantitative data. Phase 2 focused on the development of the academic administration guidelines. The primary research instrument for this phase was a structured form designed to elicit expert opinions and constructive suggestions on the draft guidelines. Three subject matter experts served as key informants. Data from this phase underwent content analysis to synthesize qualitative insights.

The research findings revealed that 1) The current state of academic administration was rated at a high level overall, while the desirable state of academic administration was rated at the highest level. The prioritized needs for academic administration, ranked from most to least important, were: assessment and evaluation, teaching and learning management, academic planning, and curriculum development. 2) The developed guidelines for academic development at Ban Rongno Rongkham Khambon School received high ratings for both appropriateness and feasibility. These development guidelines were categorized into four areas, ordered from most to least emphasized: curriculum development, academic planning, teaching and learning management, and assessment and evaluation.

Keywords : 1. Guidelines 2. Development 3. Academic Administration

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้บัญญัติให้มีการกระจายอำนาจทางการบริหารจัดการศึกษาทั้งภารกิจอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและการตัดสินใจในการบริหารงานอย่างอิสระ และมีความคล่องตัวในสถานศึกษาการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) การบริหารจัดการสถานศึกษานับเป็นหัวใจสำคัญที่ขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562) ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริงเพื่อยกระดับคุณภาพและสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาแนวคิดนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ที่เน้นส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ดังนั้นแนวทางการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

โรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน ตั้งอยู่ในตำบลทุ่งหลวง อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดหนองคาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 เป็นสถานศึกษาขนาดเล็กที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงประถมศึกษาปีที่ 6 (รวม 8 ชั้นเรียน) มีนักเรียนรวม 88 คน และครู 9 คน อย่างไรก็ตาม จากสภาพปัญหาที่พบในโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน พบว่ายังขาดการพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอน การบริหารจัดการงานวิชาการยังไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องหลักสูตรที่ไม่มีการปรับปรุงให้เข้ากับบริบทปัจจุบัน การจัดการเรียนการสอนที่ยังคงรูปแบบเดิมตลอด (โรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน, 2567) การวัดผลประเมินผลที่ยังไม่สะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน และการพัฒนาครูที่ยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงและบริบทของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสะท้อนได้จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในรอบที่ 3 ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานเพียงระดับ "ดี" เท่านั้น ทั้งระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา รวมถึงผลการสอบ O-NET และ NT ปีการศึกษา 2567 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ที่ต่ำกว่าระดับชาติอย่างมีนัยสำคัญ (งานวิชาการโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน, 2567) แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

จากปัญหาและสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น การมีแนวทางการบริหารงานวิชาการที่ชัดเจนและได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน จึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและตอบสนองความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพราะแนวทางที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการจริง จะนำไปสู่การกำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน สร้างความเข้าใจร่วมกันในหมู่บุคลากร และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของสถานศึกษาและประเทศโดยรวม การมีแนวทางการบริหารงานวิชาการที่เข้มแข็งจึงเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย

ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งแนวทางนี้จะเน้นการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การวางแผนจนถึงการดำเนินงานและประเมินผล การดำเนินการในลักษณะนี้จะส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพในการแก้ไขปัญหา และสร้างความเข้าใจร่วมกัน ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์และรอบด้าน ซึ่งคาดว่าจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

และช่วยยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้นได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวมของประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 ได้รับแนวทางการบริหารงานวิชาการที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพซึ่งครอบคลุม 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การวางแผนงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล

3.2 ยกระดับคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและยกระดับมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอนให้ก้าวหน้า

3.3 ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและสร้างวัฒนธรรมการพัฒนาในโรงเรียนส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกัน ในการวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เพื่อค้นหาวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดและนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

3.4 ผลการวิจัยและแนวทางสถานศึกษาอื่นที่สามารถนำไป เป็นต้นแบบและองค์ความรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กอื่นๆ หรือสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ที่ประสบปัญหาคล้ายคลึงกันได้ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมของภูมิภาคและประเทศต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี จำแนกเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ครู 9 คน นักเรียน 10 คน กรรมการสถานศึกษา 10 คน และผู้ปกครองนักเรียน 10 คน ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ในปีงบประมาณ 2568 มีจำนวน 40 คน (โรงเรียนร่องโนร่องแกมคำบอน, 2568) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมดโดยไม่มีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากประชากรมีขนาดเล็ก ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ครู 9 คน นักเรียน 10 คน กรรมการสถานศึกษา 10 คน และผู้ปกครองนักเรียน 10 คน ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ในปีงบประมาณ 2568 มีจำนวน 40 คน ซึ่งจะทำให้การได้มาซึ่งข้อมูลมีความสมบูรณ์และเป็นตัวแทนของประชากรได้อย่างแท้จริง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม 1 ฉบับ ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ และ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน

สภาพที่พึงประสงค์แนวทางการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นโดย นุชเรศ คำดีบุญ จากงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.988 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้แจกแบบสอบถามไปยังผู้บริหารโรงเรียน คณะ นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน และนัดวันรับแบบสอบถามคืน โดยกำหนดการนัดหมายเพื่อเก็บแบบสอบถามตามกำหนดการนัดหมายในปฏิทิน ได้แบบสอบถามกลับคืนจำนวน 40 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) วิเคราะห์โดยการหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) สภาพปัจจุบันและความคาดหวังของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating-Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน 2) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน 3) ครูจำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นร่างแนวทางการพัฒนาการพัฒนางานวิชาการ เพื่อเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งและรับร่างแนวทางการพัฒนาการงานวิชาการ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำเสนอผลการวิจัยระยะที่ 1 ที่แสดงถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์แนวทางการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ในแต่ละด้าน ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทราบ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม และปรับปรุงตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และรับร่างแนวทางการพัฒนาการงานวิชาการกลับคืนได้จำนวน 3 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมร่างแนวทางการพัฒนางานวิชาการ มาพิจารณาจากความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่ที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้นำเสนอให้ความเห็นชอบ นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิและนำมาใช้ปรับปรุงให้เป็นแนวทางการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอนโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอนเมื่อพิจารณาเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยได้แก่ การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนการสอน การวางแผนงานวิชาการ และการพัฒนาหลักสูตร ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของ
แนวทางการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ในแต่ละด้าน

การบริหารงานวิชาการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การพัฒนาหลักสูตร	4.51	0.287	มากที่สุด	4.59	0.187	มากที่สุด
2. การวางแผนงานวิชาการ	4.44	0.224	มาก	4.55	2.216	มากที่สุด
3. การจัดการเรียนการสอน	4.40	0.276	มาก	4.63	0.222	มากที่สุด
4. การวัดผลและประเมินผล	4.53	0.227	มากที่สุด	4.58	0.150	มากที่สุด
รวม	4.47	0.253	มาก	4.58	0.193	มากที่สุด

5.2 แนวทางการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอนมีผลการ
ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก โดยมีแนวทางการพัฒนาจำแนกเป็น 4 ด้าน
ได้แก่ (2.1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนควรบูรณาการเนื้อหาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้
ต่างๆเข้าด้วยกัน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตนักเรียน จัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน
สำหรับนักเรียนเป็นมาตรฐานเดียวกันมีการสนับสนุนการเรียนรู้เรื่องหลักสูตรแก่ครูอย่างต่อเนื่อง
(2.2) การวางแผนงานวิชาการ โรงเรียนควรส่งเสริมการร่วมมือระหว่างครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้
สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของโรงเรียนโดยเน้นการบูรณาการหลักการสอนเพื่อสร้างสรรค์
สื่อที่มีคุณภาพและดึงดูดผู้เรียน พร้อมทั้งสร้างกรอบประเมินและแพลตฟอร์มภายในสำหรับการ
แบ่งปันและทบทวนสื่อการเรียนรู้ร่วมกัน (2.3) ด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนควรส่งเสริมให้
ครูเลือกใช้สื่อที่มีคุณภาพรวมถึงเครื่องมือโต้ตอบสมัยใหม่ เข้ากับแผนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
พร้อมทั้งสนับสนุนการออกแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เพื่อยกระดับการ
เรียนรู้และเพิ่มทางเลือกแก่ผู้เรียน และ (2.4) ด้านการวัดผลและประเมินผล โรงเรียนควรวัดและ
ประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาและใช้เป็น
แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการประเมินผลการเรียนรู้

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน
บ้านร่องโนร่องแกมคำบอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

6.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก
ผู้บริหารได้ให้ความสำคัญการบริหารงานวิชาการมาเป็นอันดับแรก จึงทำให้ผลการปฏิบัติงานอยู่ใน
ระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อภิชาติ สุภรณ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยการบริหารวิชาการ
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดการบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า สภาพการบริหารงาน
วิชาการมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมากเมื่อพิจารณาจากด้านอื่น สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงาน

วิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนการสอน การวางแผนงานวิชาการ และการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากผู้บริหารตระครุถึงเห็นว่าควรมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑล โรจนสุทัศน์กุล, นันทรัตน์ เจริญกุล (2558) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเครือข่ายเลเซียน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการอยู่ในลำดับมากที่สุดทั้งโดยรวมและรายด้าน

6.2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวณี อังวราร (2557) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนจุฬาภรราชวิทยาลัยสู่โรงเรียนวิทยาศาสตร์ พบว่าหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเป็นการเฉพาะเป็นหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความสามารถและความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Smith (2007) และยังสอดคล้องกับ Grossman (2011) ที่ทั้งคู่นี้ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการที่เป็นเลิศ พบว่า การพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนต้องมีการพัฒนาควบคู่อย่างต่อเนื่องทั้ง 4 ด้าน โดยมีแนวทางการพัฒนาจำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (2.1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนควรบูรณาการเนื้อหาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆเข้าด้วยกัน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตนักเรียน จัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนเป็นมาตรฐานเดียวกันมีการสนับสนุนการเรียนรู้เรื่องหลักสูตรแก่ครูอย่างต่อเนื่อง (2.2) การวางแผนงานวิชาการ โรงเรียนควรส่งเสริมการร่วมมือระหว่างครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของโรงเรียนโดยเน้นการบูรณาการหลักการออกแบบการสอนเพื่อสร้างสรรค์สื่อที่มีคุณภาพและดึงดูดผู้เรียน พร้อมทั้งสร้างกรอบประเมินและแพลตฟอร์มภายในสำหรับการแบ่งปันและทบทวนสื่อการเรียนรู้ร่วมกัน (2.3) ด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูเลือกใช้สื่อที่มีคุณภาพรวมถึงเครื่องมือได้ตอบสมัยใหม่ เข้ากับแผนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสนับสนุนการออกแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เพื่อยกระดับการเรียนรู้และเพิ่มทางเลือกแก่ผู้เรียน และ (2.4) ด้านการวัดผลและประเมินผล โรงเรียนควรวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาและใช้เป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการประเมินผลการเรียนรู้ในปีต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Daud (2018) ที่ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้บริหารควรชี้ให้ครูเห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนรวมถึงการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมตามสภาพจริง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาภรณ์ แสงทอง (2557) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า การวัดและประเมินผลงานวิชาการจากสภาพจริงสามารถนำผลที่ได้ไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครูมากที่สุด

7. องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 เผยให้เห็นภาพที่ชัดเจนของความมุ่งมั่นในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยรวมแล้ว สภาพ

ปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารให้ความสำคัญและใส่ใจในงานวิชาการเป็นอันดับแรก สิ่งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในอดีตที่ชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนจากผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนยังคงมีวิสัยทัศน์ที่มุ่งมั่นที่จะพัฒนาไปสู่ สภาพที่พึงประสงค์ในระดับ "มากที่สุด" โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการวัดและประเมินผล การจัดการเรียนการสอน การวางแผนงานวิชาการ และการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้บริหารและคณะครูในการยกระดับกระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลที่ได้ การวิจัยได้นำเสนอ แนวทางการพัฒนางานวิชาการที่ได้รับการประเมินว่าเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมาก โดยมีแนวทางที่ครอบคลุมสี่ด้านสำคัญ ประการแรกใน ด้านการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนควรมุ่งเน้นการบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้การเรียนรู้มีความเชื่อมโยงและครบวงจรมากขึ้น พร้อมส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับนักเรียน รวมถึงการจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และมีการสนับสนุนให้ครูได้เรียนรู้และพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ประการที่สองใน ด้านการวางแผนงานวิชาการ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการหลักการออกแบบการสอนเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและน่าดึงดูด รวมถึงการสร้างกรอบประเมินและแพลตฟอร์มภายในสำหรับการแบ่งปันและทบทวนสื่อการเรียนรู้ร่วมกัน จะช่วยยกระดับการวางแผนให้ดียิ่งขึ้น ประการที่สามใน ด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนควรสนับสนุนให้ครูเลือกใช้สื่อการสอนที่มีคุณภาพ รวมถึงเครื่องมือโต้ตอบสมัยใหม่ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับแผนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสนับสนุนการออกแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) จะช่วยเพิ่มทางเลือกและยกระดับประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนให้มีความหลากหลายและน่าสนใจยิ่งขึ้น และประการสุดท้ายใน ด้านการวัดผลและประเมินผล การเน้นการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำและสามารถนำผลการประเมินที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างตรงจุด ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการประเมินผลการเรียนรู้ในปีต่อไป การวิจัยนี้จึงตอกย้ำว่าการพัฒนาการบริหารงานวิชาการอย่างต่อเนื่องในทุกมิติ เป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอนให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 กำหนดนโยบายพัฒนางานวิชาการที่ชัดเจนและครอบคลุมโดยสร้างแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะยาว ที่ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการพัฒนาบุคลากรครูอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่แค่การเน้นการปฏิบัติงานประจำวัน แต่เป็นการวางรากฐานเพื่อยกระดับคุณภาพวิชาการในภาพรวม

8.1.2 จัดสรรงบประมาณเฉพาะด้านเพื่อส่งเสริมและยกระดับงานวิชาการโดยกำหนดงบประมาณที่เพียงพอ สำหรับการอบรมครูในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การวัดผลตามสภาพจริง รวมถึงการจัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัย เพื่อสนับสนุนการพัฒนางานวิชาการอย่างเป็นรูปธรรม

8.1.3 พัฒนากอบสมรรถนะครูผู้สอนที่เน้นการประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกำหนด กอบสมรรถนะที่ชัดเจน สำหรับครู โดยเน้นทักษะการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการสอนที่หลากหลาย การนำเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ไปใช้ และการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของครู

8.1.4 สร้างระบบนิเทศและติดตามผลงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนควรมีบทบาทในการ นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานด้านวิชาการ ของโรงเรียนและครูอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อให้มั่นใจว่าแนวทางการพัฒนางานวิชาการถูกนำไปใช้จริงและเกิดประสิทธิผล สูงสุด

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ควรส่งเสริมการบูรณาการหลักสูตรและการพัฒนาทักษะชีวิตให้มีความสำคัญกับการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการ บูรณาการเนื้อหา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด

8.2.2 ควรพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนด้วยนวัตกรรมและความร่วมมือ ส่งเสริมให้ครูมีการ ทำงานร่วมกัน ในการวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ร่วมกัน

8.2.3 ควรยกระดับการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อการพัฒนาให้มีความสำคัญกับการ วัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ผลการประเมินที่ได้ควรถูกนำมาใช้เป็น แนวทางหลักในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู อย่างต่อเนื่องและเป็น

8.2.4 ควรสร้างวัฒนธรรมการวิจัยและการใช้ผลวิจัยเพื่อขับเคลื่อนการศึกษาตระหนัก ถึงความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน และการนำผลการวิจัยเหล่านั้นมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการสอนอย่างต่อเนื่อง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นเชิงคุณภาพจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างครู ผู้บริหาร และนักเรียน เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยขับเคลื่อนและอุปสรรคที่แท้จริง

8.3.2 ควรประเมินผลลัพธ์ของการนำแนวทางการพัฒนาไปใช้ในระยะยาวมีการวิจัย ติดตามและประเมินผลลัพธ์ ภายหลังจากนำแนวทางการพัฒนาที่เสนอแนะไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียน บ้านร่องโนร่องแกมคำบอนอย่างต่อเนื่อง

8.3.3 ควรเปรียบเทียบแนวทางการบริหารงานวิชาการกับโรงเรียนที่มีบริบทคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่กว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อค้นหาวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) และสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้กับโรงเรียนในวงกว้างได้

8.3.4 ควรพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบหรือนวัตกรรมเฉพาะด้านจากผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นความต้องการในการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล และการจัดการเรียนการสอนในระดับสูง การวิจัยครั้งต่อไปอาจมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบหรือนวัตกรรมเฉพาะด้าน เช่น การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินผลที่เน้นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 หรือการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

9. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546**. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ.
- ประภาภักดิ์ แสงทอง. (2557). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา**. 9(3). 679-692.
- มณฑล โรจนสุทัศน์กุล, นันทรัตน์ เจริญกุล. (2558). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเครือข่าย. **An Online Journal of Education**. 10(1). 368-380.
- โรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน. (2368). **ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (Data Management Center)**. หนองคาย : โรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน.
- โรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน. (2567). **รายงานวิชาการโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน**. หนองคาย : โรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). **นโยบายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561-2563**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุวณี อังวราร. (2557). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัยสู่โรงเรียนวิทยาศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชาติ สุภรณ์. (2556). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา**. 25(3). 612-685.
- Daud, (2018). Teaching and Learning Supervision, Teachers' Attitude towards. Classroom Supervision and Students' Participation. **International Journal of Instruction**. 11(4). 513-526.

Grossman, P. (2011). Defining Mindfulness by how Poorly I Think I pay Attention During Everyday Awareness and Other Intractable Problems for Psychology's (re) Invention of Mindfulness. *Psychol Assess.* 23(4). 1034-40.

Smith, P.A. (2007). Academic Optimism and Student Achievement in Urban Elementary Schools. *Journal of Educational Administration.* 45(5). 556-568.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของบุคคล และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคายเขต 2 ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งไม่สามารถนำมากล่าวในที่นี้ได้ทั้งหมด ในโอกาสนี้ที่ผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างยิ่ง คือ ขอขอบพระคุณ นางสนม เสรีฐิตผล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ที่กรุณาให้เก็บข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะครูโรงเรียนบ้านร่องโนร่องแกมคำบอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ขอขอบพระคุณ ศน.จักรพัฒน์ สมบูรณ์ ผอ.จุฬาภรณ์ จันซารี คุณครูพิสมัย กองธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ นำมาเป็นแนวทางการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ที่เป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งในการทำวิจัยครั้งนี้ จนประสบผลสำเร็จ คุณค่าและประโยชน์ของรายงานการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณแต่บิดา มารดา และบูรพาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

FACTORS AFFECTING ADMINISTRATORS' CULTURAL LEADERSHIP OF UNIVERSITIES IN CHUXIONG REGION, YUNNAN PROVINCE: A MODERATION EFFECT OF TEACHER CHARACTERISTICS*

Chen Tingting¹, Sukhum Moonmuang², Sataporn Preutikul³
Faculty of Education, Bangkok Thonburi University, Thailand.^{1,2,3}
Email : 6443202046@bkkthon.ac.th

ABSTRACT

The objectives of this study were (1) To study the effect of organizational culture on cultural leadership; (2) To study the effect of work-related on cultural leadership; (3) To study the moderation effect of teacher characteristics on the relationship between organizational culture and cultural leadership; (4) To study the moderation effect of teacher characteristics on the relationship between work-related and cultural leadership. The population was teachers who were full-time teaching and administrative staff in the universities in Chuxiong region in the academic year 2024. The sample was randomly selected by using the proportional stratified random sampling technique, 558 teachers were employed as samples. 5-points Likert scale questionnaires were using as data collection. The descriptive statistics was used for describing the characteristics of samples, and the multi-group SEM was use for hypothesis testing.

The findings revealed that both organizational culture and work-related factors had a significant influence on the administrators' cultural leadership of universities in the Chuxiong region. However, teacher characteristics did not moderate the relationship between organizational culture and cultural leadership, nor between work-related factors and cultural leadership. Specifically, the effects of organizational culture and work-related factors on cultural leadership were consistent across gender, age, ethnicity, and education level, indicating that there were no significant differences among these demographic groups. According to the above-mentioned significance and problem, the researcher wants to study the relationship between organizational culture and cultural leadership in Chuxiong's universities to better understand how university presidents can foster inclusivity and institutional success in ethnically diverse regions, given the surprising lack of moderating effects from teacher characteristics and the need for culturally responsive leadership strategies.

Keywords : 1. Cultural Leadership 2. Organizational Culture 3. Work-related 4. Teacher Characteristics

---

*Received: May 20, 2025; Revised: August 11, 2025; Accepted: August 15, 2025

1. Background and Problem Statement

Universities played a crucial role in regional socio-economic development, and effective leadership was essential for ensuring institutional success in a rapidly changing educational environment (Bush, 2018). In the context of the Chuxiong Region, Yunnan Province, the cultural leadership of university presidents was particularly significant due to the region's ethnic diversity and socio-cultural complexity. Cultural leadership, which involved the ability to integrate organizational values, traditions, and cultural sensitivities into strategic decision-making, had been recognized as a vital factor for fostering inclusivity, innovation, and institutional harmony (House et al., 2004; Schein, 2017).

Previous research had shown that organizational culture strongly influenced leadership behaviors and styles, particularly in educational settings (Al-Ali et al., 2017; Yukl & Gardner, 2020). However, there had been limited empirical evidence on how these relationships manifested in multi-ethnic Chinese higher education contexts. Specifically, the interplay between organizational culture, work-related factors, and cultural leadership had not been adequately explored in Yunnan's vocational and higher education institutions.

Moreover, although teacher characteristics such as age, gender, ethnicity, and years of experience had often been considered potential moderators in leadership studies (Northouse, 2022), evidence from the Chuxiong Region indicated that these demographic factors did not significantly alter the relationship between organizational culture and cultural leadership. This presented an important theoretical and practical gap: why did teacher characteristics appear to have no moderating effect, despite the cultural and demographic diversity of the teaching workforce?

The lack of comprehensive understanding in this area limited the ability of university administrators to design leadership development strategies and organizational policies that were culturally responsive. Addressing this research gap was critical for enhancing governance and leadership capacity in universities in ethnically diverse regions of China.

2. Research Objectives

The research objectives were as the followings:

- 2.1 To study the effect of organizational culture on cultural leadership.
- 2.2 To study the effect of work-related on cultural leadership.

2.3 To study the moderation effect of teacher characteristics on the relationship between organizational culture and cultural leadership.

2.4 To study the moderation effect of teacher characteristics on the relationship between work-related and cultural leadership.

3. Research Benefits

3.1 This study expands the existing body of knowledge regarding higher education administration by clarifying how organizational culture and work-related factors directly shape the cultural leadership of university administrators. It provides an empirical model specific to regional universities in Yunnan Province, China.

3.2 By introducing teacher characteristics as a moderating variable, this research enriches contingency leadership theories. It explains under what conditions and for which groups of teachers the influence of organizational culture and work-related factors on cultural leadership becomes stronger or weaker.

3.3 University leaders can use the findings as a practical guide to identify which specific cultural traits and work environments within their institutions actively foster effective cultural leadership, allowing them to proactively modify the institutional climate.

3.4 The results provide actionable insights for HR department heads to understand that a "one-size-fits-all" leadership approach may not work. Since teacher characteristics moderate the outcomes, administrators can tailor their communication, workload distribution, and support systems to align with the diverse profiles of their teaching staff (e.g., teaching experience, academic rank, or age groups).

4. Research Methodology

4.1 The population was teachers who were full-time teaching and administrative staff in the universities of Chuxiong region in the academic year 2024. The sample was randomly selected by using the proportional stratified random sampling technique; 558 teachers were employed as samples. The respondents' general information was summarized as follows:

4.2 Sample

The study employed a proportional stratified random sampling technique, using universities in the Chuxiong region as the sampling frame. In this method, the population was divided into subgroups (strata) according to each university, and samples were drawn so that the proportion of participants from each university reflected its share of the total population. Specifically, Chuxiong Normal

University, with a population of 808, contributed a sample of 225 participants, while Chuxiong Vocational Technician College, with a population of 1,202, contributed a sample of 333 participants, resulting in a total population of 2,010 and a total sample size of 558

4.3 Research instrument. The instrument for this study was developed as a structured questionnaire based on the conceptual framework, using a 5-point Likert rating scale. It consisted of three main parts: organizational culture types, cultural leadership styles, and control variables. The organizational culture section measured four types Clan, Adhocracy, Market, and Hierarchical cultures focusing on perceptions of communication, collaboration, and innovation support. The cultural leadership section assessed six styles: self-protective, team-oriented, humane-oriented, charismatic/value-based, autonomous, and participative leadership. The control variables section covered work-related factors (such as job factors, work duration, number of staff, cultural atmosphere, educational policy, and socio-economic development) and teacher characteristics (including age, gender, education level, and ethnic group).

To ensure quality, reliability was assessed using Cronbach's alpha, with a value of 0.70 or higher considered acceptable, and internal consistency checked across items measuring the same construct. Validity testing included content validity through IOC and construct validity through Confirmatory Factor Analysis (CFA). The combination of expert review, pilot testing, statistical reliability analysis, and validity testing ensured that the questionnaire was both accurate in measuring the intended constructs and reliable for consistent use in the study.

4.4 Research Hypothesis

H1: Organizational culture had a significant influence on cultural leadership.

H2: Work-related factors had a significant influence on cultural leadership.

H3: Teacher characteristics moderated the relationship between organizational culture and cultural leadership.

H4: Teacher characteristics moderated the relationship between work-related factors and cultural leadership.

4.5 Hypothesis testing

To test these hypotheses, the study would first validate the measurement model through confirmatory factor analysis, reliability, and validity checks, followed by data cleaning and assumption testing. Hypotheses H1 and H2 could be examined using structural equation modeling (SEM) or multiple regression by assessing the direct effects of organizational culture and work-related factors on cultural leadership.

Hypotheses H3 and H4, which involve moderation by teacher characteristics, could be tested through moderated regression with interaction terms for continuous moderators or multi-group SEM for categorical moderators. In all cases, significance testing, effect size evaluation, and model fit assessment (for SEM) would determine support for the hypotheses, with moderation effects probed further using simple slopes or group comparisons.

5. Research Results

5.1 Model fit evaluation

Table 1 Model fit evaluation.

Index	Reference Criteria	Measured Result	Interpret
χ^2/df	1-3 is excellent, 3-5 is good	4.62	good
RMSEA	<0.05 is excellent, <0.08 is good	0.081	acceptable
CFI	>0.9 is excellent, >0.8 is good	0.958	excellent
NFI	>0.9 is excellent, >0.8 is good	0.947	excellent
RFI	>0.9 is excellent, >0.8 is good	0.937	excellent
TLI	>0.9 is excellent, >0.8 is good	0.95	excellent

The model fit evaluation indicated that the χ^2/df value of 4.62 fell within the range considered good, while the RMSEA value of 0.081 was within the acceptable range. The CFI (0.958), NFI (0.947), RFI (0.937), and TLI (0.950) all exceeded the 0.9 threshold, demonstrating excellent fit. Overall, the results suggested that the model demonstrated a good to excellent fit to the data.

5.2 Direct Effects hypothesis testing (Hypothesis 1 and Hypothesis 2)

To further validate the hypotheses proposed in this study, structural equation modeling (SEM) was employed to estimate and test the path relationships among variables. Path coefficients, significance levels, and standard errors were used to assess the strength and significance of the effects. The results were presented in the table 2:

Table 2 The Direct Effects Result.

Hypothesis	DV	IV	Estimate	SE	β	z	p
H1	F2	F1	0.57	0.04	0.57	12.85	< .001
H2	F2	F3	0.28	0.04	0.29	7.82	< .001

Table 2 presents the results of the structural equation modeling used to test the direct effects hypothesized in H1 and H2.

H1 posited that organizational culture significantly influences administrators' cultural leadership. The standardized path coefficient from F1 (Organizational Culture) to F2 (Cultural Leadership) was $\beta = 0.57$ (SE = 0.04, $z = 12.85$, $p < 0.001$), indicating a strong and statistically significant positive effect. This result provides robust empirical support for H1.

H2 proposed that work-related factors significantly affect cultural leadership. The standardized path coefficient from F3 (Work-Related Factors) to F2 (Cultural Leadership) was $\beta = 0.29$ (SE = 0.04, $z = 7.82$, $p < 0.001$), demonstrating a moderate but statistically significant positive influence, thereby supporting H2.

In Summary, the structural model confirmed both hypotheses with high levels of statistical significance. Organizational culture exhibited a stronger effect on cultural leadership ($\beta = 0.57$) than work-related factors ($\beta = 0.29$). These findings underscore the critical role of both organizational culture and work-related conditions in shaping the cultural leadership of university administrators in the Chuxiong region, with organizational culture emerging as the more influential factor.

5.3 Multigroup Analysis (Hypothesis 3 and Hypothesis 4)

To explore whether teacher characteristics moderate the relationships between organizational culture, work-related, and cultural leadership, multi-group analyses were conducted based on gender, age, education level, and ethnic group using JAMOVl. The results were summarized below.

Table 3 Hypothesis Testing for multigroup analysis

Groups	Models	χ^2	df	p
Gender	Unconstrained	659.810	202.000	< .001
	Constrained	660.540	204.000	< .001
	Difference	0.730	2.000	0.694
Age	Unconstrained	566.860	202.000	< .001
	Constrained	566.870	204.000	< .001
	Difference	0.010	2.000	0.996
Education	Unconstrained	579.080	202.000	< .001
	Constrained	580.750	204.000	< .001
	Difference	1.650	2.000	0.438
Ethnic	Unconstrained	611.380	202.000	< .001
	Constrained	613.150	204.000	< .001
	Difference	1.650	2.000	0.414

Hypothesis 3 and 4 testing

Hypothesis Testing of Gender as a Moderator (H3A and H4A). The analysis showed that both organizational culture and work-related factors had significant and positive effects on cultural leadership across gender and age groups, with only minimal differences in effect sizes. For gender (H3A and H4A), males and females demonstrated similar coefficients, suggesting no meaningful moderating role. Likewise, for age (H3B and H4B), younger and older groups displayed nearly identical path coefficients, indicating stable structural relationships regardless of age. In contrast, education level (H3C and H4C) revealed modest moderation: organizational culture had a slightly stronger effect among bachelor's degree holders, while work-related factors had a more pronounced impact among those with a master's degree or higher. Regarding ethnicity (H3D and H4D), both Yi and other ethnic groups showed significant results, with slightly stronger effects in non-Yi groups, reflecting only a weak moderating influence.

Overall, teacher characteristics such as gender, age, education level, and ethnic group contributed only minor variations in the relationships examined. The structural links between organizational culture, work-related factors, and cultural leadership remained consistent and robust across demographic subgroups, indicating strong generalizability of the model in the Chuxiong region. However, the modest differences observed for education level and ethnicity suggest that contextual and cultural nuances may subtly shape how these factors influence leadership perceptions, warranting further qualitative investigation.

5.4 Model Comparison

Table 4 Model testing between constrained and unconstrained model

Groups	Models	χ^2	df	p
Gender	Unconstrained	659.810	202.000	< .001
	Constrained	660.540	204.000	< .001
	Difference	0.730	2.000	0.694
Age	Unconstrained	566.860	202.000	< .001
	Constrained	566.870	204.000	< .001
	Difference	0.010	2.000	0.996
Education	Unconstrained	579.080	202.000	< .001
	Constrained	580.750	204.000	< .001
	Difference	1.650	2.000	0.438

Groups	Models	χ^2	df	p
Ethnic	Unconstrained	611.380	202.000	< .001
	Constrained	613.150	204.000	< .001
	Difference	1.650	2.000	0.414

Table 4 presents a comparison between constrained and unconstrained models across different demographic groups, including Gender, Age, Education, and Ethnic. For all groups, the p-values for the unconstrained and constrained models were less than 0.001, indicating that neither model perfectly fit the data independently. However, the crucial aspect is the "Difference" row, which assesses whether imposing constraints significantly impacted the model fit. Across all groups Gender ($p=0.69$), Age ($p=1.00$), Education ($p=0.44$), and Ethnic ($p=0.41$) the p-values for the difference between the constrained and unconstrained models were all greater than 0.05. This suggests that there is no statistically significant difference in model fit between the constrained and unconstrained models for any of these demographic variables. Therefore, the data supports the hypothesis that the parameters constrained in the model are invariant across these demographic groups. In conclusion: The chi-square difference tests indicated that constraining the model across groups for gender ($\chi^2 = 0.73$, $df = 2$, $p = 0.694$), age ($\chi^2 = 0.01$, $df = 2$, $p = 0.996$), education ($\chi^2 = 1.65$, $df = 2$, $p = 0.438$), and ethnicity ($\chi^2 = 1.65$, $df = 2$, $p = 0.414$) did not produce statistically significant differences. This suggests that the structural model was invariant across all demographic groups, indicating that gender, age, education level, and ethnicity did not moderate the relationships in the model.

6. Research Discussions

6.1 Discussion for Research Objective 1

The results provided robust empirical support for Hypothesis 1, indicating that organizational culture had a significant positive impact on the cultural leadership of university administrators in the Chuxiong region ($\beta = 0.571$, $p < 0.001$). This suggested that a cohesive and supportive organizational culture enhanced administrators' ability to lead culturally, reinforced institutional values, and guided development. The findings aligned with Schein and Schein's (2017) view that leaders both shape and are shaped by organizational culture, and supported Denison et al.'s (2012) argument that cultural alignment enables effective leadership. While some scholars have emphasized contextual variability in cultural leadership, the consistent and

significant effect observed here suggested that, in the case of Chuxiong region, organizational culture plays a decisive role. These results underscored the critical importance of fostering a strong organizational culture to enhance leadership effectiveness in higher education institutions.

6.2 Discussion for Research Objective 2

This study confirmed that work-related factors significantly influenced the cultural leadership of university administrators in the Chuxiong region ($\beta = 0.289$, $p < 0.001$), albeit with a more moderate effect than organizational culture. Elements such as administrative structures, working conditions, and institutional supported contribute meaningfully to leadership practices, indicating that enhancing these factors can strengthen cultural leadership capacities. These findings aligned with Schein's (2010) theoretical model, which highlighted the influence of workplace environments on leadership behavior and effectiveness. Likewise, Saine et al. (2023) emphasized that supportive working conditions were essential for sustained and effective leadership, a view substantiated here through statistical evidence. While the impact was not dominant, the results underscored that improving work-related environments provided a viable pathway to reinforcing cultural leadership, complementing broader organizational cultural strategies within higher education settings.

6.3 Discussion for research objective 3

This study tested Hypothesis H3 (including H3A–H3D) to examine whether teacher characteristics moderate the relationship between organizational culture and cultural leadership. The results showed no significant moderating effects, indicating that gender, age, education level and ethnic group did not alter this relationship. For H3A, gender did not significantly moderate the impact of organizational culture on cultural leadership ($\chi^2 = 0.73$, $df = 2$, $p = 0.694$), suggesting that the influence of organizational culture on administrators' cultural leadership was consistent across male and female groups. This finding contrasted with Eagly and Carli (2007), who argued that gender-related barriers shape leadership differently, but it aligned with Gillard and Okonjo-lweala (2015), who noted a growing trend toward gender-neutral leadership outcomes. For H3B, no significant moderating effect of age was found ($\chi^2 = 0.01$, $df = 2$, $p = 0.996$), indicating that organizational culture impacted cultural leadership similarly across different age groups. This challenged Tulgan's (2002) argument that generational cohorts perceived and responded to culture differently but supported Robins (2023), who suggested that modern organizational cultures were bridging generational gaps in leadership practices.

Regarding H3C, education level also showed no significant moderating effect ($\chi^2 = 1.65$, $df = 2$, $p = 0.438$), although a weak trend was observed. This finding contradicted Schein (2017), who emphasized the role of educational background in shaping cultural understanding, and O'Reilly et al. (2014), who suggested that education influences leaders' cultural values.

H3D tested the moderating role of ethnicity and likewise yielded no significant result ($\chi^2 = 1.65$, $df = 2$, $p = 0.414$). Although Chin (2014) highlighted that ethnic backgrounds can shape leadership behaviors and effectiveness, our results suggested that in the context of universities in Chuxiong, the impact of organizational culture on cultural leadership was consistent across ethnic groups.

Overall, the study provided empirical evidence that teacher characteristics did not significantly moderate the relationship between organizational culture and cultural leadership. These findings refined the theoretical understanding of individual differences and their influence on leadership practices, especially in regional higher education settings.

6.4 Discussion for research objective 4

To address Research Objective 4, Hypothesis H4 (H4A–H4D) examined whether teacher characteristics (gender, age, education level and ethnic group) moderated the relationship between work-related and cultural leadership. The findings consistently indicated no statistically significant moderation effects, suggesting that work-related influenced cultural leadership similarly across all teacher subgroups. For H4A, gender was not a significant moderator ($\chi^2 = 0.73$, $df = 2$, $p = 0.694$). This contrasts with Eagly and Carli (2007), who argued that gendered expectations and barriers led to different leadership outcomes. Sieghart (2021) similarly noted that structural bias can impact how work-related translate into leadership for women. However, our results aligned with Collins and Irby (2011), who found no consistent gender-based variation in academic leadership contexts, indicating that gender may not substantially alter the influence of work-related dynamics in this setting.

H4B assessed age as a moderating variable and found no significant effect ($\chi^2 = 0.01$, $df = 2$, $p = 0.996$). While Ng et al. (2012) and Zemke et al. (2013) emphasized generational differences in workplace behavior and leadership responsiveness, our results supported Burke et al. (2015), who found that standardized institutional practices often mitigated age-based variations. This suggested a stable relationship between work-related factors and cultural leadership regardless of age.

For H4C, education level also failed to show a significant moderating effect ($\chi^2 = 1.65$, $df = 2$, $p = 0.438$). Although Caligiuri (2012) and Ferraro & Briody (2017)

proposed that educational background influenced cultural competence and leadership adaptation, our findings were more consistent with Puckett (2020), who observed minimal differences in leadership outcomes across educational levels in similar institutional environments.

Finally, H4D found no moderating effect of ethnicity ($\chi^2 = 1.65$, $df = 2$, $p = 0.414$). While Chin (2014) and Konrad et al. (2006) underscored the impact of ethnic background on leadership style and organizational behavior, our results indicated that work-related exerted a uniform influence on cultural leadership across ethnic groups, possibly due to contextual or organizational cohesion.

In summary, this study provided empirical evidence that teacher characteristics did not significantly alter the relationship between work-related factors and cultural leadership in the surveyed context, suggesting a robust and consistent effect of work dynamics across demographic subgroups.

7. New Knowledge Gained

The findings indicate that structural and institutional factors such as the prevailing organizational culture and the nature of work-related systems play a more decisive role in shaping cultural leadership in higher education than individual demographic traits. In the studied context, the uniformity of university systems may have overshadowed demographic differences, suggesting that improving cultural leadership should focus on strengthening institutional frameworks rather than depending solely on individual teacher attributes. Future research could investigate psychological or institutional variables as possible moderators to gain a more nuanced understanding of leadership dynamics as showed in Figure 2:

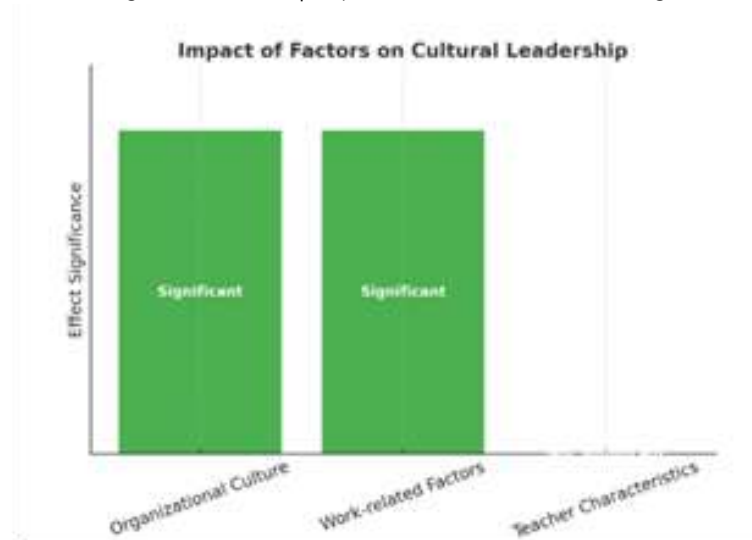

Figure 2 New knowledge

8. Research Recommendation

Based on the study's findings that organizational culture and work-related factors significantly influenced cultural leadership while teacher characteristics such as gender, age, education level and ethnic group, and did not exhibit moderating effects the researcher provided targeted recommendations at the levels of policy, practice and research, with context-specific guidance for the Chuxiong region.

8.1 Policy Recommendations

- 1) Embed cultural leadership goals into university institutional strategies.
- 2) Enhance professional development programs focusing on leadership competencies rather than demographic attributes.
- 3) Integrate ethnic cultural heritage into leadership training and promote partnerships with local cultural institutions in Chuxiong.

8.2 Implementation Suggestions

- 1) Incorporate cultural leadership development into faculty training programs.
- 2) Create mentorship structures to support leadership growth among faculty.
- 3) Adopt inclusive leadership evaluation frameworks and optimize work conditions.

8.3 Suggestions for further research

- 1) Exploring the Impact of Organizational Culture on Cultural Leadership Across Diverse Higher Education Contexts
- 2) Investigating Work-Related Factors That Enhance Cultural Leadership Effectiveness in Multiethnic University Settings
- 3) Examining Additional Moderators Beyond Teacher Characteristics in the Relationship Between Organizational Culture and Cultural Leadership

9. References

- Al-Ali, W., Singh, S. K., Al-Nahyan, M., & Sohal, A. S. (2017). Change management through leadership: The mediating role of organizational culture. *Journal of Organizational Change Management*. 30(4). 531–547.
- Burke, R. J., Cooper, C. L., & Antoniou, A.-S. (2015). *The multi-generational and aging workforce: Challenges and opportunities*. Northampton, MA : Edward Elgar Publishing.
- Bush, T. (2018). *Educational leadership and management: Theory, policy, and practice*. London, UK : Sage.

- Caligiuri, P. (2012). **Cultural agility: Building a pipeline of successful global professionals**. San Francisco, CA : Jossey-Bass.
- Cameron, K. S., & Quinn, R. E. (1999). **Diagnosing and changing organizational culture: Based on the competing values framework**. Reading, MA : Addison-Wesley.
- Chin, J. L. (2014). **Diversity leadership: Influence of ethnicity, gender, and minority status**. Thousand Oaks, CA : Sage Publications.
- Collins, C., & Irby, B. J. (2011). **Women and educational leadership**. San Francisco, CA : Jossey-Bass.
- Denison, D. R., Hooijberg, R., & Quinn, R. E. (2012). Paradox and performance: Toward a theory of behavioral complexity in managerial leadership. **Organization Science**. 6(5). 524–540.
- Eagly, A. H., & Carli, L. L. (2007). **Through the labyrinth: The truth about how women become leaders**. Boston, MA : Harvard Business Press.
- Ferraro, G. P., & Briody, E. K. (2017). **The cultural dimension of global business**. 8th ed. New York, NY : Routledge.
- Gillard, E., & Okonjo-Iweala, N. (2015). **Women and leadership: Real lives, real lessons**. Boston, MA : Harvard Business Review Press.
- House, R. J., Hanges, P. J., Javidan, M., Dorfman, P. W., & Gupta, V. (Eds.). (2004). **Culture, leadership, and organizations: The GLOBE study of 62 societies**. Thousand Oaks, CA : Sage Publications.
- Konrad, A. M., Yang, Y., Goldberg, C. B., & Sullivan, S. E. (2006). Beyond the pipeline: The business case for retaining and advancing women in leadership. **Academy of Management Perspectives**. 20(4). 118–133.
- Ng, E. S., Schweitzer, L., & Lyons, S. T. (2012). **Managing the new workforce: International perspectives on the millennial generation**. Northampton, MA : Edward Elgar Publishing.
- Northouse, P. G. (2022). **Leadership: Theory and practice**. 9th ed. Thousand Oaks, CA : Sage Publications.
- O'Reilly, C. A., Caldwell, D. F., Chatman, J. A., & Doerr, B. (2014). The promise and problems of organizational culture: CEO personality, culture, and firm performance. **Group & Organization Management**. 39(6). 595–625.
- Puckett, K. S. (2020). **Leadership across differences: Understanding and adapting to diverse leadership contexts**. New York, NY : Routledge.
- Qin, J., & Baruch, Y. (2010). The impact of cross-cultural training for expatriates in a Chinese firm. **Career Development International**. 15(3). 296–318.

- Robins, R. (2023). Generational shifts and leadership in higher education. **Higher Education Quarterly**. 77(2). 245–262.
- Saine, P., Adeyemi, T., & Mensah, K. (2023). Workplace conditions and leadership effectiveness in academic institutions. **International Journal of Educational Management**. 37(1) 45–62.
- Schein, E. H. (2010). **Organizational culture and leadership**. 4th ed. San Francisco, CA : Jossey-Bass.
- Schein, E. H., & Schein, P. A. (2017). **Organizational culture and leadership**. 5th ed. Hoboken, NJ : Wiley.
- Sieghart, M. (2021). **The authority gap: Why women are still taken less seriously than men, and what we can do about it**. London, UK : Doubleday.
- Tulgan, B. (2002). **Managing the generation mix: From urgency to opportunity**. Amherst, MA : HRD Press.
- Yukl, G., & Gardner, W. L. (2020). **Leadership in organizations**. 9th ed. Boston, MA : Pearson.
- Zemke, R., Raines, C., & Filipczak, B. (2013). **Generations at work: Managing the clash of Boomers, Gen Xers, and Gen Yers in the workplace**. 2nd ed. New York : AMACOM.

10. Acknowledgement

As a student from China, I received a lot of help from my teachers and classmates during my academic research and paper writing. I would especially like to thank my major advisor, Professor Dr.Sukhum Moonmuang, and co-advisor Associate Professor Dr.Sataporn Pruettikul. They let me deeply feel the good quality of the Thai people and their professionalism and dedication as scholars.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรม Active Learning
และเทคโนโลยี เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์

กรณีศึกษาโรงเรียนสังคมิวิทยา จังหวัดหนองคาย*

DEVELOPING A LEARNER-CENTERED LEARNING MODEL USING ACTIVE LEARNING
ACTIVITIES AND TECHNOLOGY TO ENHANCE ACADEMIC ACHIEVEMENT AND
ANALYTICAL THINKING SKILLS: A CASE STUDY OF SANGKHOMWITTAYA SCHOOL,
NONGKHAI PROVINCE

พชร ศิริรัตนศรีสกุล¹

Pachara Siriruttanaseesakun¹

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี¹

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.¹

Email : 67300601111@udru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนสังคมิวิทยา จังหวัดหนองคาย 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและกิจกรรม Active Learning และ 3) ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่เรียน ในรายวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทย จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามสภาพและปัญหาการเรียนรู้ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาและหาความเชื่อมั่น การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ และการทดลองใช้และประเมินผล โดยรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเน้นการมีส่วนร่วม การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสนับสนุนการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนสังคมิวิทยา จังหวัดหนองคาย ให้ภาพที่ชัดเจน ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนสังคมิวิทยา ข้อมูลเชิงลึกซึ่งระบุจุดอ่อน เช่น การขาดแคลนสื่อการสอนที่ทันสมัย หรือปัญหาในการปรับพฤติกรรมของนักเรียนให้มีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญสำหรับการปรับปรุงหลักสูตรและการฝึกอบรมครูในอนาคต 2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและกิจกรรม Active Learning หลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มสาระคณิตศาสตร์เพิ่มจาก 65.40 เป็น 78.70 และในกลุ่มสาระภาษาไทยเพิ่ม

จาก 68.20 เป็น 81.50 3. การประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ช่วยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ กระตุ้นความสนใจ ของนักเรียนได้จริง และทำให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในเนื้อหาที่ซับซ้อน

คำสำคัญ : 1. การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3. เทคโนโลยี 4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5. ทักษะการคิดวิเคราะห์

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the current state and problems of student-centered learning management at Sngkhomwitthaya School, Nong Khai Province, 2) develop a student-centered learning model integrating digital technology and Active Learning activities, and 3) evaluate the effects of the developed model on the academic achievement and critical thinking skills of the sample group. The sample consisted of 200 students in Mathematics and Thai Language subjects selected using a cluster sampling method. The research instruments included a questionnaire on the state and problems of learning, an academic achievement test, a critical thinking skills assessment form, and a learning behavior observation form. All instruments were validated for content validity and reliability. The research was conducted in three phases: studying the current state and problems of learning management, designing and developing the learning model, and implementing and evaluating the model. The developed learning model focuses on participation, critical thinking, problem-solving, and the use of digital technology to support learning.

The research findings revealed the following 1. Current State and Problems The study provided a clear picture of student-centered learning management at Sngkhomwitthaya School. The in-depth data identified weaknesses, such as a lack of modern teaching materials and difficulties in encouraging greater student engagement. This information serves as a crucial foundation for future curriculum improvements and teacher training. 2. Model Development and Evaluation The developed student-centered learning model, which integrates digital technology and Active Learning activities, was found to be effective. After implementing the model, students' academic achievement increased significantly at the .05 statistical level. The average scores in Mathematics increased from 65.40 to 78.70, and in Thai Language, they increased from 68.20 to 81.50. 3. An evaluation of the implemented learning management model on students' academic achievement and analytical thinking skills

revealed that the developed model enables teachers to effectively engage students and enhances instructional efficiency, particularly in teaching complex content.

Keywords : 1. Learner-centered learning 2. Active learning 3. Technology 4. Academic achievement 5. Critical thinking skills

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัล จึงให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered Learning) (Weimer, 2013) โดยเปลี่ยนบทบาทครูจากการเป็นผู้ให้ความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตัวเองตามทฤษฎี Constructivism (Piaget, 1970) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น Active Learning จึงเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการลงมือทำและการใช้ความคิดผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การอภิปราย การระดมสมอง และการแก้ปัญหา ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึกและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (Bonwell & Eison, 1991) งานวิจัยจำนวนมากยืนยันว่า Active Learning ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้ (Prince, 2004) นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับการเรียนรู้แบบ Active Learning ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้น โดยเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลทำงานร่วมกัน และเรียนรู้ตามความสนใจของตนเองได้ (Jonassen, 2000) การใช้เทคโนโลยี เช่น Learning Management System (LMS) หรือแอปพลิเคชันต่างๆ ยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และฝึกทักษะทางดิจิทัลที่จำเป็นในยุคนี้ด้วย (Schunk, 2012) ดังนั้น การผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered Learning) การลงมือทำ (Active Learning) และการใช้เทคโนโลยี จึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น มีทักษะการคิดวิเคราะห์ และพร้อมสำหรับโลกยุคใหม่

โรงเรียนสังคมิวิทยา จังหวัดหนองคาย มีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพรอบด้าน ทั้งด้านวิชาการ คุณลักษณะ และสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 แต่รายงานการประเมินตนเอง (SAR) ประจำปี 2567 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักอย่างคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (โรงเรียนสังคมิวิทยา, 2567) เพื่อแก้ปัญหานี้ โรงเรียนจึงได้ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ ซึ่งได้รับการยืนยันจากงานวิจัยหลายชิ้นว่าช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์และพัฒนาทักษะการคิด (Michael, 2006; Prince, 2004) และ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล โดยนำแนวคิด Connectivism ของ Siemens (2005) ที่มองว่าความรู้สามารถเข้าถึงและเชื่อมโยงผ่านเครือข่ายดิจิทัลได้มาประยุกต์ใช้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

แม้โรงเรียนสังคมิวิทยาจะมีการจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนการสอนที่หลากหลาย (เช่น ค่ายวิชาการ การเรียนรู้แบบโครงงาน บทเรียนออนไลน์ และการเรียนรู้แบบร่วมมือ) แต่ยังคงขาด การประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถวัดผลการพัฒนาได้อย่างแท้จริงและไม่เกิด

ความยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ โรงเรียนจึงนำ R2R (Routine to Research) มาใช้ยกระดับงานประจำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดย R2R (Routine to Research) คือกระบวนการที่ประยุกต์วิธีการวิจัยมาใช้งานปกติ เน้นการตั้งคำถามจากปัญหาจริง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ และการสรุปผลเพื่อปรับปรุงงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2552) การนำ R2R (Routine to Research) มาใช้จะช่วยให้อครูมีกรอบการทำงานที่ชัดเจน สามารถประเมินผลได้อย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่มุ่งสู่ “โรงเรียนมาตรฐานสากล” และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของ UN (2015) ที่เน้นการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนสังคมิวิทยาจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสาน Active Learning กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ และดำเนินการผ่านกระบวนการ R2R (Routine to Research) เพื่อยกระดับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนให้ทันสมัยและแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวในสภาพแวดล้อมจริงของโรงเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นระบบและนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระหลักอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรม Active Learning และเทคโนโลยี เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ กรณีศึกษาโรงเรียนสังคมิวิทยา จังหวัดหนองคาย

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ Active Learning และเทคโนโลยี เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ กรณีศึกษาโรงเรียนสังคมิวิทยา จังหวัดหนองคาย

3. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรม Active Learning และเทคโนโลยี เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ กรณีศึกษาโรงเรียนสังคมิวิทยา จังหวัดหนองคาย

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้รับข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพและปัญหา ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรม Active Learning และ เทคโนโลยี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.2 ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้ Active Learning และ เทคโนโลยี ที่ได้รับการพัฒนาและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนสังคมิวิทยา จังหวัดหนองคาย ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

3.3 ได้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ สำหรับใช้ในการประเมินและยืนยัน ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นที่สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนโรงเรียนสังคมิวิทยา จังหวัดหนองคาย ได้จริงตามเป้าหมาย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาและประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและกิจกรรม Active Learning ซึ่งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบในทุกขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถามสภาพและปัญหาการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 สอบถามสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ) คุณภาพเครื่องมือผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทย ผ่านการหาค่าความตรงซึ่งมีค่า และความเชื่อมั่น) 3) แบบประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ ที่ผ่านการหาค่าความตรง ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 4) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ 5) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 6) แนวทางการสนทนากลุ่ม โดยการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการตามระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและการวิเคราะห์ปัญหา (ภาคเรียนที่ 1/2567) ในระยะแรกนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ปัจจุบัน โดยกำหนดประชากรเป็นผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาหลัก (ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ) และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) และใช้ กลุ่มตัวอย่าง ที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหาร 2 คน(ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มงานบริหารวิชาการ) ครูผู้สอน 12 คน(ครูผู้สอนชั้นละ 2 คน) และ นักเรียน 30 คน วิธีการเก็บข้อมูลใช้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน และการให้ผู้บริหารและครูตอบ แบบสอบถามสภาพและปัญหาการเรียนรู้ รวมถึงการวิเคราะห์เอกสาร (SAR และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะนี้จะใช้ สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ในการสรุปข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม และใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการสรุปข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อนำไปเป็นรากฐานในการออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ต่อไป

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ภาคเรียนที่ 1/2567) การดำเนินงานในระยะนี้เน้นการออกแบบ พัฒนา และทดลองใช้ต้นแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำผลการวิเคราะห์จากระยะที่ 1 มาใช้ในการวางแผนการพัฒนาและจัดทำสื่อ/คู่มือการเรียนรู้ดิจิทัล สำหรับ กลุ่มตัวอย่าง ในระยะนี้จะใช้ครูผู้สอนและนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบ โดยประกอบด้วย ครูผู้สอน 6 คน (สมัครใจร่วมพัฒนา ระดับชั้นละ 1 คน) และ นักเรียน 1 ห้องเรียน 30 คน วิธีดำเนินการประกอบด้วย การออกแบบรูปแบบ การพัฒนาสื่อและ

คู่มือ และการทดลองใช้ในชั้นเรียนจริง (Try-out) ร่วมกับการเก็บข้อมูลด้วย แบบสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ และการจัดการประชุมสะท้อนผล (Reflection Meeting) โดยใช้กระบวนการ PLC ร่วมกับครูและนักเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลในระยะนี้จะใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา จากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสังเกตและการ สะท้อนผล เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสมบูรณ์ของต้นแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ พัฒนาขึ้น

ระยะที่ 3 การประเมินผลและสรุปผลการวิจัย (ภาคเรียนที่ 2/2567) วัตถุประสงค์หลักของ ระยะสุดท้ายนี้คือการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้ กลุ่ม ตัวอย่าง นักเรียนที่เรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทย จำนวนรวม 200 คน ได้มาด้วยวิธีการ สุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) เพื่อเปรียบเทียบผลการเปลี่ยนแปลง วิธีดำเนินการคือการเก็บ ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ แบบประเมินทักษะการคิด วิเคราะห์ ทั้งก่อนและหลังการใช้รูปแบบ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินประสบการณ์หลังการใช้รูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้ สถิติเชิง บรรยาย ($\bar{X}$ และ S.D.) เพื่อสรุปผลลัพธ์ และใช้ สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test (เช่น t-test แบบ Paired Samples) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียน ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จะนำไปสู่การสรุปผลการวิจัยพร้อม จัดทำข้อเสนอแนะสำหรับการปรับใช้และขยายผลต่อไป

5. ผลการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษา 3 ประเด็นหลักคือ การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ Active Learning และ เทคโนโลยี และ การประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรม Active Learning และเทคโนโลยี ซึ่งได้ผลการวิจัยดังนี้

5.1 สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรม Active Learning และเทคโนโลยี พบว่าครูส่วนใหญ่มีความเข้าใจในแนวคิดของ Active Learning และมีการ นำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้บ้าง โดยเฉพาะการทำกิจกรรมกลุ่มและการนำเสนอผลงาน แต่การ ใช้กิจกรรมที่ส่งเสริม ทักษะการคิดวิเคราะห์ อย่างลึกซึ้งและต่อเนื่องยังมีจำกัด ด้านการใช้เทคโนโลยี ครูมีการใช้ เทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการนำเสนอเนื้อหา เช่น PowerPoint, วิดีโอ และการมอบหมายงานผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์พื้นฐาน แต่ยังขาดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน หรือใช้เครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ปัญหาที่พบ ด้านครูผู้สอน พบว่าครูขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการออกแบบกิจกรรม Active Learning ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อกระตุ้นการ คิดวิเคราะห์โดยตรง ด้านผู้เรียน พบว่าผู้เรียนบางส่วนยังขาดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วม กิจกรรมกลุ่ม และขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างสร้างสรรค์ ด้านสื่อและเทคโนโลยี พบว่า โรงเรียนยังมีข้อจำกัดด้าน อุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต ที่มีคุณภาพและ เพียงพอต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างเข้มข้นในทุกห้องเรียน

5.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยใช้ Active Learning และเทคโนโลยี ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้ Active Learning และ เทคโนโลยี เช่น การใช้เครื่องมือ Collaboration Online, Gamification, หรือ Learning Management System ซึ่งได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว มื่อองค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก 1) กระตุ้นและสร้างความสนใจ 2) สำรวจและสืบค้นด้วยเทคโนโลยี 3) ปฏิบัติและลงมือทำ (Active Learning) 4) นำเสนอและประเมินผลร่วมกัน 5) สรุปและขยายองค์ความรู้ โดยเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีในทุกขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านการปฏิบัติจริง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย และ กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 Steps) รูปแบบดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง (Validity) และความเหมาะสม (Suitability) จากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$)=4.72 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)=0.21 ซึ่งยืนยันว่าโครงสร้างและเนื้อหา ของรูปแบบมีความเที่ยงตรงและสามารถนำไปใช้ในการสอนได้

5.3 การประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้ Active Learning และเทคโนโลยี มีผลการประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยทดลองกับ กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนสังคมิวิทยา จังหวัดหนองคาย จำนวน 200 คน ได้แสดงให้เห็นถึง ประสิทธิภาพของรูปแบบในสามด้านหลักอย่างชัดเจน ดังนี้

5.3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่นี้สามารถยกระดับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ หลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มสาระคณิตศาสตร์เพิ่มจาก 65.40 เป็น 78.70 และในกลุ่มสาระภาษาไทยเพิ่มจาก 68.20 เป็น 81.50 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้รูปแบบที่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่วรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามหลักสูตรด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

5.3.2 ทักษะการคิดวิเคราะห์ รูปแบบที่เน้น Active Learning และ เทคโนโลยี มีประสิทธิภาพสูงในการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์หลังการใช้รูปแบบเท่ากับ 4.55 (S.D.=0.41) ซึ่งจัดอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนที่มีค่าเพียง 2.80 พบว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยิ่งไปกว่านั้น ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ได้คือ 0.78 ซึ่งหมายความว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นถึง 78% จากศักยภาพสูงสุดที่พึงจะเป็นไปได้ สะท้อนว่ารูปแบบมีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาทักษะนี้

5.3.3 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีและมีทัศนคติเชิงบวกต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติและการใช้เทคโนโลยี โดยผู้เรียนมีความ พึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยรวมสูงถึง 4.68 (S.D.=0.28) เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่าด้านที่นักเรียนพึงพอใจสูงสุดคือ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรม ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.75 แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลเข้ากับ

กิจกรรม Active Learning ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีและสามารถสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างแท้จริง

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลจากการวิจัยได้ดังนี้

6.1 การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรม Active Learning และเทคโนโลยี เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ กรณีศึกษาโรงเรียนสังคมิวิทยา จังหวัดหนองคาย พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความเข้าใจและนำ Active Learning มาใช้บ้างในรูปแบบพื้นฐาน แต่ยังจำกัดในการใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ อย่างลึกซึ้งและต่อเนื่อง ด้านเทคโนโลยี ครูใช้เพื่อการนำเสนอเนื้อหาเป็นหลัก และขาดทักษะและการประยุกต์ใช้กิจกรรม Active Learning เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์หรือส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ไม่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และมีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพและเพียงพอ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky's Social Constructivism และ Jonassen (1992) ที่กล่าวว่า Active Learning ควรเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนสร้างความรู้ความเข้าใจจากประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน

6.2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ Active Learning และเทคโนโลยี เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ กรณีศึกษาโรงเรียนสังคมิวิทยา จังหวัดหนองคายโดยใช้ (Collaboration Online, Gamification, Learning Management System) ซึ่งมี 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) กระตุ้นและสร้างความสนใจ 2) สำรวจและสืบค้นด้วยเทคโนโลยี 3) ปฏิบัติและลงมือทำ (Active Learning) 4) นำเสนอและประเมินผลร่วมกัน 5) สรุปและขยายองค์ความรู้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด รูปแบบ 5 ขั้นตอนนี้ สอดคล้อง กับหลักการของ Constructivism และ Active Learning อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 Steps) สะท้อนถึงการจัดการกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ผ่าน การปฏิบัติและลงมือทำ (Active Learning) และ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Constructivism ของ Vygotsky) (Source 2.1, 2.4, 2.5) นอกจากนี้ การบูรณาการเทคโนโลยีในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการใช้เครื่องมือ Collaboration Online, Gamification, หรือ Learning Management System และสอดคล้องกับ แนวทางการออกแบบการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองที่เน้นการสร้างสถานการณ์ กระตุ้นความสนใจและจัดกิจกรรมแบบลงมือปฏิบัติ ผลการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้างและกระบวนการที่เที่ยงตรง และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ (National University, 2023)

6.3 การประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรม Active Learning และเทคโนโลยี เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ กรณีศึกษาโรงเรียนสังคมิวิทยา จังหวัดหนองคาย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูง ในสามด้านหลัก ดังนี้ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (คณิตศาสตร์ ค่าเฉลี่ยเพิ่มจาก 65.40 เป็น 78.70, ภาษาไทย ค่าเฉลี่ยเพิ่มจาก 68.20 เป็น 81.50) 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ค่าเฉลี่ยหลัง

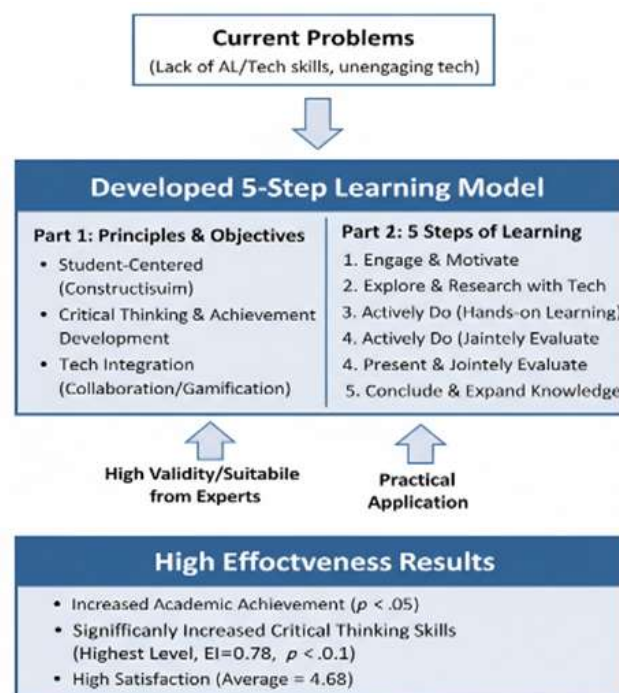
เรียน เท่ากับ 4.55 อยู่ในระดับมากที่สุด เทียบกับก่อนเรียน ($\bar{X}=2.80$) และมี ดัชนีประสิทธิผล (E.I.) สูงถึง 0.78 3) ความพึงพอใจต่อรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$) โดยเฉพาะด้าน การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรม ($\bar{X}=4.75$) ผลการประเมินนี้ สอดคล้องกับแนวคิดหลักของ Active Learning ซึ่งระบุว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ผ่านการปฏิบัติจะช่วยพัฒนา ศักยภาพการคิด การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ ของ Jean Piaget (ฌอง เพียเจต์) และ Lev Vygotsky (เลฟ วิกอตสกี) เป็นผู้พัฒนาแนวคิด Constructivism เชิงสังคม (Social Constructivism) เน้นว่าการสร้างความรู้เกิดขึ้นผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ภาษา และวัฒนธรรม โดยมีผู้รู้มากกว่า (เช่น ครู หรือเพื่อน) เข้ามาช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หรือ .05

7. องค์ความรู้ใหม่

ในการวิจัยครั้งนี้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยคือการค้นพบ กลไกการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูง ผ่านรูปแบบ 5 ขั้นตอนเชิงรุกที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีจุดเด่นอยู่ที่การใช้เทคโนโลยีเป็น เครื่องมือสร้างปฏิสัมพันธ์และการคิดวิเคราะห์ แทนที่จะเป็นเพียงเครื่องมือในการนำเสนอเนื้อหาเท่านั้น

7.1 โมเดลการเรียนรู้เชิงรุก 5 ขั้นตอนบูรณาการเทคโนโลยี สู่การพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ (The 5-Step Tech-Integrated Active Learning Model: Enhancing Critical Thinking and Academic Achievement)

7.2 สาระสำคัญขององค์ความรู้ใหม่

องค์ประกอบหลัก	คำอธิบายการเชื่อมโยง	การยืนยันเชิงประจักษ์
Active Learning (AL) เชิงลึก	โมเดลเน้นการยกระดับ AL จากกิจกรรมกลุ่มทั่วไปสู่ การปฏิบัติจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ (ขั้นตอนที่ 3) ซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้แบบ Constructivism	ผลสัมฤทธิ์ สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ (นัยสำคัญ .05)
การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเชิงปฏิสัมพันธ์	เทคโนโลยี (Collaboration, Gamification) ถูกวางตำแหน่งให้เป็น เครื่องมือหลักในการสืบค้นและการประเมินผลร่วมกัน (ขั้นตอนที่ 2 และ 4) เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ช่วยลดปัญหาความเฉื่อยชาของผู้เรียน	ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการ ใช้เทคโนโลยี เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{X}$ =4.75)
การกระตุ้นทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง	การคิดวิเคราะห์ถูกกระตุ้นอย่างเป็นระบบตลอดทั้ง 5 ขั้นตอน โดยเฉพาะผ่าน กระบวนการ สืบค้น, ปฏิบัติ, และนำเสนอ ซึ่งบังคับให้ผู้เรียน ต้องวิเคราะห์ข้อมูลและให้เหตุผล	ทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในระดับมากที่สุด (E.I. 0.78, นัยสำคัญ .01)

7.3 กลไกและบทบาทของเทคโนโลยีในรูปแบบ 5 ขั้นตอน

องค์ความรู้ใหม่นี้ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีแบบเดิมเพื่อนำเสนอเนื้อหาไม่เพียงพอ แต่ต้องใช้เทคโนโลยีในฐานะ กลไกขับเคลื่อนการคิดและปฏิสัมพันธ์ โดยมีกลไกสำคัญดังนี้

ขั้นตอน (5 Steps)	บทบาทสำคัญของเทคโนโลยี (Tech Integration Focus)	ผลต่อการคิดวิเคราะห์
2. สำรวจและสืบค้นด้วยเทคโนโลยี	ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการ คัดกรอง, จัดหมวดหมู่, และวิเคราะห์ข้อมูล (แทนการ ค้นหาข้อมูลแบบผิวเผิน)	ฝึกทักษะการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์และความสำคัญ
4. นำเสนอและประเมินผลร่วมกัน	ใช้เครื่องมือ Collaboration Online หรือ LMS สำหรับการ นำเสนอผลงาน และการ ให้ข้อเสนอแนะ/ประเมินเพื่อนร่วมชั้น	ฝึกทักษะการสังเคราะห์, การ ประเมินค่า, และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นตอน (5 Steps)	บทบาทสำคัญของเทคโนโลยี (Tech Integration Focus)	ผลต่อการคิดวิเคราะห์
1, 3, 5 (ภาพรวม)	ใช้ Gamification หรือเครื่องมือสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อรักษาความกระตือรือร้นและลดความเฉื่อยชาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	เสริมสร้างแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด

7.4 แนวทางการนำไปประยุกต์ใช้หลัก (Key Applications) องค์ความรู้ใหม่นี้มีนัยสำคัญต่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ดังนี้

7.4.1 การเปลี่ยนบทบาทครู เปลี่ยนจากการเน้นความเข้าใจในทฤษฎี Active Learning สู่การพัฒนา ทักษะการออกแบบแผนการสอน 5 ขั้นตอน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเฉพาะทางเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์

7.4.2 การลงทุนที่เน้นผลลัพธ์ การจัดสรรงบประมาณด้านเทคโนโลยีต้องเน้นที่ คุณภาพของอินเทอร์เน็ต และเครื่องมือที่รองรับ Collaboration/Interaction เพื่อสนับสนุนขั้นตอนที่ 2 และ 4 ซึ่งเป็นส่วนที่พิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1 ควรเร่งรัดการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลการวิจัย ชี้ให้เห็นปัญหาด้าน อุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตที่ขาดคุณภาพและไม่เพียงพอ การกำหนดนโยบายควรเน้นการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหา อุปกรณ์ดิจิทัลที่ทันสมัย และการติดตั้งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ที่เสถียรและครอบคลุมทุกห้องเรียน เพื่อให้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในรูปแบบ Active Learning เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพตามที่รูปแบบได้ออกแบบไว้ กำหนดให้การพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรม Active Learning ผสานเทคโนโลยีเป็นวาระสำคัญในการพัฒนาครู ควรมีการจัดหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการ ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงในการออกแบบแผนการสอน 5 ขั้นตอน และการใช้งานเครื่องมือดิจิทัลเฉพาะทาง (เช่น Learning Management System และเครื่องมือส่งเสริมการคิดวิเคราะห์) อย่างลึกซึ้งและต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาการที่ครูขาดความรู้และทักษะในการออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้น การคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ครูผู้สอน ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้อย่างเคร่งครัด โดยเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีในการสร้าง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และใช้เป็นเครื่องมือในการ สำรวจและสืบค้น และ นำเสนอและประเมินผลร่วมกัน แทนการใช้เทคโนโลยีเพื่อนำเสนอเนื้อหาเพียงอย่างเดียว เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์สูงสุด ตามที่ผลการวิจัยซึ่งได้พิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพ และครูควรส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสืบค้น

และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาความขาดทักษะของผู้เรียนบางส่วนที่พบในตอนต้น

8.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดสรรเวลาและพื้นที่ให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอน (PLC - Professional Learning Community) โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้าน Active Learning และเทคโนโลยีดิจิทัลให้คำแนะนำ เพื่อให้การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายและสามารถเชื่อมโยงกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบในกลุ่มสาระการเรียนรู้และระดับชั้นอื่น เนื่องจากการวิจัยนี้ดำเนินการในกลุ่มสาระคณิตศาสตร์และภาษาไทย ควรมีการขยายการวิจัยไปยังกลุ่มสาระอื่นๆ และทดลองใช้กับ นักเรียนในระดับชั้นที่ต่างกัน (เช่น ประถมศึกษาตอนต้น หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย) เพื่อยืนยันความสามารถในการสรุปอ้างอิง (Generalizability) ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

8.3.1 การศึกษาตัวแปรเชิงเหตุและผลที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยแบบผสานวิธี เพื่อศึกษาถึง ปัจจัยภายใน ของผู้เรียนที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม (เช่น แรงจูงใจภายใน, ความเชื่อมั่นในตนเอง) และ ปัจจัยภายนอก (เช่น รูปแบบการสนับสนุนจากผู้ปกครอง) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

9. เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : สามลดา.
- จารุวรรณ มณีมัน. (2563). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบใช้ปัญหาเป็นฐานในวิชาวิทยาศาสตร์. กาญจนบุรี : โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต จังหวัดกาญจนบุรี.
- โรงเรียนสังคมิวิทยา. (2565). รายงานผลการนิเทศภายในและการประเมินตนเอง. หนองคาย : โรงเรียนสังคมิวิทยา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). รายงานผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). คู่มือการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). ทักษะแห่งอนาคตสำหรับเด็กไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0. กรุงเทพมหานคร : พรินต์เฮาส์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะแห่งอนาคต. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานการวิจัย R2R ในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). **Active Learning: Creating Excitement in the Classroom**. Washington, DC : School of Education and Human Development, George Washington University.
- Piaget, J. (1972). **Psychology and Epistemology: Towards a Theory of Knowledge**. New York : Viking Press.
- Sams, A., & Bergmann, J. (2012). **Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day**. Washington, DC : International Society for Technology in Education.
- Siemens, G. (2005). Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. **International Journal of Instructional Technology and Distance Learning**. 2(1). 3-10.
- United Nations. (2015). **Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development**. New York : United Nations.
- Vygotsky, L. S. (1978). **Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes**. Cambridge, MA : Harvard University Press.

10 คำขอบคุณ

บทความนี้สำเร็จลุล่วงและสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้จาก รศ.ดร.ธีระพล เพ็ญจันทร์ และ ดร.นวัตร หอมสิน กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะ แก้ไข และปรับปรุง งานวิจัยเล่มนี้อย่างเต็มกำลังด้วยความเมตตาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวที่ให้ความรัก ความห่วงใย รวมถึงกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชา ทั้งในเรื่องของความรู้ คุณธรรม จริยธรรม การดำรงชีวิตให้เป็นสุข รวมทั้งคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยเสมอมา

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน
เพื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานอย่างยั่งยืน*

THE DEVELOPMENT OF BASIC LEARNING MEDIA FOR ISAN FOLK MUSIC
INSTRUMENTS FOR SUSTAINABLE

โยธิน พลเขต¹

Yothin Phonkhet¹

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด¹

Roi Et College of Dramatic Arts, Thailand.¹

Email : yotinpol007@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน 2) พัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานเพื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานอย่างยั่งยืน 3) ศึกษาเจตคติต่อการใช้สื่อการเรียนรู้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานของผู้เรียน การสุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 สาขาดนตรีศึกษา วิชาเอกดนตรีพื้นบ้าน วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ แบบวัดเจตคติที่มีต่อสื่อการเรียนรู้ แบบวัดผลภาคปฏิบัติดนตรีพื้นบ้านอีสาน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน มีการปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ตลอดเวลา เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ได้ง่าย เริ่มจากการใช้สื่อการเรียนรู้ระบบโน้ตตัวเลข และระบบโน้ต “ด ร ม ฟ” จนเป็นหนังสือดนตรีพื้นบ้านอีสานที่มีความสมบูรณ์ 2) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานเพื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานอย่างยั่งยืนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.50/88.20 เป็นไปตามสมมติฐาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนผ่านการใช้สื่อการเรียนรู้ มีคะแนนค่าเฉลี่ยหลังเรียนมากกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. เจตคติต่อการใช้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ย 4.42 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนา 2. สื่อการเรียนรู้พื้นฐาน 3. เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน 4. อย่างยั่งยืน

ABSTRACT

This research aimed to: (1) investigate the body of knowledge related to learning media for Isan folk music, (2) develop fundamental learning media for Isan folk music instruments to promote sustainable learning, and (3) examine students' attitudes toward the developed learning media. The sample group was selected using purposive sampling and consisted of first-year undergraduate students majoring in folk music within the music education program at Roi Et College of Dramatic Arts. The research instruments included: fundamental Isan music instrument learning media, a structured interview form for experts, an achievement test, a learning media quality assessment form, an attitude questionnaire, and a practical performance assessment in Isan traditional music.

The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and qualitative analysis. The results revealed that: (1) the body of knowledge regarding Isan folk music learning media has been continuously improved to enhance accessibility for learners, evolving from numerical notation and “Do-Re-Mi” notation systems into more comprehensive instructional materials; (2) the developed learning media achieved an efficiency of 86.50/88.20, meeting the established criteria, and students' post-learning achievement scores were significantly higher than their pre-learning scores at the .05 level; and (3) students' attitudes toward the learning media were at a high level, with an overall mean score of 4.42.

Keywords : 1. Development 2. Basic learning media 3. Isan Folk Music Instruments 4. Sustainable

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ประกอบกับความก้าวหน้าทางการสื่อสาร คมนาคม และความก้าวหน้าสมัยใหม่ สังคมไทยเป็นสังคมที่ต้องปรับตัวเพื่อการเรียนรู้และปรับตัวให้มีสมรรถภาพในการแข่งขัน ร่วมมือ แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ระหว่างกัน ท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คนในสังคมจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อปรับตัวอย่างรวดเร็ว และรู้เท่าทันโลก ดังนั้นการพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด โดยคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และมุ่งพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็ง และมีคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุข (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2555)

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เล็งเห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้นักศึกษาและบุคลากรสามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้ในสังคมยุคไซเบอร์ จึงได้กำหนดในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2565-2568 (ฉบับปรับปรุง)

สอดคล้องกับ มาตรฐานผู้สำเร็จการศึกษา ด้านนาฏศิลป์ ดุริยางค์ศิลป์ และช่างศิลป์ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กำหนดมาตรฐานด้านวิชาชีพ ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ในวิชาชีพ ทั้งด้านทฤษฎี และด้านทักษะ มีกระบวนการคิด มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และมาตรฐานด้านวิชาการ กำหนดให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2565)

กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถฝึกปฏิบัติจากสื่อและแหล่งวิทยาการต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย การสนับสนุนให้เทคโนโลยีมีบทบาทต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ง่ายและสะดวกขึ้น การนำความรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน มานำเสนอในช่องทางสื่อดิจิทัล จึงเป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบสนองการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานที่น่าสนใจ นอกจากนี้ผู้เรียนจะได้รับประโยชน์แล้วยังทำให้ศิลปวัฒนธรรมก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาบูรณาการกับดนตรีพื้นบ้านอีสานเพื่อทำให้การเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยการพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมทักษะดนตรีพื้นบ้านอีสานและการแสดงออกด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งความสามารถของสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่สร้างขึ้นสำหรับนักเรียน นักศึกษา เยาวชน บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจ สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานได้ง่าย เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาดนตรีพื้นบ้านอีสานเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียน เป็นทางเลือกของการเรียนรู้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานในยุคไทยแลนด์ 4.0

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน
- 2.2 เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน
- 2.3 เพื่อศึกษาเจตคติต่อสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเพื่อการเรียนรู้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน

3. สมมติฐานของการวิจัย

- 3.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่ออกแบบตามหลักการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Constructivism) ทำให้มีความเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมและทักษะการบรรเลง
- 3.2 สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานสำหรับนักศึกษาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้าน สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
- 3.3 ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนด้วยสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

- 4.1 ทำให้มีสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน สำหรับนักศึกษา เยาวชน บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจศึกษาเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน

4.2 นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เยาวชน และบุคคลทั่วไปที่สนใจ สามารถศึกษาเรียนรู้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

4.3 เป็นแนวทางพัฒนาการเรียนดนตรีพื้นบ้านอีสานด้วยสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานเพื่อการเรียนรู้อินเตอร์เน็ตพื้นบ้านอีสานอย่างยั่งยืน นำไปหาประสิทธิภาพ โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ(One Group Pretest-Posttest Design) โดยให้มีการทดสอบก่อนเรียน(Pretest) จากนั้นให้ผู้เรียนศึกษาจากสื่อการเรียนรู้พื้นฐานดนตรีพื้นบ้านอีสาน และทำการทดสอบหลังเรียน(Posttest) โดยดำเนินขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนรู้ดนตรี เพื่อนำหลักการ แนวคิดที่สอดคล้องกันมากำหนดเป็นข้อมูลพื้นฐานของสื่อการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานความต้องการใช้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานดังนี้

2.1 ศึกษาความต้องการใช้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานดนตรีพื้นบ้านอีสาน กำหนดรอบคำถาม 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านกิจกรรม 2) ด้านวัตถุประสงค์ 3) ด้านเนื้อหา 4) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยดำเนินการดังนี้

2.1.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกดนตรีพื้นบ้าน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด จำนวน 10 คน เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาจากนักศึกษาวิชาเอกดนตรีพื้นบ้านอีสาน

2.2 ตัวแปรที่ศึกษา

2.2.1 ตัวแปรต้น(Independent Variables) ได้แก่ สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาดนตรีศึกษา วิชาเอกดนตรีพื้นบ้าน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2.2.2 ตัวแปรตาม(Dependent Variables) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากผู้เรียนใช้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน และผลปฏิบัติทักษะดนตรีพื้นบ้านอีสาน และเจตคติของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาดนตรีศึกษา วิชาเอกดนตรีพื้นบ้าน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด ที่มีต่อสื่อการเรียนรู้

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานเพื่อการเรียนรู้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานอย่างยั่งยืน มีรายละเอียดและขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิเคราะห์องค์ประกอบ นำข้อมูลจากการวิเคราะห์หลักการ ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลจากการสอบถามความต้องการใช้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน มาจำแนกเนื้อหา หัวข้อสำคัญ ที่ครอบคลุมตามองค์ประกอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็น (Relevance) เพื่อนำไปสังเคราะห์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การใช้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน เป็นการรวบรวมองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอน และความสัมพันธ์ของสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินองค์ประกอบสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ด้านสื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานเพื่อประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบ นำข้อมูลจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ มาร่างเป็นโครงร่างสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยเขียนโครงสร้างองค์ประกอบ ความสัมพันธ์ และจัดเรียงลำดับก่อนหลัง

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ดำเนินการประเมินความเหมาะสม โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ด้านสื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานเพื่อประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 5 ยืนยันโครงสร้างสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นชุดเดียวกันกับขั้นตอนที่ 4 จำนวน 3 ท่านที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนรู้เพื่อยืนยันคุณภาพของสื่อการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 6 การทดลองใช้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน การพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน เพื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานอย่างยั่งยืน โดยการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยนำผลร้อยละของผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนการใช้สื่อการเรียนรู้และหลังการใช้สื่อการเรียนรู้ มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผล

2. เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

- 2.1 สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน
- 2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญ
- 2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.4 แบบวัดผลภาคปฏิบัติดนตรีพื้นบ้านอีสาน
- 2.5 แบบประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน
- 2.6 แบบวัดเจตคติที่มีต่อสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน

3. เนื้อหาที่ใช้ศึกษา

- 3.1 การไล่เสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน
- 3.2 การอ่านโน้ตดนตรีพื้นบ้านอีสาน
- 3.3 การบรรเลงเครื่องประกอบจังหวะ
- 3.4 การบรรเลงลายเพลงดนตรีพื้นบ้านอีสานขั้นพื้นฐาน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.95 แสดงว่าแบบสอบถามความต้องการสื่อการเรียนรู้พื้นฐานดนตรีพื้นบ้านอีสาน มีค่าความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ที่เชื่อถือได้

นำแบบทดสอบไปที่ได้ปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้ เพื่อนำมาโดยหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และความเชื่อมั่น ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ตามวิธีของครอนบาช ปรากฏว่า ข้อคำถามที่ใช้ได้

20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.25 ถึง 0.70 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 0.95 ซึ่งถือว่าแบบทดสอบมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่เชื่อถือได้

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตของผู้เชี่ยวชาญ ศิลปินแห่งชาติ กลุ่มผู้ปฏิบัติ เกี่ยวกับการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ต่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ดังนี้

- 1) จัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามแหล่งที่มาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 2) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการแบบสามเส้า
- 3) วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุปัจจัยและผลที่เกิดขึ้น
- 4) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

6. ผลการวิจัย

6.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน การบันทึกโน้ตเพลงไทยเกิดขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยราชทูตชาวฝรั่งเศสชื่อ ลาลูแบร์ บันทึกเพลงไทยด้วยระบบโน้ตสากลไว้ 1 เพลง ต่อมาในรัชสมัยของพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการบันทึกเพลงไทยประกอบการบรรเลงวงแตรวง เพื่อใช้ในการเดินแถวของทหาร โดยชาวอังกฤษ ชื่อร้อยเอกอิมแปย์และร้อยเอกน็อกซ์ และกรมพระนครสวรรค์วรพินิตได้บันทึกเพลงไทยด้วยระบบโน้ตสากลและมอบหมายให้พระสหายคือ นายพอลซีริก บันทึกเพลงไทยไว้จำนวนมาก ต่อมาพันโทพระอภัยพลรบ(พลอย เพ็ญกุล) ได้เขียนตำราดนตรีขึ้นเพื่อเป็นหลักแห่งการศึกษาวิชาดนตรี ท่านคิดระบบโน้ตไทยโดยอาศัยพื้นฐานจากระบบโน้ตสากลโดยใช้ตัวอักษรไทยแทนระดับเสียง ต่อมาหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้คิดโน้ตระบบตัวเลขไทย 1-9 ขึ้นมาใช้สำหรับซอด้วงและซออู้ ให้ใช้โน้ตระบบตัวเลขไทย 1- 12 สำหรับจะเข้และขลุ่ย ในระยะเวลาใกล้เคียงได้เกิดระบบโน้ตตัวเลขของร้านดุริยบรรณ ซึ่งเป็นที่นิยมมาก ต่อมาราชบัณฑิตยสภา ได้มอบหมายให้พระเจนดุริยางค์บันทึกเพลงไทยด้วยระบบโน้ตสากล และกรมศิลปากรก็เริ่มบันทึกโน้ตเพลงไทยด้วยระบบโน้ตสากลเช่นกัน ต่อมาปี พ.ศ. 2506 นายสุตใจ ศรีปัญญา ได้ทำแบบเรียนดนตรีไทยชนิดต่างๆ ขึ้นเพื่อเป็นแบบเรียนด้วยตนเองโดยบันทึกเพลงไทยเป็นโน้ตสากล หลังจากนั้นได้เกิดระบบโน้ตตัวอักษรไทย ที่เรียกว่า ระบบโน้ตอักษร “ด ร ม พ” ขึ้น ซึ่งนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน (บุญสืบ บุญเกิด และสุรศักดิ์ เพชรคงทอง, 2559)

จากพัฒนาการการเรียนรู้ดนตรีไทยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ดนตรีในอดีต เรียนจากครูและศิลปิน ส่วนใหญ่เรียนจากครูพักลักจำหมายถึง จดจำเอาวิธีการเล่นจากครุมาฝึกหัด การเรียนดนตรีพื้นบ้านอีสานก็เช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการตีโปงลาง การเป่าแคน การเป่าโหวด การตีพิณ ผู้ที่อยากเล่นดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็น จะต้องรู้จักสังเกตจดจำวิธีการเล่นของครู การเรียนวิชาดนตรีพื้นบ้านอีสานในระบบสถานศึกษา เริ่มมีขึ้นครั้งแรกที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด โดยในช่วงแรก วิชาดนตรีพื้นบ้านยังไม่ได้เปิดสอนเป็นวิชาเอกเหมือนในปัจจุบัน โดยผู้เรียนสามารถเลือกเรียนดนตรีพื้นบ้านอีสาน 4 คาบต่อสัปดาห์ การเข้ามาสอนในวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดครั้งแรกของครูทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ยังไม่มีหลักสูตรดนตรีพื้นบ้านอีสาน ท่านจึงนำประสบการณ์ที่เคย

เป็นครูเดินสอนของ กศน.(กรมศึกษานอกโรงเรียน) มาปรับใช้กับนักเรียนโดยวิธีการใช้โน้ตตัวเลขในการสอนวิชาดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งหลังจากที่ท่านสอนเพียง 15 วัน นักเรียนที่เรียนกับอาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ก็สามารถบรรเลงดนตรีพื้นบ้านอีสานได้ถึง 4 ลาย ได้แก่ ลายโปงลาง ลายเซ็งโปงลาง ลายเตี้ยธรรมดา ลายเตี้ยโขง โน้ตแบบตัวเลขที่อาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ใช้สอนนั้น นำมาใช้ในการเรียนเครื่องดนตรีโปงลางและโหวด (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2568)

โดยเครื่องดนตรีโปงลางแต่ละลูกมีเลขกำกับดังนี้

เลข 1 คือ เสียงลา เลข 2 คือ เสียงโด เลข 3 คือ เสียงเร เลข 4 คือ เสียงฟา
เลข 5 คือ เสียงซอล เลข 6 คือ เสียงลา เลข 7 คือ เสียงโด เลข 8 คือ เสียงเร
เลข 9 คือ เสียงฟา เลข 10 คือ เสียงซอล เลข 11 คือ เสียงลา เลข 12 คือ เสียงโด
เครื่องดนตรีโหวดแต่ละลูกมีเลขกำกับแทนเสียงดังนี้

เลข 1 คือ เสียงลา เลข 2 คือ เสียงโด เลข 3 คือ เสียงเร เลข 4 คือ เสียงฟา
เลข 5 คือ เสียงซอล เลข 6 คือ เสียงลา เลข 7 คือ เสียงโด เลข 8 คือ เสียงเร
เลข 9 คือ เสียงฟา เลข 10 คือ เสียงซอล เลข 11 คือ เสียงลา เลข 12 คือ เสียงโด
ส่วนเครื่องดนตรีพิณเริ่มใช้โน้ตอักษร “ด ร ม ฟ” โดยตั้งสายตาม บันไดเสียง Cm

ต่อมาเพื่อให้โปงลางและโหวด สามารถบรรเลงกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานอื่นๆ เช่น แคน ท่านจึงเปลี่ยนมาใช้บันไดเสียง Dm หรือ บันไดเสียง “ลายน้อย” ต่อมาในปี พ.ศ.2532 อดีตท่านผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ นายศิริชัยชาญ พักจำรูญ ต้องการให้วิทยาลัยนาฏศิลปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งสามวิทยาลัย สามารถบรรเลงดนตรีพื้นบ้านร่วมกันในงานศิลปวัฒนธรรมสัปดาห์ของวิทยาลัยนาฏศิลปทั่วประเทศ ครูทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ จึงได้ดำเนินการปรับบันไดเสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ดเพื่อให้สามารถบรรเลงกับวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์และวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา โดยปรับมาใช้บันไดเสียง Am หรือ บันไดเสียง “ลายใหญ่” จนถึงปัจจุบัน การเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านอีสานในระยะแรกนั้น มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบสื่อการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถเข้าถึงผู้เรียนได้ง่ายนั่นเอง

6.2 การพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานเพื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานอย่างยั่งยืน ผลการศึกษามีดังนี้

6.2.1 ความต้องการใช้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน พบว่า ความต้องการใช้สื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีระดับความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการกำหนดเนื้อหา รองลงมาคือ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การใช้สื่อการเรียนรู้ และด้านแหล่งทรัพยากรการใช้สื่อการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความต้องการมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไป น้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับแรกค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ข้อคือ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านการบรรเลงดนตรีพื้นบ้านอีสาน และการนำความรู้ด้านการบรรเลงดนตรีพื้นบ้านอีสานไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และการนำเสนอข้อมูล เช่น การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบโน้ตลายเพลงพื้นบ้านอีสาน วัสดุอุปกรณ์เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน หรือ แผนภูมิโน้ตลายเพลง รองลงมาค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ลำดับ คือ ความรู้พื้นฐานด้านการบรรเลงดนตรีพื้นบ้านอีสานและด้านการไล่เสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน และการใช้ไอซีทีเพื่อจัดการข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบของดิจิทัลอย่างเป็นระบบ

และค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2 ลำดับ คือ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน เพื่อนำไปใช้ประกอบการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2.2 การศึกษาองค์ประกอบของสื่อการเรียนรู้พื้นฐานดนตรีพื้นบ้านอีสาน สรุปได้ดังนี้

6.2.2.1 องค์ประกอบของสื่อการเรียนรู้ 6 ประการ คือ การวิเคราะห์ความต้องการ การกำหนดวัตถุประสงค์ของสื่อการเรียนรู้พื้นฐาน การสร้างเนื้อหาสื่อการเรียนรู้พื้นฐาน การออกแบบสื่อการเรียนรู้พื้นฐาน การพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานและการประเมินผล

6.2.2.2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบสื่อการเรียนรู้ สรุปได้ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ด้าน คือ ด้านรูปแบบการนำเสนอและด้านเนื้อหา

6.2.2.3 องค์ประกอบสื่อการเรียนรู้พื้นฐานที่สอดคล้องกัน มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) อักษร 2) ข้อความ 3) ภาพเคลื่อนไหว 4) เสียง และ 5) เนื้อหารูปแบบ

6.2.2.4 ขั้นตอนการพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน สรุปได้ว่ามีองค์ประกอบสอดคล้องกัน 3 ด้าน คือ การเตรียมการ การดำเนินการ และการประเมินผล

6.2.2.5 กิจกรรมการฝึกเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการ การฝึกดนตรีพื้นบ้านอีสาน การบรรเลงตามโน้ต การประเมินผล และสรุปบทเรียน

6.2.3 การพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานเพื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานอย่างยั่งยืน ปรากฏผลดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 การไล่เสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ตอนที่ 2 การเรียนรู้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานประกอบจังหวะ ตอนที่ 3 การฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน

ขั้นตอนที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านองค์ประกอบของสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ด้านเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานประเภทประกอบจังหวะ และด้านการไล่เสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ตามลำดับ

ด้านขั้นตอนการฝึกปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ การปฐมนิเทศการฝึกปฏิบัติ การประเมินผล และการดำเนินการฝึกปฏิบัติ ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมฝึกและกิจกรรมตรวจผลงานและทดสอบ อันดับสุดท้ายค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2 ด้านคือ กิจกรรมการปฏิบัติ และกิจกรรมสรุปบทเรียนและประเมินผล งานกลุ่ม ตามลำดับ สรุปว่าผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบของสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่พัฒนาขึ้น โดยรวมเหมาะสมมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 ผลการยืนยันสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมขององค์ประกอบ ขั้นตอนและกิจกรรมของสื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานสูงขึ้น แสดงให้เห็นว่าสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้าน

อีสาน มีความเหมาะสม สามารถนำสื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานไปพัฒนาทักษะดนตรีพื้นบ้านอีสานของนักศึกษาได้

ขั้นตอนที่ 4 ผลการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยรวมมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านโครงสร้าง รองลงมาด้านเนื้อหา การดำเนินเรื่อง และด้านคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ เนื้อหา มีความชัดเจน ถูกต้องและสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ความเหมาะสมของคำอธิบายและรายละเอียดการแนะนำการฝึกปฏิบัติ การประเมินผลการฝึกปฏิบัติ และการกำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์การเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานที่ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 5 ผลการทดสอบประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 85.25 ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 89.62 ดังนั้นการนำสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ไปทดลองใช้แบบนาร่อง (Field Trial) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.25/89.62 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 แสดงว่า สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด และสามารถนำไปใช้ในการฝึกบรรเลงดนตรีพื้นบ้านอีสานของนักศึกษาได้

ขั้นตอนที่ 6 ผลการทดสอบประสิทธิผลของสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนการใช้สื่อและหลังการใช้สื่อ โดยรวมก่อนการใช้สื่อเท่ากับ 30.50 และหลังการใช้สื่อเท่ากับ 38.25 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.75 แสดงว่า ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.75 คิดเป็นร้อยละ 75

6.2.4 การประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน พบว่า โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการออกแบบ รองลงมาด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่อง และด้านคุณภาพของสื่อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ มีความชัดเจน ถูกต้องและสื่อสารกับผู้เรียนเหมาะสม มีความเหมาะสมของคำอธิบายและรายละเอียดการแนะนำการฝึกเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานและการประเมินผลการฝึกและกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานที่ชัดเจน

6.2.5 การยืนยันสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 82.50 ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 88.50 ดังนั้นการนำสื่อการเรียนรู้พื้นฐานดนตรีพื้นบ้านอีสาน ไปทดลองใช้แบบนาร่อง (Field Trial) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.50/88.50 แสดงว่าสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด และสามารถนำไปใช้ในการเรียนดนตรีพื้นบ้านอีสานได้

6.2.6 การทดลองใช้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนการใช้สื่อและหลังการใช้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยรวมก่อนการใช้สื่อเท่ากับ 30.50 และหลังการใช้สื่อเท่ากับ 38.25 ค่าดัชนีประสิทธิผลสื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานเท่ากับ 0.75 แสดงว่า ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.75 คิดเป็นร้อยละ 75

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนเรียนรู้และหลังเรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน พบว่าผลก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้ผ่านการใช้สื่อการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนผ่านการใช้สื่อมากกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการเปรียบเทียบทักษะดนตรีพื้นฐานของนักเรียน โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด พบว่าทักษะดนตรีพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยโดยรวม 2.68 อยู่ในระดับปฏิบัติดีเยี่ยม เมื่อพิจารณารายข้อเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ 1) การบรรเลงเครื่องดนตรีพื้นฐานอีสาน โปงลาง พิณ แคน โหวด ซออีสาน ปี่มโหรีอีสาน ซอหมโหรีอีสาน ฉิ่ง ฉาบ และกลองทั้ง 2) การรักษาจังหวะและความแม่นยำในการบรรเลง 3) การอ่านโน้ตลายเพลงพื้นฐานอีสานได้ถูกต้องแม่นยำ

6.3 การศึกษาเจตคติต่อการใช้อุปกรณ์การเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นฐานอีสาน พบว่าเจตคติต่อการใช้อุปกรณ์การเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นฐานอีสาน มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.42 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการเห็นคุณค่า รองลงมา คือ ด้านการใช้ประโยชน์ ด้านความรู้ความเข้าใจ สุดท้ายคือด้านความรับผิดชอบ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงค่าตามเฉลี่ยจากมากไปน้อย แสดงว่าอุปกรณ์การเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นฐานอีสานที่สร้างขึ้นช่วยให้นักศึกษาพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐานอีสานด้วยตนเองได้ง่ายและสะดวก

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นฐานอีสานเพื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นฐานอีสานอย่างยั่งยืน มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายผล ดังนี้

7.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นฐานอีสาน การเรียนการสอนดนตรีพื้นฐานอีสานในระยะแรกนั้น มีการปรับเปลี่ยนสื่อการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา นอกจากสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับดนตรีพื้นฐานอีสานที่เป็นระบบโน้ตตัวเลข และโน้ต “ด ร ม ฟ” แล้วพบว่ามีผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นฐานอีสาน ได้จัดทำสื่อการเรียนรู้เพื่อเผยแพร่และเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนดนตรีพื้นฐานอีสานตามหลักสูตรให้กับนักเรียนนักศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของภุชิต อรรถการ (2566) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดการสอนโน้ตเพลงไทยขึ้นพื้นฐานโดยใช้ทฤษฎีโน้ตดนตรีไทยใหม่ ที่กล่าวว่าผลคะแนนทดสอบระหว่างเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนที่ใช้ชุดการสอนโน้ตดนตรีไทยขึ้นพื้นฐานโดยใช้ทฤษฎีดนตรีไทยใหม่ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 88.88/81.19 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน

7.2 การพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นฐานอีสาน เพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา วิชาเอกดนตรีพื้นฐาน วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด โดยใช้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นฐานอีสานทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความต้องการโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นฐานอีสานจึงเหมาะสมสำหรับสภาพปัญหาของการเรียนดนตรีพื้นฐานอีสานในปัจจุบันที่ผู้เรียนแต่ละคนมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน สื่อที่พัฒนาแล้วจึงจัดลำดับการเรียนรู้ตามพื้นฐานของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำทิพย์ พุฒเนียม, บุญรัตน์ แผลงศร, สุนทิเทพ ศิริพิพัฒน์กุล (2568) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างปลอดภัยของ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ที่กล่าวว่าสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ ตามแนวคิด ADDIE Model มีขั้นตอนการพัฒนา ดังนี้ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นที่ 2 การออกแบบ

(Design) ขั้นที่ 3 การพัฒนา (Development) ขั้นที่ 4 การนำไปใช้ (Implementation) และ ขั้นที่ 5 การประเมินผล (Evaluation) สื่อการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นเกมออนไลน์ที่สร้างบนแพลตฟอร์ม Roblox Studio มีลักษณะเป็นเกมโลกเสมือนจริง ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตอบและเคลื่อนไหวภายในเกมได้อิสระ สอดคล้องกับกึ่งกายจน บวรณสินวัฒนกุล(2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถการเรียนรู้ในรายวิชาพัฒนาการแบบเรียนภาษาไทยและความสุขในการเรียนรู้สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกม การศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถการเรียนรู้ในรายวิชาพัฒนาการแบบเรียนภาษาไทย และความสุขในการเรียนรู้สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่นำไปทดลองมีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.81/83.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นสร้างสื่อที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับเนื้อหา โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ก่อนนำไปใช้กับผู้เรียนโดยสื่อดังกล่าวมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 รวมทุกด้านอยู่ในระดับมากโดยสื่อที่พัฒนาขึ้น ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.25/89.62 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7109 โดยผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.7109 คิดเป็นร้อยละ 71.09 ทั้งนี้เนื่องจากสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ได้ผ่านกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการสร้างอย่างเป็นระบบและเหมาะสม คือ ศึกษาหลักการ ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาบริบทการฝึกบรรเลงดนตรีพื้นบ้านอีสาน เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบ ขั้นตอน และกิจกรรม ที่เหมาะสมโดยพัฒนาขึ้นโดยยึดหลักการออกแบบและพัฒนาตามลำดับขั้นตอนทางวิชาการ(ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2550)โดยมีลำดับขั้นตอนคือ (1) ขั้นวิเคราะห์ (2) ขั้นตอนออกแบบ (3) ขั้นพัฒนา (4) ขั้นนำไปใช้ (5) ขั้นประเมินและปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน วิเคราะห์เนื้อหาการฝึก การออกแบบจัดกิจกรรมการฝึก รวมทั้งได้รับการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียนรู้ จากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ จนได้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่มีความเหมาะสม

7.3 เจตคติของผู้เรียนที่มีต่อสื่อการเรียนรู้พื้นฐานดนตรีพื้นบ้านอีสานอย่างยั่งยืนทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะปฏิบัติและเจตคติที่ดีต่อการใช้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน สอดคล้องกับผลวิจัยของไกรฤกษ์ สัพโส (2563) ได้พัฒนาศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประกอบแบบฝึกทักษะ เรื่องการบรรเลง วงกลองยาวอีสานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ประกอบแบบฝึกทักษะ เรื่องการบรรเลงวงกลองยาวอีสานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.85/86.20 ซึ่งมีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้นั้น มีสาเหตุดังนี้

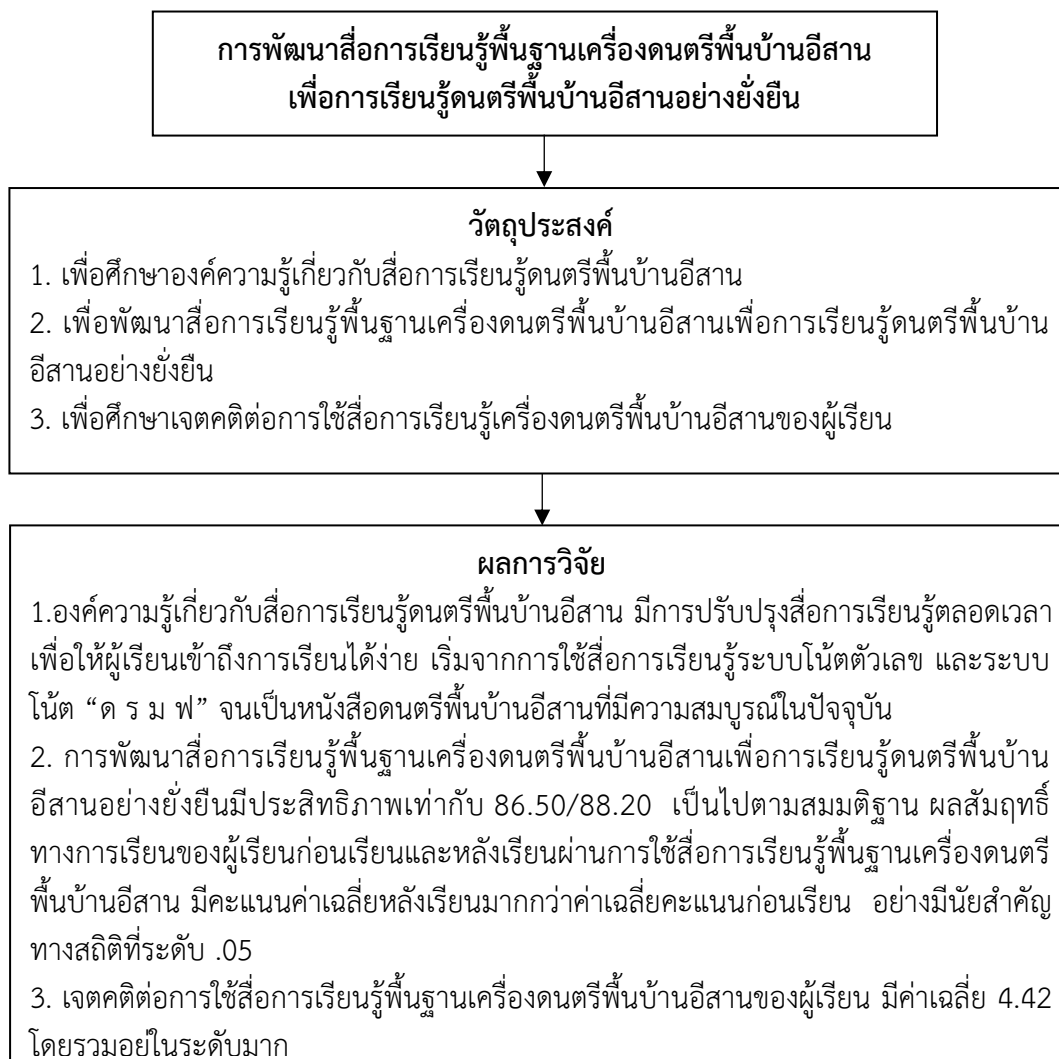
1) ผู้วิจัยได้ศึกษาขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาเนื้อหาและองค์ประกอบของสื่อการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน โดยนำสื่อการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ก่อนนำไปทดลองใช้ จะเห็นว่าการพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานดังกล่าว มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะดนตรีพื้นบ้านอีสานด้วยตัวเองอย่างเต็มตามศักยภาพ

2) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความต้องการของผู้เรียน โดยนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมของผู้เรียนด้วยสื่อการเรียนรู้มีลัดมีเดีย โดยลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก เน้นการศึกษาเรียนรู้เป็นรายบุคคลเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจและโอกาสของตน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะดนตรีพื้นบ้านอีสานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) การเปรียบเทียบทักษะดนตรีพื้นบ้านอีสานของผู้เรียน โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะดนตรีพื้นบ้านอีสาน การไล่เสียง การอ่านโน้ต และการบรรเลงพื้นฐานดนตรีพื้นบ้านอีสาน หลังการใช้สื่อการเรียนรู้พื้นฐานทำให้ผู้เรียนมีทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานในระดับดีเยี่ยม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรสวรรค์ มณีทอง (2568) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสืบสานดนตรีพื้นบ้านผ่านสื่อแอนิเมชัน “สิ่งเล็กๆ ที่เรียกว่าสะล้อ ซอ ซึง” ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการสร้างและพัฒนาสื่อมี 3 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างสื่อฯ เป็นการสร้างโดยมีเค้าโครงเรื่องมาจากงานวิจัยเรื่อง “กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านวงสะล้อ ซอ ซึง” 2) การตรวจสอบประสิทธิภาพของสื่อฯ พบว่าสื่อมีประสิทธิภาพและสอดคล้องในด้านเนื้อหา 3) การหาประสิทธิภาพของสื่อ พบว่าคะแนนทดสอบหลังเรียน (E1/E2) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 76.26/77.07 ซึ่งมีประสิทธิภาพต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงสื่อฯ และนำไปทดสอบประสิทธิภาพอีกครั้ง คะแนนที่ได้คือ 80.83/80.41 เกือบเคียงกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้คือ 80/80 ดังนั้นสื่อแอนิเมชันดังกล่าวจึงเป็นสื่อการเรียนรู้การสอนที่มีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้ 3. ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการใช้อุปกรณ์การเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ในระดับมาก เพราะสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีกระตือรือร้น และความสนุกสนานที่จะฝึกปฏิบัติดนตรีพื้นบ้านอีสาน ทำให้เกิดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ได้ดี สอดคล้องกับประภัสสร ตันทโสภาส (2556) ศึกษาวิจัยเรื่องเครื่องดนตรีไทย : การพัฒนานวัตกรรมสื่อประสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร พบว่าจากการตรวจสอบความพึงพอใจของผู้เรียน สรุปได้ว่า ผู้เรียน มีความพึงพอใจในนวัตกรรมสื่อประสมเรื่องเครื่องดนตรีไทยนี้ เพราะนอกจากสามารถใช้ส่งเสริม การเรียนรู้ดนตรีไทยแล้วยังให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้หรือทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเอง จากการประชุมเชิงปฏิบัติการสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) มีความเหมาะสมกับการส่งเสริมการเรียนรู้ได้ทั้งใช้ควบคู่กับครูผู้สอน และใช้เรียนรู้ด้วยตนเอง 2) เป็นการช่วยสืบสาน อนุรักษ์ และเผยแพร่ ภูมิปัญญาด้านดนตรี ไทยให้คงอยู่ในอีกรูปแบบหนึ่ง 3) แนวทางในการพัฒนานั้นควรให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

8. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการพัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน เพื่อสร้างสื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามหลักสูตร สรุปลงเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาสื่อการเรียนรู้พื้นฐานดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยการกำหนดเนื้อหาควรให้สอดคล้องกับสภาพความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้สอนจึงปรับปรุงเนื้อหาสื่อการเรียนรู้ให้ทันสมัยตลอดเวลา

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ผู้เรียนต้องทำความเข้าใจการฝึกดนตรีพื้นบ้านอีสาน เนื่องจากต้องปฏิบัติตามขั้นตอนการฝึกที่กำหนดไว้ โดยสามารถศึกษาสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ควรศึกษาสื่อการเรียนรู้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานประเภทต่าง ๆ

9.3.2 ควรศึกษาผลการทดลองใช้สื่อการเรียนรู้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยการเปรียบเทียบคุณลักษณะการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่เรียนในห้องเรียน

10. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสาร. (2555). แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 2) ของประเทศไทย พ.ศ. 2552-2556. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสาร.
- กึ่งกาญจน์ บุณสินวัฒนกุล. (2562). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถการเรียนรู้ในรายวิชาพัฒนาการแบบเรียนภาษาไทยและความสุขในการเรียนรู้สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไกรฤกษ์ สัพโส. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประกอบแบบฝึกทักษะ เรื่องการบรรเลงวงกลองยาวอีสาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จริยวดี ช่อฉิมพลี. (2559). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียเรื่องวงดนตรีไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2550). การพัฒนาโปรแกรมบทเรียนและบทเรียนเครือข่าย. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2554). การออกแบบพัฒนาโปรแกรมบทเรียนและบทเรียนบนเว็บ. พิมพ์ครั้งที่ 15. ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์.
- ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 มกราคม 2568. ณ วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด เลขที่ 25 ถนนกองพลสืบ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
- น้ำทิพย์ พุ่มเนียม, บุญรัตน์ แผลงสร, สุนทิเทพ ศิริพิพัฒน์กุล. (2568). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างปลอดภัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. 8(26). 108-118.
- บุญสืบ บุญเกิด และสุรศักดิ์ เพชรคงทอง. (2559). ประวัติการบันทึกโน้ตดนตรีไทย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. 4(1). 79-99.
- ประภัสสร ตันตโสภาส. (2556). เครื่องดนตรีไทย : การพัฒนานวัตกรรมสื่อประสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุริยางค์บัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พรสวรรค์ มณีทอง. (2568). การสืบสานดนตรีพื้นบ้านผ่านสื่อแอนิเมชัน “สิ่งเล็ก ๆ ที่เรียกว่าสะล้อซอ ซึง. วารสารวิชาการ รมยสาร. 15(3). 31-42.

ภุริทัต อรรถการและคณะ. (2566). การสร้างชุดการสอนโน้ตเพลงไทยชั้นพื้นฐานโดยใช้ทฤษฎีโน้ตดนตรีไทยใหม่. วารสารดนตรีและการ. 9(2). 70-83.

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2565). คู่มือนักศึกษาปีการศึกษา 2565. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2565). แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. 2565-2568. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

11. คำขอบคุณ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่ให้ทุนในการวิจัยครั้งนี้ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญชัย ชนไพโรจน์ ครูทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ศิลปินแห่งชาติ ดร.ชุมเดช เดชพิมล รองศาสตราจารย์อดิพันธ์ แก้วนิล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระยุทธ ชูติมารังสรรค์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทองมี ละครพล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภูมิ ภูมิพันธ์ และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรดนตรีศึกษาทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจูงใจ
ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม*
THE LEADERSHIP BEHAVIOR OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE
PERFORMANCE MOTIVATION OF TEACHERS IN SCHOOLS UNDER THE NAKHON
PHANOM SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

บุญยณัฐ ชูเสน¹, ทศนา ประสานตรี², สุมาลี ศรีพุทธรินทร์³
Punyanut Choosen¹, Tatsana Prasantree², Sumalee Sriputtarin³
มหาวิทยาลัยนครพนม^{1,2,3}
Nakhon Phanom University, Thailand.^{1,2,3}
Email : punyanut.choosen@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม จำแนกตามสถานภาพและขนาดสถานศึกษา 2) ศึกษาและเปรียบเทียบการจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม จำแนกตามสถานภาพและขนาดสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม 4) ศึกษาอำนาจพยากรณ์ของภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 223 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบอิสระ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 4) ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มี 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบสายกลาง ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์และด้านพฤติกรรมผู้นำแบบทิม โดยร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 76

คำสำคัญ : 1. ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2. การจูงใจในการปฏิบัติงานของครู 3. ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to 1) study and compare the leadership behavior of school administrators under the Nakhon Phanom Secondary Educational Service Area Office, classified by status and school size, 2) study and compare the performance motivation of teachers in secondary schools under the same office, classified by status and school size, 3) examine the relationship between the leadership behavior of school administrators affecting performance motivation of teachers, and 4) examine the relationship between the leadership behavior of school administrators affecting teachers' performance motivation. The sample consisted of 223 school administrators and teachers from the Nakhon Phanom Secondary Educational Service Area Office. The instruments used for data collection consisted of two questionnaires: 1) A questionnaire on the leadership behavior of school administrators, with a reliability value of .94. 2) A questionnaire on teachers' performance motivation, with a reliability value of .96. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypothesis testing was conducted using independent samples t-tests and one-way analysis of variance (ANOVA).

The research findings revealed that: 1) The overall leadership behavior of school administrators was at the highest level. 2) The overall performance motivation of teachers was at a high level. 3) The behavioral leadership of school administrators and teachers' performance motivation showed a high positive correlation, which was statistically significant at the .01 level. 4) Four leadership behavior variables of school administrators affected teachers' performance motivation in schools under the Nakhon Phanom Secondary Educational Service Area Office: middle-of-the-road leadership, laissez-faire leadership, relationship-oriented leadership, and team leadership. These variables jointly explained 76 percent of the variance in teachers' performance motivation.

Keywords : 1. Leadership Behavior of School Administrators 2. Teachers' Performance Motivation 3. School Administrators

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาในหลายด้าน เช่น ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และความไม่สอดคล้องของหลักสูตรกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้การบริหารจัดการสถานศึกษามีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้บริหารสถานศึกษาขาดประสบการณ์และองค์ความรู้ด้านการบริหาร อาจทำให้การตัดสินใจในการบริหารงานอาศัยเพียง

ความรู้สึกหรือประสบการณ์เดิม ส่งผลให้การดำเนินงานไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร แม้ผู้บริหารจะมีภาวะผู้นำ คุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การบริหารจัดการภายในองค์กรการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำที่เหมาะสม โดยภาวะผู้นำหมายถึงพฤติกรรมของผู้นำที่สามารถชักนำและประสานกิจกรรมของบุคลากรภายในองค์กรให้มุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน (Yukl, 1998) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีสมรรถนะในการสร้างอิทธิพล ความเชื่อถือ และแรงบันดาลใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ (ผุสดี จิรนาทกุล, 2562) ทั้งนี้ คุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องแสดงภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ครูถือเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูขึ้นอยู่กับระดับแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน การจูงใจเป็นกระบวนการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย (ทักษิณ มวลมนตรี, 2564) และเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้ครูปฏิบัติงานอย่างมีพลังและมีทิศทาง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครู เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ (สมัธนา สร้อยสน, 2558) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยทั้งนโยบายที่เหมาะสมและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนมได้จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2565–2570) เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะและความก้าวหน้าในวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารบางส่วนยังขาดการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ส่งผลให้โอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพมีอย่างจำกัด และกระทบต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การสร้างแรงจูงใจมิได้ขึ้นอยู่กับมาตรการเชิงโครงสร้างเพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยตรง ดังนั้น การศึกษาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาและการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา, 2567)

จากความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย ดังกล่าว พบว่ายังขาดการศึกษาที่เชื่อมโยง ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษา เสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู และส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะนำไปสู่ประโยชน์ต่อผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาโดยรวม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม จำแนกตามสถานภาพและขนาดสถานศึกษา

2.2 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม จำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

2.4 เพื่อศึกษาอำนาจพยากรณ์ของภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 ใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษานำข้อมูลไปใช้ในวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของตนเอง และปรับปรุงยุคที่ใช้ในการเสริมการจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ใช้ตามบริบทที่เหมาะสมกับสถานศึกษาของตน

3.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางทิศทางในการบริหารสถานศึกษา และการเพิ่มประสิทธิภาพการจูงใจในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีลำดับขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 1,783 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 127 คน และครู 1,656 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม, 2567)

4.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา จังหวัดนครพนม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ปีการศึกษา 2567 จำนวน 223 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 34 คน และครู 189 คน ซึ่งผู้วิจัยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ร้อยละของบุญชม ศรีสะอาด และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.3.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลการปฏิบัติงานในการปฏิบัติงานของครู มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพและขนาด สถานศึกษาเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งผลผลิต 2) ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ 3) ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบทีม 4) ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย 5) ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบสายกลาง

ตอนที่ 3 การปฏิบัติงานในการปฏิบัติงานของครู แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับของลิเคิร์ต (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสำเร็จของงาน 2) ด้านความก้าวหน้า 3) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 4) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน 5) ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์

4.3.2 การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1) หาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องในการใช้ภาษาและด้านอื่นๆ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

(1) แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์ มีค่าระหว่าง 0.60 - 1.00

(2) แบบสอบถามการปฏิบัติงานในการปฏิบัติงานของครู ได้ค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์ มีค่าระหว่าง 0.60 - 1.00

2) ทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

(1) แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 25 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .50 - .85 และมีค่าความเชื่อมั่น .94

(2) แบบสอบถามการปฏิบัติงานในการปฏิบัติงานของครู จำนวน 25 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.51 - 0.81 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.96

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปสร้างแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google form) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม พร้อมด้วยแบบสอบถามส่งถึงสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม เพื่อขอร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยจัดส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ (Google Form)

4.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test แบบ Independent Samples) F-test (One-Way ANOVA) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งผลผลิต	4.54	.44	3	มากที่สุด
2. ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์	4.69	.37	1	มากที่สุด
3. ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบทีม	4.54	.43	2	มากที่สุด
4. ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย	4.41	.48	5	มาก
5. ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบสายกลาง	4.47	.43	4	มาก
รวมเฉลี่ย	4.53	.37	-	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D.= 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.69$, S.D.= 0.37) รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบทีม ($\bar{X} = 4.54$, S.D.= 0.43), ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งผลผลิต ($\bar{X} = 4.54$, S.D.= 0.44), ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบสายกลาง ($\bar{X} = 4.47$, S.D.= 0.43) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย ($\bar{X} = 4.41$, S.D.= 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

5.1.1 ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารเน้นความสำเร็จของงานเป็นเป้าหมายสูงสุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารติดตามความก้าวหน้าของงานอย่างใกล้ชิดและควบคุมกระบวนการทำงานในสถานศึกษา

5.1.2 ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับครู และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและส่งเสริมความร่วมมือกันในห้องเรียน

5.1.3 ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบทีม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายทิศทางการเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการสร้างความสัมพันธ์และความพึงพอใจของครู และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการประชุมและวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน

5.1.4 ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารให้อิสระแก่ครูอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงานมีการแทรกแซงหรือควบคุมน้อยมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารบริหารมอบอำนาจให้ผู้อื่นปฏิบัติงานแทน

5.1.5 ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบสายกลาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูปฏิบัติงานอย่างอิสระ โดยมีการกำกับติดตามบ้างเป็นบางครั้ง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารบริหารงานโดยคำนึงถึงบริบทของโรงเรียน

5.2 การแปลผลระดับภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวมและรายด้าน

การจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. ด้านความสำเร็จของงาน	4.44	.52	3	มาก
2. ด้านความก้าวหน้า	4.42	.40	4	มาก
3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.54	.44	1	มากที่สุด
4. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.41	.48	5	มาก
รวมเฉลี่ย	4.46	.33	-	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.44) รองลงมาคือ ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.43), ด้านความสำเร็จของงาน ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.52), ด้านความก้าวหน้า ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.40) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

5.2.1 ด้านความสำเร็จของงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูเลือกวิธีปฏิบัติงานได้ตามความต้องการและเหมาะสม

5.2.2 ด้านความก้าวหน้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูมีความมั่นคงในการปฏิบัติงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูได้รับการอบรมศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาหน้าที่ ที่ได้รับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ

5.2.3 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ทั้งผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานที่ได้ปฏิบัติงานร่วมกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กร

5.2.4 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนมีการจัดบริเวณสถานที่เป็นสัดส่วน สะดวกต่อการติดต่อประสานงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน

5.2.5 ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูได้รับสวัสดิการและผลประโยชน์เกื้อกูลต่างๆ เหมาะสมกับตำแหน่งและปริมาณงานที่รับผิดชอบ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูได้รับเงินเดือนในอัตราที่เหมาะสมกับวุฒิและความรู้ความสามารถ

5.2.6 ผลการศึกษาการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน

5.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม พบว่า โดยรวม ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r_{xy} = 0.83$) กับการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในระดับสูง

5.4 ผลการวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มี 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบสายกลาง ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์และด้านพฤติกรรมผู้นำแบบทีม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) อยู่ระหว่าง .44 - .85 โดยตัวแปรทั้ง 4 ด้านร่วมกันทำนายอภิปรายความแปรปรวนการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครพนม ได้ร้อยละ 76 ($R^2 = .76$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านพฤติกรรมแบบมุ่งสัมพันธ์ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการจูงใจและประสิทธิผลในการบริหาร ซึ่งทักษะภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความก้าวหน้าและความสำเร็จของการบริหาร โดยภาวะผู้นำมีผลต่อความพึงพอใจและการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา (วิโรจน์ สารรัตน์, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพร ใจหาญ (2567) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติ

กรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพฯ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.1.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารแตกต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งผลผลิต ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบทีม และด้านพฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นสูงกว่าครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้นำที่มีประสิทธิภาพควรมีคุณลักษณะพื้นฐาน ได้แก่ ความเฉลียวฉลาด ความปรารถนาที่จะนำผู้อื่น ความรอบรู้ในงาน ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ทำให้ผู้นำโดดเด่นกว่าผู้ตามและมีโอกาสเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของ นพพล ศุภวิทยาเจริญกุล (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.1.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งผลผลิตและด้านพฤติกรรมผู้นำแบบทีมและด้านพฤติกรรมผู้นำแบบสายกลางแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์และด้านพฤติกรรมผู้นำแบบตามสบายไม่แตกต่างกัน จากการวิเคราะห์ตามขนาดสถานศึกษา พบว่า รายด้านมีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดการยอมรับ ทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงาน มีการสร้างแรงบันดาลใจและจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานจนบรรลุเป้าหมาย รวมถึงการใช้อิทธิพลให้ผู้นำและผู้ใต้บังคับบัญชามีทิศทางและเป้าหมายร่วมกัน (สุสติ จิรนากุล, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของ ณัฐธิดา สุระเสนา (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและ ครูผู้สอนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดกลางมีความคิดเห็นน้อยกว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

6.2 ผลการศึกษาการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน และด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการจูงใจในการทำงาน มีความสำคัญต่อการทำงานทำให้เกิดการกระทำให้มีความอยากที่จะทำงาน มีความตั้งใจในการทำงาน ทুমเท และใช้ความพยายามในการทำงานให้มีคุณภาพมากขึ้น สร้างสรรค์ พัฒนางาน และองค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของ จินตนา จุมสีสงห์ (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

6.2.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจูงใจในการปฏิบัติงานของครูแตกต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสำเร็จของงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นสูงกว่าครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านความก้าวหน้าผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นสูงกว่าครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านเงินเดือนและผลประโยชน์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของ ณัฐธิดา สุระเสนา (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

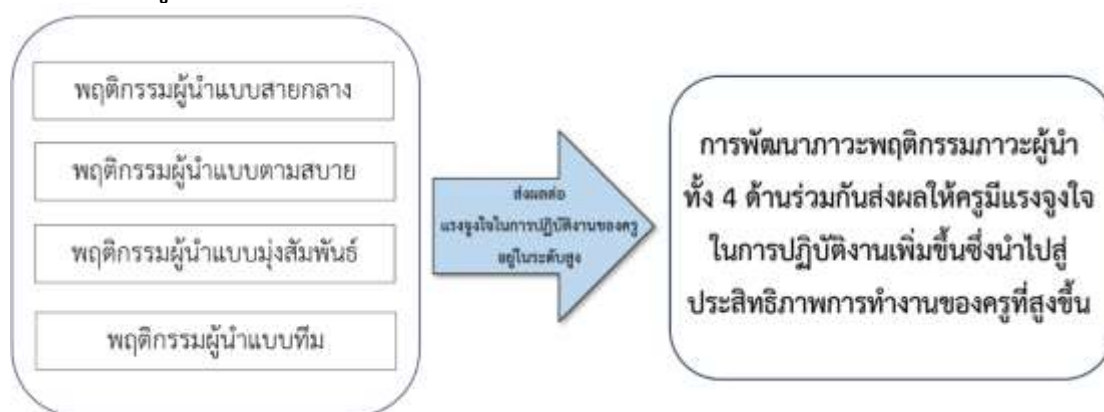
6.2.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายด้านพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจูงใจในการปฏิบัติงานของครูแตกต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสำเร็จของงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นสูงกว่าครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านความก้าวหน้าผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นสูงกว่าครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านเงินเดือนและผลประโยชน์ ไม่แตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของ ณัฐธิดา สุระเสนา (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนและมอบหมายงานสำคัญให้ผู้ร่วมงาน พิจารณาการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งอย่างเหมาะสมและยุติธรรม กระตุ้นให้ผู้ร่วมงานมีความรับผิดชอบและให้อิสระในการทำงานตามวิธีการที่เหมาะสม (กาญจนา นาคไธสง, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพรรณ เทียนคันฉัตร (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.4 ผลการวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ของภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มี 4 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์การจูงใจในการปฏิบัติงานของครูได้ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบสายกลาง

ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ ส่วนด้านพฤติกรรมผู้นำแบบทีม มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) อยู่ระหว่าง .44 - .85 โดยตัวแปรทั้ง 4 ด้าน ร่วมกันทำนายอภิปรัชญาความแปรปรวนการจงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ได้ร้อยละ 76 ($R^2=.76$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การจงใจในการทำงาน มีความสำคัญต่อการทำงานของแต่ละบุคคล การจงใจเป็นสิ่งสำคัญหากบุคคลได้รับการจงใจในการทำงานจะทำให้พวกเขาใช้ความสามารถเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล (รุ่งกานต์ มณีฉาย, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของ อรพรรณ เทียนคันฉัตร (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เรียงตามลำดับประกอบด้วย พฤติกรรมผู้นำแบบพ่อแม่ พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งผลผลิต และพฤติกรรมผู้นำแบบสายกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .64 สามารถร่วมกันพยากรณ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูได้ร้อยละ 40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

7. องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

จากภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการจงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยเฉพาะภาวะพฤติกรรมผู้นำ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบสายกลาง (2) ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย (3) ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ (4) ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบทีม พฤติกรรมผู้นำทั้ง 4 ด้าน นี้มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับแรงจูงใจของครู การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารโดยเน้นทั้ง 4 รูปแบบร่วมกัน จะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวม

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย ดังนั้น ผู้บริหารควรควรกำหนดนโยบายส่งเสริมให้ผู้บริหารกระจายอำนาจอย่างมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สนับสนุนและยอมรับศักยภาพของครู พร้อมจัดระบบผลตอบแทนและโอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพอย่างเหมาะสม

8.1.2 จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าการมุ่งเน้นในการปฏิบัติงานของครู พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ดังนั้น ผู้บริหารควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้สะอาด ปลอดภัย และมีอุปกรณ์การสอนที่เพียงพอ รวมถึงลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน เพื่อให้ครูสามารถมุ่งพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน บุคลากรทางการศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม นำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและกระบวนการบริหารให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการวิจัยภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ ส่งผลต่อการมุ่งเน้นในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาระดับอื่น ๆ รวมทั้งขยายผลไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละระดับการศึกษา และเพื่อส่งเสริมศักยภาพและประสิทธิภาพของผู้บริหารในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับงานวิจัยของความต้องการของครูและบริบทของสถานศึกษาในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9. เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นาคโธสง. (2562). สภาพและแนวทางการพัฒนาการมุ่งเน้นในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- จตุพร ใจหาญ. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพฯ เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จินตนา จุมสีสิงห์. (2560). การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู และความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ณัฐธิดา สุระเสนา. (2564). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับการมุ่งเน้นในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยนครพนม.
- ทักษิณ มวลมนตรี. (2564). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นพพล ศุภวิทยาเจริญกุล. (2560). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ผุสดี จิรนากุล. (2562). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3.** งานนิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2556). **พฤติกรรมองค์กร.** กรุงเทพฯ : สยามบุคส์.
- รุ่งกานต์ มณีฉาย. (2559). **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). **กระบวนการใหม่ทางการศึกษา กรณีที่เสนอต่อการศึกษา ศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพฯ : ทิพย์สุทธิ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม. (2567). **แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะ 5 ปี (2566-2570).** นครพนม : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579.** กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟิค.
- สุเมธนา สร้อยสน. (2558). **การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรพรรณ เทียนคันฉัตร. (2560). **ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- Yukl, G.A. (1998). **Leadership in organization.** 6th ed. New Jersey : Prentice Hall.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความอนุเคราะห์เป็นอย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศรี ประสานตรี อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ศรีพุทธรินทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งได้ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้ความสนใจในการปรับปรุง งานวิจัยอย่างต่อเนื่อง และแบบอย่างที่ดีแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ฉลาด จันทรมบัติ ประธานกรรมการสอบปากเปล่า พร้อมทั้งอาจารย์ ดร.ไพฑูรย์ พวงยอด กรรมการสอบปากเปล่า ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ อันนำไปสู่การพัฒนาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ ด้วยความเคารพอย่างสูง

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม และผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ได้แก่ ดร.อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ, นายสุทัศน์ วังกะธาตุ, ดร.จรรุวรรณ เขียวน้ำชุม, นางสาวญาณิณีทิพย์ ฉวีวงศ์ และนางสาวจันทิมา มีลา ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาผลของการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณ
สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*
THE STUDY OF BOARD GAMES ON NUMERACY SKILLS IN STUDENTS
WITH SPECIAL NEEDS FOR LOWER SECONDARY STUDENTS

อภิญญา แขกระจำ¹, จิดาภา จรรยา²

Apinya Khaegajang¹, Chidapa Chanya²

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)^{1,2}

Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary), Thailand.^{1,2}

Email : apinyakhaegajang@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการใช้สื่อบอร์ดเกม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 คน ได้รับความคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) สื่อการสอนบอร์ดเกมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดคำนวณ และ 2) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนก่อนและหลังการใช้สื่อบอร์ดเกม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ก่อนการใช้สื่อบอร์ดเกม นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดคำนวณ 7.6 คะแนน อยู่ในระดับพอใช้ หลังการใช้สื่อบอร์ดเกมมีคะแนนเฉลี่ย 13.6 คะแนนอยู่ในระดับดี 2) คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมช่วยพัฒนาทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้อย่างชัดเจน ดังนั้น การใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต พัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล การแก้ปัญหา และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : 1. บกพร่องทางสติปัญญา 2. บอร์ดเกม 3. ทักษะการคิดคำนวณ

ABSTRACT

The purposes of this study were: (1) to examine the effects of using board game-based instructional media on the computational thinking skills of lower secondary school students with intellectual disabilities at Srinakharinwirot University Demonstration School, Prasarnmit (Secondary Division) and (2) to compare the computational thinking skills of students with intellectual disabilities at the lower secondary level before and after the implementation of the board game instructional media. This study employed an experimental research design, specifically a one-group pretest-posttest design. The research sample consisted of five lower secondary school students with intellectual disabilities, selected through purposive sampling. The research instruments included: (1) board game-based instructional media developed by the researcher to enhance computational thinking skills; and (2) a computational thinking skills test administered before and after the use of the board game instructional media. Data were analyzed using basic descriptive statistics, including mean and standard deviation, as well as a t-test for comparing pretest and posttest scores. This study employed an experimental research design, specifically a one-group pretest-posttest design. The sample consisted of five lower secondary students with intellectual disabilities, selected through purposive sampling. The research instruments included (1) a board game designed by the researcher to enhance computational thinking skills, and (2) a computational thinking skill test administered before and after the board game intervention. Data were analyzed using basic statistics: mean, standard deviation, and t-test.

The research findings revealed that before using the board game, students had an average computational thinking score of 7.6, which was at a fair level. After the intervention, the average score increased to 13.6, which was at a good level. The posttest scores were significantly higher than the pretest scores at the .05 level of significance, indicating that the use of board game-based instructional media effectively improved the students' computational thinking skills. In conclusion, the use of board game-based instructional media enhanced students' fundamental mathematical skills essential for daily life, promoted logical thinking, problem-solving, and social interaction, and enabled them to apply their knowledge meaningfully in real-life situations.

Keywords : 1. Intellectual disabilities 2. Board game 3. Computational thinking skills

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่ผ่านมานั้นพบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น ของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม) จะมีระดับความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าปกติ เกณฑ์เฉลี่ย คืออยู่ในช่วง 70 ลงไป และปรากฏร่วมกับความจำกัดทางด้านทักษะการปรับตัว อย่างน้อย 2 ด้าน คือการสื่อสารความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน ทักษะทางสังคม การใช้บริการสาธารณะ การควบคุมตนเอง การมีสุขอนามัยและความปลอดภัย การเรียนรู้ทางวิชาการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่าง และการทำงาน ซึ่งจะปรากฏก่อนอายุ 18 ปี โดยลักษณะความบกพร่องในด้านวิชาการของนักเรียนกลุ่มนี้มักพบปัญหา ในการคิดแบบนามธรรม มีความจำระยะสั้น มีลักษณะการเรียนรู้ที่ช้ากว่านักเรียนในวัยเดียวกัน มีปัญหาด้านการอ่าน เขียน และมีปัญหาด้านการคำนวณ การเข้าใจเรื่องของจำนวน การใช้สัญลักษณ์ ตลอดจนการแก้โจทย์ที่มีหลายขั้นตอน (ศรียานิยมธรรม, 2542) โดยนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน จัดอยู่ในกลุ่มบกพร่องทางสติปัญญาในระดับน้อย มีระดับสติปัญญา อยู่ในช่วง 50 – 70 โดยนักเรียนกลุ่มนี้มีความสามารถใกล้เคียงกับนักเรียนปกติ แต่ต้องมีการช่วยเหลือในด้านการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม จากการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พบว่านักเรียนมีปัญหาด้านทักษะการคิดคำนวณ ทำให้นักเรียนมีความจะมีความยากลำบากในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถสังเกตได้จากแบบฝึกหัดในชั้นเรียน และผลการเรียนเรียนของนักเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในขอบเขตเนื้อหาเรื่องจำนวนเต็มซึ่งเป็นเนื้อหาพื้นฐานที่นักเรียนควรจะได้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพประกอบไปด้วยจำนวนเต็มบวก จำนวนเต็มลบ และศูนย์ ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนและจากแบบฝึกหัดของนักเรียนพบว่า นักเรียนสามารถนับจำนวนสิ่งของต่างๆได้ แต่เมื่อในบทเรียนมีการใช้เลขโดด และสัญลักษณ์ทางการคำนวณมาใช้ นักเรียนบางส่วนไม่สามารถแยกลักษณะของตัวเลขได้ เช่น เมื่อเห็นตัวเลข 7 นักเรียนไม่สามารถบอกได้ว่าตัวเลขนี้คือเลข 7 หรือเมื่อให้เขียนตัวเลข นักเรียนมักมีปัญหาในการเขียนจำนวนต่างๆ เนื่องจากมีความสับสนเรื่องค่าประจำหลัก และ นักเรียนจะใช้วิธีการลอกตามเท่านั้น การบวก ลบ คูณหาร จำนวนเต็ม ก็มักจะประสบปัญหาเนื่องจากนักเรียนสับสนต่อเครื่องหมาย สัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสภาพแวดล้อมจริงพบว่าจากลักษณะปัญหาที่นักเรียนมีทำให้นักเรียนมีความไม่เข้าใจในสาระสำคัญของเรื่องจำนวนเต็ม ส่งผลให้นักเรียนเกิดความสับสนเรื่องจำนวนเต็มแต่ละประเภท เนื่องจากการใช้สัญลักษณ์ร่วมกับเลขโดด ในคิดคำนวณจำนวนต่างๆ ทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ และส่งผลต่อทักษะการคิดคำนวณในการใช้ชีวิตประจำวัน และทักษะการคิดคำนวณยัง เนื่องจากนักเรียนไม่เข้าใจค่าของตัวเลขและยังขาดทักษะการคิดคำนวณทางผู้ทำวิจัยจึงจัดทำวิจัยเรื่องนี้เพื่อพัฒนาความรู้ในเรื่องทักษะการการคิดคำนวณ ให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

โดยแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สอดคล้องกับการพัฒนาทางสมองและทักษะด้านต่าง ๆ ซึ่งควรให้ความสำคัญกับสื่อการเรียนรู้ เนื่องจากสื่อการเรียนรู้ นั้นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งใน

การจัดทำ พัฒนา และเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน (Office of the Basic Education Commission, 2009) จากการศึกษาเอกสารการวิจัยพบว่า ลักษณะของสื่อที่มีลักษณะเป็นเกมกระดานหรือบอร์ดเกมนั้นมีนักวิจัยได้กล่าวว่าการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ เพราะเกมสามารถสร้างโอกาสที่ดีในการฝึกฝนทักษะต่างๆ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน สามารถช่วยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจเนื้อหาที่ยาก หรือซับซ้อนได้ง่ายขึ้นผ่านเกม และช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนทักษะการคิดและการแก้ปัญหาาร่วมกันในห้องเรียน และนอกห้องเรียน และยังพบว่ายังสามารถช่วยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งยังสามารถทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้มากขึ้น สามารถให้ข้อมูลย้อนหลังให้กับนักเรียนได้ทันที และยังเชื่อมโยงบทเรียนหรือเกมมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ธีรภาพ แซ่เซี่ยง, 2560) โดยเกมมีความหมายเป็นวงกว้างและครอบคลุมกิจกรรมการแข่งขันทุกชนิดที่มีกติกา ผู้เล่น และเป้าหมายเพื่อความสนุกสนานหรือการเรียนรู้ เช่น เกมออนไลน์ เกมกีฬา เกมการศึกษา เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ทั้งนี้เกมกระดานหรือบอร์ดเกม เป็นหนึ่งในประเภทของเกมที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น ใช้อุปกรณ์จริง สัมผัสได้โดยตรง มีผู้เล่นนั่งล้อมรอบกระดาน เล่นกันแบบเผชิญหน้า มีกติกาที่ชัดเจน มีการสะสมแต้ม เน้นการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างผู้เล่น ซึ่งแตกต่างกับเกมทั่วไปที่ไม่จำกัดรูปแบบ อาจมีหรือไม่ใช้อุปกรณ์ สามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่ม และมีความหลากหลายมากกว่า และยังมีกรวิจัยหลายชิ้นที่ศึกษาเกี่ยวกับบอร์ดเกม ที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษา โดยงานวิจัยที่ใช้บอร์ดเกมเช่นงานวิจัยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บอร์ดเกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องระบบนิเวศ ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งผลการวิจัยสามารถทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องระบบนิเวศเพิ่มขึ้น (ปาริชาติ ชื่นเจริญ, 2564) นอกจากนี้จากวิจัยเพื่อบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผลการใช้บอร์ดเกมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (วรวิทย์ เอี่ยมวิสัย, 2563) ในด้านงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางคณิตศาสตร์ พบว่าการพัฒนาบอร์ดเกมที่ช่วยเสริมทักษะการบวก ลบ คูณ หาร ในการพัฒนาบอร์ดเกมคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนมีทักษะทางคณิตศาสตร์สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และคะแนนพัฒนาการความสัมพันธ์ของนักเรียนอยู่ในระดับกลาง (สรวิทย์ กรกขงาม, 2564)

จากสาเหตุดังกล่าว คณะผู้วิจัยในฐานะครูการศึกษาพิเศษ จึงได้ศึกษาผลของการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกม ที่มีผลต่อทักษะการคำนวณ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) เพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น รวมทั้งสร้างความสนใจของผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พร้อมทั้งส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดคำนวณ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ไปพร้อมๆ กัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาผลการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกม ที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกม

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ผลการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกม ที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สูงกว่าก่อนใช้สื่อการสอน

3.2 ทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมสูงกว่าก่อนใช้สื่อการสอน

4. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

4.1 ได้แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ผ่านสื่อการสอนบอร์ดเกม ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

4.2 ได้แนวทางในการออกแบบและสร้างสื่อการสอนบอร์ดเกม ที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

4.3 เป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และการนำงานวิจัยชิ้นนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

4.4 เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องการนำสื่อการสอนบอร์ดเกม ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามากยิ่งขึ้น

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีระดับสติปัญญา(IQ) อยู่ในช่วง 50 – 70 โดย ผ่านการวินิจฉัยแล้วจากทางโรงพยาบาลหรือผู้เชี่ยวชาญแล้วเท่านั้น ประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 คน และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 คน รวมนักเรียนจำนวน 5 คนที่กำลังศึกษาในโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IIP) 2) สื่อการสอนบอร์ดเกม ที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณ ของนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญา และ 3) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนก่อนและหลังการใช้สื่อบอร์ดเกม แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยใช้เทคนิค IOC ในหารการหาค่าความสอดคล้องของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน อยู่ในระดับ 0.87 โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1. ก่อนการจัดจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการคิดคำนวณ ของนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญาที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น

กับกลุ่มตัวอย่างแล้วเก็บคะแนนก่อนการจัดการเรียนรู้ 2. คณะผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บอร์ดเกม ที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา กับนักเรียน ตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เวลาจำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที แล้วประเมินพร้อมสังเกต พฤติกรรมรายบุคคล 3.หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบตามแผนการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IIP) คณะผู้วิจัยได้ทำการทดสอบทักษะการคิดคำนวณของนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการคิด คำนวณ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ แล้ว เก็บคะแนน 4. วิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลของผลการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกม ที่มีต่อทักษะการคิด คำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเกณฑ์มาตรฐานการแปลผลคะแนนแบบทั่วไปใน งานวิจัยทางการศึกษาไทย ซึ่งอ้างอิงจาก แนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.), และ ตำราวิจัยทางการศึกษา ที่ใช้หลักการ โดย“การแปลผลคะแนนเป็นระดับคุณภาพ” ตามเกณฑ์มาตรฐาน 5 คือ ดีมาก ดี พอใช้ ควรปรับปรุง และ ต้องปรับปรุงมาก 5. เปรียบเทียบผลการทำแบบวัดทักษะก่อนใช้และหลังใช้สื่อการ สอนบอร์ดเกม รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05

6. ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่าผลการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกม ที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณของนักเรียน ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า

6.1 ผลการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกม ที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณ สำหรับนักเรียนที่มีความ บกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตารางที่ 1 แสดงผลการใช้สื่อบอร์ดเกม ที่มีผลต่อทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยแสดงความก้าวหน้าก่อนเรียนและหลัง เรียนแบบรายบุคคลและรายกลุ่ม

นักเรียน	คะแนนทักษะการคำนวณ (คะแนนเต็ม 20)			
	ก่อนใช้สื่อ	ระดับ	หลังใช้สื่อ	ระดับ
1	6	พอใช้	12	ดี
2	6	พอใช้	13	ดี
3	10	พอใช้	15	ดี
4	8	พอใช้	14	ดี
5	7	พอใช้	14	ดี
$\bar{x}$	7.6	พอใช้	13.6	ดี
S.D.	1.84		1.14	

จากตารางที่ 1 แสดงว่าทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการใช้สื่อบอร์ดเกม พบว่า คะแนนทักษะการการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา อยู่ในระดับพอใช้ ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้สื่อการสอนบอร์ดเกม โดยอยู่ระหว่าง 6 – 10 คะแนน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 7.6 หมายถึงทักษะในการคิดคำนวณของนักเรียน อยู่ในระดับพอใช้ และภายหลังจากการจัดกิจกรรมโดยใช้สื่อการสอนบอร์ดเกม นักเรียนมีคะแนนระหว่าง 12 – 14 คะแนน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 13.6 หมายถึง ทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา อยู่ในระดับดี ให้เห็นถึงคะแนน

6.2 การวิเคราะห์ทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมสูงกว่าก่อนใช้สื่อการสอน โดยใช้สถิติ t-test กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลทดสอบการวัดทักษะการคิดคำนวณ ของนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการใช้สื่อบอร์ดเกม ที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การทดสอบ	N	$\bar{x}$	S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	5	7.6	1.84	13.416	0.0002*
หลังเรียน	5	13.6	1.14		

*มีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 5 คน หลังจากนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอนบอร์ดเกม นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดคำนวณสูงกว่าก่อนการเรียน โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 7.6 (S.D. = 1.84) และหลังเรียนเท่ากับ 13.60 (S.D. = 1.14) การทดสอบทางสถิติแบบ t-test สำหรับกลุ่มสัมพันธ์ (paired samples t-test) พบว่าค่าความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 13.416$, $p < .05$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกม ที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญา สามารถส่งเสริมทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกม ที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากผลการศึกษานี้สามารถอภิปรายผลตามลำดับได้ดังนี้

7.1 ทักษะในการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนได้รับการสอนโดยใช้ สื่อการสอนบอร์ดเกม โดยคะแนนทักษะในการคิดคำนวณ อยู่ระหว่าง 6 – 10 คะแนน โดยคะแนนเฉลี่ย 7.6 หมายถึง ทักษะการคิดคำนวณ อยู่ในระดับ พอใช้ และภายหลังจากการได้รับการสอน โดยใช้สื่อบอร์ดเกมมีคะแนนระหว่าง 12 – 15 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.6 หมายถึง ทักษะการคิดคำนวณ อยู่ในระดับ ดี ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานในข้อ 1 ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ ปาริชาติ ชื่นเจริญ (2564) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมเป็นฐาน ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านระบบนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดรู้ด้านระบบนิเวศของนักเรียนมีคะแนนหลังการเรียนรู้ผ่านการใช้บอร์ดเกมสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมเป็นฐานมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ สรวิทย์ กรกขงาม (2565) และผุสดี กลิ่นงาม ได้ศึกษาการพัฒนาบอร์ดเกมคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่าการออกแบบบอร์ดเกมคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน โดยกระบวนการแนวคิดเชิงออกแบบ ลักษณะของเกมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้สามารถพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ เมื่อเปรียบเทียบผลการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยบอร์ดเกม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และผลการพัฒนาความสัมพันธ์ของนักเรียนเท่ากับร้อยละ 21 มีระดับการพัฒนาการอยู่ในระดับ กลาง ที่พบว่าการใช้สื่อบอร์ดเกมช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์และทักษะการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Noda, Shiotsuki และ Nakao (2019) ที่ได้ทำการศึกษาการใช้บอร์ดเกมเป็นเครื่องมือทางการศึกษา พบว่าการใช้บอร์ดเกมช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และส่งเสริมทักษะทางสติปัญญา (Cognitive Skills) รวมถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้สื่อบอร์ดเกมสามารถพัฒนาทักษะการคิดคำนวณของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.2 การศึกษาทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หลังการสอนโดยใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมสูงกว่าก่อนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมสามารถส่งเสริมทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากลักษณะของบอร์ดเกมเอื้อต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการเล่น การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การคิดและตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น และสามารถจดจำความรู้ได้ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของธีรภาพ แซ่เซี่ยง (2560) ได้ศึกษาการใช้บอร์ดเกมประเภทวางแผนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานีพบว่าทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณไม่แตกต่างจากก่อนเล่นเกม Settlers of Catan และเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่เล่นและไม่ได้เล่นเกม Settlers of Catan มีระดับทักษะความคิดไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่าการใช้บอร์ดเกมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในเรื่องต่าง ๆ นั้น มีความเหมาะสมกับเนื้อหาบางเนื้อหาเท่านั้น โดยการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์นั้นอาจยังไม่เหมาะกับการใช้สื่อบอร์ดเกม เนื่องจากหลักการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนแต่ละคนนั้นแตกต่างกัน และลักษณะการเล่นบอร์ดเกม ควรมีความหลากหลายเพื่อให้นักเรียนเกิดความท้าทายและสามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้ตลอดระยะเวลาการเล่นบอร์ดเกม และสรวิทย์ กรกขงาม (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาบอร์ดเกมคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่าการออกแบบบอร์ดเกมคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน โดยกระบวนการแนวคิดเชิงออกแบบ ลักษณะของเกมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้สามารถพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ เมื่อเปรียบเทียบผลการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยบอร์ด

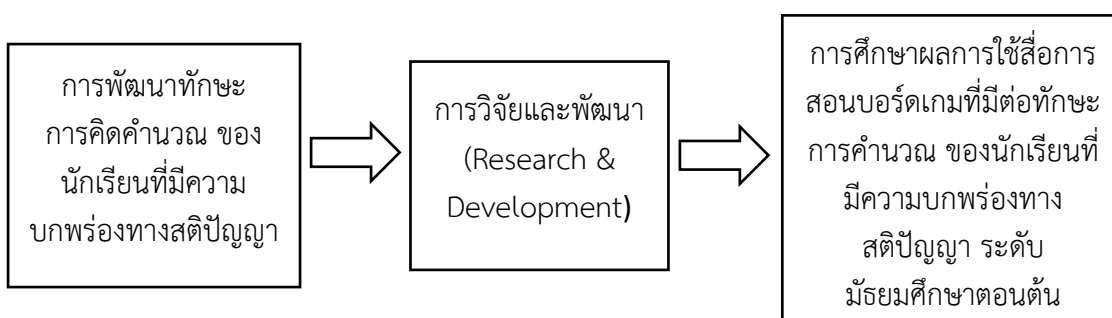

เกม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และผลการพัฒนาความสัมพันธ์ของนักเรียนเท่ากับร้อยละ 21 มีระดับการพัฒนาการอยู่ในระดับกลาง จากการศึกษาบทความและการวิจัยดังกล่าวสามารถระบุว่าการสอนบอร์ดเกมช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมจึงถือเป็นแนวทางหนึ่งที่มีศักยภาพในการพัฒนาทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาคณิตศาสตร์หรือวิชาอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนกลุ่มพิเศษได้อย่างเหมาะสม

8. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องการศึกษาผลการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมที่มีต่อทักษะการคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สรุปองค์ความรู้ที่ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ ผ่านการศึกษาผลการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนผ่านการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกม พบว่าการเรียนรู้ผ่านบอร์ดเกมส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการทักษะการคิดคำนวณดีขึ้น ผ่านการเล่นที่ช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนอย่างสนุกสนานอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับพัฒนาการความของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และเมื่อมีการจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่น ทำให้นักเรียนสามารถฝึกทักษะการคิดคำนวณของตนเองได้อย่างเหมาะสม

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมที่มีต่อทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลังการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สถานศึกษาควรดำเนินการดังต่อไปนี้

9.1.1 สามารถกำหนดแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอนบอร์ดเกมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยให้สอดคล้องกับบริบทและความสามารถของ

นักเรียน และสามารถนำไปใช้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มอื่นๆ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9.1.2 ส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผลานการใช้สื่อการสอนบอร์ดเกม และเกมแบบอื่นๆ ร่วมกับแบบฝึกทักษะในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อจูงใจผู้เรียน และลดความเครียดจากการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

9.1.3 จัดให้มีการอบรมและพัฒนาเชิงวิชาการสำหรับครู ในเรื่องของการใช้บอร์ดเกม เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดคำนวณ พร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรหรือสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถขยายผลการดำเนินงานไปยังนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโรงเรียนอื่นๆ

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

จากการวิจัยพบว่า การศึกษาผลการใช้สื่อบอร์ดเกม เพื่อพัฒนาทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีประสิทธิภาพสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น ครูผู้สอนควรนำสื่อการสอนดังกล่าวไปบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดคำนวณ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยสามารถดำเนินการได้ดังนี้

9.2.1 ควรนำสื่อบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดคำนวณ ไปใช้ในช่วงชั่วโมงเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และฝึกทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หรือปรับเปลี่ยน ประยุกต์ใช้บอร์ดเกมเป็นบอร์ดเกมอื่นๆ ที่เหมาะสมกับรายวิชาอื่นๆ

9.2.2 ควรตรวจสอบว่านักเรียนเข้าใจกติกาหรือไม่ และคอยช่วยเหลือติดตามนักเรียน ระหว่างการเล่นบอร์ดเกม ในแต่ละขั้นตอน พร้อมทั้งคอยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจ

9.2.3 แผนแพร่ผลการดำเนินงานและแนวทางที่ได้ผลแก่ครูโรงเรียนอื่น สถานศึกษาควร ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระบบเครือข่าย เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีบกพร่องทางสติปัญญา

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ในการพัฒนาทักษะการคิดคำนวณควรหากิจกรรมหรือวิธีการอื่นๆ มาร่วมด้วย เพื่อให้ให้นักเรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นเพิ่มขึ้น

9.3.2 ควรมีการศึกษาทักษะอื่นๆ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในด้านอื่นๆ เช่น การอ่าน และการเขียน พร้อมทั้งหาแนวทางในการพัฒนาให้เพิ่มขึ้น

10. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มการเรียนรู้คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ธีรภาพ แซ่เซี่ยง. (2560). **การใช้เกมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธีรภาพ แซ่เซี่ยง. (2560). **การใช้บอร์ดเกมเป็นสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น**. วารสารครุศาสตร์. 45(1). 85–98.

- ปาริชาติ ชื่นเจริญ. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมเป็นฐานที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านระบบนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- วชิรวิทย์ เอี่ยมวิสัย. (2563). การพัฒนาบอร์ดเกมตามแนวทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารวิจัยทางการศึกษา. 16(1). 70-87.
- ศรียา นิยมธรรม. (2542). จิตวิทยาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรียา นิยมธรรม. (2555). FLASH MODEL กลยุทธ์ในการพัฒนาการเรียนรู้ ของบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ไอ.คิว.บุ๊กเซ็นเตอร์.
- สรวงพร กุศลสง. (2545). เกมเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กพิเศษ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรวิทย์ กรกขาม. (2564). การพัฒนาบอร์ดเกมคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขานวัตกรรม การเรียนรู้และการสอน. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2561). การวัดและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Moomaw, S. (2015). Assessing the Difficulty Level of Math Board Games for Young Children. *Journal of Research in Childhood Education*. 29(4). 492–509.
- Noda, S., Shiotsuki, K., & Nakao, M. (2019). The effectiveness of intervention with board games: A systematic review. *BioPsychoSocial Medicine*. 13(22). 1–9.

11. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับความอนุเคราะห์และความช่วยเหลือจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขวจิตสูงใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายมัธยม) ดร.สุภัทสรา จตุโชคอุดม หัวหน้าศูนย์ศึกษาวิโรฒ รวมถึงคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และตรวจสอบข้อบกพร่องพร้อมทั้งชี้แนะวิธีการปรับปรุงพัฒนาในทุกขั้นตอนของการวิจัยจนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจมาโดยตลอด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่บุคลากรทางการศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ตลอดจนเป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ๆ ต่อไป

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ
โดยใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสิงห์บุรี*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT ON DUTIES AND BUDDHIST
ETIQUETTE THROUGH PROBLEM-BASED LEARNING COMBINED WITH INQUIRY-
BASED LEARNING FOR GRADE 11 STUDENTS AT SINGBURI SCHOOL

วีรวิทย์ บุญส่ง¹, ชاکริต จิตตะปัญญา²

Veeravit Boonsong¹, Chakrit Jittapanya²

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี^{1,2}

Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University, Thailand.^{1,2}

Email : Veeravit.b@lawasri.ac.th

บทคัดย่อ

รายวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษามุ่งหวังให้นักเรียนได้พัฒนาการใช้เหตุผลด้านจริยธรรม เข้าใจวัฒนธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม แต่การสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางตามแนวเดิมทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมน้อย ขาดการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระยะยาวลดลง และนักเรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการใช้เทคนิคการสอนดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 37 คน จากโรงเรียนสิงห์บุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม การวิจัยเป็นแบบกึ่งทดลอง ใช้แผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 13 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจจำนวน 18 ข้อ เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและมีค่าความเชื่อมั่นที่เหมาะสม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องหน้าที่และมารยาทชาวพุทธเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ 2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยบูรณาการ

การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้สามารถพัฒนาผลการเรียนและสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. ปัญหาเป็นฐาน 3. สืบเสาะหาความรู้ 4. รายวิชาพระพุทธศาสนา

ABSTRACT

Buddhist Studies in secondary schools aims to promote moral reasoning, cultural understanding, and civic responsibility among students. However, conventional teacher-centered instruction limits student participation, lacks development of critical thinking and problem-solving skills, results in decreased long-term achievement, and prevents students from effectively applying knowledge to daily life. This study aimed to 1) compare learning achievement before and after using Problem-Based Learning combined with Inquiry-Based Learning techniques, and 2) examine student satisfaction after using these teaching techniques. The sample consisted of 37 Grade 11 students at Singburi School during the first semester of the 2025 academic year, selected through cluster random sampling using classrooms as sampling units. The research employed a quasi-experimental design with a one-group pretest-posttest design. The research instruments included 13 lesson plans, a 30-item multiple-choice achievement test, and an 18-item satisfaction questionnaire. All instruments were validated by experts and demonstrated appropriate reliability. Data were analyzed using mean, standard deviation, and dependent t-test.

The findings revealed that 1) post-test achievement scores were significantly higher than pre-test scores at the .000 level of significance, indicating that students gained a clear understanding of duties and Buddhist etiquette. Additionally, 2) students expressed overall satisfaction with the learning activities at the highest level, particularly regarding the variety of learning activities that genuinely promoted student participation. The study concludes that learner-centered instruction integrating Problem-Based Learning with Inquiry-Based Learning can effectively enhance learning outcomes and foster positive attitudes toward Buddhist education.

Keywords : 1. Learning Achievement 2. Problem-Based Learning 3. Inquiry-Based Learning 4. Buddhist Studies

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การพัฒนาสังคมในระบอบประชาธิปไตยทำให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้นในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจในประเด็นสาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของตนเอง ซึ่งเป็นผลจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อและหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความรวดเร็วและหลากหลายมากกว่าในอดีต (ไพศาล สุวรรณน้อย, 2559) การมีส่วนร่วมดังกล่าวไม่เพียงช่วยให้การแก้ปัญหาตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้ตรงประเด็น แต่ยังสะท้อนถึงการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมที่เป็นพื้นฐานของการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม งานศึกษาต่างประเทศชี้ให้เห็นว่า เยาวชนรุ่นใหม่จำนวนมากได้รับอิทธิพล จากสื่อออนไลน์จนเกิดการเรียนรู้แบบเร่งด่วนและมุ่งเน้นความสนใจไปที่ปัญหาส่วนตัวมากกว่าการมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาส่วนรวม แม้จะรับรู้ปัญหาสังคม แต่กลับมีส่วนร่วมลดลง (Jacob, 2023) ประเด็นนี้สะท้อนว่าการสร้างความตระหนักรู้และการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมไม่อาจปล่อยให้เป็นหน้าที่ของครอบครัวหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นภารกิจที่ระบบการศึกษาต้องเข้ามามีบทบาทอย่างจริงจัง

ในบริบทของประเทศไทย การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษายังคงพึ่งพาวิธีการบรรยายเป็นหลัก ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดความรู้ ขณะที่ผู้เรียนมีบทบาทเพียงผู้รับสาร จึงทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างจำกัดและเน้นการท่องจำมากกว่าการคิดเชิงวิเคราะห์ ผลลัพธ์ที่ตามมาคือ ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาเพียงผิวเผิน ขาดการฝึกปฏิบัติจริง และไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2560) ปัญหาลักษณะนี้ส่งผลให้ผู้เรียนจำนวนไม่น้อยขาดแรงจูงใจในการเรียน และไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองที่มีส่วนร่วมต่อสังคม ซึ่งไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษายุคใหม่ที่มุ่งพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ความสามารถในการแก้ปัญหา และการสร้างจิตสำนึกทางสังคมควบคู่ไปกับความรู้เชิงวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553; บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

รูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง แนวคิดดังกล่าวมีรากฐาน จากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ซึ่งเชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและการเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของตนเอง (Bybee et al., 2006; กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) วิธีการที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย คือ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ซึ่งเน้นการแก้โจทย์สถานการณ์จริง เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน (Barrows & Tamblyn, 1980; ทิศนา ขัมมณี, 2563) และการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning: 5E) ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การสร้างความสนใจ การสำรวจ การอธิบาย การขยายความรู้ ไปจนถึงการประเมินผล (Bybee et al., 2006) การจัดการเรียนรู้ทั้งสองแนวทางมีจุดร่วมในการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและส่งเสริมทักษะการเรียนรู้เชิงลึก จึงได้รับการยอมรับว่าเหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

แม้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ PBL และ 5E จะได้รับการศึกษาและประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลาย แต่ส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นการใช้เพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง งานวิจัยที่นำทั้งสองแนวทางมาบูรณาการเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบยังมีไม่มาก ทั้งที่แต่ละแนวทางมีจุดแข็งที่สามารถเกื้อหนุนกันได้ กล่าวคือ PBL

เน้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและการคิดวิเคราะห์ผ่านสถานการณ์จริง ขณะที่ 5E ช่วยสร้างโครงสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเป็นระบบ (Bybee et al., 2006; Barrows & Tamblyn, 1980) หากนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันอย่างเหมาะสม ย่อมช่วยเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้และสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในรายวิชาพระพุทธศาสนาที่มุ่งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกทางสังคม ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะบูรณาการการสอนแบบ PBL และ 5E เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสิงห์บุรี ในเรื่อง “หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ” อันเป็นหัวข้อที่สอดคล้องกับชีวิตจริงและมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน-หลังเรียน โดยใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสิงห์บุรี

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสิงห์บุรี

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 งานวิจัยนี้สร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์เกี่ยวกับประสิทธิผลของการบูรณาการเทคนิค Problem-Based Learning และ Inquiry-Based Learning ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา ช่วยยืนยันว่าการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

3.2 ได้แบบจำลองและแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 13 แผน ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเชิงวิชาการ สามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาหลักสูตรฝึกประสบการณ์สอนของนักศึกษาครูสังคมศึกษา และเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่เน้นการคิด-ทำ-สะท้อนผลตามแนวคิด Constructivism

3.3 ผลการวิจัยเป็นข้อมูลเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาและวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา โดยชี้ให้เห็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม และสมรรถนะพลเมือง ซึ่งสามารถขยายผลสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการอบรมครูในอนาคต

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

4.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสิงห์บุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 12 ห้อง รวม 430 คน(กลุ่มบริหารวิชาการโรงเรียนสิงห์บุรี, 2568)

4.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/6 โรงเรียนสิงห์บุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 37 คน

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ซึ่งจำเป็นต้องใช้กลุ่มเดิมที่มีอยู่แล้ว (Intact Group) เพื่อความต่อเนื่องของการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม จากห้องเรียนทั้งหมด 12 ห้อง ด้วยวิธีการจับสลาก ได้ห้อง ม.5/6 ซึ่งมีนักเรียนจำนวน 37 คน

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ขนาดกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของ Best & Kahn (2006) ที่ระบุว่า การวิจัยเชิงทดลองควรมีกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 30 คน เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพารามิเตอร์มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับ Gay, Mills & Airasian (2012) ที่แนะนำว่าการวิจัยเชิงทดลองควรมีกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 15-30 คนต่อกลุ่ม

4.3 ตัวแปรในการวิจัย ประกอบด้วย

4.3.1 ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

4.3.2 ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียน

4.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

4.4.1 แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ จำนวน 13 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 13 ชั่วโมง โดยครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ ได้แก่ ศาสนพิธีและหลักธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมิบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และวันธรรมสวนะ) ตลอดจนหลักธรรมว่าด้วยทิศหก ได้แก่ อุปริมทิศ (พระสงฆ์) บุรีถิมทิศ (บิดามารดา) ทักขินทิศ (ครูอาจารย์) เภฏิมทิศ (แรงงานและบริวาร) อุตตรทิศ (มิตรสหาย) และปัจฉิมทิศ (บุตรและภรรยา) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผนออกแบบโดยบูรณาการแนวทางการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ของ Barrows & Tamblyn (1980) เข้ากับกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning: 5E) ของ Bybee et al (2006) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ผ่านการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์จริง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินไปตาม 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1. กำหนดปัญหาที่น่าสนใจ ครูกระตุ้นผู้เรียนด้วยคำถามหรือสถานการณ์ 2. วางแผนและทำความเข้าใจ โดยการแบ่งกลุ่มและกำหนดแนวทางการศึกษา 3. ค้นหาและสร้างองค์ความรู้ ด้วยการสืบค้นข้อมูลและอภิปรายร่วมกัน 4. สังเคราะห์และขยายความรู้ผ่าน การนำเสนอผลงานและการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ 5. ประเมินผล ด้วยการนำเสนอชิ้นงานและการสะท้อนผล การเรียนรู้ และ 6. สรุปผลและสะท้อนองค์ความรู้ร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน แผนทั้งหมดได้รับการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คนด้านสังคมศึกษา การวัดและประเมินผล และหลักสูตรและการสอน โดยมีค่าดัชนีความเหมาะสม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00

หลังจากปรับแก้ตามข้อเสนอแนะแล้วจึงนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/4 และปรับแก้เพิ่มเติมก่อนนำไปใช้จริงในการวิจัย

4.4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก (Multiple Choice) โดยแบ่งเป็น 2 ชุด คือ แบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) 1 ชุด และแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) 1 ชุด ซึ่งมีข้อคำถามเหมือนกัน แต่มีการสลับลำดับข้อและตัวเลือก เพื่อให้การวัดผลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น เนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของบทเรียนและหัวข้อในแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 13 แผน ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.67–1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/4 จำนวน 37 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) พบว่า อยู่ระหว่าง 0.40–0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.40–0.59 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ สุดท้ายคำนวณค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยสูตรคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (KR-20) Kuder & Richardson (1937) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 แสดงว่าเครื่องมือมีความเที่ยงและสามารถใช้วัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเหมาะสม

4.4.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียน เรื่อง หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ เครื่องมื่อดังกล่าวเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวทางของลิเคิร์ต (Likert Scale) ประกอบด้วย ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด รวมจำนวน 18 ข้อ ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านภาระงานที่ได้รับจากการเรียนรู้เพื่อประกันคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีค่าตั้งแต่ 0.67–1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/4 แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณหาความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient, 1951) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .884 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์สูง แสดงว่า แบบสอบถามมีความเที่ยงและสามารถใช้เก็บข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.5.1 ผู้วิจัยทำบันทึกข้อความเพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัยต่อผู้อำนวยการโรงเรียนสิงห์บุรี และชี้แจงวัตถุประสงค์ ตลอดจนขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้นักเรียนทราบเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง

4.5.2 ก่อนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 25 นาที จากนั้นดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เรื่อง หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ ตามแผนการสอน 13 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 13 ชั่วโมง

4.5.3 หลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรม นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดเดียวกับก่อนเรียน และตอบแบบสอบถามความพึงพอใจจำนวน 18 ข้อ เพื่อประเมินความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้น

4.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.6.1 คะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้รับการตรวจให้คะแนน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสถิติ t-test แบบ (Dependent Samples t-test)

4.6.2 คะแนนจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งแปลความหมายตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสิงห์บุรี ปรากฏผลดังนี้

5.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน-หลังเรียนหลังการใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอน แบบสืบเสาะหาความรู้ ปรากฏผลดังนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาแผนการจัด การเรียนรู้ จำนวน 13 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 13 ชั่วโมง โดยมีค่าดัชนีความเหมาะสม (IOC) จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ผู้วิจัยแสดงตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ศาสนพิธีและพิธีกรรม ดังนี้

5.1.1 ขั้นตอนกำหนดปัญหาที่น่าสนใจ

ครูเตรียมคำถามหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและเชื่อมโยงกับหัวข้อหน้าที่และมารยาทชาวพุทธ เช่น การตั้งคำถามว่า “ทำไมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจึงมีความหมายต่อการดำรงชีวิตประจำวัน” เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยและสนใจค้นหาคำตอบ

5.1.2 ขั้นตอนวางแผนและทำความเข้าใจ

ผู้เรียนแบ่งกลุ่มย่อยตามหัวข้อที่ได้รับ ครูอธิบายวิธีการทำงานและแนวทางการค้นคว้า พร้อมทั้งให้ผู้เรียนวางแผนการทำงานในกลุ่ม เช่น การแบ่งบทบาท การกำหนดแหล่งข้อมูลที่ต้องศึกษา และแนวทางการนำเสนอผลงาน

5.1.3 ขั้นค้นหาและสร้างองค์ความรู้

ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ อินเทอร์เน็ต และการสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน แลกเปลี่ยนข้อมูลและอภิปรายร่วมกันในกลุ่ม เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และสรุปสาระสำคัญเป็นชิ้นงาน เช่น แผนภาพความคิด โปสเตอร์ หรือบทสรุปเนื้อหาตามหัวข้อที่ได้รับ

5.1.4 ขั้นสังเคราะห์และขยายความรู้

ขณะที่ผู้เรียนทำงาน ครูทำหน้าที่กระตุ้นการคิดด้วยคำถามเชิงวิเคราะห์ เช่น “หลักธรรมนี้เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียนอย่างไร” หรือ “หากไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ในทิศต่าง ๆ จะเกิดผลกระทบอย่างไร” เพื่อให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์จริงและขยายความเข้าใจให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

5.1.5 ขั้นประเมินผล

ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน โดยอาจใช้การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ หรือการนำเสนอด้วยสื่อที่สร้างสรรค์ ครูและเพื่อนร่วมชั้นร่วมกันให้ข้อเสนอแนะ เพื่อประเมินความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และความคิดสร้างสรรค์ของผลงาน

5.1.6 ขั้นสรุปผลและสะท้อนองค์ความรู้

ครูและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากกิจกรรม โดยครูช่วยเชื่อมโยงความรู้กับคุณค่าเชิงคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติในชีวิตจริง พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเห็นถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้และสิ่งที่ต้องปรับปรุง เพื่อนำไปพัฒนาตนเองต่อไป เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนดังกล่าวครบทั้ง 13 แผนแล้ว ผู้วิจัยได้นำคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน-หลังเรียนหลังการใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้

n = 37

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	30	17.50	3.30	6.18	.000*
หลังเรียน	30	20.55	3.50		

ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน-หลังเรียนหลังการใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียน ($\bar{X} = 20.55$, S.D. = 3.50) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 17.50$, S.D. = 3.30) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

5.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจหลังการใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจหลังการใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการจัดกิจกรรม			
1. กิจกรรมช่วยกระตุ้นความสนใจ	4.60	0.65	มากที่สุด
2. กิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม	4.75	0.58	มากที่สุด
3. กิจกรรมเชื่อมโยงกับชีวิตจริง	4.55	0.66	มากที่สุด
4. กิจกรรมฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์	4.70	0.61	มากที่สุด
5. การทำงานกลุ่มส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน	4.65	0.63	มากที่สุด
6. ครูอธิบายและให้คำแนะนำชัดเจน	4.50	0.59	มาก
รวมด้านกิจกรรม	4.66	0.46	มากที่สุด
ด้านวัดและประเมินผล			
7. แบบทดสอบสอดคล้องกับเนื้อหา	4.50	0.67	มาก
8. การประเมินสะท้อนความสามารถจริง	4.65	0.62	มากที่สุด
9. การให้ข้อเสนอแนะหลังประเมิน	4.50	0.66	มาก
10. การประเมินมีความโปร่งใสและเป็นธรรม	4.70	0.60	มากที่สุด
11. วิธีการประเมินเข้าใจง่าย	4.58	0.64	มากที่สุด
12. ผลการประเมินช่วยสร้างแรงจูงใจ	4.68	0.59	มากที่สุด
รวมด้านวัดและประเมินผล	4.61	0.33	มากที่สุด
ด้านภาระงาน			
13. ปริมาณงานเหมาะสม	4.48	0.68	มาก
14. งานที่ได้รับช่วยเสริมการเรียนรู้	4.62	0.61	มากที่สุด
15. งานที่ได้รับสามารถทำได้ตามเวลาที่กำหนด	4.50	0.67	มาก
16. งานมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.66	0.63	มากที่สุด
17. งานที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้	4.55	0.66	มากที่สุด
18. งานที่ได้รับทำให้เกิดความรับผิดชอบ	4.60	0.64	มากที่สุด
รวมด้านภาระงาน	4.57	0.45	มากที่สุด
รวมทุกด้าน	4.61	0.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.46) อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่าผู้เรียนให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่หลากหลายและครูมีบทบาทชัดเจนในการอธิบาย ขณะที่ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.33) และด้านภาระงานที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.45) อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่า ผู้เรียน

ยังเห็นว่าการประเมินและภาระงานมีความเหมาะสม แต่ยังมีช่องว่างที่สามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เช่น การลดความซ้ำซ้อนของงานหรือเพิ่มวิธีการประเมินที่สร้างแรงจูงใจมากขึ้น

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสิงห์บุรี ผลการวิจัยที่ได้รับสามารถนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

6.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน-หลังเรียนหลังการใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .000 แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based/5E) สามารถส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาความรู้และความเข้าใจในเรื่อง หน้าที่และมารยาทชาวพุทธของนักเรียน การจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง การตั้งคำถาม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความรู้ (Constructivism) ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Piaget, 1972; Vygotsky, 1978) นอกจากนี้ การเรียนรู้ที่ผสมผสานการทำงานกลุ่มและการอภิปราย ยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการเชื่อมโยงเนื้อหา กับชีวิตจริง ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจหลักธรรมและพิธีกรรมได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น สนับสนุนผลการศึกษาของ Barrows & Tamblyn (1980) ที่ชี้ว่า PBL ช่วยเพิ่มการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ Bybee et al. (2006) ที่เสนอว่า 5E Model ทำให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้อย่างมีระบบผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานของ ปันดดา พาณิชยพันธุ์, อริสรา หนิมสุข และ รัชชานนท์ พูลเอี่ยม (2568) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อริยสัจ 4 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ค่ายนารายณ์ศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X} = 18.80$, S.D. = 1.44) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 15.25$, S.D. = 2.17) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ ทศนีย์พร กลิ่นแก้ว, สุภิสิตา เย็นอก, สุธาสินี ขาวสำอาง และ อุบลวรรณ ส่งเสริม (2568) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการจัด การเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์และการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า หลังนักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ “2S3E Model” นักเรียนมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติทางศาสนา เพราะนอกจากผู้เรียนจะได้รับความรู้เชิงเนื้อหาแล้ว ยังได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ และการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของพลเมืองในศตวรรษที่ 21

6.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจหลังการใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

โดยใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสืบเสาะหาความรู้ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนว่านักเรียนให้คุณค่าและความสนใจกับลักษณะกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม กระตุ้นการคิด และเชื่อมโยงกับชีวิตจริง การเรียนรู้ในลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Active Learning ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Bonwell & Eison, 1991) ด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับสูงเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนยอมรับการประเมินที่หลากหลาย โปร่งใส และได้รับข้อเสนอแนะที่ช่วยให้สามารถพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่อง ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Black & Wiliam (1998) ที่ชี้ว่าการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) สามารถเพิ่มแรงจูงใจและพัฒนาการเรียนรู้ได้จริง ส่วนด้านภาระงานแม้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับสองด้านแรก แต่ก็ยังอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมองว่างานที่ได้รับมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ เพียงแต่บางส่วนอาจเห็นว่าปริมาณงานและเวลาที่ใช้ยังค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรนำไปปรับปรุงในการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไป เพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถและบริบทของผู้เรียน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานการศึกษาของ วีรวิชัย บุญส่ง, วรินทร์ เอี่ยมสะอาด และ รวงข้าว เนียมแสง, (2567) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) โรงเรียนบ้านเขาทับ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 1.49) ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ ไม่เพียงช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่านั้น แต่ยังสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้สึกพึงพอใจมองว่ามีคุณค่า และสามารถนำไปต่อยอดในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตจริงได้

7. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ยืนยันว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ ไม่เพียงทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ หากยังสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้สึกมีคุณค่าและพึงพอใจ การผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ทั้งสองเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหา ค้นคว้า แสวงหาคำตอบ และสะท้อนความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ความรู้มีความหมายและสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ ความสำคัญของงานวิจัยนี้คือการแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่วางรากฐานบน Constructivism สามารถตอบสนองความต้องการการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้จริง โดยช่วยให้นักเรียนพัฒนาไม่เพียงแต่ด้านความรู้ แต่ยังรวมถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ผลลัพธ์ดังกล่าวตอกย้ำว่าการพัฒนาครูผู้สอนควรมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายและบูรณาการ เพื่อสร้างห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนดังนั้น งานวิจัยนี้ไม่เพียงสรุปว่า รูปแบบการสอนดังกล่าว “มีประสิทธิภาพ” เท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงแนวทางในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนสังคมศึกษาและรายวิชาอื่น ๆ ให้มีความหมาย ตอบสนองต่อผู้เรียน และสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษา เพื่อการพัฒนาพลเมืองในอนาคต

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย : การบูรณาการ PBL และ Inquiry Learning

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรกำหนดให้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่าง PBL และ IBL เป็นแนวทางหลักในหลักสูตรพระพุทธศาสนาและสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เพื่อยกระดับการเรียนรู้จากเชิงความจำสู่เชิงคิดวิเคราะห์ โดยเฉพาะในประเด็นคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติทางศาสนา ซึ่งผลวิจัยนี้พิสูจน์แล้วว่าส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์และทัศนคติของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ

8.1.2 ควรผลักดันให้สถานศึกษานำผลวิจัยเชิงประจักษ์มาใช้เป็นเกณฑ์ในการพัฒนาแผนการเรียนรู้รายวิชาและการประเมินคุณภาพครูผู้สอน โดยเฉพาะการใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของผู้เรียนเป็นตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้การประเมินสะท้อนสมรรถนะจริงของผู้สอนและคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

8.1.3 ควรจัดตั้งโครงการพัฒนาครูพระพุทธศาสนาและครูสังคมศึกษาในเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการออกแบบแผนการสอนและกิจกรรมที่ใช้ปัญหาเป็นฐานและสืบเสาะหาความรู้ร่วมกัน พร้อมสนับสนุนทรัพยากรการสอน เช่น สื่อดิจิทัลและแหล่งเรียนรู้ภายนอก เพื่อให้ครูสามารถนำแนวทางจากผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชั้นเรียน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ครูผู้สอนควรปรับปริมาณและความซับซ้อนของภาระงานให้เหมาะสมกับเวลาเรียนและศักยภาพของผู้เรียน เพื่อหลีกเลี่ยงการสร้างภาระที่มากเกินไป

8.2.2 ควรเตรียมสื่อการเรียนรู้และวิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การใช้สื่อดิจิทัลหรือการบูรณาการแหล่งเรียนรู้จริง เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและความสนใจในการเรียนรู้

8.2.3 ควรจัดการประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะการให้ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา (Formative Feedback) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสะท้อนตนเองและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น ทั้งในแง่ระดับชั้น พื้นที่ และความแตกต่างด้านพื้นฐาน เพื่อเพิ่มความทั่วไปและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

8.3.2 ควรเพิ่มการศึกษาตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน เพื่อขยายผลจากการเน้นผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจ

8.3.3 ควรออกแบบกิจกรรมหรือภาระงานที่สมดุลระหว่างความท้าทายและเวลา เช่น การใช้โครงงานย่อยหรือเทคโนโลยีช่วยลดภาระ เพื่อศึกษาว่าสามารถยกระดับความพึงพอใจของผู้เรียนได้มากขึ้นหรือไม่

9. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- กลุ่มบริหารวิชาการโรงเรียนสิงห์บุรี. (2568). **เอกสารรายงานจำนวนนักเรียนประจำปีการศึกษา 2568**. สิงห์บุรี : โรงเรียนสิงห์บุรี.
- ทัศนีย์พร กลิ่นแก้ว, สุภัสสรา เย็นอก, สุธาสินี ขาวสำอาง และ อุบลวรรณ ส่งเสริม. (2568). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์และการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี**. 16(1). 199-214.
- ทิตินา แคมมณี. (2563). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ปนัดดา พาณิชนพรัตน์, อริสรา หนิมสุข และ รัชชานนท์ พูลเอี่ยม. (2568). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องอริยสัจสี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ค่ายนารายณ์ศึกษา โดยใช้การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี**. 16(1). 183-198.
- ไพศาล สุวรรณน้อย. (2559). **การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) เอกสารประกอบการบรรยายโครงการพัฒนาการเรียนการสอน สถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2568. จาก <https://ph.kku.ac.th/thai/images/file/km/pbl-he-58-1.pdf>
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2560). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- วีรวิทย์ บุญส่ง, วรินทร์ เอี่ยมสะอาด และ รวงข้าว เนียมแสง. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) โรงเรียนบ้านเขาทับควาย. **วารสารมจรเพชรบุรีปริทรรศน์**. 7(1). 425-441.
- Barrows, H. S., & Tamblyn, R. M. (1980). **Problem-based Learning: An Approach to Medical Education**. New York, NY : Springer.

- Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). **Research in education**. 10th ed. Boston, MA : Pearson Education.
- Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and Classroom Learning. **Assessment in Education: Principles, Policy & Practice**. 5(1). 7–74.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). **Active learning: Creating excitement in the classroom (ASHE-ERIC Higher Education Report No. 1)**. Washington, DC: The George Washington University, School of Education and Human Development.
- Bybee, R. W., Taylor, J. A., Gardner, A., Van Scotter, P., Carlson Powell, J., Westbrook, A., & Landes, N. (2006). **The BSCS 5E instructional model: Origins, effectiveness, and applications**. Colorado Springs, CO : BSCS.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient Alpha and The Internal Structure of Tests. **Psychometrika**. 16(3). 297–334.
- Gay, L. R., Mills, G. E., & Airasian, P. (2012). **Educational research: Competencies for analysis and applications**. 10th ed. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Jacob, K. (2023). **What does it mean to have a social conscience vs. being socially conscious**. Retrieved 25 August 2025. From <https://theconsciousvibe.com/what-does-it-mean-to-have-a-social-conscience-vs-being-socially-conscious/>
- Kuder, G. F., & Richardson, M. W. (1937). The Theory of The Estimation of Test Reliability. **Psychometrika**. 2(3). 151-160.
- Piaget, J. (1972). **The psychology of the child**. New York, NY : Basic Books.
- Vygotsky, L. S. (1978). **Mind in society: The development of higher psychological processes**. Cambridge, MA : Harvard University Press.

10. คำขอบคุณ

ผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณอย่างจริงใจต่อโรงเรียนสิงห์บุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี-อ่างทอง ที่ให้ความอนุเคราะห์และสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตลอดจนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยและแผนการจัดการเรียนรู้ จนทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ตามหลักวิชาการ สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกที่ช่วยพัฒนาความรู้ คุณธรรม และทักษะการคิดของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

ยุคที่ปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence) กำลังมาแทนที่ครู: ใครจะอยู่ใครจะไป*

THE ERA WHEN ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) IS REPLACING TEACHERS:

WHO WILL STAY AND WHO WILL OUT?

ดวงพร ธรรมะ¹

Duangporn Dharma¹

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา¹

Faculty of Education Burapha University, Thailand.¹

Email : duangporn@go.buu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาบทบาทและอิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence) ที่กำลังเข้ามาเปลี่ยนแปลงโลกการศึกษาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการทำหน้าที่แทนครูในบางกระบวนการ เช่น การออกแบบบทเรียน การประเมินผล การให้คำแนะนำเฉพาะบุคคล ตลอดจนการใช้ระบบติวเตอร์อัจฉริยะและผู้ช่วยสอนอัตโนมัติ อย่างไรก็ตาม แม้ว่า AI จะมีประสิทธิภาพสูงและสามารถสร้างเนื้อหาใหม่จากข้อมูลเดิมได้ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดทั้งในด้านจริยธรรม ความโปร่งใส และความเสี่ยงต่อการแทนที่แรงงานมนุษย์ อีกทั้งยังไม่สามารถทดแทนบทบาทของครูในฐานะผู้อบรมจิตใจ ถ่ายทอดคุณธรรม สร้างแรงบันดาลใจ และเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ที่มีชีวิตชีวาระหว่างครูกับนักเรียนได้อย่างแท้จริง บทความเสนอว่า AI ควรถูกมองเป็น “เครื่องมือ” ที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน ไม่ใช่สิ่งที่เข้ามาแทนที่มนุษย์อย่างสมบูรณ์ พร้อมชี้ให้เห็นว่าความอยู่รอดของครูในยุค AI ขึ้นอยู่กับการปรับตัว การเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นมนุษย์ของผู้เรียนในระยะยาว

คำสำคัญ : 1. ปัญญาประดิษฐ์ 2. บทบาทของครู 3. เทคโนโลยีทางการศึกษา 4. ความท้าทายด้านจริยธรรม 5. ความร่วมมือระหว่างมนุษย์และปัญญาประดิษฐ์ (AI)

ABSTRACT

This academic article aims to discuss the roles and influences of Artificial Intelligence (AI) that are rapidly transforming the educational landscape, especially in replacing teachers in certain processes such as lesson design, assessment, personalized guidance, as well as the use of intelligent tutoring systems and AI teaching assistants. However, despite the high efficiency and the ability of AI to generate new content from existing data, it still has limitations in terms of ethics, transparency, and risks of replacing human labor. Moreover, AI cannot substitute the role of teachers in nurturing moral values, inspiring students, and fostering lively human interactions between teachers and learners. This article suggests that AI should be perceived as a “tool” to enhance teaching and learning efficiency, not as a complete replacement for humans. The survival of teachers in the AI era depends on adaptability, continuous learning, and critical use of technology with the aim of enhancing the quality of life and humanity of learners in the long term.

Keywords : 1. Artificial Intelligence 2. Role of Teachers 3. Education Technology 4. Ethical Challenges 5. Human-AI Collaboration

1. บทนำ

ในปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในหลายภาคส่วน อาทิ เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การแพทย์ และที่สำคัญคือภาคการศึกษา AI ได้กลายเป็นเครื่องมือที่ช่วยยกระดับกระบวนการเรียนรู้และการสอน เช่น การเรียนรู้แบบปรับตัวเฉพาะบุคคล การประเมินผลที่แม่นยำรวดเร็ว รวมถึงการใช้ AI เป็นผู้ช่วยสอนที่สามารถโต้ตอบและให้คำแนะนำแก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ng, 2020; Johnson, 2022) อย่างไรก็ตาม การเข้ามาของ AI ก่อให้เกิดข้อกังวลเกี่ยวกับบทบาทของครูในอนาคต เนื่องจาก AI สามารถทำงานหลายอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วกว่ามนุษย์ในบางกระบวนการ แต่ในขณะเดียวกัน AI ยังไม่อาจแทนที่บทบาทของครูในด้านของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน อารมณ์ ความรู้สึก การสร้างแรงบันดาลใจ และการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรม (Holmes, Bialik, & Fadel, 2019)

“ความสำคัญของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI)” ในยุคดิจิทัลที่โลกหมุนเร็วอย่างในปัจจุบัน เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หรือที่รู้จักกันในชื่อ “Artificial Intelligence (AI)” ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่เข้ามามีบทบาทในเกือบทุกมิติของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การแพทย์ การศึกษา หรือแม้กระทั่งความบันเทิง AI ไม่ใช่เพียงแค่ระบบอัตโนมัติที่ทำตามคำสั่งเท่านั้น แต่ยังมีความสามารถในการเรียนรู้ วิเคราะห์ และตัดสินใจอย่างชาญฉลาดใกล้เคียงกับมนุษย์เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน หนึ่งในข้อได้เปรียบที่สำคัญของ AI คือความสามารถในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะในงานที่ต้องการความแม่นยำ ความรวดเร็ว

หรือมีความซ้ำซาก เช่น การประมวลผลข้อมูลจำนวนมาก การผลิตในสายงานอุตสาหกรรม หรือแม้กระทั่งงานด้านบริการลูกค้าอย่างระบบตอบกลับอัตโนมัติ (Chatbot) ซึ่งช่วยลดภาระของบุคลากร และทำให้ธุรกิจสามารถลดต้นทุนได้อย่างมีนัยสำคัญ

สนับสนุนการตัดสินใจด้วยข้อมูล AI ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ที่ทรงพลัง ช่วยให้ผู้บริหารหรือองค์กรสามารถตัดสินใจได้อย่างแม่นยำมากขึ้น โดยการใช้ข้อมูลจำนวนมากมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ แนวโน้ม หรือปัญหาที่อาจเกิดขึ้นล่วงหน้า เช่น การวิเคราะห์ทางการแพทย์เพื่อช่วยแพทย์ในการวินิจฉัยโรค หรือการคาดการณ์พฤติกรรมผู้บริโภคในภาคธุรกิจ

การประยุกต์ใช้ในหลากหลายสาขา AI ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในวงการเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลากหลายสาขา เช่น 1) ด้านการแพทย์: การวิเคราะห์ผลเอกซเรย์ หรือภาพถ่าย MRI, การพัฒนาเวชภัณฑ์เฉพาะบุคคล 2) ด้านการศึกษา: ระบบแนะนำบทเรียนตามความสามารถของผู้เรียน 3) ด้านเกษตรกรรม: การวิเคราะห์สุขภาพพืช, ระบบรดน้ำอัจฉริยะ และ 4) ด้านคมนาคม: การพัฒนารถยนต์ไร้คนขับ หรือการจัดการจราจรแบบอัจฉริยะ การผลักดันนวัตกรรมและการพัฒนา AI ถือเป็นหัวใจของการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็น Internet of Things (IoT), หุ่นยนต์, หรือเทคโนโลยีในโลกเสมือนจริง (Metaverse) ส่งผลให้ประเทศที่มีการลงทุนและพัฒนา AI อย่างจริงจังสามารถยกระดับศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความท้าทายและจริยธรรม แม้ว่า AI จะมีข้อดีมากมาย แต่ก็ต้องเฝ้าระวังประเด็นด้านจริยธรรม เช่น การใช้ AI ในการสอดส่องข้อมูลส่วนบุคคล การสร้างข่าวปลอม (Fake News) หรือการทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี ดังนั้น การพัฒนา AI ควรอยู่ภายใต้กฎระเบียบที่เหมาะสมและคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมในระยะยาว

สรุปได้ว่า AI ไม่ใช่เทคโนโลยีในอนาคตอีกต่อไป แต่คือเครื่องมือสำคัญของ “ปัจจุบัน” ที่กำลังเปลี่ยนแปลงโลกในทุกด้าน การเข้าใจและนำ AI ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างรอบคอบจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้คุณ คน องค์กร และประเทศสามารถปรับตัวและเติบโตได้อย่างมั่นคงในโลกยุคดิจิทัล

ความสำคัญของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่มาแทนที่บางบทบาทของครู: บทบาทของครูในอนาคต ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยเฉพาะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ซึ่งได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจใกล้เคียงกับมนุษย์มากขึ้นเรื่อย ๆ หนึ่งในสาขาที่ได้รับผลกระทบอย่างเด่นชัดคือ “การศึกษา” เมื่อ AI เริ่มเข้ามามีบทบาทในการช่วยสอน ประเมินผล และติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน ทำให้เกิดคำถามสำคัญว่า “AI จะมาแทนที่ครูได้หรือไม่?” และ “ครูในอนาคตควรปรับบทบาทอย่างไร?”

ความสามารถของ AI ในด้านการศึกษา AI ได้รับการพัฒนาให้สามารถเรียนรู้และตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้เรียนได้ในระดับที่ละเอียดและเฉพาะเจาะจง โดยมีความสามารถเด่น ๆ ดังนี้

1. การปรับเนื้อหาการเรียนรู้แบบรายบุคคล (Personalized Learning): AI วิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละคน

2. การประเมินผลอัตโนมัติ: ระบบ AI สามารถตรวจแบบทดสอบ วิเคราะห์ผล และให้ข้อเสนอแนะได้ทันที

3. ความพร้อมใช้งานตลอดเวลา: AI ไม่มีข้อจำกัดด้านเวลา สามารถตอบคำถามหรือช่วยเหลือผู้เรียนได้ 24 ชั่วโมง

4. การจัดการชั้นเรียนอัตโนมัติ: ระบบสามารถช่วยจัดตารางเรียน ติดตามการเข้าเรียน และรายงานผลการเรียนให้อัตโนมัติ

จากความสามารถเหล่านี้ AI ช่วยลดภาระงานด้านเอกสารหรือการประเมินซ้ำซากของครูได้อย่างมาก AI กับคำถามที่ว่า “จะมาแทนที่ครูได้หรือไม่?” แม้ว่า AI จะสามารถทำงานด้านการสอน และการประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้ ไม่สามารถแทนที่บทบาทของครูได้ทั้งหมด ดังนี้

1. ความเข้าใจทางอารมณ์และบริบท: ครูสามารถเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก และปัญหาส่วนตัวของนักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ AI ยังไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างแท้จริง

2. การสร้างแรงบันดาลใจ: ครูไม่เพียงแต่ถ่ายทอดความรู้ แต่ยังเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต และสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน

3. การพัฒนาเชิงคุณธรรมและจริยธรรม: การสอนเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เป็นบทบาทสำคัญที่ต้องการความเข้าใจในระดับมนุษย์

4. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า: สถานการณ์ในห้องเรียนอาจเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ครูสามารถปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่นมากกว่า AI

ดังนั้น แม้ AI จะมีบทบาทมากขึ้น แต่บทบาทของ “ครู” ก็ยังคงมีความจำเป็นในฐานะผู้นำทางจิตใจและสังคม บทบาทของครูในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ครูในอนาคตจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาบทบาทของตนเองให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ได้แก่

1. เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Facilitator) แทนที่จะเป็นผู้บรรยายความรู้ ครูควรเน้นการกระตุ้นให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ และค้นคว้าด้วยตนเอง

2. ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ครูควรเรียนรู้และใช้ AI เป็นเครื่องมือช่วยสอน เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้

3. พัฒนาทักษะด้านอารมณ์และสังคม เช่น การสื่อสาร การฟัง การเข้าใจผู้อื่น เพื่อเสริมสร้างสัมพันธ์กับนักเรียน

4. เป็นต้นแบบด้านจริยธรรม ครูควรเป็นแบบอย่างในเรื่องความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน แม้ว่า AI จะสามารถทำหน้าที่ในหลายด้านแทนครูได้ แต่ก็ยังไม่สามารถทดแทนบทบาทของครูได้ทั้งหมด เพราะการศึกษาไม่ใช่เพียงแค่การถ่ายทอดความรู้ แต่คือกระบวนการพัฒนามนุษย์ในทุกมิติ ดังนั้นครูในอนาคตควรเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับเทคโนโลยี ใช้ AI เป็นผู้ช่วย และพัฒนาบทบาทของตนเองให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้นในฐานะ “ผู้นำทางการเรียนรู้และการพัฒนาชีวิตของผู้เรียน” บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์บทบาทของ AI ที่กำลังเข้ามาเปลี่ยนแปลง วงการศึกษา พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงข้อดีและข้อจำกัดที่สำคัญของ AI เปรียบเทียบกับบทบาทของครู ใน

ยุคปัจจุบัน และเสนอแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่าง AI และครู เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนในยุคดิจิทัล

2. ปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence)

ความหมายและบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ในโลกยุคใหม่ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) คือเทคโนโลยีที่สามารถประมวลผลข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) เพื่อสร้างแบบจำลองในการพยากรณ์ผลลัพธ์จากข้อมูลต้นฉบับได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์และสถิติ (Mandala AI, 2023) อีกทั้ง AI ประเภท Generative AI ยังสามารถสร้างสรรค์ข้อมูลใหม่จากฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เช่น การเปลี่ยนภาพขาวดำเป็นภาพสี การสร้างวิดีโอจากภาพนิ่ง และการสร้างเนื้อหาใหม่จากคำสั่งของผู้ใช้ (นำชัย ชีววิวรรธน์, 2023)

ในปัจจุบัน AI ได้กลายเป็นเครื่องมือที่หลายธุรกิจและองค์กรนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน รวมถึงในแวดวงการศึกษา AI ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยครูในหลายด้าน เช่น การออกแบบแผนการสอน การประเมินผล การให้คำแนะนำรายบุคคล และการตรวจสอบผลงานของนักเรียน (Klangjai, S., 2567)

AI กับบทบาทในการศึกษา เทคโนโลยี AI ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษาในหลายรูปแบบ เช่น ระบบติวเตอร์อัจฉริยะ (Intelligent Tutoring System: ITS) ระบบคอมพิวเตอร์ที่เลียนแบบติวเตอร์จริง สามารถให้คำแนะนำที่ปรับแต่งตามผู้เรียนแต่ละรายได้ทันที (Wikipedia, 2568; Woolf, 2010) การเรียนรู้แบบปรับตัว (Adaptive Learning) ระบบที่ปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน เช่น แพลตฟอร์ม Knewton และ Smart Sparrow (Ng, 2020) ผู้ช่วยสอนอัจฉริยะ (AI Teaching Assistants) เช่น Chatbot หรือ AI ที่ช่วยตอบคำถามและให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน เช่น Jill Watson ของมหาวิทยาลัย Georgia Tech (Johnson, 2022) AI ในการประเมินผล ใช้ระบบอัตโนมัติช่วยให้การให้คะแนนและวิเคราะห์ผลเป็นไปอย่างรวดเร็ว เช่น ระบบ Gradescope (UNESCO, 2021)

ข้อดีของปัญญาประดิษฐ์ในภาคการศึกษา AI มีจุดเด่นที่ช่วยยกระดับกระบวนการศึกษา อาทิ เพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำในการประมวลผลข้อมูล (Kaplan & Haenlein, 2019) ลดระยะเวลาการดำเนินงานและต้นทุนแรงงาน โดยเฉพาะงานที่ซ้ำซ้อน (Brynjolfsson & McAfee, 2017) สนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา การแพทย์ และการบริการสาธารณะ (Goodfellow, Bengio, & Courville, 2016) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลได้มากขึ้น (Holmes, Bialik, & Fadel, 2019; Woolf, 2010; Siemens, 2013) ช่วยลดข้อจำกัดด้านภาษาหรือความพิการ ผ่านเทคโนโลยีแปลภาษาและแปลงข้อความเป็นเสียง (Ahuja & Kankane, 2019)

ข้อจำกัดและความท้าทายของ AI ต่อบทบาทครู แม้ AI จะมีศักยภาพสูง แต่ก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ ผลกระทบต่อแรงงานมนุษย์ ที่อาจนำไปสู่การว่างงานในบางอาชีพ (Frey & Osborne, 2017) ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและจริยธรรม เช่น การสอดแนม การสร้างข่าวปลอม และการโจมตีทางไซเบอร์ (Bostrom, 2017) ความไม่โปร่งใสและความซับซ้อนของกระบวนการตัดสินใจของ AI โดยเฉพาะ AI ที่ใช้โครงข่ายประสาทเทียมขั้นสูง (Lipton, 2018; Rudin, 2019;

Miller, 2019) ที่สำคัญ AI ยังไม่สามารถทดแทนความสัมพันธ์ทางอารมณ์ การสื่อสารเชิงจริยธรรม และบทบาทของครูในการสร้างแรงบันดาลใจ รวมถึงการพัฒนาจิตใจของผู้เรียนได้อย่างสมบูรณ์

3. บทบาทและอิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์

แนวคิด ทฤษฎี บทบาท และอิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI)

ในยุคเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว “ปัญญาประดิษฐ์” หรือ Artificial Intelligence (AI) ได้กลายเป็นเทคโนโลยีที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่งต่อสังคมโลก ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การแพทย์ หรือแม้แต่พฤติกรรมของมนุษย์เอง AI ไม่ใช่แค่เทคโนโลยีที่ประมวลผลข้อมูลได้รวดเร็ว แต่ยังสามารถ “เรียนรู้” “ปรับตัว” และ “ตัดสินใจ” ได้ในระดับที่ใกล้เคียงมนุษย์ ความเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎี บทบาท และอิทธิพลของ AI จึงเป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต แนวคิดของปัญญาประดิษฐ์ แนวคิดหลักของ AI คือการสร้างระบบที่มีความสามารถในการ “คิด” หรือ “กระทำอย่างชาญฉลาด” แทนมนุษย์ AI มุ่งเน้นให้เครื่องจักรสามารถเลียนแบบพฤติกรรมมนุษย์ เช่น การเรียนรู้ การวางแผน การใช้เหตุผล การเข้าใจภาษา และการรับรู้ภาพเสียง ประเภทของ AI สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1) Artificial Narrow Intelligence (ANI): AI ที่ทำหน้าที่เฉพาะด้าน เช่น Siri, Google Translate 2) Artificial General Intelligence (AGI): AI ที่สามารถคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้หลากหลายเทียบเท่ามนุษย์ 3) Artificial Superintelligence (ASI): ระดับที่เหนือกว่ามนุษย์ ยังอยู่ในขั้นการวิจัยและจินตนาการ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ AI การพัฒนา AI มีรากฐานจากหลายสาขาวิชา โดยเฉพาะด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณิตศาสตร์ และจิตวิทยา ตัวอย่างทฤษฎีสำคัญที่ใช้เป็นฐานของ AI ได้แก่ 1) ทฤษฎีการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning Theory) เป็นทฤษฎีที่ให้เครื่องจักรเรียนรู้จากข้อมูล เช่น การใช้ข้อมูลฝึก (Training Data) เพื่อให้ระบบสามารถทำนายหรือตัดสินใจได้ เครือข่ายประสาทเทียม (Artificial Neural Networks): ได้แรงบันดาลใจจากสมองมนุษย์ ใช้สำหรับจำแนกข้อมูล จัดจำเสียง รูปภาพ เป็นต้น 2) ทฤษฎีตรรกะและเหตุผล (Logic & Reasoning): ใช้กฎหรือเงื่อนไขในการตัดสินใจอย่างเป็นเหตุผล 3) Natural Language Processing (NLP) ทฤษฎีเกี่ยวกับการให้ AI เข้าใจและสื่อสารด้วยภาษามนุษย์

บทบาทของ AI ในปัจจุบัน AI ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในหลายด้าน เช่น 1) ด้านธุรกิจ: ใช้ในระบบแนะนำสินค้า การคาดการณ์ยอดขาย และการบริการลูกค้าผ่านแชทบอท 2) ด้านการศึกษา: ระบบเรียนรู้รายบุคคล การวิเคราะห์ผลการเรียน และระบบสอบอัตโนมัติ 3) ด้านการแพทย์: ช่วยวินิจฉัยโรค วิเคราะห์ผลตรวจ เช่น ภาพ MRI, CT Scan 4) ด้านการขนส่ง: พัฒนารถยนต์ไร้คนขับ ระบบจราจรอัจฉริยะ 5) ด้านความมั่นคง: ใช้ในระบบรักษาความปลอดภัย การตรวจจับใบหน้าที่ และการวิเคราะห์พฤติกรรม ดังนั้น อิทธิพลของ AI ต่อสังคม แม้ AI จะสร้างประโยชน์อย่างมหาศาล แต่ก็ส่งผลกระทบในหลายมิติ ได้แก่ ผลเชิงบวก คือ เพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำในการทำงาน ลดภาระงานที่ซ้ำซากหรืออันตราย ส่งเสริมนวัตกรรมและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และขยายโอกาสในการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มอัจฉริยะ ส่วนผลกระทบเชิงลบ คือ แทนที่แรงงานมนุษย์ในบางตำแหน่งงาน เกิดความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี มีปัญหาด้านจริยธรรม เช่น Deepfake หรือการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลอย่างไม่เหมาะสม และความเสี่ยงหาก AI ถูกควบคุมโดยกลุ่มที่ไม่หวังดี

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence)

4.1 เป็นงานโดยรวมงาน “อภิมานวิเคราะห์/ทบทวนเชิงระบบ” และ “การทดลองแบบสุ่มมีกลุ่มควบคุม (RCT)” ซึ่งว่า AI โดยเฉพาะเครื่องมือเชิงกำเนิด (เช่น LLMs/ChatGPT) และระบบทวดวิชาปัญญาประดิษฐ์ (ITS) ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพงานเขียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ในหลายระดับชั้น/สาขา แม้ขนาดอิทธิพลแตกต่างกันตามรูปแบบการใช้งานสาระและการออกแบบการสอนที่ประกบ AI อย่างมียุทธศาสตร์ (ScienceDirectNaturePMC)

4.2 มาจากการเรียนสายสุขภาพ/แพทย์ พยาบาล หลายการศึกษาแบบ RCT รายงานว่า การใช้ LLM/GAI ควบกับ PBL การให้ฟีดแบ็ก และการจำลองเหตุการณ์ ช่วยพัฒนาการคิดวิเคราะห์ การให้เหตุผลวินิจฉัย และผลสอบ โดยเฉพาะเมื่อออกแบบเป็น “ผู้ช่วย/ติวเตอร์” มากกว่า “ให้คำตอบแทน” ผู้เรียน (LippincottJAMA NetworkBioMed Central)

4.3 งานทบทวนบางชุดเตือนว่า คุณภาพหลักฐานยังหลากหลาย (หลายงานตัวอย่างเล็ก การวัดผลสั้น ระเบียบวิธีไม่สม่ำเสมอ) จึงควรวางนโยบายอย่างระมัดระวังและเน้นการประเมินผลภายในสถานศึกษา (PMC)

AI กับผลการวิจัยเชิงประเด็น

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวม อภิมานวิเคราะห์ (2024–2025) ระบุว่า ChatGPT/GAI เพิ่มผลสัมฤทธิ์และการคิดขั้นสูง และมักลดความพยายามทางปัญญา (perceived mental effort) ของผู้เรียน อย่างไรก็ดี ขนาดอิทธิพลขึ้นกับวิธีป้อนโจทย์/รูบริก/การกำกับจริยธรรม (ScienceDirectNature)

2. ระบบทวดวิชาปัญญาประดิษฐ์ (ITS) ทบทวนเชิงระบบล่าสุดใน K–12 ซึ่งว่า ITS เอื้อต่อผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการเรียนรู้ เมื่อวางในบริบทการสอนที่ชัดเจน (เป้าหมาย ชุดทักษะ การป้อนกลับต่อเนื่อง). หลายอภิมานรายงานเอฟเฟกต์ระดับกลางขึ้นไป แต่คุณภาพงานวิจัยแปรผัน (PMCRsearchGate)

3. ฟีดแบ็กที่ขับเคลื่อนด้วย AI ต่อการเขียน/เหตุผล RCT กับนิสิตครู 269 คน พบว่า ฟีดแบ็กแบบปรับตัวอัตโนมัติจาก LLM ช่วยยกระดับการให้เหตุผลเชิงวินิจฉัยในการเขียนได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม. งานอื่นพบว่า ฟีดแบ็กจาก ChatGPT มีคุณภาพเทียบเคียงหรือดีกว่าเพื่อนในบางมิติ หากมีรูบริกกำกับ (ScienceDirectSpringerOpen)

4. การเรียนรู้เชิงสถานการณ์/คลินิก RCT ในวงแพทย์รายงานว่า แพทย์/นักศึกษาแพทย์ที่ใช้ LLM มีผลการให้เหตุผลวินิจฉัยสูงขึ้น เมื่อ LLM ถูกใช้เป็น “เพื่อนร่วมคิด-ชวนเหตุผล” มากกว่าการให้คำตอบสำเร็จรูป (JAMA Network)

5. การเรียนรู้แบบใช้ LLM ประกบ PBL RCT ในพยาบาลศึกษาพบว่า PBL ประกบ LLM ช่วยเพิ่มคะแนนคิดเชิงวิพากษ์เหนือ PBL แบบเดิม เมื่อมีแนวปฏิบัติการใช้ที่ชัดเจนและการนิเทศใกล้ชิด (Lippincott)

6. ข้อจำกัด/ความเสี่ยง งานทบทวนคุณภาพหลักฐานในวิชาชีพสุขภาพชี้ว่า หลักฐานผลลัพธ์ที่วัดได้อย่างเข้มงวดยังจำกัด และควรมีเกณฑ์ประเมินมาตรฐานร่วม; งานด้านจริยธรรม/การนำไปใช้ก็ชี้ถึง ความเสี่ยงเรื่องอคติ ความแม่นยำ การพึ่งพิงมากเกินไป และความเป็นธรรม ที่ต้องจัดการ (PMCbera-journals.onlinelibrary.wiley.com)

AI กับ แนวปฏิบัติจากงานวิจัย (เชิงออกแบบการสอน)

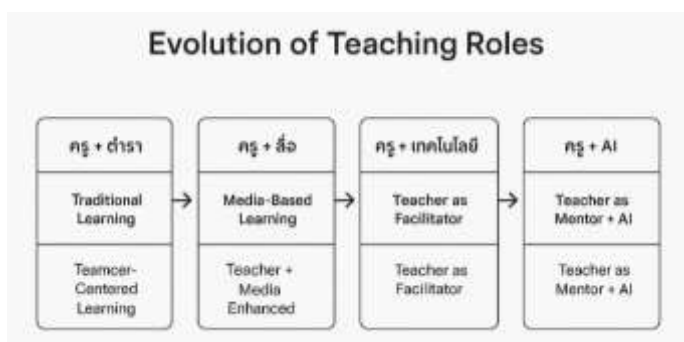
1) ใช้ AI เป็น เครื่องมือให้ฝึกแบ็ก/ติวเตอร์ ที่ผนวกกับรูปกริยา ตัวอย่างงาน (exemplar) และเมทาโคกนิชัน มากกว่าการให้คำตอบแทนผู้เรียน → ผลลัพธ์ดีกว่าและลดความเสี่ยงฟุ้งเฟ้อ (ScienceDirectSpringerOpen)

2) กำหนดจริยธรรม/ความโปร่งใส เปิดเผยว่าอะไรทำได้ด้วย AI อะไรเป็นงานผู้เรียนสอน การตรวจทาน แหล่งอ้างอิง และการอธิบายเหตุผล (bera-journals.onlinelibrary.wiley.com)

3. ประเมินผลอย่างเข้ม วัดผลทั้งระยะสั้น/ยาว และวัดทักษะสูง (การให้เหตุผล การโอนย้ายความรู้) ไม่ใช่เฉพาะคะแนนแบบเลือกตอบ (PMC)

4. พัฒนาครูให้เป็นผู้ออกแบบเวิร์กโฟลว์ร่วมกับ AI (เช่น ใช้สร้างโจทย์หลายระดับ ปรับความยาก ตรวจโค้ด/งานเขียนเบื้องต้น แล้วครูเสริมฝึกแบ็กคุณภาพ) แนวโน้มการใช้งานภาคสนามในปี 2025 ก็สอดคล้องกับบทบาทนี้

กล่าวโดยสรุป ปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่กำลังเปลี่ยนแปลงโลกในระดับที่ลึกซึ้ง ทั้งในด้านวิถีคิด การทำงาน และวิถีชีวิตของมนุษย์ การเข้าใจแนวคิด ทฤษฎี บทบาท และอิทธิพลของ AI จะช่วยให้เราสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งรู้เท่าทันผลกระทบที่อาจตามมา การส่งเสริมให้มนุษย์เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับ AI อย่างมีจริยธรรมและสมดุลจึงเป็นเรื่องสำคัญในศตวรรษที่ 21 ในภาวะเช่นนี้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องปรับตัวเอง ผู้สอนต้องมีสมรรถนะด้าน AI มีทักษะในการใช้ AI เพื่อการสืบค้น การนำเสนอในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนต้องมีสมรรถนะในการใช้ AI เพื่อการเรียนรู้ มีวิจรณ์ญาณในการยอมรับ มีทักษะในการสืบค้น ที่สำคัญคือทุกคนต้องมีความรอบคอบตรวจสอบข้อมูลจาก AI และใช้ทักษะกลั่นกรองปรับแต่ง เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม ดังแผนภาพสรุปเกี่ยวกับ ปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence) กำลังมาแทนที่ครู

4. สรุป

จากการศึกษาปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence) กำลังมาแทนที่ครู: ใครจะอยู่ใครจะไป โดยสรุปจากการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า แม้ AI จะมีศักยภาพในการช่วยเสริมกระบวนการเรียนรู้และการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็ยังคงข้อจำกัดสำคัญหลายประการที่ไม่สามารถทดแทนบทบาทของครูได้ AI ควรถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ มิใช่แทนที่มนุษย์โดยสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของครูในฐานะผู้สร้างแรงบันดาลใจ ถ่ายทอดคุณธรรม จริยธรรม และเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้แก่ผู้เรียน ยังเป็นสิ่งที่ AI ไม่สามารถทำได้ ในยุคที่ AI มีบทบาทเป็นพระเอกของทุกๆ ส่วนในโลก ในด้านการศึกษา หากเราปรับตัวให้ใช้ประโยชน์จาก AI จะเกิดประโยชน์อย่างมหาศาลทั้งครูและนักเรียน ครูสามารถประมวลองค์ความรู้มหาศาลใช้เวลาอันน้อยสะดวกในการนำเสนอและบริหารจัดการ นักเรียนมีศักยภาพในการสืบค้นศึกษาข้อมูลเนื้อหาได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้นหากครูไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ยังคงท่องตำราสอน ครูคงถูก AI ลบบทบาทไป แต่หากครูรู้จักใช้สำนึกของความเป็นมนุษย์ที่มีสำนึกมีคุณธรรมและเข้าใจมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ AI ไม่มี นี่แหละจะเป็นเหตุที่ครูจะชนะและนำ AI มาพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอสรุปท้ายบทความนี้ด้วยพระราชดำรัสของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าฯ ที่พระราชทานในโอกาสพระราชทานรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาจักรีครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ว่า “...ไม่มีเทคโนโลยีใด ๆ สามารถแทนที่ครูได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้คือว่าทำไมครูที่ดีจึงสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตลูกศิษย์ได้...”

5. เอกสารอ้างอิง

- นำชัย ชีววิวรรธน์. (2023). การประยุกต์ใช้ AI กับ Big Data ในชีวิตประจำวัน [Applying AI with Big Data in daily life]. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- สมาคมพระคริสตธรรมไทย. (2011). ปฐมกาล 2:7, 1:28-30 [Genesis 2:7, 1:28-30] ฉบับมาตรฐาน 2011. กรุงเทพมหานคร : สมาคมพระคริสตธรรมไทย.
- Ahuja, S. P., & Kankane, Y. (2019). Artificial intelligence and its role in education. *International Journal of Computer Applications*. 182(11). 7–11.
- Bostrom, N. (2017). *Superintelligence: Paths, dangers, strategies*. Oxford, England : Oxford University Press.
- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2017). *The business of artificial intelligence*. Retrieved 15 February 2025. From <https://hbr.org/2017/07/the-business-of-artificial-intelligence>
- Chen, L., Wang, Y., & Zhang, X. (2025). Randomized controlled study on the impact of LLM-assisted problem-based learning on critical thinking in nursing students. *Nurse Educator*. 50(2). 88–94.
- Frey, C. B., & Osborne, M. A. (2017). *The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation?* *Technological Forecasting and Social Change*. 114(2017). 254-280.

- Goodfellow, I., Bengio, Y., & Courville, A. (2016). **Deep learning**. Cambridge, MA : MIT Press.
- Gordon, M., & Daniel, M. (2025). Impact of artificial intelligence on educational outcomes in health professions education: Quality and evidence gaps. **Medical Education**. 59(3). 278–294.
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). **Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning**. Boston, MA : Center for Curriculum Redesign.
- Johnson, M. (2022). **Artificial intelligence in education: AI teaching assistants and the future of learning**. Boston: Academic Press.
- Kaplan, A., & Haenlein, M. (2019). Siri, Siri, in my hand: Who’s the fairest in the land? On the interpretations, illustrations, and implications of artificial intelligence. **Business Horizons**. 62(1). 15-25.
- Klangjai, S. (2024). บทบาทของปัญญาประดิษฐ์ในการศึกษา: ผู้ช่วยครูยุคดิจิทัล [The role of artificial intelligence in education: The digital era teacher assistant]. Bangkok : Thai Education Publishing.
- Lipton, Z. C. (2018). The mythos of model interpretability. **Communications of the ACM**. 61(10). 36-43.
- Lo, C. K. (2024). Does ChatGPT enhance student learning? A systematic review and meta-analysis. **Computers & Education**. 211. Article 104976.
- Lukin, R. (2018). **Machine learning and human intelligence: The future of education for the 21st century**. London : UCL Institute of Education Press.
- Mandala AI. (2023). **Machine learning and predictive modeling: The power of data analysis**. Retrieved 15 February 2025. From <https://www.mandala.ai>
- Miller, T. (2019). Explanation in artificial intelligence: Insights from the social sciences. **Artificial Intelligence**. 267(2019). 1-38.
- Ng, A. (2020). **AI transforms education: Adaptive learning and the future of personalized teaching**. New York : EdTech Publishing.
- Nhamchai, C. (2023). **Applying AI with Big Data in daily life**. Bangkok : Science Publishing of Thailand.
- Rodman, A., Vaid, A., & Jariwala, D. (2024). Large language model influence on diagnostic reasoning: A randomized clinical trial. **JAMA Network Open**. 7(10). e2441021.
- Rudin, C. (2019). Stop explaining black box machine learning models for high stakes decisions and use interpretable models instead. **Nature Machine Intelligence**. 1(5). 206–215.

- Siemens, G. (2013). Learning analytics: The emergence of a discipline. **American Behavioral Scientist**. 57(10). 1380–1400.
- Thai Bible Society. (2011). **Genesis 2:7, 1:28-30 (Standard Version 2011)**. Bangkok : Thai Bible Society.
- UNESCO. (2021). **AI in education: Automation in assessment and grading systems**. Paris : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Wikipedia. (2025, January 15). **Intelligent tutoring system**. Retrieved 15 February 2025. From https://th.wikipedia.org/wiki/Intelligent_Tutoring_System
- Woolf, B. P. (2010). **Building intelligent interactive tutors: Student-centered strategies for revolutionizing e-learning**. Burlington, MA : Morgan Kaufmann.

การสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะในศตวรรษที่ 21:
นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองดิจิทัล*
TEACHING THAI LANGUAGE BASED ON 21ST CENTURY COMPETENCIES:
INNOVATIVE LEARNING FOR DIGITAL CITIZENSHIP

พระปิยะณัฐ กิตติโสภโณ (พันธ์ศรี)¹

Phra Piyanat Kittisophano (Pansri)¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน¹

Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand.¹

Email : Piyanat.pha@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะในบริบทศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ ท่ามกลางความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อรูปแบบการใช้ภาษาของผู้เรียน บทความนี้ได้นำเสนอกรอบสมรรถนะสำคัญ 5 ด้านที่ต้องบูรณาการเข้ากับการสอนภาษาไทย ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (4C) 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (ICT Literacy) 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ 4) สมรรถนะเฉพาะทางด้านภาษาไทย และ 5) ความเป็นพลเมืองดิจิทัล จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนผ่านจากกระบวนทัศน์การสอนแบบเดิมที่เน้นการท่องจำไปสู่การสอนบนฐานสมรรถนะ จำเป็นต้องอาศัยนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PjBL) เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับการเรียนรู้ และห้องเรียนกลับด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ การตรวจสอบข้อเท็จจริงในสื่อสังคมออนไลน์ และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรม นอกจากนี้ บทความยังได้นำเสนอแนวทางการการสร้างสรรค์ผลงานทางภาษาในรูปแบบใหม่ อาทิ พอดแคสต์ และอินโฟกราฟิก ควบคู่ไปกับการประเมินผลตามสภาพจริงด้วยเกณฑ์รูบริก (Rubrics) ที่สะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า การสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะมีศักยภาพในการพัฒนาทักษะทางภาษา ทักษะสารสนเทศ และทักษะทางดิจิทัลของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อคิด สื่อสาร และมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบ

คำสำคัญ : 1. การสอนภาษาไทย 2. สมรรถนะ 3. นวัตกรรมการเรียนรู้ 4. พลเมืองดิจิทัล 5. ศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

This academic article aims to analyze competency-based Thai language teaching approaches in the 21st-century context, focusing on developing innovative learning that promotes quality digital citizenship amidst the challenges of technological changes affecting learners' language use. The article presents five key competencies that must be integrated into Thai language teaching: 1) Learning and Innovation Skills (4C), 2) Information, Media, and Technology (ICT) Literacy, 3) Life and Career Skills, 4) Specific Thai Language Competencies, and 5) Digital Citizenship. The study found that the transition from traditional rote learning to competency-based teaching requires active learning innovations such as problem-based learning (PBL), project-based learning (PjBL), digital technology to enhance learning, and flipped classrooms. These technologies allow learners to practice analytical thinking, fact-checking on social media, and creative and ethical communication. Furthermore, the article presents approaches to creating new forms of language-based work, such as podcasts and infographics, coupled with authentic assessment using rubrics that comprehensively reflect learner competencies. The analysis indicates that. Competency-based Thai language instruction has the potential to develop learners' language skills, and information skills, and digital skills comprehensively. It enables learners to use language to think, communicate, and participate effectively and responsibly in the digital society.

Keywords : 1. Thai language teaching 2. Competency-based instruction 3. Learning innovation 4. Digital citizenship 5. 21st-century skills

1. บทนำ

การเรียนการสอนภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 เผชิญความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งในด้านบริบทสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งส่งผลกระทบต่อรูปแบบการใช้ภาษาไทยของผู้เรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนต้องเผชิญกับภาษาหลากหลายรูปแบบ ทั้งภาษาพูดทั่วไป ภาษาเฉพาะกลุ่ม ภาษาบนสื่อดิจิทัล ไปจนถึงภาษาเชิงวิชาการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวทำให้ครูภาษาไทยจำเป็นต้องปรับกระบวนการทัศน์จากการถ่ายทอดเนื้อหาเชิงท่องจำ ไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดและการใช้ภาษาที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ยุคใหม่ ทักษะภาษาไทยไม่ได้จำกัดเฉพาะการอ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา การตีความข้อมูล การรู้เท่าทันสื่อ และการสื่อสารบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ทักษะภาษาในการคัดกรองข้อมูลจำนวนมากจากอินเทอร์เน็ต การตรวจสอบข้อเท็จจริง การแสดงความคิดเห็นอย่าง

มีเหตุผล และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การเรียนรู้ภาษาไทยจึงต้องตอบสนองต่อความท้าทายเหล่านี้ แม้ในบริบทที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมการใช้ภาษาเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของสื่อออนไลน์ เช่น การใช้คำย่อ การใช้ภาษาแบบไม่เป็นทางการ หรือการสร้างสัญลักษณ์เพื่อสื่อสารรวดเร็ว ทำให้ครูต้องออกแบบกิจกรรมที่พัฒนาการใช้ภาษาให้เท่าทันยุคสมัยแต่ยังคงความถูกต้องและงดงามของภาษาไทยควบคู่กันไป (Trilling & Fadel, 2009)

การสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะ (Competency-Based Thai Language Instruction) จึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเรียนรู้ดังกล่าว แนวคิดนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ไม่ใช่เพียงการจดจำกฎเกณฑ์ทางภาษา แต่ต้องสามารถสื่อสาร คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ และถ่ายทอดความคิดผ่านภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Mulder, 2017) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบสมรรถนะผู้เรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะของประเทศไทย เช่น สมรรถนะการสื่อสาร การคิดขั้นสูง และสมรรถนะการอยู่ร่วมกันในสังคม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565) การปรับการสอนสู่สมรรถนะจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถทางภาษาแบบรอบด้านและใช้ได้ในทุกบริบทของชีวิตจริง

นอกจากนี้ การสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างพลเมืองดิจิทัลที่ดี (Good Digital Citizen) ซึ่งหมายถึงผู้ที่สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ มีจริยธรรม เคารพสิทธิของผู้อื่น และใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์เพื่อสื่อสารในสังคมออนไลน์ (Ribble, 2015) ผู้เรียนในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับสื่อหลากหลายแบบ ทั้งข้อมูลจริง ข่าวลวง คอนเทนต์เชิงปลุกเร้า และการสื่อสารที่อาจกระทบสิทธิผู้อื่น หากการสอนภาษาไทยสามารถบูรณาการประเด็นเหล่านี้เข้าไปในกิจกรรมเรียนรู้ ผู้เรียนจะไม่เพียงใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง แต่ยังมีทักษะคิดวิเคราะห์ รู้เท่าทันสื่อ และสร้างการสื่อสารที่รับผิดชอบต่อสังคมดิจิทัล สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะในศตวรรษที่ 21: นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองดิจิทัล

2.1 แนวคิดสมรรถนะ (Competency Theory)

สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถที่แสดงออกผ่านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attributes) ที่ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติภารกิจหรือแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการสอนภาษาไทย สมรรถนะที่ควรพัฒนาประกอบด้วย

- 1) สมรรถนะการคิดวิเคราะห์เชิงภาษา
- 2) สมรรถนะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูล
- 4) สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์ภาษา
- 5) สมรรถนะด้านจริยธรรมและความเป็นพลเมืองดิจิทัล

แนวคิดเรื่องสมรรถนะ (Competency) เป็นกรอบสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยมองว่าความสามารถของบุคคลไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่

เกิดจากการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญสามประการ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) ซึ่งเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ (Boyatzis, 2008) การมีสมรรถนะหมายถึงการที่บุคคลสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้แก้ปัญหาจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ใช่เพียงการจำหรือท่องกฎเกณฑ์ทางภาษาเท่านั้น แนวคิดนี้จึงถูกนำมาปรับใช้ในหลักสูตรยุคใหม่ทั่วโลก เพราะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น และสามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในสังคมจริง (OECD, 2019)

ในการสอนภาษาไทย สมรรถนะการคิดวิเคราะห์เชิงภาษา (Linguistic Analytical Competency) ถือเป็นหัวใจสำคัญ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะในการแยกแยะ วิเคราะห์ และตีความข้อมูลทางภาษาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในงานเขียน บทสนทนา และสื่อดิจิทัล การคิดเชิงวิเคราะห์ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจบริบท เหตุผล เจตนาของผู้เขียน และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ (Anderson & Krathwohl, 2001) ทักษะนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ในยุคที่ข้อมูลจำนวนมากอาจมีความคลาดเคลื่อนหรือบิดเบือน โดยเฉพาะบนแพลตฟอร์มออนไลน์ที่มีทั้งเนื้อหาสร้างสรรค์ ข่าวลวง และข้อความปลุกเร้า การพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวจึงช่วยให้ผู้เรียนมีวิจารณญาณในการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ

สมรรถนะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Communication Competency) เป็นความสามารถที่ครอบคลุมตั้งแต่การถ่ายทอดความคิดอย่างเป็นระบบ การเลือกใช้ภาษาเหมาะสมกับกาลเทศะ ไปจนถึงการใช้สื่อหรือเครื่องมือดิจิทัลประกอบการสื่อสาร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ยุคดิจิทัล ผู้เรียนต้องสามารถสื่อสารทั้งในรูปแบบการพูด เขียน นำเสนอ และได้แย้งอย่างมีมารยาททางวิชาการ (Trilling & Fadel, 2009) แนวคิดนี้ยังเชื่อมโยงกับสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูล (Media and Information Literacy) ที่ผู้เรียนต้องสามารถแยกแยะเนื้อหาที่น่าเชื่อถือ วิเคราะห์เจตนาของผู้ผลิตสื่อ และใช้ข้อมูลอย่างรับผิดชอบ (UNESCO, 2011) การรู้เท่าทันสื่อช่วยลดความเสี่ยงจากการถูกชักจูงทางความคิดหรือข้อมูลที่บิดเบือน และส่งเสริมการใช้ภาษาในสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์

ดังนั้น สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์ภาษา (Digital Literacy Competency) และสมรรถนะด้านจริยธรรมและความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) เป็นทักษะจำเป็นสำหรับผู้เรียนยุคใหม่ ผู้เรียนต้องรู้จักใช้เทคโนโลยีผลิตงานเขียน งานวิเคราะห์ หรือเนื้อหาภาษาไทยรูปแบบใหม่ เช่น อินโฟกราฟิก วิดีโอ หรือบทความออนไลน์ ขณะเดียวกันต้องมีความรับผิดชอบต่อการใช้สื่อ เคารพสิทธิของผู้อื่น ไม่คุกคามหรือทำร้ายผ่านภาษา และใช้ภาษาอย่างมีจริยธรรม (Ribble, 2015) การผสมผสานสมรรถนะทั้งสองด้านนี้ทำให้ผู้เรียนไม่เพียงใช้ภาษาได้ดี แต่ยังสามารถอยู่ในสังคมดิจิทัลด้วยความตระหนักรู้และมีคุณธรรม อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาไทยในยุคปัจจุบัน

สรุปได้ว่าการเปลี่ยนผ่านจากการเรียนภาษาไทยแบบดั้งเดิมที่เน้นทฤษฎีและการท่องจำไปสู่ “สมรรถนะ” (Competency) ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่าง ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attributes) เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและใช้ชีวิตในสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างเท่าทัน

2.2 แนวคิดศตวรรษที่ 21 (Framework for 21st Century Skills)

ประกอบด้วย 3 กลุ่มทักษะสำคัญ ได้แก่

2.2.1 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (4C: Critical Thinking, Creativity, Communication, Collaboration)

ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หรือที่รู้จักในชื่อ “4C” ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การสื่อสาร (Communication) และการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ถือเป็นทักษะสำคัญที่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อใช้รับมือกับสังคมดิจิทัลที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Trilling & Fadel, 2009) ในบริบทการเรียนการสอนภาษาไทย ทักษะเหล่านี้ถูกบูรณาการเข้ากับกระบวนการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ และรับผิดชอบในสังคมออนไลน์ยุคใหม่

การคิดเชิงวิพากษ์เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข้อความ แยกแยะข้อมูลที่ถูกต้อง ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล รวมถึงตีความเจตนาของผู้เขียนได้อย่างลึกซึ้ง (Paul & Elder, 2014) ในบริบทไทย นักวิชาการอย่าง ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2564) เน้นว่าการคิดเชิงวิพากษ์เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ภาษา เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือในการสร้างความหมายและตรวจสอบความจริง การพัฒนาทักษะนี้จึงช่วยลดความเสี่ยงต่อการหลงเชื่อข้อมูลเท็จในสื่อสังคมออนไลน์

ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนต้องสามารถผลิตงานเขียน งานนำเสนอ หรือเนื้อหาภาษาไทยในรูปแบบใหม่ ๆ ที่มีคุณค่า น่าสนใจ และสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน แนวคิดของ Runco (2014) ชี้ว่าความคิดสร้างสรรค์ในงานภาษาไม่ได้หมายถึงการเขียนเชิงวรรณศิลป์เท่านั้น แต่รวมถึงการประยุกต์ภาษาในการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น อินโฟกราฟิก วิดีโอสั้น หรือบทความออนไลน์ ส่วนงานวิจัยไทย เช่นของ ปรียาพร วงษ์อนุตรโรจน์ (2563) พบว่าการจัดกิจกรรมภาษาไทยเชิงสร้างสรรค์ช่วยเพิ่มแรงจูงใจและทักษะการคิดของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

ทักษะการสื่อสารเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัล ผู้เรียนต้องสามารถถ่ายทอดความคิดอย่างเป็นระบบ ชัดเจน และเหมาะสมกับผู้รับสาร ทั้งในการพูด การเขียน และการใช้ภาษาในสื่อออนไลน์ (Hargie, 2011) ในประเทศไทย ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2561) อธิบายว่า การสื่อสารที่มีคุณภาพช่วยพัฒนาทั้งความคิด ความเข้าใจ และทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลาย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะด้านพลเมืองดิจิทัลอีกด้วย

ดังนั้น ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทักษะที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ การแก้ปัญหาเป็นทีม และการสร้างผลงานร่วมกันผ่านเครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ (Johnson & Johnson, 2019) สำหรับบริบทไทย ธันยธรณ์ แสนทวี (2565) เสนอว่าการทำงานเป็นทีมในห้องเรียนภาษาไทยส่งเสริมทั้งสมรรถนะทางภาษาและสมรรถนะทางสังคมของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจความหลากหลาย เคารพความคิดเห็นผู้อื่น และสามารถสร้างสรรค์ผลงานคุณภาพร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการ 4C เข้าสู่การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (4C) หมายถึง ชุดทักษะสำคัญที่ประกอบด้วย การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking), ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity), การสื่อสาร

(Communication) และ การทำงานร่วมกัน (Collaboration) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข้อมูล แก้ปัญหา สร้างแนวคิดใหม่ สื่อสารอย่างชัดเจน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21

2.2.1 ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (ICT Literacy)

ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (ICT Literacy) เป็นทักษะสำคัญสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการสื่อสาร การเรียนรู้ และการสร้างองค์ความรู้ (ISTE, 2016) ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถในการค้นหา ประเมิน วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลจากสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ (Martin & Grudziecki, 2006) โดยไม่เพียงแต่ใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ต้องสามารถเลือกใช้แหล่งข้อมูลและสื่อที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ในบริบทการเรียนภาษาไทย ICT Literacy หมายถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์เนื้อหาทางภาษา เช่น การเขียนบทความออนไลน์ การผลิตวิดีโอสั้น การสร้างอินโฟกราฟิก หรือการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Horton, 2012) การใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ต้องควบคู่ไปกับการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลและสื่อ เพื่อป้องกันการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือผิดศีลธรรม

สุนิสา ศรีสุข (2563) กล่าวว่า การพัฒนาทักษะ ICT Literacy ช่วยเพิ่มสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์และการสร้างสรรค์ของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนต้องวางแผน เลือกเครื่องมือ วิเคราะห์เนื้อหา และผลิตผลงานในรูปแบบดิจิทัลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) ผ่านการใช้เครื่องมือออนไลน์ เช่น Google Docs, Padlet หรือ Learning Management System (LMS) ในมุมมองของ Redecker (2017) ระบุว่า ICT Literacy ไม่ใช่เพียงการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์ และการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ อย่างมีจริยธรรม นอกจากนี้ European Commission (2018) ระบุว่า ICT Literacy เป็นสมรรถนะที่ต้องผสมผสานทักษะสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ และความรู้ด้านดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเรียนรู้ทำงาน และมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัลได้อย่างเต็มที่

การบูรณาการ ICT Literacy เข้ากับการเรียนการสอนภาษาไทยช่วยให้ผู้เรียนสามารถสืบค้น วิเคราะห์ และสื่อสารข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถสร้างเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์และมีคุณภาพ พร้อมทั้งประเมินความถูกต้องของข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ (Ng, W., 2012) อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ที่ผู้เรียนรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่นและใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (ICT Literacy) หมายถึงความสามารถของผู้เรียนในการค้นหา ประเมิน วิเคราะห์ ใช้ และสร้างเนื้อหาผ่านสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม ทั้งเพื่อการเรียนรู้ การสื่อสาร การสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัล

2.2.3 ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life & Career Skills)

ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life & Career Skills) เป็นสมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวกับความ

เปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดแรงงานได้ (Trilling & Fadel, 2009) ทักษะนี้ครอบคลุมความสามารถในการจัดการตนเอง การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การจัดการเวลา การคิดเชิงวิพากษ์ รวมถึงการสร้างความคิดหยุ่นและความอดทนต่อความท้าทายที่เกิดขึ้น ในบริบทการศึกษาไทย ทักษะชีวิตและอาชีพเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการประกอบอาชีพและการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) ผู้เรียนจำเป็นต้องฝึกฝนทักษะการทำงานเป็นทีม การวางแผน การบริหารโครงการ และการประเมินผลการทำงาน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมได้อย่างยั่งยืน

ดวงใจ ศรีสมบัติ (2562) เน้นว่าการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพต้องบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นการมอบหมายงานโครงการ การจำลองสถานการณ์ การฝึกทำงานกลุ่ม หรือการใช้สถานการณ์จำลองธุรกิจ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับการปฏิบัติจริงและพัฒนาทักษะอาชีพควบคู่ไปกับการเรียนรู้เชิงวิชาการ

Partnership for 21st Century Learning (2019) ระบุว่าทักษะชีวิตและอาชีพประกอบด้วยความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน การบริหารจัดการตนเอง ความยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Responsible Citizenship) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ และสร้างเส้นทางอาชีพที่เหมาะสมได้อย่างมั่นใจ

Claxton (2008) ยังเสนอว่าการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพเป็นการสร้างความพร้อมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการรับมือกับความไม่แน่นอนและสามารถสร้างโอกาสในชีวิตและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการทักษะชีวิตและอาชีพเข้ากับการเรียนการสอนภาษาไทยช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อวางแผน การเจรจา การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังพัฒนาทัศนคติด้านความรับผิดชอบ ความคิดริเริ่ม และความสามารถในการปรับตัวในสังคมและการทำงานในโลกปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life & Career Skills) หมายถึงความสามารถของผู้เรียนในการจัดการตนเอง แก้ปัญหา ตัดสินใจ วางแผน และทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคมและตลาดแรงงานได้อย่างมั่นคงและมีความรับผิดชอบ

3. แนวคิดพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship)

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย รับผิดชอบ มีจริยธรรม และมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เช่น รู้เท่าทันข่าวปลอม การสื่อสารอย่างเหมาะสม การเคารพสิทธิผู้อื่น และการปกป้องข้อมูลส่วนตัว

แนวคิดพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) หมายถึงความสามารถของบุคคลในการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม และสามารถมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ (Ribble, 2015) พลเมืองดิจิทัลต้องสามารถแยกแยะข่าวสารที่ถูกต้องและเท็จ มีความรู้เท่าทันสื่อและข้อมูล (Media Literacy) รวมถึงสามารถสื่อสารและแสดงออกบนโลกออนไลน์อย่างเหมาะสมและเคารพผู้อื่น (Livingstone, 2014)

ในบริบทการศึกษา ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนให้รู้เท่าทันข่าวปลอม สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล และเข้าใจผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่

ถูกต้อง (Hobbs, 2010) นอกจากนี้ยังต้องเรียนรู้การสื่อสารบนสื่อดิจิทัลอย่างมีมารยาท เคารพความแตกต่าง และปฏิบัติตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ข้อมูลส่วนตัว และความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น

สุพัตรา แก้วมณี (2563) กล่าวว่า การพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในผู้เรียนช่วยสร้างสมรรถนะทั้งด้านความรู้ ความคิด และคุณธรรม ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การสร้างสรรค์งาน การแก้ปัญหา และการร่วมมือกับผู้อื่นอย่างมีจริยธรรมและปลอดภัย การสร้างวินัยดิจิทัลตั้งแต่ระดับโรงเรียนจึงเป็นรากฐานสำคัญของสังคมดิจิทัลที่มีคุณภาพ ส่วน Jones & Mitchell (2016) ระบุว่าพลเมืองดิจิทัลควรมีความเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ในสื่อดิจิทัล สามารถปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล ปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย และสามารถตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมเมื่อใช้เทคโนโลยี ผู้เรียนที่มีสมรรถนะพลเมืองดิจิทัลสูงจะสามารถจัดการกับความเสี่ยงในโลกออนไลน์ เช่น การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ (Cyberbullying) หรือการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในโรงเรียนไทยสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการสืบค้นข้อมูล การวิเคราะห์ข่าว การสร้างผลงานดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม การทำงานร่วมกับเพื่อน และการเรียนรู้กฎระเบียบด้านความปลอดภัยทางดิจิทัล (Livingstone & Bulger, 2014) เมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกฝนอย่างเหมาะสม พวกเขาสามารถใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเพื่อสร้างสรรค์ความรู้ แบ่งปันข้อมูลอย่างรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัลได้อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม เคารพสิทธิผู้อื่น ปกป้องข้อมูลส่วนตัว และสามารถมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ จากการศึกษาวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศสนับสนุนความสำคัญของการจัดการเรียนรู้บนฐานสมรรถนะ เช่น งานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ระบุว่า การเรียนรู้แบบบูรณาการ Active Learning และการใช้เทคโนโลยีช่วยยกระดับทักษะภาษาและการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ พิเชฐ ยิ่งเกียรติคุณ (2563) พบว่าผู้เรียนที่เรียนภาษาไทยผ่านโครงการมีพัฒนาการด้านการเขียนและการแก้ปัญหาดีกว่าการเรียนแบบปกติ Prensky (2020) ชี้ว่าผู้เรียนยุคดิจิทัลต้องการการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ งานวิจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยบนฐานสมรรถนะควรใช้กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ และสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านสถานการณ์จริงในสังคมดิจิทัล

4. นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ภาษาไทยบนฐานสมรรถนะ

2.4.1. การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL)

- 1) ผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหาจากสถานการณ์จริง เช่น ข่าวปลอม การใช้คำผิดในสื่อออนไลน์
- 2) ฝึกตั้งคำถาม ตรวจสอบแหล่งข้อมูล และสร้างคำอธิบายด้วยภาษาของตนเอง

2.4.2. การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PjBL)

- 1) ผู้เรียนสร้างสื่อภาษาไทย เช่น พอดแคสต์ บทความอินโฟกราฟิก วีวหนังสือ
- 2) เน้นการทำงานเป็นทีม การสืบค้นข้อมูล และการนำเสนออย่างเป็นระบบ

2.4.3 การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ (Digital Learning Tools)

1) ใช้ Google Classroom, Padlet, Canva, YouTube เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน-เขียน-คิดวิเคราะห์

2) ออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น การทำเล่มหนังสือดิจิทัล การทำวิดีโอสรุปบทเรียน

2.4.4 ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom)

1) ผู้เรียนศึกษาคลิปหรือบทความล่วงหน้า

2) ในชั้นเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม อภิปราย และวิเคราะห์เชิงลึก

กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยบนฐานสมรรถนะ

กิจกรรมที่ 1: วิเคราะห์ข้อมูลข่าวปลอม

สมรรถนะเป้าหมาย: คิดวิเคราะห์และรู้เท่าทันสื่อ

ขั้นตอน:

1) ให้ผู้เรียนเลือกข่าวออนไลน์ 2 ข่าว

2) ตรวจสอบแหล่งที่มาและความน่าเชื่อถือ

3) วิเคราะห์ภาษาที่ใช้เพื่อชี้จุดชวนเชื่อ

4) เขียนสรุปการวิเคราะห์ในรูปแบบอินโฟกราฟิก

กิจกรรมที่ 2: โครงงานสร้างคอนเทนต์เชิงสร้างสรรค์

สมรรถนะเป้าหมาย: การสื่อสาร การทำงานกลุ่ม และการใช้เทคโนโลยี

ผลงาน: วิดีโอรีวิวหนังสือ / พอดแคสต์ / บทความออนไลน์

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง: ผู้เรียนสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมตามบริบท

รูปแบบการประเมินบนฐานสมรรถนะ

1) การประเมินแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) รวมผลงานหลากหลาย เช่น บทความอินโฟกราฟิก งานเขียนสะท้อนคิด

2. การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ประเมินการนำเสนอ การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์

3. rubricการประเมิน (Rubric)

ตารางที่ 1 rubricการประเมินการเขียนเชิงวิเคราะห์

ตัวชี้วัด	ระดับดีเยี่ยม	ระดับดี	ระดับพอใช้	ระดับต้องปรับปรุง
ความถูกต้องของข้อมูล	อ้างอิงถูกต้องและครบถ้วน	อ้างอิงถูกต้องเกือบทั้งหมด	มีข้อผิดพลาดบางส่วน	ขาดความถูกต้องชัดเจน
การวิเคราะห์	ลึกซึ้งและมีเหตุผล	มีเหตุผลแต่ไม่ลึก	วิเคราะห์เพียงผิวเผิน	ขาดการวิเคราะห์
การใช้ภาษา	ถูกต้อง ชัดเจน เป็นทางการ	ผิดเล็กน้อย	ผิดหลายจุด	ใช้ภาษาคลุมเครือ

5. สรุป

การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนผ่านสมรรถนะสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) 4C (Critical Thinking, Creativity, Communication, Collaboration) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียน คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ สื่อสารอย่างชัดเจน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ; 2) ICT Literacy พัฒนาความสามารถในการค้นหา ประเมิน วิเคราะห์ และสร้างเนื้อหาผ่านเทคโนโลยีและ สื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัยและมีจริยธรรม; 3) Life & Career Skills ส่งเสริมการจัดการตนเอง การ แก้ปัญหา การวางแผน และความยืดหยุ่นต่อความเปลี่ยนแปลงในชีวิตและอาชีพ; 4) Competency-Based Skills พัฒนาสมรรถนะด้านความคิดเชิงภาษา การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และจริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนพร้อมใช้ภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ; และ 5) Digital Citizenship สร้างความ ตระหนักในการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น ปกป้องข้อมูลส่วนตัว และมีส่วนร่วมใน สังคมดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ การบูรณาการสมรรถนะทั้ง 5 ด้านนี้ช่วยให้ผู้เรียนพร้อมต่อการเรียนรู้ การทำงาน และการดำรงชีวิตในโลกยุคดิจิทัลอย่างมีคุณภาพ การสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะ ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาเพื่อคิด วิเคราะห์ สื่อสาร และสร้างสรรค์ได้อย่างเหมาะสมใน สังคมดิจิทัล การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และการประเมินตามสภาพจริง เป็นแนวทางสำคัญในการ ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ พร้อมเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ

6. เอกสารอ้างอิง

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2565). **กรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะ**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). **รายงานการศึกษาแนวโน้มการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ).
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2564). **การคิดเชิงวิพากษ์เพื่อการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรียาพร วงษ์อนุตรโรจน์. (2563). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ แบบเปิด. **วารสารศึกษาศาสตร์**. 31(2). 45–58.
- พิเชฐ ยิ่งเกียรติคุณ. (2563). **การพัฒนาการเขียนเชิงวิเคราะห์ผ่านโครงงานภาษาไทย**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). **ทักษะการสื่อสารในยุคดิจิทัล**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธันยธรณ์ แสนทวี. (2565). การพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันผ่านกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียน ภาษาไทย. **วารสารครุศาสตร์ร่วมสมัย**. 5(1). 112–128.
- สุนิสา ศรีสุข. (2563). การพัฒนาสมรรถนะสารสนเทศและเทคโนโลยีของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. **วารสารเทคโนโลยีการศึกษา**. 18(2). 34–50.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). **รายงานการวิจัยการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). **A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives**. New York, NY: Longman.
- Boyatzis, R. E. (2008). Competencies in the 21st century. **Journal of Management Development**. 27(1). 5–12.
- European Commission. (2018). **DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens**. Luxembourg : Publications Office of the European Union.
- Hargie, O. (2011). **Skilled interpersonal communication: Research, theory and practice**. 5th ed. London : Routledge.
- Horton, W. (2012). **E-learning by design**. 2nd ed. San Francisco, CA : Pfeiffer.
- ISTE. (2016). **ISTE Standards for Students**. Washington, DC : International Society for Technology in Education.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2019). **Cooperation and competition: Theory and research**. Edina, MN : Interaction Book Company.
- Martin, A., & Grudziecki, J. (2006). DigEuLit: Concepts and tools for digital literacy development. **Innovation in Teaching and Learning in Information and Computer Sciences**. 5(4). 249–267.
- Mulder, M. (2017). **Competence-based Vocational and Professional Education**. Cham, Switzerland : Springer.
- Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy?. **Computers & Education**. 59(3). 1065–1078.
- OECD. (2019). **OECD learning compass 2030: A series of concept notes**. Paris : OECD Publishing.
- Paul, R., & Elder, L. (2014). **Critical thinking: Tools for taking charge of your learning and your life**. Boston, MA : Pearson.
- Prensky, M. (2020). **Teaching Digital Natives: Partnering for Real Learning**. Thousand Oaks, CA : Corwin Press.
- Redecker, C. (2017). **European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu**. Luxembourg : Publications Office of the European Union.
- Ribble, M. (2015). **Digital citizenship in schools: Nine elements all students should know**. 3rd ed. Eugene, OR : ISTE.
- Runco, M. (2014). **Creativity: Theories and themes: Research, development, and practice**. 2nd ed. San Diego, CA : Academic Press.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). **21st Century Skills: Learning for Life in Our Times**. San Francisco, CA : Jossey-Bass.
- UNESCO. (2011). **Media and information literacy curriculum for teachers**. Paris : UNESCO.

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ
วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
(สำหรับบทความที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2565 เป็นต้นไป)

*****

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศีลศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยและความเจริญก้าวหน้าในการวิจัยทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการประกันคุณภาพการศึกษาและเพื่อส่งเสริมนวัตกรรมและพัฒนาคุณภาพการวิจัยในสาขาวิชาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารกำหนด บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือคณาจารย์ นักศึกษา และนักวิจัย ทั้งในและนอกสถาบัน บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารโดยตีพิมพ์ 2 ฉบับต่อปี ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

2. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail : Journalmburec@gmail.com

3. การจัดเตรียมต้นฉบับ

1) เขียนตามแบบ (Modeling) ที่กำหนดไว้ เช่น ใช้กระดาษ A4 พิมพ์เต็มหน้า ความยาว 10-15 หน้า พิมพ์ด้วย Microsoft for Windows ใช้อักษร TH SarabunPSK ชื่อเรื่อง และหัวข้อใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา และกั้นหน้าด้านบนกับด้านซ้าย เท่ากัน 1.5 นิ้ว ส่วนกั้นด้านขวาและด้านล่างเท่ากัน 1 นิ้ว และตารางให้มีขีดเส้นบนและล่างเท่านั้น

2) การอ้างอิงในเนื้อหาบทความให้ใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน ปี พ.ศ. ของเอกสารที่นำมาอ้างอิง และเลขหน้า ว่างข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความนั้นก็ได้ เอกสารที่นำมาอ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้นิพนธ์บทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร เช่น กุลธิตา ท้วมสุข (2548) หรือ (กุลธิตา ท้วมสุข, 2548) การอ้างอิงเอกสารภาษาไทยจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า เช่น (องจตุกก. 21/31/37) หรือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

3) การอ้างอิงเอกสาร ให้รวบรวมเฉพาะเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงในบทความนี้เท่านั้น จัดเรียงลำดับตามตัวอักษร

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย
- 3) โจทย์วิจัย(ถ้ามี)
- 4) วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 5) สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- 6) ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย
- 7) วิธีดำเนินการวิจัย
- 8) ผลการวิจัย เสนอผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน
- 9) อภิปรายผลการวิจัย เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุน
- 10) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุงค์ความรู้ อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

- 11) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) นำเสนอใน 3 ประเด็น คือ 1)ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ และ 3)ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

12) การอ้างอิงเอกสาร ให้รวบรวมเฉพาะเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงในบทความนี้เท่านั้น จัดเรียงลำดับตามตัวอักษร

บทความวิชาการ ให้จัดเรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ตามรูปแบบที่สารสารกำหนด

บทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทนำ
- 2) เนื้อเรื่อง แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

- 3) บทวิจารณ์
- 4) คุณค่าของหนังสือ
- 5) เอกสารอ้างอิง การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ตามรูปแบบที่สารสารกำหนด

4. การเขียนเอกสารอ้างอิง

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

เช่น

ถวิลวดี บุรีกุล. (2555). **ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2555). **ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.

Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York : Harper and Row Publications.

2) วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. **ชื่อวารสาร**. ปีที่(ฉบับที่). เลขหน้าที่ปรากฏของบทความในวารสาร.

เช่น

ธนวัฒน์ พรหมทอง. (2560). การศึกษาความเป็นพลเมือง: กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน. **วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์**. 4(1). 103-127.

Rootman. (2002). Three perspectives on the placebo response: Expectancy conditioning and meaning. **Advances in Mind-body Medicine**. 16(1). 216-232.

3) สารนิพนธ์ /วิทยานิพนธ์ /ดุขุณิพนธ์/รายงานวิจัย

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อวิทยานิพนธ์**. ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์. สถานที่พิมพ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา.

เช่น

รัศมี สีहनัน. (2551). การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผล. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

รัศมี สีहनัน. (2551). การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์/เว็บไซต์ :

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). **ชื่อเรื่องที่ปรากฏในเว็บ**. สืบค้นเมื่อระบุวันที่เดือนปี. จากชื่อเจ้าของเว็บไซต์
http://xxxxxx

เช่น

อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. (2558). **ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ**. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2562.
จาก <https://www.tcithaijo.org/index.php/polscimujournal/article/download/.../71727/>
Kendra Cherry. (2019). **Self Efficacy and Why Believing in Yourself Matters Updated**.
Retrieved 7 October 2019. From <https://www.verywellmind.com/what-is-self-efficacy-2795954>

5) การประชุมวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. ระบุการประชุมวิชาการ. สถานที่ประชุม. ระบุ วันที่/เดือน/พ.ศ. .: เลขหน้าที่ปรากฏของบทความในรายงานการประชุม.

เช่น

วริทธิ์ธร คำหมาย, เพ็ญศรี อมรศิลป์ชัย. (2559). **การพัฒนาระบบจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของบริษัทโรงสีบุญรุ่งเรืองชัย (ประเทศไทย) จำกัด**. การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3 ก้าวสู่ทศวรรษที่ 2: บูรณาการงานวิจัย ไของค์ความรู้สู่ความยั่งยืน”. วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. 17 มิถุนายน 2559. 38-45.

นุสรรา บุญทศ และคณะ. (2556). **การเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อพฤติกรรม的自我ดูแลตนเองของกลุ่มเสี่ยงเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกระจาย อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร**. การประชุมวิชาการสุศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 10. วันที่ 24-26 กรกฎาคม 2556. 61-73.

โสมาตรม์ จันทรรัตน์ และคณะ. (2562). **ภูมิทัศน์ภาคเกษตรไทย จะพลิกโฉมอย่างไรสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน?**. งานสัมมนาวิชาการประจำปี 2562 ของธนาคารแห่งประเทศไทย ณ โรงแรม Centara Grand at Central World กรุงเทพมหานคร. 30 กันยายน-1 ตุลาคม 2562. 1-4.

6) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **พระไตรปิฎก อรรถกถา**. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

เช่น

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

7) การสัมภาษณ์

ระบุชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์. วัน เดือน พ.ศ. ที่สัมภาษณ์. ระบุสถานที่สัมภาษณ์

เช่น

ยรรชัญชาติสุทธชัย ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 ตุลาคม 2562. ณ มหาวิทยาลัยรังสิต 52/247 ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

5. การส่งต้นฉบับ

การส่งในระบบ(Online Submission)ของวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยยธิต สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ ได้ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: Journalmburec@gmail.com

6. เขียนตามแบบที่กำหนดไว้

การจัดเตรียมต้นฉบับ ใช้กระดาษ A4 พิมพ์เต็มหน้า ความยาว 10-15 หน้า พิมพ์ด้วย Microsoft for Windows ใช้อักษร TH SarabunPSK ชื่อเรื่อง และหัวข้อใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา และกั้นหน้าด้านบนกับด้านซ้าย เท่ากัน 1.5 นิ้ว ส่วนกั้นด้านขวาและด้านล่างเท่ากัน 1 นิ้ว และตารางให้มีขีดเส้นบนและล่างเท่านั้น

แบบการเขียน “บทความวิจัย” เพื่อลงพิมพ์ในวารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

*****

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....(16 pt หนา)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)..... (16 pt หนา)

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) .... (16 pt)..... 1

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) .... (16 pt)..... 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาไทย) .... (16 pt)..... 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาอังกฤษ) .... (16 pt)..... 1

Email : .... (16 pt).....

บทคัดย่อ (16 pt หนา)

.....
.....(บอกวิธีวิจัย).....ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ : 1. .... 2. .... 3. .... 4. .... 5. .... (3 – 5 คำ)

ABSTRACT (16 pt หนา)

.....
.....

Keywords : 1. .... 2. .... 3. .... 4. .... 5. ....(3 – 5 คำ)

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย(16 pt หนา)

.....
.....
.....(ความยาวประมาณ 2/3 หน้ากระดาษ A4)

2. โฉมหน้าวิจัย(ถ้ามี) (16 pt หนา)

2.1 .....

2.2 .....

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย(16 pt หนา)

3.1 เพื่อ .....

3.2 เพื่อ .....

4. สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (16 pt หนา)

4.1 .....

4.2 .....

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย(16 pt หนา)

5.1 .....

5.2 .....

6. วิธีดำเนินการวิจัย(16 pt หนา)

.....

.....(ความยาวประมาณ 1/2 หน้ากระดาษ A4)

7. ผลการวิจัย(16 pt หนา)

.....

มีตาราง/รูปภาพ/แผนภูมิประกอบ ถ้าวิจัยเชิงคุณภาพให้ใส่รูปภาพ 1-2 รูป (ความยาวประมาณ 2-3 หน้ากระดาษ A4)

8. อภิปรายผลการวิจัย(16 pt หนา)

.....

.....(ความยาวประมาณ 1/3 หน้ากระดาษ A4)

9. องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (16 pt หนา)

.....

ระบอบความรู้ันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สั้เคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

10. ข้อเสนอแนะ(16 pt หนา)

.....

11. เอกสารอ้างอิง(16 pt หน้า)

.....
.....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิจัยเท่านั้น)

12. คำขอบคุณ(16 pt หน้า)

.....
.....(ความยาวประมาณ 1/4 หน้ากระดาษ A4)

แบบการเขียน “บทความวิชาการ” เพื่อลงพิมพ์ในวารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

*****

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....(16 pt หนา)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)..... (16 pt หนา)

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) .... (16 pt)..... 1

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) .... (16 pt)..... 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาไทย) .... (16 pt)..... 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาอังกฤษ) .... (16 pt)..... 1

Email : .... (16 pt).....

บทคัดย่อ(16 pt หนา)

.....
.....

คำสำคัญ : 1. .... 2. .... 3. .... 4. .... 5. .... (3 – 5 คำ)

ABSTRACT(16 pt หนา)

.....
.....

Keywords : 1. .... 2. .... 3. .... 4. .... 5. .... (3 – 5 คำ)

1. บทนำ(16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

.....
.....
.....

2. เนื้อหา (16 pt หนา)

2.1. ....

2.2. ....

2.3. ....

2.4. ....

ฯลฯ

3. สรุป (16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

.....

.....

4. เอกสารอ้างอิง (16 pt หนา)

.....

.....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิชาการเท่านั้น)

แบบการเขียน “บทวิจารณ์หนังสือ” เพื่อลงพิมพ์ในวารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

*****

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....(16 pt หนา)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)..... (16 pt หนา)

วิจารณ์โดย

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) .... (16 pt)..... 1

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) .... (16 pt)..... 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาไทย) .... (16 pt)..... 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาอังกฤษ) .... (16 pt)..... 1

Email : .... (16 pt).....

1. บทนำ (16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

2. เนื้อหา (16 pt หนา)

2.1. ....

2.2. ....

2.3. ....

2.4. ....

ฯลฯ

3. บทวิจารณ์ (16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

4. คุณค่าของหนังสือ (16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

5. เอกสารอ้างอิง (16 pt หนา)

.....
.....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิชาการเท่านั้น)

6. ประวัติผู้วิจารณ์ (16 pt หน้า)

(พิมพ์รายละเอียด).....

.....

A Buddhist University
Where Academic Excellence Meets Good Conduct,
Helping to Foster Peace and Harmony
in The Individual and The World.
Mahamakut Buddhist University
Roi Et Campus

“Vijjacaranasampanno so setthodevamanuse”
“A person who is wholesome in knowledge and conduct
is a beacon for mankind.”
ผู้ที่สมบูรณ์ด้วยวิชา (ความรู้) จรณะ (ความประพฤติ) เป็นผู้ประเสริฐสุดในหมู่เทวดาและมนุษย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลี่ยงเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000
โทร 0-4351-8364 และ 0-4351-6076 โทรสาร 0-4351-4618
www.rec.mbu.ac.th

บรรณาธิการ: ดร.บรรจง ลาวะสี
Tel. +66-934390684
E-mail: Journalmburec@gmail.com